МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Вінницький соціально-економічний інститут

Університету «Україна»

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СВІТЛІ ВИМОГ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

ІІВСЕУКРАЇНСЬКА

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

7червня 2016 року

Вінниця - 2016

ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

II Всеукраїнська науково-практична конференція

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СВІТЛІ ВИМОГ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

7 червня 2016р.

Вінниця – 2016

УДК 342 «20» (063)

ББК 67я43

Ю 70

Захист прав і свобод громадян у світлі вимог Конституції України: ІІ Всеукраїнська науково-практична конференція (7 червня 2016 р., м. Вінниця): збірник матеріалів / Уклад: А.М. Безносюк, С.М.Ваколюк, О.І.Мисак. - Вінниця: Вінницький соціально-економічний інститут університету «Україна», 2016.- 288 с.

У збірнику представленно стислий виклад матеріалів з актуальних питань теорії за історії права,адміністративного права, криміналістики, кримінального права, кримінального процесу, цивільного права, цивільного процесу, господарського права і процесу, міжнародного прва.

Укладачі:

А.М. Безносюк

С.М.Ваколюк

О.І.Мисак

Матеріали учасників конференціїподано за редакцією авторів

©ВСЕІ Університету «Україна», 2016 рік

Зміст

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО	
Безносюк А. М. *Правовий конфлікт та шляхи його вирішення*	с. 8
Бойко Р.М. *Конституційно – правовий статус суддів Конституційного Суду України*	с. 10
Закладній Є.М. *Європейський союз: від інформаційної стратегії до комунікаційної політики*	с. 16
Леухін М.М. *Конституційний процес в Україні*	с. 19
Мисак О.І., Мурашин О.Г. *До питання про міжнародно-правову відповідальність як різновид юридичної відповідальності*	с. 23
Мушинська А.С. *Правовий статус дитини: вітчизняний та зарубіжний досвід*	с. 28
Турбаніст С.Д. *Особливості правового статусу людини і громадянина за Конституцією України*	с. 31
Уманець О.О. *Конституційно-правовий статус Конституційного Суду України*	с. 35
Шевчук П.П. *Інститут юридичної відповідальності держави перед особою*	с. 38
СЕКЦІЯ 2. ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО; ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	
Артюхова М.В. *Правова характеристика інституту шлюбного договору*	с. 41
Бешлега С.А. *Адвокатура в Україні: проблеми та перспективи розвитку*	с. 45
Благодатських К.В. *Посвідчення заповітів*	с. 48
Вербицька Т.А. *Спадкування в Україні*	с. 54
Власюк І.А. *Форс-мажорні обставини як причина порушення договірних зобов'язань*	с. 59
Гуцаленко О. А. *Проблеми питання цивільно-правово*	с. 67

Дегтярьов Р.Ю. *Права споживачів у разі придбання товар*	с. 70
Дубина Д.О. *Спільна влісність подружжя на договірних засадах зашлюбним договором*	с. 77
Ликова Л.О. *Поняття сімейних правовідносин*	с. 81
Мисак О.І. *Гарантія як засіб забезпечення цивільно-правових зобов'язань*	с. 85
Мойсєєва А.С. *Особисті немайнові та майнові відносини подружжя*	с. 89
Рудик О.С. *Особливості правового регулювання договору поставк*	с. 87
Сауляк І.А. *Нотаріальна таємниця як одна з важливих складових діяльності*	с. 97
Сафронов Д.С. *Поняття і істотні умови договору поставки*	с. 101
Степанюк І.В. *Сепарація як крок до розірвання шлюбу*	с. 105
Ткачук І.М. *Проблема правового регулювання інтелектуальної власності в сучасній україні*	с. 110
Чорна О.С. *Прийняття та оформлення спадщини в українському законодавстві*	с. 113
Фененко Д.І. *поняття та підстави обмеження цивільної дієздатності фізичної особи за законодавством України*	с. 117
Щербацький А.О. *Транспортні договори*	с. 124
СЕКЦІЯ 3. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС	
Ваколюк С.М. *Правові форми майнової відокремленості державних унітарних підприємств*	с. 129
Циктор С.В. *Особливості правового регулювання підприємницької діяльності в україні*	с. 133
Яковчук І.О. *Господарські зобовязання в українському праві*	с. 136
СЕКЦІЯ 4. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО; ТРУДОВЕ ПРАВО	
Бердар М. М. *Окремі проблеми правового регулювання виплати*	

допомоги по вагітності та пологам	с. 141
Білаш Т.М. *Правове регулювання зайнятості населення*	с. 147
Ваколюк Л.М. *Попередження як вид адміністративного стягнення*	с.151
Ваколюк С.М. *Адміністративний арешт як вид адміністративного стягнення*	с.154
Гунько Д.Д. *Юридичні гарантії трудових прав працівників*	с. 158
Ільницький М.П., Ільницький М.С. *Нормативно-правове забезпечення електронного урядування в україні*	с. 163
Кушнір І.Р. *Окремі питання адміністративно-правововго статусу органів місцевого самоврядування*	с. 166
Матвієнко В.О. *Особливості регулювання індивідуальних трудових*	с. 172
Музичук А.М. *Всесвітня декларація місцевого самоврядування як джерело до вивчення світового досвіду формування та діяльності територіальних громад*	с. 175
Сидоренко Д.С., Гордієць Н.М. *Адміністративна відповідальність іноземців*	с. 180
СЕКЦІЯ 5. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА	
Васалатій О.П. *Поняття та ознаки необхідної оборони*	с.184
Гонтарук С. А. *До питання про види об'єкту злочину*	с.188
Клименко А.І. *Технічні засоби виявлення і консервування запахових слідів*	с.192
Музичук А.Ю. *Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю: напрями та форми*	с.198
Муляр М.Ю. *Загальні засади призначення покарання*	с.201
Наконечна В.І. *Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування у кримінальному праві україни*	с.205
Пастух Д. Ю. *Кримінально-правова характеристика тяжких тілесних ушкоджень*	с.210
Русин А.І. *Поняття осудності та неосудності*	с.214

Хільченко С.В., Слововець В.А. *Стадії вчинення злочину*	с.218
Ткачук І.М. *Помилування в україні: питання теорії та практики*	с. 221
СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Баглай Р. О. *Нові підходи до управління сучасною організацією*	с. 225
Вужицька К.О. *Проблеми корпоративного управління в галузях житлово-комунального господарства україни*	с. 228
Гуменюк Ю.В. *Фінансово-економічний стан підприемства: сутність та напрямки його стабілізації*	с. 232
Євась Т.В., **Ганжа А.Ю.** *Сутність антикризового управління в сучасних умовах*	с. 236
Євась Т.В., **Гелета І.А.** *Управління дебіторською заборгованістю суб'єкта малого підприємництва*	с.240
Євась Т.В., **Магльона І.В.** *Організація та аналіз грошових розрахунків підприємства*	с.244
Євась Т.В., **Олексюк А.А.** *Сутність економічної ефективності діяльності підприємства*	с.248
Євась Т.В., Шевчук О.В. *Теоретичні основибюджетування як управлінської технології підприємтва*	с. 251
Жукова О.А. *Щодо питання фінансування соціальної сфери в Україні*	с. 255
Закладній О.А. *Підвищення стратегічної конкурентоспроможності організації*	с. 258
Крилов Г.М. *Оцінка фінансового стану підприємства*	с. 262
Мазуркевич І. О. *Дослідження концептуальних підходів щодо визначення сутності «реструктуризація підприємства»*	с. 266
Пугач Є.В. *Вартість капіталу підприємства*	с. 270
Саволюк Б. *Готівково-грошові розрахунки на підприємстві*	с.273
Сідорова Р. А. *Методи фінансування бюджетного дефіциту і наслідки їх застосування*	с. 277
Швед В.В., Омельченко О.В. *Фінансові аспекти мінімальної заробітної плати як гарантія державного забезпечення*	с. 280
Яблочніков С.Л., Лебедовський С.Б. *Економічна сутніть рентабельності підприємтва*	с. 284

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Безносюк А. М.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри «Правознавство»
Вінницький інститут
Університету «Україна»

ПРАВОВИЙ КОНФЛІКТ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИРІШЕННЯ

Цінність права як соціального феномену полягає у його здатності вирішувати конфлікти, без яких не обходиться у будь-якому соціумі. Слід погодитись з Є. Бурлаєвим, який пов'язує функціональне призначення права у суспільстві не стільки з реалізацією влади, скільки з досягненням рівноваги в суперечливих стосунках соціальних суб'єктів. При цьому науковець виділяє такі функції права: компромісу, організації, соціальної стабілізації, розв'язання соціальних конфліктів, відновлювально-компенсаційну, соціальної відплати [1]. Аналіз цього аспекту дії права пов'язується із дослідженням конфлікту у праві та шляхів його подолання.

В. Кудрявцев пропонує юридичним конфліктом визнавати будь-який конфлікт, у якому спір, так чи інакше пов'язаний із правовими відносинами сторін (їх юридично значущими діями або станами) і, як наслідок, суб'єкти або мотивація їх поведінки, або об'єкт конфлікту мають правові ознаки, а сам конфлікт тягне юридичні наслідки [2, с. 100 – 115].

С. Бобровик виокремлює такі ознаки категорії «правовий конфлікт», які відмежовують цю категорію від інших конфліктів, що мають місце у суспільстві:

- правовий конфлікт виявляється в юридичній сфері;
- він тягне певні правові наслідки для учасників суспільних відносин;
- засновується на протиріччях, що не подолані;
- є вищою фазою розвитку протиріч;
- передбачає двосторонній взаємозв'язок між суб'єктами;
- спричиняє порушення чи перешкоди у реалізації суб'єктивного права;

- має деструктивний характер для правової сфери;

- може стати причиною кризи суспільних відносин;

- певною мірою має позитивне значення, оскільки «підштовхує» суспільні відносини до розвитку і вдосконалення [3, с. 110].

Традиційно вітчизняне законодавство надавало перевагу судовим способам вирішення правових конфліктів. Стосовно ж правових конфліктів (спорів), що виникають у зв'язку з порушенням кримінальної процесуальної діяльності, Н. Крісті говорить про їх «викрадення» традиційною кримінальною процесуальною формою, у тому сенсі, що злочин як конфлікт між злочинцем і потерпілим вилучається державою із громадської общини, внаслідок чого потерпілий опиняється мовби поза процедурою вирішення конфлікту, коли його переживання, бажання та інтереси не мають вирішального значення [4, 125].

Як найбільш ефективні способи (засоби) вирішення правових конфліктів широкої підтримки, визнання та закріплення на міжнародно-правовому рівні отримали процедури відновного і примирного правосуддя. Їх суть полягає у віднайденні правового компромісу, тобто опосередкованого правовими формами ціннісно-орієнтованого засобу упорядкування правового конфлікту, що заснований на взаємопоступках сторін конфлікту.

Таким чином, сторони правового конфлікту і, в першу чергу, компетентні органи та їхніх посадові особи, повинні бути орієнтовані на досягнення таких юридичних результатів: а) вирішення правового конфлікту (спору) в процесуальному плані шляхом вирішення (розв'язання) справи; б) застосування ефективного способу захисту порушеного права, адекватного спірним матеріальним правовідносинам сторін та конкретним обставинам справи, який би остаточно в юридичному плані усунув би між сторонами конфлікт, тобто «погасив» спір в матеріально-правовому розумінні.

Також забезпечити нову якість судочинства у соціальній правовій державі мають спрощені форми судочинства, покликані створити необхідні умови для швидкого поновлення в правах та судового розгляду впродовж розумного

строку. Ці процедури, до яких, зокрема, відносяться провадження на підставі угод, повинні отримати пріоритетне значення, а на суд та інші компетентні органи необхідно покласти обов'язок створити належні умови для застосування таких порядків провадження.

Список використаних джерел

1. Бурлай Є. До питання про функції права / Є. Бурлай // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – №3 (42). – с. 31 – 42.

2. Основы конфликтологии: [учеб. пособ.] / А. В. Дмитриев, Ю. Г. Запрудский, В. П. Казимирчук, В.Н. Кудрявцев; [под ред. В.Н. Кудрявцева]. – М.: Юристь, 1997. – 200 с.

3. Бобровик С. В. Правовий компроміс і правовий конфлікт як ціннісні виміри права / С. В. Бобровник // Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. 109 – 113.

4. Кристи Н. Пределы наказания / под ред. А.М. Яковлева / [перевод с англ. В.М. Когана]. – М.: Прогресс, 1985. – 176 с.

Бойко Р.М.,
студентка гр. ПЗ 21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: Мисак О,І., ст. викл.,
м. Вінниця

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Статус суддів Конституційного Суду України визначається Конституцією України [1], Законом України «Про Конституційний Суд України» [2] та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [3]. Судді КСУ мають в принципі однаковий статус з суддями загальної юрисдикції з окремими особливостями, обумовленими специфікою конституційної юрисдикції.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менше десяти років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою [2].

Суддя КСУ призначається на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк.

Судді цього суду, як й інші судді, не можуть належати до політичних партій та профспілок, мати представницький мандат, брати участь у будь-якій політичній діяльності, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу крім наукової, викладацької та творчої.

Заступає суддя на посаду з дня складення ним присяги судді Конституційного Суду України [2].

Складає присягу суддя на засіданні Верховної Ради України, яке відбувається за участі Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України або його заступника, не пізніш як через місяць після призначення суддею Конституційного Суду України.

Повноваження судді Конституційного Суду України та його конституційні права і свободи не можуть бути обмежені при введенні воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

Суддя КСУ здійснює попередню підготовку питань для їх розгляду Колегією суддів, Конституційним Судом України, бере участь у розгляді справ. Окрім того, він має право витребувати від Верховної Ради України, Президента України, Прем'єр-міністра України, Генерального прокурора України, суддів, органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, політичних партій та інших об'єднань громадян, окремих громадян необхідні документи, матеріали та іншу інформацію з питань, що готуються до розгляду Колегією суддів Конституційного Суду України, Конституційним Судом України [4,ст. 23].

Ухилення від надання пояснень або відмова від надання документів, матеріалів, інформації судді Конституційного Суду України, тягне за собою відповідальність винних осіб згідно з законом.

Суддя КСУ має право публічно висловлювати свою думку з питань, що стосуються провадження у Конституційному Суді України, лише щодо тих справ, у яких цим судом прийнято рішення чи наданий висновок.

Суддя-доповідач у справі вивчає порушені в конституційному поданні, конституційному зверненні питання та готує матеріали на розгляд Колегії суддів Конституційного Суду України.

Суддя-доповідач у справі:

— вирішує питання щодо витребування від суб'єктів конституційного подання, конституційного звернення, відповідних органів, посадових осіб, громадян необхідних документів, матеріалів, інших відомостей, що стосуються справи;

— дає керівникам відповідних структурних підрозділів Секретаріату Конституційного Суду України доручення та встановлює строки їх виконання;

— залучає для консультації, проведення перевірок, дослідження документів відповідних спеціалістів;

— вносить пропозиції на засідання Колегії суддів щодо призначення експертизи у справі чи залучення до участі в конституційному провадженні експертів, ви-клику посадових осіб, експертів, свідків, представників за законом чи уповноважених за дорученням, громадян, участь яких повинна забезпечити об'єктивний і повний розгляд справи.

Суддя-доповідач вирішує питання про направлення копії конституційного подання, конституційного звернення, інших документів керівникові органу, посадовій особі, які видали оспорюваний правовий акт, з пропозицією викласти свої пояснення щодо порушення у поданні, зверненні питань.

Усі судді Конституційного Суду України є рівноправними під час розгляду справ на засіданні Колегії суддів, на засіданні, пленарному засіданні Конституційного Суду України [4,ст.31].

Головуючий на засіданні Колегії суддів, на засіданні або пленарному засіданні КСУ не має права обмежувати суддів у можливості ставити запитання учасникам засідань, знімати поставлені суддям запитання, коментувати висловлювання та запитання суддів, учасників засідання, одночасно судді під час засідань повинні утримуватися від коментарів та реплік, від втручання у дії головуючого.

Судді Конституційного Суду України беруть участь у розгляді справи безпосередньо, тому лише з поважних причин вони можуть бути відсутніми на пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Суддя КСУ не може брати участь у розгляді справи, якщо є сумніви щодо об'єктивності судді у вирішенні справи унаслідок його родинних або подружніх відносин із учасниками конституційного провадження, їх представниками чи інших обставин, які дають підстави щодо сумнівів у об'єктивності судді.

За таких обставин суддя КСУ заявляє самовідвід до початку розгляду справи. Про самовідвід судді виноситься ухвала.

При справлянні своїх обов'язків суддя КСУ на пленарному засіданні, на засіданні Конституційного Суду України та в Колегії суддів повинен бути одягнений у мантію [4,ст.46].

Голова Конституційного Суду України очолює цей судовий орган та організовує його діяльність.

До повноважень Голови КСУ належать:

— організація роботи колегій суддів Конституційного Суду України, комісій та Секретаріату Конституційного Суду України;

— скликання і проведення засідань, пленарних засідань Конституційного Суду України;

— розпорядження бюджетними коштами на утримання і забезпечення діяльності Суду відповідно до кошторису, затвердженого Конституційним Судом України;

— здійснення інших повноважень, передбачених цим Законом і актами Конституційного Суду України, що регламентують організацію його внутрішньої роботи.

Голова Конституційного Суду України крім повноважень, визначених Законом України «Про Конституційний Суд України»:

— видає розпорядження;

— призначає на посади радників та помічників Голови Конституційного Суду України, наукових консультантів та помічників;

— присвоює ранги державного службовця працівникам Секретаріату КСУ;

— застосовує до працівників Секретаріату заходи заохочення та дисциплінарного стягнення;

— звітує протягом січня кожного року на пленарному засіданні Конституційного Суду України про діяльність Суду, а також щоквартально на засіданні КСУ інформує суддів про свою діяльність;

— представляє Конституційний Суд України у зносинах з органами державної влади України та органами інших держав і міжнародних організацій;

— виступає від імені Конституційного Суду України з офіційними заявами.

Заступники Голови Конституційного Суду України виконують за дорученням Голови Суду окремі його повноваження. У разі відсутності Голови КСУ або неможливості здійснення ним своїх повноважень його обов’язки виконує заступник, який є старшим за віком [4,ст.57].

Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються у разі:

1) закінчення строку призначення;

2) досягнення суддею 65-річного віку;

3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

4) порушення суддею вимог, передбачених ч. 2 ст. 16 Закону «Про Конституційний Суд України»;

5) порушення суддею присяги;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

7) припинення його громадянства;

8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;

9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Рішення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України у випадках, передбачених пунктами 1–3, 6–9, приймається на засіданні Конституційного Суду України, а у випадках, передбачених пунктами 4, 5, — Верховною Радою України [2].

Невід'ємною складовою статусу суддів Конституційного Суду України є їх незалежність і недоторканність. Конституція України не встановлює в окремих нормах гарантії незалежності та недоторканності суддів КСУ. Відповідно до ст. 149 Конституції України на суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканності, підстави щодо звільнення з посади, передбачені ст. 126 Конституції України, та вимоги щодо несумісності, визначені в ч. 2 ст. 127 Конституції України.

У ст. 126 Конституції України поряд з переліком найважливіших гарантій незалежності та недоторканності суддів передбачено, що такі гарантії встановлюються також й іншими нормами Конституції та законів України[1].

Список використаних джерел

1. Конституція УкраїниВерховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

2. Про Конституційний Суд України [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від 16.10.1996 № 422/96-ВР – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80

3. Про судоустрій і статус суддів [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від 07.07.2010 № 2453-VI – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/ 2453-17

4. Кравченко В.В. Конституційне право України: навчальний посібник. В.В. Кравченко – К., 2010. – 416 с.

Закладній Є.М.,
студент, ПЗ-31-13(з)
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»,
науковий керівник: Швед В.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та права

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ВІД ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ДО КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Європейський союз є унікальним економічним і політичним союзом 28 держав-членів, які разом охоплюють більшу частину континенту. Такий союз впливає не тільки на країни, що входять в ЄС, а й за його межами.

Ідея створення Європейського Союзу полягала в зміцненні економічного союзу на користь національних держав, які його сформували, а також припиненні постійних конфліктів між націями.

ЄС як економічний союз перетворився в організацію, що охоплює області політики, довкілля, безпеки, справедливості і міграції, з загальними ідеями, демократичними режимами, економікою, де люди успішно співпрацюють один з одним. Все це – позитивні фактори.

Насправді, деякі з країн ЄС раніше належали до СРСР. В ті часи вони

були повністю відокремлені від Європи залізною завісою. У той час, як зараз, всі країни ЄС вважаються однаково демократичними. Люди в Європі вільні і можуть розраховувати на гідну заробітну плату, медичне обслуговування та соціальні послуги.

Громадяни Європейського Союзу можуть вільно подорожувати з однієї країни в іншу. Рух робочої сили, таким чином, корисний для економіки. Більшість країн ЄС використовують одну валюту, їх закони узгоджені. У зв'язку з цим, уряд ЄС може мати деякий контроль над економікою і в періоди кризи захистити її від падіння.

Існують і деякі недоліки в ЄС. Наприклад, оскільки Європейський Союз є космополітичним суспільством, людям важко змиритися з поведінкою один одного – різні мови, звичаї, традиції і інше.

Інформаційна і комунікаційна стратегія Євросоюзу знаходиться в стадії реформування з того часу, як стало очевидним, що «європейський проект» перестав користуватися підтримкою громадян.

Втрата інтересу до виборів до Європейського Парламенту продемонстрував, що Євросоюзу загрожує втрата зв'язку зі своїми громадянами.

Тому були створені умови, де європейські громадяни отримують захист прав людини і забезпечення соціальної безпеки, так як це робить їх справді вільними, вони можуть жити в мирі та безпеці. Цей принцип послужив відправною точкою нової комунікаційної політики.

Одна з головних цілей ЄС полягає в тому, щоб просувати права людини як всередині, так і в усьому світі. Людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство закону і повага прав людини – це основні цінності ЄС.

Європейські громадяни мають все більшу кількість каналів для участі в політичному процесі. Для того, щоб громадяни Європейського Союзу могли долучитись до політичного процесу, вони повинні отримувати інформацію своєю рідною мовою щодо важливих насущних проблем. Громадяни повинні

вміти користуватися джерелами інформації, це стосується представників національних меншин, людей з обмеженими можливостями та інших груп, які не мають змоги отримати адекватне уявлення про те, що відбувається навколо.

При створенні комунікаційної політики повинно брати до уваги різноманітні соціальні та культурні корені, дотримання різних політичних поглядів громадян Євросоюзу.

Громадяни повинні мати можливість відкрито висловлювати свої погляди, вони повинні бути впевнені, що їх почують, а також отримати можливість спілкуватися з тими, хто приймає рішення.

Також треба покращити освіту громадянського суспільства, оскільки освіта необхідна для того, щоб громадяни знали свої права і обов'язки і активно приймали участь в розвитку політичного процесу.

Необхідно заохочувати спілкування громадян, щоб зміцнити взаємну довіру, повагу і бажання працювати разом. Громадяни повинні збиратися і розмовляти, висловлювати свої думки з різних напрямків діяльності європейських інституцій. Беручи участь в різних заходах, наприклад, конференціях, «круглих столах», форумах, всіляких акціях, громадяни мають можливість познайомитися і поговорити на хвилюючі їх теми.

Ліквідація розриву між Євросоюзом і його громадянами вимагає створення і зміцнення зв'язків між населенням і органами влади всіх рівнів – від муніципального до наднаціонального. Для цього повинен бути налагоджений механізм двосторонніх консультацій громадян та інститутів. Прагнення Євросоюзу зробити свої інститути відповідальними, відкритими і доступними для звернення заслуговує подальшого розвитку. Але це завдання вимагає також зусиль національних, регіональних і муніципальних інститутів. Головна стратегія створити «Європейську громадську сферу», яка надала б громадянам можливість взаємодії з національними і наднаціональними інститутами з актуальних політичних питань.

Отже, роль національних держав у підтримці зусиль зі створення

позитивного образу Євросоюзу для його громадян надзвичайно важлива. Для трансформації стратегії комунікації в напрямок політики необхідно збільшення фінансування, а також залучення більшого числа фахівців.

Список використаних джерел

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_ 029

2. Введение в право Европейского Союза:учебник / Под ред. С.Ю. Кашкина.– М.: Эксмо, 2008. – 632с.

3. ВитвицкаяО., Горниг Г. Право Европейского союза / О. Витвицкая, Г. Горниг. – СПб.: Питер, 2009. – 533с.

4. ТопорнинБ.Н.Европейское право / Б.Н. Топорнин. – М.: Юрист, 2009.– 454с.

5. Хухлындина Н. Политика Европейского союза в области безопасности и обороны / Н. Хухлындина // Журнал международного права и международных отношений. – 2008.– №4 – С.15-18.

Леухін М.М,
студент гр. ПЗ 21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: ст..викладач Мисак О.І.
м. Вінниця

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Конституція – політичний, нормативно-правовий акт держави (основний закон), який закріплює основи суспільного ладу, державний устрій, систему, порядок утворення, принципи організації і діяльності державних органів, права та обов'язки громадян. Конституція – могутній засіб політичного управління суспільством, юридична база всього

законодавства держави, основа наукових розробок у сфері права, найважливіше джерело права. Конституція України як Основному Закону держави властиві особливості правового статусу: вона має найвищу юридичну силу, є основою для прийняття інших нормативних актів держави. Україна має глибокі конституційні традиції. Сучасна незалежна Україна є спадкоємницею всієї правової спадщини, яка протягом віків створювалась на українській землі [1, ст 18-19]. Генетичними коренями українських конституцій є звичаєве право, яке через віки пронесло народні уявлення про правду та справедливість і з яким повинні були рахуватись численні володарі, що змінювали один одного на українській землі, а також "Руська Правда", "Литовські статути". Безпосереднім початком історії українських конституцій вважається 1710 р., коли новообраним гетьманом Війська Запорозького Пилипом Орликом була проголошена "Конституція прав і вольностей Війська Запорозького". Вона передбачала демократичні засади української державності; розподіл влади; обмеження виконавчої влади (уряду); незалежний судовий трибунал; право приватної власності; багатогалузевий характер законодавства і права.

У XIX ст. в історію українських конституцій увійшли такі визначні проекти, як "Проект Конституції Республіки" (1848-1850) Григорія Андрузького і робота М. Драгоманова "Вільнбий Союз – Вільна Спілка" (1884 р.) Г.Андрузького бачив у майбутньому Україну як суверенне державне утворення в складі конфедерації слов'янських народів, а М. Драгоманов пропонував реорганізувати царську Росію в федеративну республіку.

На початку XX ст. з'являються проекти конституцій М.Міхновського і М.Грушевського, які в багатьох положенням продовжували конституційно-правові традиції М.Драгоманова.Період існування УНР, ЗУНР представлений Універсалами Центральної Ради, Конституцією УНР ("Статут про державний устрій, права і вільності УНР"), законами УНР про державну символіку, громадянство і т.п., конституційними актами Української держави гетьмана П.Скоропадського ("Закон про тим часовий державний устрій України), Тим

часовим Основним законом ЗУНР, Основним державним законом УНР (так звана петлюрівська конституція 1920 р.).

Невід'ємною частиною історії українських Конституцій є Тимчасова Конституція Карпатської України 1939 р., а також Акт відношення Української державності, проголошений у Львові 30 червня 1941 р.

Істотний слід в історії української державності залишили Конституції Радянської України (1919, 1929, 1937, 1978 р.) Необхідно наголосити, що формально-юридичного боку ці конституції вирізнялися демократизмом, чіткістю формулювань і широкими соціальними гарантіями. Їхнім слабким місцем були декларативність, пріоритет держави над особистістю, закріплення однопартійної командно-адміністративної системи.

Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. постало питання про конституційні засади нової держави..Згідно із Законом України "Про правонаступництво України" до ухвалення нового Конституції України на території України діє Конституція (Основний Закон) Української РСР. Наступні кроки в конституційному процесі були складними. До старої Конституції внесено сотнею змін і доповнень, дію окремих розділів булозупинено, з'явились нові розділи і положення – про Президента, Автономну Республіку Крим, Конституційний Суд тощо. Про те це були тимчасові заходи. Все більшою мірою поставало питання прийняття нової Конституції нашої держави [2, с. 20-28]. У 1992 р. було сформовано перший склад Конституційної комісії, яку очолили Голова Верховної Ради України І.Плющ і президент України Л.Кравчук. У липні 1992 р. проект Конституції було винесено на всенародне обговорення. Доопрацьований проект Конституції було подано у травні 1993 р., а другий раз у жовтні 1993 р. до Верховної Ради. Подальший процес її прийняття загальмувався внаслідок політичних суперечок і боротьби за владу. Позачергові вибори народних депутатів і Президента України (1994 р.), дещо сповільнили конституційний процес. 10 листопада 1994 р. Конституційну комісію було переформовано, її очолили Л.Кучма і О.Мороз. Життя вимагало невідкладного розв'язання

багатьох складних проблем державотворення. У результаті виникла ідея “Малої Конституції України”, яка знайшла своє втілення у проекті закону “Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні”. Але Верховна Рада України відхилила його. У зв’язку з цим виникла певна колізія між Президентами України, виконавчою і законодавчою владами. З метою розв’язання конфлікту 8 червня 1995 р. було прийнято Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України “Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України”.

11 березня 1996 р. Конституційна комісія ухвалила проект Конституції і передала його на розгляд Верховної Ради. 24 квітня Верховна Рада прийняла проект за основу. 5 травня 1996 року було створено Тим часову спеціальну комісію ВРУ з доопрацювання проект Конституції до якої ввійшли представники всіх депутатських фракцій і груп. У червні комісія завершила свою надзвичайно складну роботу – адже до проекту було подано понад тисяч змін і доповнень – і передала для першого читання у Верховну Раду доопрацьований варіант. Розпочалася робота щодо обговорення найважливішого нормативно-правового акту держави. Але політичні суперечки заважали плідній роботі – до 26 червня Верховна Рада не ухвалила жодного розділу Конституції. Вважаючи неприпустимим затягування конституційного процесу, 26 червня Президент України підписав Указ, яким призначив на вересень 1996 р. Всеукраїнський референдум з питань затвердження нової конституції. 27 червня Верховна Рада відновила роботу з розгляду конституції змінивши технологію цього процесу. Були створені робочі групи з розгляду найболючіших питань – власності, символіки, організації влади тощо.Обговорення окремих статей та їх узгодження тривало цілу добу без перерви. О 9.30 ранку, вже 28 червня 1996 року під куполом сесійної зали Верховної Ради України пролунала знайома з дня проголошення незалежності мелодія М.Вербицького, що лише декілька

годин тому, вже конституційно набула статусу Державного Гімну України. Це знаменувало, що Україна парламентським шляхом отримала свою нову демократичну конституцію.

Це був перший пункт утворення нашої державності, політичних, економічних і соціальних перетворень: вони набули загально-визначеного, цілеспрямованого і непорушного характеру [3, с. 123-126].

Список використаних джерел:

1. Бобровник С. В. Основи держави і права: підручник/ С.В. Бобровник. — К.: — «АН України», 2008

2.Бостан Л.М. Історія держави і права: Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2004. — 672 с.

3. Субтельний О. Історія України: навчальний посібник/ О. Субтельний – Київ – Либідь, 1993. - 720 с

Мурашин О.Г.,
доктор юридичних наук,
професор ВМУРОЛ «Україна»
м. Київ
Мисак О.І.
ст. викладач кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНО-ПРАВОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У будь-якій правовій системі однією з вагомих гарантій дотримання прав та свобод людини і громадянина є юридична відповідальність. Це фундаментальне явище юридичної науки відображає вплив права на суспільство та суспільні відносини. Унікальне значення юридичної відповідальності пояснюється й тим, що вона сприяє єдності та організації системи права, свідчить про належний рівень його розвитку та є гарантією дотримання прав і свобод людини і громадянина. З розвитком людства

зростає потреба в підтриманні міжнародного правопорядку, зміцненні соціальних, економічних, політичних зв'язків між державами.

Проблема юридичної відповідальності загальновідома: це і дискусії щодо понятійного апарату, суті, видів цього правового феномену [1, с.41]. Важливість та значення юридичної відповідальності відображені у багатьох наукових дослідженнях. Однак, як слушно зазначає І.І. Лукашук, якщо у минулому вона вивчалась у працях, присвячених окремим галузям права, то в останній час вона привертає увагу загальної теорії права [2, с.11]. Одним із сучасних ключових питань теорії права є проблематика пов’язана з класифікацією юридичної відповідальності. Зазвичай виділяють види юридичної відповідальності за галузями права, тобто традиційні види юридичної відповідальності – ті, що визнаються всіма науковцями, існування яких є безспірними. Серед такої класифікації виключення становить міжнародно-правова відповідальність, що не є галузевим видом юридичної відповідальності. Однак її існування не викликає заперечень серед науковців [3, с.432], хоча вона є малодослідженою у загальній теорії права.

Протягом всієї історії розвитку права людство постійно стикалось із проблемами, які зазвичай вирішувались шляхом використання сили. Розвитокправа призвів до того, що з'явився спеціальний механізм – право міжнародної відповідальності, і відповідно інститут міжнародно-правової відповідальності держав за допомогою яких можливо відновлювати справедливість без використання насильницьких методів.Існування міжнародного права, як і права взагалі, не можливе без відповідальності за протиправні діяння, адже будь-яке право – це не тільки сукупність встановлених правил поведінки, але і забезпечена примусом, в разі їх порушення, система таких правил.

Кризова ситуація, що склалась в Україні, агресивні дії Російської Федерації ставлять під загрозу життя і безпеку українських громадян. Здійснення сусідньою державою анексії Криму, здійснення заходів

військової характеру викликає природне занепокоєння в Україні, суперечить міжнародним нормам, а також підриває підвалини міжнародного права. Ефективним інструментом для комплексного вирішення згаданих проблем має стати можливість притягнення держави-агресора до міжнародно-правової відповідальності. Однак, за час агресії Російської Федерації щодо України, наша держава фактично не використовує всі важелі впливу ігноруючи концептуальні ідеї юридичної відповідальності, світовий досвід та засади міжнародно-правової відповідальності.

Міжнародно-правову відповідальність визначають по різному, дана проблематика викликає чимало протиріч серед науковців. Дослідники міжнародно-правової відповідальності, серед яких Н.В. Витрук [4, с.186-204], І.І. Лукашук [5, с.10-22], підкреслюють, що немає жодного правового питання, яке б не було так мало досліджене та заплутане і водночас було б таким актуальним, як розуміння поняття юридичної відповідальності та міжнародно-правової відповідальності. Втім праці цих вчених не висвітили всіх теоретичних проблем даної теми. Прослідковується тенденція виникнення низки нових питань у цій галузі, а відповідно, і виникнення нових наукових ідей і розробок щодо міжнародно-правової відповідальності. Крім того, тема дослідження є актуальною, так як міжнародно-правова відповідальність є засобом, що стримує війну, хаос і відновлює справедливість у міжнародних відносинах.

Аналізуючи кризову ситуацію, що склалась в Україні необхідно зауважити що силові дії Російської Федерації щодо України в період від кінця лютого 2014 року і до сьогодні, поза всяким сумнівом є актами збройної агресії відповідно до пунктів «a», «b», «c», «d», «e» та «g» ст. 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року [6]. У зв’язку з цим слід зазначити, що ознаки збройної агресії, як вони визначені в резолюції, без будь-яких змін відтворені в пункті 2 ст. 8-bis Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС)[7]. Її текст був ухвалений 11 червня 2010-го консенсусом представників 113

держав на пленарному засіданні Конференції з перегляду Римського статуту із застереженням про те, що ст. 8-bis набуде чинності, коли її ратифікують 30 держав – учасниць Римського статуту, а МКС почне застосовувати її після 1 січня 2017-го за умови ухвалення відповідного рішення двома третинами голосів на Асамблеї держав – учасниць Римського статуту.

Загальноправовим підґрунтям міжнародно-правової відповідальності Російської Федерації за збройну агресію проти України є п. 4 ст. 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй, відповідно до якого «всі члени ООН утримуються у своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і якимось іншим чином, несумісним із цілями Об'єднаних Націй» [8]. Відповідно до сучасного права збройна агресія є особливо небезпечним і тяжким міжнародним злочином. Будь-який акт агресії, що підпадає під визначення, зафіксоване в Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН та підтверджене у ст. 8-bis Римського статуту Міжнародного кримінального суду, не лише порушує фундаментальні суверенні права держави – жертви збройної агресії, а й зазіхає на підвалини міжнародного правопорядку. Модель міжнародно-правової відповідальності за агресію значно відрізняється від моделей відповідальності, породжуваної ординарними міжнародними правопорушеннями:

Правова позиція України щодо відповідальності РФ за вчинену збройну агресію матиме завершену й остаточну форму тоді, коли компетентні державні органи підрахують обсяг заподіяної матеріальної та нематеріальної шкоди й коли конкретні претензії щодо її відшкодування будуть офіційно пред'явлені Російській Федерації дипломатичною нотою Міністерства закордонних справ України на адресу російського МЗС. В умовах цинічного заперечення російським керівництвом причетності РФ до збройної агресії інструментом реалізації її міжнародно-правової відповідальності залишаються міжнародно-правові санкції проти держави-агресора, що їх застосовують як Україна, так і частина міжнародного співтовариства.

Тож характерним для сучасної системи публічно-правових та приватноправових відносин є усвідомлення того, що загальносвітові інтереси мають пріоритетне значення для забезпечення належного існування кожної держави. На цьому і ґрунтується сучасна міжнародно-правова відповідальність, зокрема, як відповідальність держави перед світовою спільнотою в цілому. Зазначене поза сумнівом, походить з юридичної природи права як такого і тісно пов'язаний з принципом добросовісного виконання зобов’язань за міжнародним правом, як імперативною нормою jus cogens.

Список використаних джерел:

1. Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность (очерк теории) / С.Н Братусь. – М., 1976. – С. 41.

2. Лукашук И.И. Право международной ответственности / И.И. Лукашук – М.: Волтерс Клувер, 2004. – С. 11.

3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права /О.Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2006. – С. 432.

4. Витрук Н.В. Общая теория юридической ответственности. 2-е издание, исправленное и дополненное /Н.В. Витрук. – М. : Норма, 2009. – С.186-204.

5. Лукашук И.И. Право международной ответственности / И.И. Лукашук – М.: Волтерс Клувер, 2004. – С. 11.

6. Резолюція 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml

7. Римський статут міжнародного кримінального суду. Міжнародний документ від 17.07.1998 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588

8. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН; Статут:міжнародний документ від 26.06.1945 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Мушинська А.С.
студентка гр. ПЗ-К-31-13
науковий керівник: Олійник Олеся Михайлівна
Голова з циклової комісії з правознавства
Вінницький коледж, Соціально-економічного інституту Університету «Україна»
м. Вінниця

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Раніше люди й гадки не мали про права дітей. Дитину розглядали як другорядний матеріал, з якого повинна утворитися повноцінна людина. До думок дитини не прислухались, бо вважали їх незрілими та нераціональними. Дорослі мали повну владу над дітьми, а дітям нічого не залишалось, як сприймати все це як належне, бо не обізнаність населення про права та обов’язки дітей, необізнаність самих дітей завжди залишалась і залишається актуальною проблемою нашого суспільства.

Згідно з Європейською Конвенцією з прав людини поняття «права дитини» - це система можливостей, які необхідні особі для її комплексного та цілісного розвитку в умовах і відповідно до вимог середовища, беручи до уваги незрілість дитини [1]. Зазначений міжнародний акт містить вичерпний перелік прав дитини: право на життя, право на ім’я, право на громадянство, право на відсутність дискримінації, право на свободу совісті і релігійних переконань, право на життя з батьками, право на працю, право на відпочинок, право на захист життя та здоров’я, право на освіту, право на відсутність рабства, право на житло, право на свободу слова, право на отримання інформації, право користування досягненнями культури, право створювати сім’ю, право участі у науково-технічній та художній творчості.

Народившись, дитина отримує право на громадянство, має право жити і виховуватися у сім'ї, знати своїх батьків, отримувати від них захист своїх прав і законних інтересів

Для забезпечення дітям можливості визначити себе як особистість і реалізувати свої можливості в безпечних і сприятливих умовах, в середовищі сім'ї або опікунів, для підготовки їх до життя у вільному суспільстві та захисту дітей створено ряд документів на державному та міжнародному рівні:

– Конвенція ООН про права дитини;

– Європейська конвенція про здійснення прав дітей;

– Сімейний Кодекс України;

– Цивільний Кодекс України та інші.

Частина звернень безпосередньо від дітей стосується порушення їх права бути вислуханими, почутими. Скарги стосуються неврахування позиції дитини при ухваленні рішення чи то органом влади, чи то судом, чи то рідними і близькими, яке стосується безпосередньо неї. Найбільша кількість скарг стосується порушень прав дітей під час конфліктів між батьками дитини або невиконання одним із батьків визначених законом або рішенням суду обов'язків стосовно дитини, зокрема:

– кожне четверте звернення стосується невиконання батьками обов'язків по сплаті аліментів;

– звернення, які стосуються конфлікту щодо визначення місця проживання дитини, батьки якої розлучилися або розлучаються;

– викрадення дітей одним з батьків, в тому числі міждержавне викрадення дітей;

– майнові спори між батьками, або між батьками та третіми особами (наприклад банком), заручниками якого стають діти.

– не видача свідоцтва про народження дитини;

– не реєстрації місця проживання дитини;

– низька ефективність роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах;

– невчасність або неправильність нарахування соціальних виплат;

– в деяких регіонах виявлені факти стимулювання відмов матерів від дітей в пологових будинках;

– безграмотність правоохоронних органів щодо знання та дотримання прав дитини;

– грубість місцевої влади до людей, які взяли на себе делеговану; державою функцію виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування;

– невиконання місцевою владою вимог закону щодо доступності до пільг багатодітних сімей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів;

– збільшується кількість звернень щодо реабілітації дітей з особливими потребами та можливості навчатися в загальноосвітній школі, тобто запровадження інклюзивної освіти.

Зарубіжний та український досвід останніх років дозволяє побачити, насамперед, варіативність нормативно-правових моделей забезпечення, охорони та захисту прав дитини, які застосовуються у різних державах, а також конкретну ефективність або неефективність їх впровадження у суспільну практику. Водночас слід пам’ятати, що не існує повністю уніфікованих для різних цивілізацій та суспільств шляхів державно-правового розвитку. Особливого значення дана теза набуває у зв’язку із розвитком глобалізаційних процесів, які, якщо не знищують, проте суттєво трансформують національні культури, поступово просуваючи їх до глобального інформаційного та індивідуалізованого суспільства, наслідки формування якого викликають у широкої громадськості та представників наукової еліти дедалі більше питань, на які ще не знайдено належної та адекватної відповіді.

Список використаної літератури:

1.Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи [електронний ресурс]: Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 Режим доступу: –http://zakon3.rada.gov.ua/laws/995_004

2.Європейська конвенція про здійснення прав дітей Рада Європи [електронний ресурс]: Конвенція, Міжнародний документ від 25.01.1996 - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/994_135

3.Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

4.Сімейний кодекс України[електронний ресурс]: Кодекс України, Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III

5.Цивільний кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від від 16.01.2003 № 435-IV – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ 435-15

Турбаніст С. Д.,
студент гр. ПЗ 21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: Мисак О.І., ст. викл.,
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

Складні зв'язки, що виникають між державою та індивідом, взаємовідносини людей один з одним фіксуються державою в юридичній формі – у формі прав, свобод і обов'язків, які утворюють правовий статус людини і громадянина. Правовий статус як одна з найважливіших юридичних категорій, нерозривно зв'язаний із соціальною структурою суспільства, політичними характеристиками державності, рівнем правової свідомості суспільства та станом правопорядку.

Правовий статус людини та громадянина – це система прав і обов'язків, законодавчо закріплена державою в основному законі й поточному законодавстві. У правах та обов'язках не лише фіксуються зразки, стандарти поведінки, які держава вважає необхідними, корисними, доцільними для нормальної життєдіяльності суспільства, але й розкриваються основні принципи взаємовідносин держави та особистості [2, с. 104-105].

Права людини і права громадянина тісно пов'язані, однак не є тотожними поняттями. Поняття людини передбачає розумну (людську) істоту, яка розглядається у біологічному і соціальному аспектах. Іншим є поняття громадянина, котре відображає певні політико-правові характеристики, звичайно набуті людиною, її юридично визначені особливі взаємозв'язки з державою. Схожу природу має поняття іноземця та деякі інші, що розкривають стан індивіда як суб'єкт конституційного права. Держава повинна не тільки сама не втручатися в ці відносини, а й захищати їх від будь-яких інших посягань. Природні (невід'ємні) права людини стали точним та конкретизованим втіленням самої суті природного права – свободи окремої, автономної особистості. Після утвердження у світовій суспільній думці невід'ємних прав людини як прав особистості, а саме: життя, свобода, власність, безпека особи, прагнення до щастя – розуміння цієї гуманітарної категорії отримало закріплення в міжнародних документах та внутрішньодержавному законодавстві окремих країн. Природні (невід'ємні) права стали символом та адекватним юридичним аналогом індивідуальної свободи людини, її твердої захищеності від свавілля влади [3, с.23]. Більш того, вперше за всю історію людства право отримало реальну можливість за допомогою розробки ідей невід'ємних прав людини піднятися над владою та спробувати вирішити проблему стримування та приборкання політичної державної влади.

Права громадянина охоплюють сферу відносин індивіда з державою, у якій він розраховує не тільки на охорону своїх прав від незаконного

втручання, а й на активне втручання держави в їх реалізацію. Громадянин-особа, яка за законом визнається юридично належною до певної держави. Громадянство складає передумову для покращення правового статусу особи, оскільки створює юридичну підставу для користування додатковими правами і свободами. Водночас громадянство зобов'язує особу до виконання встановлених законом обов'язків. Права людини закріпленні в міжнародно-правових актах, а права громадянина - у Конституції певної держави. Правовий статус особи був і залишається в центрі уваги вчених-правознавців. У науці сформувалися кілька підходів до визначення структури правового статусу, в який включається різний набір елементів.

Проте, такі додаткові елементи слід визнати необов'язковими у структурі правового статусу і їх наявність чи відсутність не визначає наявність чи відсутність самого правового статусу. Розглянемо деякі з них. Так громадянство впливає лише на обсяг правового статусу. Юридична відповідальність вторинна по відношенню до обов'язкових елементів правового статусу (без обов'язків відповідальність неможлива). Система гарантій є категорією, яка виходить далеко за межі правового статусу. Схоже й законні інтереси, які не знаходять безпосереднього закріплення в юридичних правах і обов'язках, розглядати в якості самостійного елемента правового статусу недоцільно. Інтерес передує правам і обов'язкам незалежно від того, знаходить він безпосереднє закріплення в законодавстві чи ні. Інтерес – це категорія поза правова, чи «до правова», і закріплюється не тільки в конкретних правових приписах, але й у загальних принципах права [2, с. 106].

Права людини – це певні можливості людини, які необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (економічним, духовним, соціальним) і мають бути загальними та рівними для всіх людей.

Отже, це, по-перше, – певні можливості людини діяти певним чином або ж утримуватися від певних вчинків з тим, щоб забезпечити своє

нормальне існування, свій розвиток, задоволення тих потреб, що сформувались. До того ж, якщо йдеться про основні права, то це саме такі можливості, без яких людина не може нормально існувати. Що означає «нормально»? Відповідь на це питання зумовлюється біологічною і соціальною обґрунтованістю потреб людини. Самі ж потреби як результат історично-природного та соціального розвитку людини не є незмінними.

По-друге, зміст і обсяг можливостей людини залежать, насамперед, від можливостей усього суспільства, переважно, від рівня його економічного розвитку. І з цього боку права людини – явище передусім соціальне, що породжується самим суспільством.

По-третє, ці можливості за їх основними, «стартовими» показниками мають бути рівними, однаковими в усіх людей. Лише тоді вони будуть правові (етимологічне – від слів «правильний», «справедливий», «праведний» тощо).

По-четверте, вони не повинні відчужуватися, відбиратися будь-ким, не можуть бути і предметом «дарування» з боку держави або будь-якої іншої організації чи особи [4, с.11].

Список використаних джерел:

1. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. – Острог, 2008. – 301 с.
2. Курс адміністративного права України: підручник / за ред.
3. В. В. Коваленко. - К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.
4. Тертышник В. М., Марченко А. В., Тертышник А. И. Защита прав и свобод человека: научно-практическое издание. Харьков: Арсис, 2010. – 110 с.
5. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / В. М. Шаповал. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 464 с.

Уманець О.О.,
студент гр. ПЗ 41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: Мисак О.І., ст. викл.,
м. Вінниця

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Конституційно-правовий статус Конституційного Суду визначається розділом XII Конституції [1] та Законом України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 р. [2]. Згідно з Конституцією Конституційний Суд України складається з 18 суддів Конституційного Суду. Президент України (ч. 22 ст. 106), Верховна Рада України (ч. 26 ст. 86) та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України (ч. 2 ст. 148).

Конституційному Суду України надано досить широкі повноваження, які стосуються захисту загальних засад конституційного ладу, основних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення верховенства і прямої дії норм Конституції України на всій території країни.

Згідно зі ст. 150 до повноважень Конституційного Суду України належить дві основні групи питань:

1) вирішення про відповідність Конституції України (конституційність):

• законів та інших правових актів Верховної Ради України;

• актів Президента України;

• актів Кабінету Міністрів України;

• правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

2) офіційне тлумачення Конституції та законів України.

Суб'єктами конституційного звернення до Конституційного Суду України згідно зі ст. 150 Конституції України є: Президент України, не менш як 45 народних депутатів України, Верховний Суд України, Уповноважений

Верховної Ради України з прав людини, Верховна Рада Автономної Республіки Крим [4,ст.52].

При вирішенні питань своєї компетенції Конституційний Суд України, зокрема за зверненням Президента України або Кабінету Міністрів України, дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

У свою чергу за зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України дає висновок щодо додержання конституційної процедури розгляду і розслідування справи про усунення Президента України в порядку імпічменту (ст. 151 Конституції).

Згідно зі ст. 152 Конституції України закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності. Підставами для прийняття Конституційним Судом України рішення щодо неконституційності правових актів повністю чи в їх окремих частинах є: невідповідність Конституції України; порушення встановленої Конституцією України процедури їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності; перевищення конституційних повноважень при їх прийнятті.

Закон визначає також порядок організації та діяльності Конституційного Суду України. Питання провадження у справах та діяльності Конституційного Суду України, його Секретаріату, порядок діловодства, правила внутрішнього розпорядку Конституційного Суду України визначаються Конституцією України, Законом та актами Конституційного Суду України, що встановлюють порядок організації внутрішньої роботи Конституційного Суду України. Фінансування Конституційного Суду України передбачається в Державному бюджеті України окремим рядком. Пропозиції щодо обсягу фінансування

Конституційного Суду України і проект відповідного кошторису подаються Головою Конституційного Суду України до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України при складанні проекту Державного бюджету України на кожний наступний рік. Організаційне, науково-експертне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення Конституційного Суду України здійснює Секретаріат Конституційного Суду України на чолі з керівником Секретаріату Конституційного Суду України. Положення про Секретаріат Конституційного Суду України, його структура і штати затверджуються Конституційним Судом України.

Конституційний Суд України може утворювати також на своїх пленарних засіданнях тимчасові комісії для додаткового дослідження питань, пов'язаних з конституційним провадженням у справі, за участю фахівців у відповідних галузях права.

Список використаної джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР[електронний ресурс] Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

2. Про Конституційний Суд України [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від 16.10.1996 № 422/96-ВР – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80

3. *Совгиря* О. В., *Шукліна Н.* Г. *Конституційне право України*. *Повний курс*:*наич*. *посіб*. / О.В.*Совгиря*, *Н.Г.Шукліна*. *— 2-ге вид*., *перероб*. і *допов*. — К. :*Юрінком Інтер*, *2012*. *— 544* с.

4. *Основи конституційного права України* / 2-е вид., стер. / За ред. В.В. *Копєйчикова*: - К., Юрніком Інтер, 2000. - 228 с.

Шевчук П.П.,
студент гр.ПЗ -51-15с.,
Новокаховський гуманітарний інститут
Відкритий міжнародний Університет розвитку людини "Україна",
м. Нова Каховка
науковий керівник: ст.викладач кафедри бізнесу і праваМисак О.І.
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»

ІНСТИТУТ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ПЕРЕД ОСОБОЮ

Одним із важливих напрямів правового розвитку є, безумовно, вдосконалення інституту відповідальності держави перед особою. Слід наголосити, що у правових державах мають бути створені і діяти механізми, за допомогою яких справляється ефективний вплив на якісний бік діяльності державного апарату, особливо щодо дотримання прав і свобод людини.

Інститут відповідальності держави перед особою - це одна з головних гарантій прав і свобод людини, закріплених у чинному законодавстві. Держава встановлює механізм власної публічно-правової відповідальності, бере на себе обов'язок забезпечити також можливість її реалізації, зробити доступною її для громадян. Цим досягається послаблення тиску держави на суспільство і водночас підвищується можливість його контролю за діями держави, за рішеннями її органів та посадових осіб.

Проблема відповідальності держави перед особою — це проблема відповідних правовідносин (конституційних, цивільно-правових тощо), в яких держава, проте, має виступати не суб'єктом особливої значущості, а суб'єктом — відповідальною стороною. Це і є правові відносини рівних сторін, в яких держава, однак має ряд переваг перед особою.

Закріплення в ст. 1 Конституції України положення про те, що Україна - правова держава, ставить перед юридичною наукою завдання обґрунтовування і подальшого розвитку цього складного поняття. В теорії права найважливішою функцією правової держави названо охорону і захист інтересів людини і громадянина [1]. На думку вчених, сутність сучасної

правової держави характеризують декілька моментів: 1) визнання людини, її прав і свобод вищою цінністю, а їх захист - найважливішим обов'язком держави; 2) встановлення і обмеження за допомогою права меж державної влади [2, с.277-291]. Отже, правова держава - «держава, межі влади якої, формування, повноваження, функціонування її органів регламентовані правом; найвище призначення якої полягає у визнанні, дотриманні і захисті прав і свобод людини і громадянина». Закріпленням у Конституції даного положення в Україні було офіційно визнано взаємну відповідальність держави і громадянина, зокрема, відповідальність держави перед людиною і громадянином. У державі, яка проголошує себе правовою, юридична відповідальність має застосовуватися не тільки до приватних осіб, але передусім до публічних суб'єктів права. На думку вчених, «сенс публічної влади - в служінні людині, забезпеченні її прав і свобод»[3, с.120].

Крім того, слід зазначити, що об'єктивно між державою і громадянином можуть і навіть повинні існувати суперечності. Проте завдання держави - запобігати зростанню, посиленню цих суперечностей, не доводити їх до гострого конфлікту. Слабка діяльність держави в соціальній сфері часто стає причиною гострих соціальних конфліктів, призводить до порушень прав громадян, що закріпленні в Конституції України.

Завдання держави - передбачати, попереджати наростання, посилення цих суперечностей, не доводити їх до гострого конфлікту, протистояння [4, с.28]. В даному випадку має йтися про відповідальність держави, бездіяльність її органів і посадовців, грубі порушення конституційних прав громадян. На жаль, на практиці це відбувається вкрай рідко. Подібне положення породжує відчуття безкарності, вседозволеності в окремих державних урядовців і у держави в цілому.

Зрозуміло, що ступінь, рівень відповідальності держави перед громадянином визначається рівнем зрілості громадянського суспільства, його самоорганізацією, активністю впливу на державно-правові механізми, взаємозв'язком суспільства, держави і громадянина. Слід також враховувати,

що саме незнання закону звільняє державу, а не громадянина від відповідальності. Цілком очевидно, що відповідальність може настати передусім там, де є можливість у громадян контролювати дії влади. Тому держави і особливо ті, в яких відсутній демократичний режим, а переважає інший (авторитарний, тоталітарний, адміністративно-командний), зводять до мінімуму можливості контролю з боку суспільства і окремихгромадян дій органів влади і посадових осіб і в такий спосіб уникають відповідальності перед ними [2, с.444].У ст. 3 Конституції України зазначається, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Відсутність відповідальності держави перед громадянином ставить під сумнів реалізацію одного з основних принципів, проголошених Конституцією України, — принципу пріоритету прав і свобод людини та громадянина, адже права і свободи людини і громадянина можуть бути реалізовані переважно у правовідносинах з державою. Отже, саме держава зобов'язана забезпечити реалізацію цих прав, оскільки обов'язок, не забезпечений відповідальністю, перетворюється на фікцію.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція –тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80,

2. Скакун *О. Ф.* Теорія права *і* держави.- *4-те видання:* підручник./ *О. Ф.* Скакун – *К.: Алерта, 2016.*

3. Витрук Н.В. Общая теория юридической ответственности. 2-е издание, исправленное и дополненное /Н.В. Витрук. – М. : Норма, 2009. – 204с.

4. М. С. *Кельман*, О. Г. Мурашин. Загальна *теорія держави*. і *права*: Підручник. — К.: Кондор, 2006. — 477 с.

СЕКЦІЯ 2. ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО; ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Артюхова М.В.
студентка гр. ПЗ 21-14,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

У сучасному українському суспільстві спостерігаються економічні зміни, міняються життєві цінності. Роль подружжя в побуті, а також права та обов’язки визначає матеріальна сторона сімейного життя. Суперечки через майно часто стають причинами розлучень. З кожним роком зростає число судових позовів, з питань розділу спільно нажитого майна. Їх було б менше при існуванні традиції складати договори про розподіл майнових прав та обов’язків. Такі договори поширені в сім'ях з великим достатком, або їх укладають громадяни, реєструючи шлюб з іноземцями.

Останнім часом юридична наука зосередила свою увагу на дослідженні шлюбного контракту як угоди, яка не обмежується сферою дії сімейних обов'язків. Тобто мається на увазі співвідношення правової природи шлюбного контракту і звичайних цивільно-правових угод. Так, на думку М. Антокольської щодо шлюбного контракту, неможливо довести його специфічну сімейно-правову сутність, яка відмежовує його від цивільно-правових договорів, а тому він є цивільно-правовою угодою з певною специфікою. Таку точку зору підтримали інші автори. З цього приводу І. Жилінкова зазначила, що, як і будь-який інший цивільно-правовий договір, шлюбний контракт має істотні особливості, котрі дозволяють розглядати його як самостійний вид договору [1].

Однак форма шлюбного контракту, умови його дійсності, підстави визнання недійсним, процедура укладення і примусового виконання та інші

моменти свідчать про те, що тут використовуються загальні цивільно-правові конструкції договірного права. Безперечно, не можна заперечувати наявності у шлюбного контракту ознак цивільно-правової угоди.

Однак не можна водночас недооцінювати та применшувати роль сімейно-правових норм у формуванні умов шлюбного контракту та визначенні правового режиму майна подружжя. Тому не випадково М. Брагінський зауважив, що загальна норма цивільного законодавства щодо сімейних правовідносин закріплює принцип субсидіарності, і це законодавство регулює дані відносини у випадках, коли сімейні відносини не врегульовані сімейним законодавством, а тому є підстави для визнання шлюбного контракту різновидом цивільних договорів. За таких міркувань не можна не побачити певної непослідовності, адже якщо автор визнає за цивільним законодавством роль субсидіарного регулятора сімейних відносин, то аж ніяк не можна беззастережно визнавати шлюбний контракт лише за цивільно-правовою ознакою. Так чи інакше, шлюбний контракт як угода існує лише завдяки сімейному праву, а тому є підстави розглядати шлюбний контракт як сімейно-правовий договір, що йому притаманні усі ознаки цивілістичної угоди. Такою ж мірою його можна визнати цивільно-правовою угодою, що має сімейно-правову специфіку, а відтак – є комплексним договором.

В теорії сімейного законодавства України шлюбний договір - це цивільний правочин, що базується на домовленості наречених або подружжя відносно встановлення майнових прав та обов'язків подружжя на період існування та припинення шлюбу

Укладення шлюбного договору це справа виключно добровільна, можливе лише за згодою обох сторін. За бажанням сторін договір може бути змінений або розірваний. Причому в будь-який час життя завжди вносить свої корективи. Нова угода полягає в тій же формі, що і сам шлюбний договір, тобто письмово, і обов'язково засвідчується нотаріусом.

Шлюбний договір призначений для зміцнення інституту сім'ї, дозволяючи більш повно враховувати інтереси кожного з подружжя, зменшити кількість суперечок і конфліктів між ними, а на випадок розлучення і розділу майна - вирішити це цивілізованим способом [2].

Серед основних положень шлюбного договору визначених Сімейним кодексом, розрізняють наступні:

- шлюбний договір може бути укладено особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом;
- шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки. Ним можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми;
- шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу, якщо ж подружжям, то він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Відповідно до ст. 96 СКУ у шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків. Якщо у шлюбному договорі встановлено загальний строк його дії, він діє протягом цього строку. Подружжя може подовжити термін дії шлюбного договору. Така угода має бути нотаріально посвідчена. У шлюбному договорі може бути встановлена чинність цього документа або окремих його умов і після припинення шлюбу [3].

Одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається, при цьому він може бути змінений подружжям. Угода про зміну шлюбного договору нотаріально посвідчується. Водночас, на вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього

вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення.

Одностороння відмова від шлюбного договору не допускається. Подружжя має право відмовитися від нього, у цьому випадку за вибором подружжя, права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються з моменту його укладення або в день подання нотаріусу заяви про відмову від нього.

Шлюбний договір на вимогу одного з подружжя або іншої особи, права та інтереси якої цим договором порушені, може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених Цивільним кодексом України.

Отже, шлюбний договір — це документ, який укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується між подружжям, а також особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, регулює майнові відносини між подружжям (наприклад, визначає розмір часток кожного із подружжя зі спільного майна), у тому числі визначає їхні майнові права та обов’язки як батьків. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов’язків. Подружжя може вносити зміни до шлюбного договору, укладаючи відповідний договір, який підлягає нотаріальному посвідченню. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу. Якщо договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення. У разі, коли розмір частки при поділі майна дружини та чоловіка неможливо визначити за домовленістю між ними або за шлюбним договором, спір може бути вирішений судом.

Переважна більшість країн світу давно визнали доцільність існування інституту шлюбного договору в законодавстві. В різних країнах цей інститут має свої особливості, проте мета його існування єдина — надати подружжю достатньо широкі можливості для самостійного визначення своїх майнових відносин у шлюбі, щоб вони мали змогу, при необхідності, змінити режим майна, встановлений законом, який автоматично починає діяти з моменту

укладання шлюбу. Не може бути винятком у вирішенні даної проблеми і правова система України[4].

Укладення шлюбного договору є взаємним волевиявленням осіб. Умови шлюбного договору, які погіршують умови одного з подружжя всупереч порівняно з законодавством України не можуть бути визнані дійсними, так само як і шлюбний договір, укладений без додержання порядку, встановленого законодавством України.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України ,Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III . – Режим доступу: (http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14).

2. Антокольская М.В. Лекции по семейному праву // М.В.Антокольская – М.: Юристъ, 2005. – 114 с.

3. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Общие положения //М.И.Брагинський, В.В.Витрянский – М., 2007. – 387 с.

4. Жилинкова И.В. Науково-практичнийкоментар Сімейного кодексу України, за заг. ред. // І.В. Жилінкової - 2008 р. –670 с.

Бешлега С.А.
студент гр. ПЗ-21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м.Вінниця

АДВОКАТУРА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Адвокатура України — недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує

питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому законом. Інститут адвокатури України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність.

Правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначає Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1].

Адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів. Адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб.

У цивілізованих демократичних державах невід'ємним фактором правової системи й основним недержавним інститутом захисту особистості, її прав і свобод є адвокатура. Практично всі міжнародні акти з прав людини, починаючи від Загальної декларації і закінчуючи Основними положеннями про роль адвокатів, одним з найважливіших прав кожної особи визнають право на отримання фахової правової допомоги. Одним з показників рівня демократичності і дотримання прав людини в Україні є існування незалежної адвокатури і ефективного виконання покладених на неї функцій.

Конституція України в статті 59 проголосила що найважливішу соціальну функцію адвокатури — забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах [2].

Роль єдиного незалежного професійного правозахисного інституту, який покликаний захищати права та свободи, представляти законні інтереси особи в державних владних структурах на закріплених законом принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму та конфіденційності, реалізується адвокатурою в складній системі правовідносин [3, с. 13].

Національна асоціація адвокатів України є недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів

України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування що є юридичною особою та діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, передбачені Законом утворюється з'їздом адвокатів України та не може бути реорганізована.

З моменту державної реєстрації Національної асоціації адвокатів України її членами стають всі особи, які мають свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Інші особи стають членами Національної асоціації адвокатів України з моменту складення присяги адвоката України. Конференція адвокатів регіону скликається радою адвокатів регіону не рідше одного разу на рік. У період між конференціями адвокатів регіону функції адвокатського самоврядування у регіоні виконує рада адвокатів регіону. Рада адвокатів регіону підконтрольна і підзвітна конференції адвокатів регіону. Вищим органом адвокатського самоврядування України є з'їзд адвокатів України [4, с.318].

До складу з'їзду адвокатів України входять делегати, які обираються конференціями адвокатів регіонів шляхом голосування відносною більшістю голосів делегатів, які беруть участь у конференції.

З'їзд адвокатів України скликається Радою адвокатів України не рідше одного разу на три роки. У період між з'їздами адвокатів України функції адвокатського самоврядування виконує Рада адвокатів України.

Рада адвокатів України підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України. До складу Ради адвокатів України входять тридцять членів, стаж адвокатської діяльності яких становить не менше п'яти років: по одному представнику від кожного регіону, які обираються конференцією адвокатів регіону, та голова і два заступники голови, які обираються шляхом голосування з'їздом адвокатів України. Секретар Ради адвокатів України обирається Радою адвокатів України зі складу членів Ради адвокатів України.

Строк повноважень голови, заступників голови, секретаря і членів Ради адвокатів України становить п'ять років. Одна й та сама особа не може бути

головою, заступником голови, секретарем або членом Ради адвокатів України більше ніж два строки підряд.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1702-VII від 14.10.2014, ВВР, 2014, № 50-51, ст.2057}[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція – тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

3. Варфоломеєва Т. В. Реформа адвокатури — запорука належного захисту прав і свобод людини // Вісник Академії адвокатури України: Науковий журнал. — 2011. —12-20 с.

4. Нікогосян Л.В. Реалізація світових стандартів адвокатури в українській практиці // Адвокатура: минуле та сучасність. Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів та студентів.- Одеса: 2013.-576 с.

Благодатських К.В.
студентка, гр.ПЗ-31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПОСВІДЧЕННЯ ЗАПОВІТІВ

Заповіт - одностороння угода, в якій викладено особисте розпорядження громадянина щодо переходу на випадок його смерті права власності на належне йому майно до інших осіб. Ця угода укладається лише

від імені фізичної особи, в письмовій формі із зазначенням місця і часу її укладення, підписується особисто заповідачем і нотаріально посвідчується.

Заповіт як нотаріальна дія не має чітко визначеного місця його вчинення. Він може бути посвідчений як державним нотаріусом, так і приватним, органами та посадовими особами, які входять до складу системи нотаріату, а також посадовими особами, яким чинне законодавство надає право посвідчувати заповіти; останні за своїм значенням прирівнюються до нотаріально посвідчених.

З огляду на те, що заповіт є угодою, необхідно насамперед установити ті факти, що є передумовою і для вчинення будь-якої нотаріальної дії взагалі, і для посвідчення угоди зокрема. Насамперед, необхідно встановити особу громадянина, який звернувся до нотаріуса за посвідченням заповіту, і перевірити його дієздатність. Особа громадянина встановлюється за паспортом або іншими документами, які виключають будь-які сумніви щодо особи цього громадянина. Дієздатність перевіряється в усній бесіді з громадянином та визначається встановленням його віку. Заповіт посвідчується лише від імені дієздатних громадян.

Нотаріус перед посвідченням заповіту зобов'язаний роз'яснити заповідачеві його права.

Заповідач має право:

- залишити за заповітом усе своє майно або частку його, в тому числі предмети домашньої обстановки та вжитку;
- заповісти майно одній або кільком особам - тим, які входять, і тим, які не входять до кола спадкоємців за законом, юридичним особам, а також державі;
- у разі складення заповіту на користь кількох осіб зазначити в ньому, в яких частинах заповідається майно кожному зі спадкоємців;
- позбавити в заповіті права спадкоємства одного, кількох або всіх спадкоємців за законом;
- будь-коли змінити чи скасувати зроблений ним заповіт, склавши новий.

У заповіті громадянин викладає розпорядження майнового характеру. Нотаріус перед посвідченням заповіту не вимагає від заповідача доказів, що підтверджували б його право на заповідане майно - адже сам заповіт набере сили тільки зі смертю заповідача, і спадкова маса визначатиметься надень його смерті.

Якщо заповідається належне громадянинові майно, що його можна ідентифікувати, то в тексті заповіту наводяться ознаки, які визначають саме цей об'єкт.

До заповіту може бути включено розпорядження немайнового характеру (про порядок проведення захоронення заповідача, встановлення надгробка, бажання призначити опіку над неповнолітніми тощо). Але слід зазначити, що ці розпорядження немайнового характеру не впливають на виникнення права власності у спадкоємців на заповідане майно у разі, коли вони не виконуються.

Виконавцями заповіту за загальним правилом є самі спадкоємці. Але заповідач може у своєму заповіті призначити окремого виконавця заповіту, який слідкуватиме за додержанням усіх викладених у документі положень. Якщо призначається виконавець заповіту, то нотаріус зобов'язаний витребувати від нього згоду бути цим виконавцем. Така згода може бути оформлена як самостійна заява, що прикладається до заповіту, або ж свою згоду бути виконавцем заповіту громадянин може викласти на самому заповіті. Тоді нотаріус зазначає про встановлення особи виконавця заповіту в посвідчу вальному написі на самому заповіті. Дані щодо документа, на підставі якого було встановлено особу виконавця заповіту заносяться до реєстру нотаріальних дій.

Заповіт не може містити розпоряджень, які суперечать чинному законодавству.

Заповідач може покласти на спадкоємця обов'язок виконати дії для загальнокорисної мети (ст. 540 ЦК) чи спадкоємця, до якого переходить,

зокрема, жилий будинок, зобов'язати надати іншій особі довічне користування цим будинком або певною його частиною (ст. 539 ЦК).

Заповідач може зазначити в заповіті свої родинні відносини зі спадкоємцем.

Згідно зі ст. 535 ЦК неповнолітні чи непрацездатні діти спадкодавця (в тому числі усиновлені), а також непрацездатні дружина, батьки (усиновителі) та утриманці померлого успадковують, незалежно від змісту заповіту, не менш як 2/з частки, яка належала б кожному з них у разі спадкоємства за законом (обов'язкова частка) [1].

Про роз'яснення заповідачеві положень ст. 535 необхідно зробити відмітку в тексті заповіту.

Заповідач може на випадок, коли зазначений у заповіті спадкоємець помре до відкриття спадщини або не прийме її, зазначити іншого спадкоємця.

Коли всі питання щодо формулювання положень заповіту визначено, нотаріус готує проект заповіту.

У заповіті прізвище, ім'я та по батькові заповідача вказується відповідно до написання у паспорті цих відомостей, без скорочень, вказується його адреса. Дата складання заповіту вказується прописом, всі можливі виправлення повинні бути застережені. Всі вимоги законодавства до оформлення нотаріальних документів чинні й для заповіту.

Виготовлений проект заповіту подається на підпис заповідачеві.

Заповіт мусить бути особисто підписаний заповідачем. Якщо заповідач унаслідок фізичної вади, хвороби чи якихось інших причин не може власноручно підписати заповіт, на його прохання у присутності його та нотаріуса цей заповіт може бути підписаний іншим громадянином. Громадянин, на користь якого заповідається майно, не має права підписувати його за заповідача [2, с. 128].

У разі підписання заповіту іншою особою нотаріус установлює особу цього громадянина. Причини підписання заповіту іншою особою та відомості про встановлення цієї особи зазначаються в посвідчувальному написі. Після підписання заповіту нотаріус зобов'язаний його посвідчити. Посвідчення

провадиться вчиненням посвідчу вального напису на всіх примірниках заповіту - як на тому, що видається заповідачеві, так і на тому, що залишається на зберіганні в нотаріуса.

Якщо заповіт підписується заповідачем особисто, то на заповіті проставляється посвідчу вальний напис за формою 35 Форм реєстрів нотаріальних дій, нотаріальних свідоцтв, посвідчу вальних написів, написів на угодах і засвідчуваних документах. Якщо підпис на заповіті заповідач не зміг проставити власноручно внаслідок фізичної вади, хвороби чи з якихось інших причин, посвідчу вальний напис вчиняється за формою 36 Форм реєстрів нотаріальних дій.

Посвідчувальний напис містить відомості про посаду особи, яка посвідчує заповіт, її прізвище та ініціали, якщо це приватний нотаріус - назву нотаріального округу, якщо державний - найменування державної нотаріальної контори, про те, ким підписаний заповіт, про встановлення особи заповідача та перевірку його дієздатності.

У необхідних випадках вказується про встановлення особи виконавця заповіту, особи громадянина, який підписав заповіт за заповідача, та причини, з яких заповідач не зміг поставити підпис власноручно, місце вчинення нотаріальної дії, якщо це відбувалося не в приміщенні державної нотаріальної контори чи робочого місця нотаріуса.

Заповідач може будь-коли змінити чи скасувати зроблений ним заповіт. Заповіт, посвідчений нотаріально чи у формі, що прирівняна до нотаріальної, може бути скасований заповітом, також посвідченим у нотаріальній формі чи у формі, прирівняній до нотаріальної. Скажімо, заповіт, посвідчений нотаріусом, може бути скасований заповітом, що його посвідчує посадова особа виконавчого комітету сільської ради. Заповіт, посвідчений головним лікарем лікарні від імені громадянина, який знаходився там на лікуванні, може бути скасований заповітом, що його посвідчує нотаріус, і навпаки.

Якщо заповіт скасовується чи змінюється заявою громадянина, то справжність підпису на заяві про скасування або зміну заповіту повинна бути нотаріально засвідчена.

Заповіти посвідчуються органами та посадовими особами, які входять до системи нотаріату. Але разом з тим, згадана ст. 40 містить перелік осіб, які мають право за певних умов посвідчити заповіти, що за статусом прирівнюються до нотаріально посвідчених, а саме:

- заповіти громадян, які знаходяться на лікуванні в лікарнях, інших стаціонарних лікувально-профілактичних закладах, санаторіях або проживають у будинках для престарілих та інвалідів, посвідчені головними лікарями, їхніми заступниками з медичної частини або черговими лікарями цих лікарень, лікувальних закладів, санаторіїв, а також директорами й головними лікарями зазначених будинків для престарілих та інвалідів;
- заповіти громадян, які перебувають під час плавання на морських суднах або суднах внутрішнього плавання, що плавають під прапором України, посвідчені капітанами цих суден;
- заповіти громадян, які перебувають у розвідувальних арктичних та інших подібних їм експедиціях, посвідчені начальниками цих експедицій;
- заповіти військовослужбовців та інших осіб, які перебувають на лікуванні в госпіталях, санаторіях та інших військово-лікувальних закладах, посвідчені начальниками, їхніми заступниками з медичної частини, старшими й черговими лікарями цих військово-лікувальних закладів;
- заповіти військовослужбовців, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ і військово-навчальних закладів вчиняються нотаріальні дії, також заповіти робітників і службовців, членів їхніх сімей і членів сімей військовослужбовців, посвідчені командирами (начальниками) цих частин, з'єднань, установ і закладів;
- заповіти осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі, посвідчені начальниками місць позбавлення волі [3, с. 67].

Посадові особи, перелічені в цій статті, зобов'язані негайно передати по одному примірнику посвідчених ними заповітів до державного нотаріального архіву чи державної нотаріальної контори за постійним місцем проживання заповідача.

Капітани морських суден зобов'язані передати по одному примірнику посвідчених ними заповітів начальникові порту України або консулові України в іноземному порту для наступного направлення їх до державного нотаріального архіву чи державної нотаріальної контори за постійним місцем проживання заповідача.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст.89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1449736048089418

2. Бірюков І.А. Цивільне право України. Загальна частина : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / І. А. Бірюков, Ю. О. Заіка, В. М. Співак. - К. : Наук. думка, 2012. - 304 с.

3. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України : Підручник / Є.О.Харитонов, Н.О. Саніахметова. - К.: Істина, 2003.

ВербицькаТ.А.
студентка гр. ПЗ-41-14
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м.Вінниця

СПАДКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Згідно українського законодавства спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

До складу спадщини входять усі права та обов'язки (за винятком, визначеним ст. 1219 Цивільного кодексу України), що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті [4].

Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою, місцем відкриття – останнє місце проживання спадкодавця.

Існує два види спадкування: за заповітом або за законом.

Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи з повною цивільною дієздатністю на випадок своєї смерті. Таке розпорядження здійснюється виключно особисто.

Заповідач може призначити своїми спадкоємцями будь-кого, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних або родинних відносин. Також, заповідач може без зазначення причин позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом, за виключенням осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт може бути складений щодо усієї спадщини або тільки її частини. Частина спадщини, що не охоплена заповітом, спадкується спадкоємцями за законом на загальних підставах.

Статтею 1241 ЦК України передбачені особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, до яких законом віднесені: малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки [4].

Чинним законодавством встановлено суворі вимоги до форми заповіту: він має бути складений письмово, із зазначенням місця та часу його складення, особисто підписаний заповідачем, посвідчений нотаріусом (або іншими посадовими, службовими особами, в передбачених законом випадках).

Заповідач має право у будь-який час скасувати, скласти новий заповіт або внести в нього зміни.

Заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним (тобто недійсним). Крім того, заповіт можна оскаржити до суду та визнати його недійсним, якщо буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі (наприклад, заповіт, складений за погрозами).

Якщо спадкодавець не залишив заповіт – спадкування відбувається за законом. Спадкування за законом здійснюється почергово, при цьому кожна наступна черга таких спадкоємців одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, передбачених законом.

Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини.

Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані [2, с.125].

Згідно зі статтями 1261-1265 ЦК України: у першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки; у другу чергу – рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері; у третю чергу – рідні дядько та тітка спадкодавця; у четверту чергу – особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини; у п'яту – інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно (причому родичі ближчого ступеня споріднення

усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення), утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї [4].

Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними, проте спадкоємці можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них: за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна; за письмовою угодою, посвідченою нотаріусом, – якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів.

Спадкоємець має право як прийняти спадщину, так і не прийняти її. Це стосується спадкоємців і за заповітом, і за законом. Згідно з ч.2 ст.1268 ЦК України спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, автоматично вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом встановленого законом строку він не заявить про відмову від неї [4].

Ті ж спадкоємці, які не проживали постійно з спадкодавцем на час відкриття спадщини, мають особисто подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини.

Для прийняття спадщини законом встановлено строк у шість місяців, який починається з часу смерті спадкодавця або оголошення його померлим.

Разом з тим, у разі пропуску цього строку через поважні причини, такий спадкоємець може звернутися до суду з проханням визначити йому додатковий строк, достатній для подання відповідної заяви.

Існує таке поняття, як відумерлість спадщини. Так, у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом (або усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини чи відмови від її прийняття) суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

Внаслідок такого рішення спадщина переходить у власність територіальної громади за місцем її відкриття [3, с.118].

Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на неї. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про

право на спадщину видається кожному з них із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців.

Спадкоємець же, який прийняв у спадщину нерухоме майно,зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається також на ім'я кожного з них, із зазначенням імені та частки у спадщині інших спадкоємців.

Таке свідоцтво видається після закінчення шести місяців з часу її відкриття.

Крім того, успадковане нерухоме майно, спадкоємець зобов'язаний зареєструвати в органах, які здійснюють державну реєстрацію нерухомого майна [1, с.248].

Список використаних джерел:

1. Заіка Ю. О. Цивільне право / Ю. О. Заіка. – Київ: Істина, 2005. – 525 с.

2. Бірюков І. А. Цивільне право України. Загальна частина. / І. А. Бірюков, Ю. О. Заіка, В. М. Співак. – Київ: Наукова думка, 2013. – 304 с.

3. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України : Підручник / Є.О.Харитонов, Н.О. Саніахметова. - К.: Істина, 2003.

4. Цивільний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст.89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1449736048089418

Власюк І.А.
студентка групи ПЗ-31-13
Вінницького соціально-економічного інституту
Університету "Україна"
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ ЯК ПРИЧИНА ПОРУШЕННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Форс-мажорних обставин як причина порушень договірних зобов'язань на сьогоднішній день полягає у тому, що зараз як прості громадяни, так і підприємці стикаються з раніше небаченими проблемами, що пов'язані із зміном статусу АРК, а також подіями, що відбуваються в Луганській та Донецькій областях. Як правило, саме ці події і є причиною невиконнання та розірвання договорів контрагентами, що знаходяться на цих територіях.

Отже, у даній статті спробую дослідити та проаналізувати дану тему.

Одразу хочу зазначити, що чинні законодавчі акти не дають чіткого визначення поняття форс-мажорних обставин. У ряді нормативно-правових актів наведено поняття непереборної сили, які, водночас, по-різному його розкривають.

Так, відповідно до п.1 ч.1 ст.263 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) непереборна сила визначена як надзвичайна або невідворотна за певних умов подія [1].

Статтею 617 ЦК України встановлено, що непереборна сила може бути підставою звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.

Господарський кодекс України (даля ГК України) також не надає визначення поняттю "Форс-мажорні обставини". Однак у ч.2 ст.218 ГК України передбачено, що у разі якщо інше не передбачено законом або договором, суб'єкт господарювання за порушення господарського зобов'язання несе господарсько-правову відповідальність, якщо не доведе, що належне виконання зобов'язання виявилося неможливим внаслідок дії

непереборної сили, тобто надзвичайних і невідворотних обставин зза даних умов здійснення господарської діяльності [2].

Уперше в Україні визнання форс-мажорних обставин надала власне Торгово-промислови палата України (далі ТПП України) у Регламенті засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), що був затверджений Рішенням ТПП України від 18.12.14 р. №44 (5) (далі Регламент ТПП). Цей Регламент набрав чинності з 18.12.14 р. і діє на всій території України.

Отже, відповідно до ст. 3.1. Регламенту ТПП форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) -- це надзвичайні та невідворотні обставини, які унеможливлюють виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими і іншими нормативними актами, дію яких неможливо було передбачити та дія яких унеможливлює їх виконання протягом певного періоду часу [3].

Перелік таких обставин, що визначений у вище вказаній статті Регламену ТПП, не є вичерпним. Зокрема, дія таких обставин може бути викликана:

-- винятковими погодними умовами і стихійним лихом (епідеміями, сильним штормом, циклон, ураган, торнадо, буревій, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання і зсув грунту, інші стихійні лиха тощо);

-- непередбаченими обставинами, що відбуваються незалежно від волі і бажання заявника (загроза війни, збройних конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи, але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами), дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошна війна, дія суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безлади, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, обмеження комендантської години,

експроація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух, тривалі перерви в роботі транспорту тощо);

-- умовами, регламентованими відповідними рішеннями та актами державних органів влади, закриттям морських проток, ембарго, забороною (обмеження) експорту/імпорту тощо.

Не вважаються форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) фінансова та економічна криза, дефолт, зростання офіційного та комерційного курсів іноземної валюти до національної валюти, недодержання/порушення своїх обов'язків контрагентом боржника, відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів, відсутність у боржника необхідних коштів тощо [3].

Згідно із ст. 3.4 Регламенту ТПП уповноваженим органом вважається ТПП України або регіональна торгово-промислова палата (далі - регіональні ТПП), до якої звернувся заявник із заявою про засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Регламентом надано поняття й визначено уповноважених осіб, якими є співробітники департаменту юридичного забезпечення ТПП України, співробітники регіональних ТПП, які внесені до Реєстру уповноважених осіб (Реєстр фахівців ТПП України та регіональних ТПП, допущених до розгляду заяв із засвідчення форс-мажорних обставин (обставин неперебоної сили) [3].

На сьогоднішній день, уРегламенті ТПП чітко розмежовано компетенцію ТПП України та регіональних палат.

ТПП України: здійснює засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) відповідно до умов зовнішньоторговельних угод та міжнародних договорів України, норм законодавства, відомчих нормативних актів, а також умов договорів, контрактів, типових договорів, угод тощо між резидентами, в яких безпосередньо передбачено віднесення такої функції до компетенції ТПП України. Виконавець - департамент юридичного забезпечення ТПП України.

Регіональні ТПП: здійснюють засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) відповідно до умов договорів, контрактів, типових договорів, угод тощо між резидентами, норм законодавства, відомчих нормативних актів, органів місцевого самоврядування, в яких безпосередньо передбачено віднесення таокї функції до компетенції регіональних торгово-промислових палат/відповідної регіональної ТПП; з питань, які віднесені до компетенції ТПП України, надають інформаційно-консультаційні послуги. сприяють зацікавленим особам у підготовці заявок і формуванні необхідного пакета документів, з подальшою передачею цих заявок та документів на розгляд ТПП України. Виконавець -- Уповноважені особи регіональних ТПП [3].

У випадку настання тимчасової перешкоди для регіональної ТПП щодо виконання своєї функції із засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), зокрема відсутність фахівця, окупація території, настання форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), цю функцію виконує ТПП Уркаїни або, за її дорученням, інша регіональна ТПП, найближча за розташуванням або за спеціальністю.

Сертифікат (у певних договорах, законодавчих і нормативних актах згадується також як висновок, довідка, підтвердження) про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) -- документ встановленої ТПП України форми, який засвідчує настання форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), виданий ТПП України або регіональною ТПП згідно з чинним законодавством, умовами договору (контракту, угоди тощо) та цим Регламентом [3].

У розділі 5 Регламенту врегульовано порядок ведення реєстру сертифікатів про форс-мажорні обставини. ТПП України веде єдиний Реєстр Сертифікатів, виданих ТПП України та регіональними ТПП, про засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) та Реєстр уповноважених осіб.

Реєстр сертифікатів про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) обмежений для публічного доступу і підлягає використанню виключно для цілей внутрішнього обліку і контролю документів, виданих в системі ТПП України.

Однак інформацію про внесені в Реєстр сертифікати може бути надано за заявою заявника, сторони за договорим, контрактом, угодою, державного органу, якому надані повноваження щодо податкових обов'язків, постановою суду та інших органів, яким відповідно до законодавства України надано право отримання копій, витягів та/або вилучення документів.

Підставою для засвідчення форс-мажорних обставин (обставин неперебоної сили), перелічених у ст. 3.1 Регламенту, визначених як непереборний вплив на виконання відповідного зобов'язання таким чином, що унеможливлює його виконання у термін, що настав (наявність причинно-наслідкового зв'язку між обставиною та неможливістю виконання зобов'язання в термін, передбачений відповідно законодавством, відомчими нормативними актами, договором, контрактом, угодою, типовим договором тощо).

Форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) засвідчуються за заявою заявника по кожному окремому договору, контракту, угоді тощо, а також по податкових та інших зобов'язаннях/обов'язках, виконання яких настало згідно із законодавчим чи іншим нормативним актом або може настати найближчим часом і виконання яких стало неможливим через наявність зазначених обставин.

Звертаю вашу увагу, що заява на завтідчення форс-мажорних обставин (обставин неперебоної сили) подається за підписом керівника підприємства, організації та з відбитком печатки підприємства, або за його дорученням -- довіреною особою. Заява фізичної особи подається за її підписом особисто або за її дорученням – довіреною особою.

В заяві вказуюься наявність за договором, контрактом, угодою та/або законом, нормативним актом установлених зобов'язань, передбачений ними

термін, обсяги і умови їх виконання, форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), початок їх виникнення і термін дії, які на думку заявника, унеможливили виконання цих зобов'язань.

Окремо, у випадку наявності, в заяві вказуються договором (контрактом) або нормативним актом передбачені обставини, що звільняють сторони від відповідальності, перераховані події, які сторони погодилися вважати (або нормативний акт встановлює) форс-мажорними обставинами, орган країни, що засвідчує/підтверджує факт настання обставин форс-мажору; термін повідомлення сторони про їх настання, які саме зобов'язання за договором (контрактом) не можуть бути виконані внаслідок настання форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).з посиланням та наданням доказів таких обставин [3].

Тягар доказування настання форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) несе заявник/зацікавлена особа. Заявник/зацікавлена особа також несе повну відповідальність за достовірність викладених фактів, наданих документів, доказів, даних тощо, вірність завірених нею копій згідно з чинним законодавством України.

Заява підлягає розгляду залежно від складності і обсягу документів протягом семи робочих днів із дня звернення суб`єкта господарської діяльності та протягом двадцяти одного робочого дня – з дня звернення фізичної особи. Заявник може замовити терміновий розгляд її заяви. Термін розгляду заяви утакому випадку не можу перевищувати половини звичайного терміну розгляду, передбаченого статтею 6.7 Регламенту ТПП.

Відповідно до ст. 6.8 Регламенту ТПП уповноважена особа ТПП України/регіональної ТПП має право:

-- вимагати від заявника надання оригіналів документів для огляду, додаткових даних, документів, пояснень, доказів настання форс-мажорних обставин (обставин неперебоної сили) і т. п.;

-- відкласти розгляд заяви на 2 календарні тижні для надання заявником необхідних документів, пояснень тощо, повідомивши про це зацікавлену особу письмово;

-- подовжити за клопотанням заявника встановлений термін для надання додаткових пояснень, документів, доказів;

-- залишити без розгляду заяву, у разі невиконання вимог про надання додаткових пояснень, документів, доказів у встановлений термін, з повідомленням про це заявника письмово.

Для визнання та підтвердження форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) уповноважена особа повинна впевнитись, що надані заявником документи свідчать про:

-- надзвичайність таких обставин (носять винятковий характер і знаходиться за межами впливу сторін);

-- непередбачуваність обставин (їх настання та наслідки неможливо було передбачити, зокрема, на момент укладення відповідного договору, перед терміном настання зобов'язання або до настання податкового обов'язку);

-- невідворотність (непереборність) обставини (неминучість події та/або її наслідків);

-- причинно-наслідковий зв'язок між обставиною/подією і неможливістю виконання заявником своїх конкретних зобов'язань (за договором, контрактом, угодою, законом, нормативним актом, актом органів місцевого самоврядування тощо) [3].

Відповідно до ст. 8.1 Регламенту ТПП така послуга ТПП України та регіональних ТПП, як засвідчення форс-мажорних обставин, надається на платній основі.

Окремо відзначу, що тарифи на послуги із засвідчення форс-мажорних обставин є єдиними для застосування всистемі ТПП України.

Також ТПП України було запроваджено різноманітні коефіцієнти, зокрема, щодо термінового розгляду заяви, за видання сертифіката додатково іноземною мовою тощо.

Виданий ТПП України/регіональними ТПП сертифікат про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) може бути оскаржений в Регламентний комітет ТПП України з питань сертифікації форс-мажорних обставин (обставин перереборної сили), який призначається рішенням Президії ТПП України [3].

Сертифікат може бути оскаржено стороною по договору, контракту, угоді протягом 3 місяців з дати, коли стороні стало відомо про його видачу.

Заявник може оскаржити відмову у видачі сертифіката щодо висновку або відсутність причинно-наслідкового зв'язку між форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) і невиконанням зобов'язання протягом 30 календарних днів з дати отримання відмови.

Регламентний комітет зобов'язаний розглянути заяву про оскарження протягом 30 календарних днів з дня її надходження до ТПП України.

Розгляд заяв про оскарження здійснюється на безоплатній основі (ст. 8.8 Регламенту ТПП).

Отже, проаналізувавши та вивчивши дану тему, можна зробити певні висновки, що при складанні цивільних та господарських договорів, потрібно звертати особливу увагу на розділ "Форс-мажорні обставини". Слід чітко визначати перелік форс-мажорних обставин, тому що до них можна віднести будь-які обставини, які перешкоджатимуть виконанню договірних зобов'язань. Також відповідно до Регламенту ТПП у договорах, що укладаються між резидентами, можна визначити, до якої з ТПП (ТПП України, регіональних ТПП або ж регіональної ТПП конкретного регіону) у разі виникнення форс-мажору сторони мають звернутися для його засвідчення. Правильно зазначені умови договору у подальшому, в разі виникнення такої ситуації, сторони можуть уникнути відповідальності за невиконання зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст.89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1449736048089418

2. Господарський кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст.89} [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15

3. Регламент засвідчення Торгово-промислової палати України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затвердженоРішення Президії ТПП України від 18 грудня 2014 р. № 44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kiev-chamber.org.ua/files/articles/law/Reglament_UCCI_2014_12_18.pdf

Гуцаленко О. А.,
студент групи ЗПЗ-504с.
заочної форми навчання
Інституту права та суспільних відносин,
м. Київ
науковий керівник: завідувач кафедри теорії права
доктор юридичних наук, професор
Мурашин О.Г.
м. Київ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ДОГОВОРУ ОХОРОНИ

Інститут цивільно-правової відповідальності завжди виступав як один з важливих питань цивілістичної науки [1, с.248]. Тлумачний словник української мови визначає поняття «охоронець» як той, хто охороняє, стереже кого-небудь, той, хто піклується про збереження чого-небудь, оберігає щось; той, хто захищає кого-небудь; дбає про його безпеку,

добробут; прикриває кого-небудь від чогось шкідливого, небезпечного [2, с. 742], а словами-синонімами до слова охоронець виступають слова охоронник, вартовий, хоронитель, страж, то для внесення чіткості в понятійний апарат пропонуємо використовувати саме поняття «охоронець» для позначення сторони у договорі охорони майна, а також майбутнього позову, яка надає охоронні послуги іншій стороні, тобто виконує певні дії по забезпеченню безпеки майна іншої сторони. До того ж це поняття використовується і у ст. 978 ЦК України [3].

Таким чином, сторону, яка надає охоронні послуги, слід іменувати охоронцем, оскільки це іменування найкраще відповідає сутності й призначенню договору охорони майна, а також відповідальності за цим договором. Досліджуючи відповідальності охоронця, слід, зазначити, що ліцензування охоронної діяльності здійснюється з метою забезпечення законності в діяльності охоронних підприємств та фізичних осіб - суб'єктів підприємництва, високого рівня якості охоронних послуг, що ними надаються [4]. Це досягається шляхом встановлення переліку вимог, яким повинен відповідати суб'єкт підприємницької діяльності, що прагне отримати ліцензію вищезазначені вимоги отримали назву умов ліцензування. Умови ліцензування необхідні для забезпеченні як якості результатів підприємницької діяльності з охорони, критеріям для одностороннього розірвання договору та підстава притягнення охоронця до цивільно-правової відповідальності.

Охоронні послуги надаються як поліцією охорониУкраїни, так і недержавними охоронними підприємствами - суб'єктами підприємницької діяльності. Але, окрім надання охоронних послуг. З укладенням договору охорони фізичних осіб, як будь-якого двостороннього договору, у кожної зі сторін (охоронець, замовник, особа, що охороняється) виникають права та обов'язки, які становлять його зміст. Важливо, що права однієї сторони співвідносяться з обов'язками іншої сторони таким чином, що відповідне право замовника кореспондує обов'язку охоронця і навпаки.

Договір охорони є спеціальним видом зберігання і відповідно до ст. 955 ЦК України на нього розповсюджуються загальні положення про зберігання в тому числі і про підвищену відповідальність професійного зберігача, про що нами вже зазначалося [3].

Частина 1 ст. 940 ЦК України лише містить положення проте що професійний зберігач, який зберігає речі на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування, не має права відмовитися від укладення договору зберігання за наявності у нього такої можливості.

При цьому зберігач звільняється від обов'язку прийняти річ на зберігання, якщо у зв'язку з обставинами, які мають істотне значення, він не може забезпечити її схоронності (ст. 940 ЦК України).

За таких умов виникає закономірне питання, щодо підстав та меж цивільно-правової відповідальності зберігача за неправомірну відмову від укладання договору. Стаття 611 ЦК України не може бути застосована оскільки зобов'язання між сторонами ще не виникало. При наявності завданих збитків відповідальність повинна мати своїм змістом відшкодування шкоди в натурі або повне відшкодування заподіяних збитків (ст. 453 ЦК України).

Такі правові наслідки повинні наставати і відносно договору охорони. Якщо речі, які надаються для охорони можуть бути як рухомими, так і нерухомими, а загальні умови зберігання повинні поширюватись і на його спеціальні види, то повинна мати місце і відповідальність суб'єкта охоронних послуг за безпідставну відмову від їх надання.

Підсумовуючи зазначимо, що за порушення умов договору охорони до порушника застосовуються різноманітні види юридичної відповідальності, провідне місце серед яких природно посідає цивільно-правова відповідальність.

Оскільки законодавець вважає договір охорони різновидом договору зберігання, то, відповідно, спеціальні норми, які регламентують цивільно-правову відповідальність охоронця у низці підзаконних і відомчих

нормативних актів, не повинні суперечити загальним засадам цивільної відповідальності професійного зберігача.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю. н., проф. Р. Б. Шишки. – К.: Вид. Ліра - К, 2015. – 1024 с.

2. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х т [Текст]: 42 000 слів. Т. 2. К - П / Уклад.: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – 2-ге вид. випр. – К. : Аконіт, 2001. – 926 с.

3. Цивільний кодекс України: [Електронний ресурс] : кодекс [прийнято Верхов. Радою 16.01.2003 № 435-IV]. – Редакція від 01.04.2016, підстава 922-19 – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15

4. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб [Електронний ресурс]: закон України [прийнято Верховна Рада України 04.03.1998 № 160/98-ВР]. − Редакція від 28.12.2015, підстава 901-19 − Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр

Дегтярьов Р.Ю.
студента, гр.ПЗ-41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПРАВА СПОЖИВАЧІВ У РАЗІ ПРИДБАННЯ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

У сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набуває питання захисту прав споживачів. Конституція України передбачає право кожного громадянина, а також іноземців та осіб без громадянства на звернення до суду щодо захисту своїх прав і на правову допомогу. Таке право не може бути обмежене за жодних обставин. Здійснення в Україні

соціально-економічних і політичних перетворень зумовлює необхідність підвищення ефективності захисту прав громадян, зокрема, забезпечення реалізації передбаченого у ст.42 Конституції України обов'язку держави захищати права громадян як споживачів.

В умовах жорсткої конкуренції суб'єктів підприємницької діяльності, яка має об'єктивні підстави існування в суспільстві з ринковою економікою, фігура громадянина стає центральною, підвищується його ініціативність і самостійність. Саме тому зростає необхідність особливого захисту громадянина, коли останній виступає покупцем, замовником, набувачем товарів, робіт та послуг.

Серед нових досліджень особливу увагу викликають дослідження про нормативно-правове забезпечення захисту споживачів таких авторів як Ю.Плахтій, Р.Байцар. Аналіз наукової літератури свідчить про підвищену увагу до питання захисту прав споживачів серед наукового кола дослідників.

В системі законодавства про захист прав споживачів центральне місце посідає Закон України "Про захист прав споживачів",який е спеціальним комплексним нормативним актом, що містить особливі методи та способи захисту прав споживачів. Особливості полягають у тому,що крім звичайних, встановлені ще й додаткові гарантії реалізації споживачами своїх прав та додаткових обов'язків і підвищена відповідальність осіб, зобов'язаних щодо споживача. У преамбулі цього закону поняття "споживач" набуло суто юридичного значення. В ній сказано, що "Закон регулює відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) і виготівниками, виконавцями, продавцями в умовах різних форм власності, встановлює права споживачів та визначає механізм реалізації захисту їх прав". При цьому споживачем визнається громадянин, який використовує або мав намір придбати чи замовити (роботи, послуги) для власних побутових потреб. А зобов'язаною перед споживачем стороною виступає підприємство, установа, організація або громадян-підприємець, які виробляють товари для реалізації, виконують

роботи або надають послуги, реалізують товари за договором купівлі-продажу разі придбання товару

Серед основних прав споживача, закріплених чинним законодавством, є право на захист у разі придбання товару неналежної якості. Чинне законодавство України передбачає вимоги, які може пред'являти покупець до продавця при виявлені недоліків товару чи його фальсифікації протягом гарантійного чи інших термінів, установлених правилами чи договорами як обов'язкові для сторін, і становлять можливі способи відновлення його порушених прав у зв'язку з придбанням товару неналежної якості.

Під формо захисту розуміється комплекс внутрішньо-узгоджених організаційних заходів щодо захисту суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів. Розрізняють дві основні форми захисту-юрисдикційну і не юрисдикційну.

Способи захисту є водночас і санкціями, і заходами захисту, проте лише окремі з них (відшкодування збитків, стягнення неустойки тощо) є заходами цивільно-правової відповідальності.

Україна дбає про захист здоров'я її громадян, зокрема і споживання продукції харчового, побутового, виробничо-технічного призначення та під час надання послуг. Ст. 16 Конституції України вказує на забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України [1].

Вказані конституційні положення створюють загальнополітичні та правові засади забезпечення прав споживача. Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» такі заходи передбачено у вигляді єдиної системи, до якої належать:

1) самозахист, правову основу для здійснення якого створює ст. 19 Цивільного кодексу України та ст. ст. 8 і 9 Закону України «Про захист прав споживачів». Досудовий захист прав споживачів може здійснюватися самостійно самим споживачем або із залученням до цього процесу уповноваженого на такі дії органу.

Така форма захисту прав споживачів є найпростішою, однак законодавець передбачив й інші форми, коли споживач може звертатися для поновлення своїх прав до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та судів;

2) громадська форма захисту прав ст. 24 Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає змогу громадян засновувати громадські організації із захисту прав споживачів (об'єднання споживачів) із метою захисту своїх законних прав та інтересів. Процедура створення й діяльності їх регулюється спеціальним законом «Про об'єднання громадян».

Громадська форма захисту - це реалізація суспільного (колективного) інтересу до забезпечення прав споживачів, однак на відміну від самозахисту та інших форм захисту прав споживачів, відбувається із залученням державних органів управління, місцевого самоврядування та судової влади. Громадській формі захисту прав споживачів також притаманні широка роз'яснювальна робота та попередня оціночна (аналітична) діяльність щодо дотримання виробниками (продавцями) товарів і послуг Закону України «Про захист прав споживачів"[2].

У Законі України «Про захист прав споживачів», відповідно до встановлених прав та обов'язків споживачів у ст. 4 зазначено, що вони мають право на захист своїх прав державою. Далі у ст. 5 Закону це положення розвивається, набуваючи наступного змісту : "Держава забезпечує захист їхніх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання й використання продукції відповідно до їх потреб і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я й життєдіяльності».

3) державний (адміністративний) захист, який здійснюють компетентний орган державної влади з питань захисту прав споживачів та система його територіальних управлінь і відділів[3].

Законом не встановлено порядок і послідовність звернення до органів влади. Це передбачає вільний вибір споживача діяти на власний розсуд під час захисту своїх прав.

На сьогодні сформувались різні форми захисту прав споживачів, при цьому провідну роль серед них посідає судова форма - універсальна, історично сформована, детально регламентована нормами цивільного процесуального права, а тому найбільш ефективна й цивілізована [4, с. 376]. Відповідно до закону судовий захист споживчих прав громадян здійснюється через звернення споживачів до судів загальної юрисдикції та з позовами про захист наступних прав:

1) на безпечну та якісну продукцію;

2) на повну, достовірну та прозору споживчу інформацію;

3) на відшкодування матеріальної (майнової) шкоди, заподіяної споживанням не якісної продукції або наданням неповної чи оманливої інформації що перешкодило використанню продукції за її призначенням

4) на відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої внаслідок споживання неякісної або небезпечної продукції, отримання неякісних послуг (зокрема й не доброзичливого ставлення персоналу), бездіяльності державних і самоврядних органів захисту прав споживачів;

5) на вчасне, достатнє й об'єктивне реагування державних і самоврядних органів (організацій) на виявлені заявлені факти порушення споживчих прав.

Поряд зі способами захисту прав споживачів необхідно вказати на принципи.

У Законі України «Про захист прав споживачів" та інших законодавчих актах у сфері захисту прав споживачів можна виділити певні визначальні принципи, характерні для побудови їх правових норм, зокрема такі:

1) встановлення державних обов’язкових вимог до якості товарів (робіт та послуг) торговельного та інших видів обслуговування населення;

2) пріоритету законодавчого врегулювання договірних відносин між продавцями (виконавцями) та покупцями (замовниками);

Наступним питанням, яке необхідно висвітлити, є умовне розділення товарів неналежної якості на три групи:

Товар, що має певні недоліки - товар (продукція) з будь-якою невідповідністю або до вимог до нормативно-правових актів і нормативних документів,умов договорів або вимог, що пред'являються до нього, а також інформації про продукцію, наданій виробником (виконавцем. продавцем)[5].

Якщо покупець після придбання такого товару виявляє протягом гарантійного строку недолік (скажімо, подряпину на корпусі побутового приладу), він має право вимагати:

1) пропорційного зменшення ціни;
2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;
3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

Тому товари цієї групи обов'язковому обміну не підлягають.

Товар, що має істотний недолік. Відповідно до 12 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів», - товар із недоліком, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення; недолік виник із вини виробника (продавця, виконавця) після його усунення проявляться знову з незалежних від споживача причин (наприклад, пляма на піджаку, яку неможливо вивести).

При цьому такий недолік має бути наділено хоча б однією з наведених нижче ознак:

1) його взагалі не може бути усунено;
2) його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів;
3) він робить товар іншим, ніж передбачено договором.

Фальсифікований товар-товар (продукція), виготовлений із порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг чи копіюванням форми,упаковки, зовнішнього оформлення, а також неправомірним відтворенням товару іншої особи (наприклад, підробка товарів відомих торговельних марок тощо).

Крім того, не слід забувати, що у разі здійснення безоплатного усунення недоліків товару споживач має право письмово вимагати на час такого ремонту надання йому товару аналогічної марки (моделі, артикулу, модифікації) з обмінного фонду. Такий фонд зобов'язані створити (мати) продавець, виробник або підприємство, покликане задовольняти вимоги споживача (наприклад, сервісний центр)[6].

Правам покупця у разі продажу товару неналежної якості присвячена ст. 708 ЦК України, згідно з якою у разі виявлення покупцем упродовж гарантійного або інших строків, установлених обов'язковими для сторін правилами договором, недоліків,не застережених продавцем, або фальсифікації товару покупець має наступні права:

1) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою на їх виправлення;

2) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача товару на аналогічний товар належної якості або на такий само товар іншої моделі з відповідним перерахунком разі різниці в ціні;

3) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача відповідного зменшення ціни;

4) на свій вибір відмовитися від договору й вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми.

Таким чином, необхідно ствердити, що захист прав споживачів відбувається за допомогою різних форм і способів у встановлених межах закону. Споживач самостійно обирає способи, за допомогою яким він прагне захистити свої порушені права. Проте нині необхідно звернути увагу на усунення колізій, котрі виникають у ході вирішення проблеми захисту прав споживачів. Потрібно звернути увагу на чинні нормативно-правові документи, які не охоплюють усіх основних проблем захисту прав споживачів,а також сприяти активній співпраці громадських організацій та органів державної влади .

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» Верховна Рада УРСР; Закон від 12.05.1991 № 1023-XII. – Режим доступу:http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1023-12
3. Цивільний кодекс України. Станом на 01.04.2016 ./ Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – Київ: Парлам. вид.-во, 2016. – (Бібліотека офіційних видань) : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
4. Зверева О.В. Деякі аспекти захисту прав необмеженого кола споживачів /О.В. Зверева //Держава і право.-2007.- Вип. 38. -с. 376-380.
5. Плахтій Ю. Нормативно-правове забезпечення у сфері захисту прав споживачів/ Ю. Плажий. Р Байцар //Вимірювальна техніка та метрологія. -2013.-N74 с. 88-91
6. Дудла І.О. Захист прав споживачів навч. посібник /Дудла -К: Центр учбової літератури. 2007.-448с.

Дубина Д.О.,
студент групи ЗПЗ-504с.
заочної форми навчання,
Інституту права та суспільних відносин
м. Київ
науковий керівник: кандидат юридичних наук,
доцент,Безносюк А.М.
м.Вінниця

СПІЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ НА ДОГОВІРНИХ ЗАСАДАХ ЗА ШЛЮБНИМ ДОГОВОРОМ

Правовий режим спільності та роздільності майна подружжя, визначений сімейним законодавством, може піддаватися трансформації відповідно до умов шлюбного контракту, яким визначаються засади

встановлення на майбутній період договірного правового режиму майна, яке буде набуватися подружжям. Відповідно до ст. 93 СК України шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки. Шлюбним договором можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. Шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені цим Кодексом, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно невигідне матеріальне становище. За шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації [1].

Наведена норма є визначальною для встановлення правових засад шлюбного договору, меж його дії та правових наслідків. Найважливішим правовим наслідком укладення шлюбного договору може бути встановлення особливого правового режиму майна після вступу чоловіка і жінки в шлюб. Іншими словами, шлюбний договір може призвести до такого врегулювання майнових відносин, яке буде істотно відрізнятися від законодавчої регламентації таких відносин.

Спільність (communauté) - це приналежність майна обом з подружжя. Інколи цей термін використовується у французькому законодавстві для позначення самого майна, що знаходиться в сумісній власності. Режим спільності подружнього майна був започаткований саме у Франції.

Спільне володіння сумісно нажитим майном (la communauté réduite aux acquets) - це правовий режим шлюбу, який укладається автоматично і його не потрібно спеціально посвідчувати у нотаріуса (тобто він є безоплатним, а тому має певну перевагу). Цей режим, зазвичай, підходить більшості осіб, які вступають у шлюб в його основному, базовому варіанті. Однак, при необхідності, зацікавлені особи можуть змінити такий статус і доповнити зміст шлюбного договору статтями, в яких обумовлюються певні додаткові умови. У вказаному режимі шлюбу кожен з подружжя залишається

власником того майна, яке йому належало до шлюбу. Спільним вважається майно, набуте подружжям у шлюбі. Обоє з подружжя розпоряджаються ним на свій розсуд, однак при значних витратах або при набутті кредитних чи інших зобов'язань вимагається згода та підписи обох з подружжя. Один із подружжя не може без згоди іншого також розпоряджатися правами, що мають відношення до житла сім'ї та предметів його обстановки [2, с. 233].

Окрім випадків особистого майна, набутого до укладення шлюбу, решта боргів подружжя вважаються спільними і для їх погашення використовується все нажите спільно майно, незалежно від того, хто з подружжя створив борги та кредитні зобов'язання.

У випадку припинення шлюбу кожен отримає у своє розпорядження особисте майно, яке належало йому до шлюбу, а спільно набуте майно ділиться порівно між подружжям.

Право на власність є елементом конституційного статусу людини і воно не може відчужуватися, обмежуватися, відбиратися тощо. Цілком очевидно, що відмова особи від своїх конституційних прав не може вважатися дійсною, на відміну від уже існуючого у неї суб'єктивного права. Відповідно до п. 2 ст. 97 СК України сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень ст. 60 цього кодексу і вважати його спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них [1]. Таким чином, СК України надає подружжю можливість скасовувати сімейно-правовий режим спільності майна, встановлювати в ньому нерівні частки тощо.

І. В. Жилінкова усі правові режими майна членів сім'ї запропонувала класифікувати за суб'єктним складом на:правовий режим майна подружжя; правовий режим майна батьків і дітей; правовий режим майна членів селянського (фермерського) господарства; правовий режим майна членів сім'ї, які об'єдналися для спільної праці [3,с.219-220].

Наведена класифікація досить вдало відображає різноманітність майнових відносин між особами, пов'язаними між собою родинними

зв'язками, шлюбом, іншими сімейними стосунками, незважаючи на наявність можливостей для її розширення, наприклад, правовим режимом фактичного подружжя, які об'єдналися з метою створення сім'ї, а не з метою спільної праці. Можна виділити правовий режим майна, що належить членам сім'ї як подружжю та іншим членам сім'ї.

Особливість цього правового режиму полягає у тому, що все майно може належати членам сім'ї на праві спільної часткової власності, а його певна частина - подружжю на праві спільної сумісної власності за правилами сімейного законодавства [4,с.418]. Це означає, що правовий режим майна членів сім'ї може не бути єдиним для усіх суб'єктів і об'єднувати собою окремі види правових режимів, кількість яких залежить від видів правових зв'язків між членами сім'ї. Таким чином, можливе співіснування в одній сім'ї багатьох окремих режимів, основаних на спільній частковій чи спільній власності подружжя; на роздільній власності подружжя; на спільній частковій чи спільній сумісній власності членів сім'ї, які не є подружжям, та на їх роздільній (індивідуальній) власності, а також на поєднані окремих різновидів власності між зазначеними та іншими особами.

Список використаних джерел:

1.Сімейний кодекс України: [Електронний ресурс] : кодекс [прийнято Верхов. Радою 10.01.2002 № 2947-III]. – Редакція від 21.02.2016, підстава 936-19 – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

2. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / [за ред. А.С. Довгерта, В.В.Кисіля]. – К. : Алерта, 2012. – 376 с.

3. Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи. Монография. – Х.: «Ксилон», 2010. – 398с.

4. Ромовська З. Сімейний кодекс України: погляд у майбутнє // Право України. — 2010. — № 2.

Ликова Л.О
студентка, гр.ПЗ-21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПОНЯТТЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Сімейне право – це сукупність правових норм і принципів, які регулюють та охороняють особисті та пов'язані з ними майнові відносини фізичних осіб, що виникають із шлюбу й незалежності до сім'ї. Тобто це право регулює відносини між подружжям щодо порядку укладення шлюбу, особистих і майнових відносин між ними, порядку та умов припинення шлюбу, відносин між батьками й дітьми, іншими родичами. Крім того сімейне право України регулює та охороняє відносини усиновлення (удочеріння), опіки й піклування тощо. Виходячи з цього можна стверджувати, що предметом сімейного права є сукупність відносин, що регулюються та охороняються нормами та принципами сімейного права з приводу особистих немайнових прав та обов'язків і тих майнових прав та обов'язків, що виникають на ґрунті шлюбу та сім'ї.

Сімейне право – це насамперед закон у широкому розумінні слова, тобто право юридичне, або «право державне», як назвав його Олександр Огоновський. До нього належать Сімейний кодекс, інші закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств та відомств. Визначені основні завдання сімейного законодавства у статі 1 Сімейного кодексу України (далі – СК України)[1].

Сімейне право України ґрунтується на певних принципах, відповідно до яких воно впливає на суспільні відносини:

- неприпустимість свавільного втручання будь-кого у сімейні справи та повага до сімейного життя: навіть правом сімейні відносини регулюються

лише у тій частині, в якій це є допустимим і можливим з погляду інтересів їх учасників та інтересів суспільства;

- одношлюбність (моногамія): будь-яка особа може одночасно перебувати тільки в одному шлюбі;

- свобода шлюбу і добровільності укладення шлюбу: укладення шлюбу і вибір дружини або чоловіка здійснюється добровільно, за власним бажанням; держава захищає право на вільний вибір дружини або чоловіка;

- свобода розірвання шлюбу: ніхто не вправі примусити особу перебувати у шлюбі проти її волі; якщо продовження подружнього життя стало неможливим, подружжя вправі розірвати шлюб у встановленому порядку;

- повна рівність чоловіка і жінки в особистих і майнових правах і обов'язках у шлюбі та сім'ї;

- максимально можливе врахування інтересів дітей та непрацездатних членів сім'ї;

- пріоритет сімейного виховання дітей: цей принцип ґрунтується на положеннях Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.01 та міжнародно-правових актів щодо захисту прав дітей про те, що сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення; тому перевага завжди повинна надаватися сімейним формам виховання дітей;

- матеріальна підтримка членів сім'ї, які потребують матеріальної допомоги: закон встановлює аліментні зобов'язання — батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття; повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків; подружжя повинно матеріально підтримувати одне одного у разі потреби, а за відмови в такій підтримці той з подружжя, що потребує матеріальної допомоги, має право одержувати утримання від іншого з подружжя в примусовому порядку, якщо останній спроможний його надати, та ін [2].

На ґрунті сімейних норм і принципів виникають сімейні правовідносини. Під ними деякі науковці розуміють суспільні відносини, врегульовані нормами сімейного права. Інші науковці вважають, що сімейні правовідносини – це насамперед особисті немайнові відносини. Так, шлюбні відносини – це подружні стосунки взаємної поваги, любові, моральної підтримки, на основі яких виникають майнові права і обов’язки подружжя. Або батьківство – це передусім кровний і духовний зв’язок батька з дитиною, його піклування про неї, виховання тощо, а на їх основі виникає обов’язок щодо утримання цієї дитини до досягнення повноліття.

Для сімейних правовідносин притаманними є наступні ознаки: специфічний суб'єктний склад; тривалий характер; невідчужуваність прав та обов'язків; наявність сімейних прав та обов’язків .

Суб'єктами сімейних правовідносин можуть бути: по-перше, лише фізичні особи; по-друге, лише ті фізичні особи, які перебувають у шлюбі, кровному спорідненні чи відносинах усиновлення.

Сімейний кодекс встановлює наступний перелік суб'єктів сімейних правовідносин:

1) подружжя;

2) батьки, діти, усиновлювачі, усиновлені;

3) баба, дід, прабаба, прадід, онуки, правнуки;

4) рідні брати, рідні сестри; мачуха, вітчим, падчерка, пасинок .

Для усіх суб'єктів сімейних правовідносин характерною ознакою є наявність право- і дієздатності. Як і у цивільному праві, правоздатність виникає з моменту народження дитини. Однак СК України передбачені окремі випадки, за яких сімейна правоздатність може виникати з досягненням особою певного віку. Так, шлюбна правоздатність (право особи на укладення шлюбу) виникає у чоловіків з 18 років, у жінок - з 18 років (ст. 22 СК). При цьому ч. 2 ст.23 СК України передбачає можливість за наявності передбачених сімейним законодавством підстав укладення шлюбу по досягненні особою 16-річного віку. Дієздатність у повному обсязі в таких

випадках виникає з моменту укладення шлюбу. Недієздатність учасників сімейних правовідносин спричиняє позбавлення їх певних прав. Так, недієздатність одного з членів подружжя є підставою для визнання недійсним шлюбу (ч. 3 ст. 39 СК). Зміст сімейних правовідносин становлять суб'єктивні сімейні права і обов'язки[3].

Суб'єктивні сімейні права – це міра можливої поведінки суб'єкта сімейних правовідносин.

Суб'єктивний сімейний обов'язок – це міра необхідної поведінки суб'єкта сімейних правовідносин.

Слід згадати про юридичні факти, передбачені сімейним законодавством. Існує в сімейному праві класифікація, критерієм якої є наслідки, що породжують юридичні факти. Отже, за наслідками вони поділяються на:

- правоутворюючі (укладення шлюбу, визнання батьківства, встановлення факту материнства або батьківства, усиновлення дитини);
- правозмінюючі (зміна прізвища дружиною при укладенні шлюбу, відновлення шлюбу);
- правоприпиняючі (припинення шлюбу, позбавлення батьківських прав).

Отже, підставами припинення сімейних правовідносин є такі юридичні факти, як розірвання шлюбу, припинення шлюбу внаслідок смерті одного з подружжя, позбавлення батьківських прав, скасування усиновлення, припинення договору про патронат. За змістом прав та обов'язків суб'єктів сімейних правовідносин Є. Ворожейкін розподілив їх на:

- шлюбні;
- правовідносини між батьками і дітьми (батьківські правовідносини);
- правовідносини з приводу виховання і матеріального утримання;
- правовідносини з виховання;
- правовідносини з матеріального утримання [4].

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1370-VIII від 17.05.2016, ВВР, 2016, № 25, ст.501} [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14.

2. Сімейне право України*:* Підручник / С.Б. Булеца, В.В. Заборовський, В.Г. Фазикош та ін. ; за ред. С.Б. Булеци, В.Г. Фазикоша. — К. : Знання, *2015*. — 375 с.

3. Гопанчук В.С. Сімейне право України: навчальний посібник/ В.С. Гопанчук/ – К.: МАУП, 2011. – 102 с.

Мисак О.І.
ст. викладач кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГАРАНТІЇ, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В умовах економічної нестабільності і політичних перетворень в Україні, проблема пошуку правових способів ефективного попередження невиконання договірних зобов'язань стає все більш актуальною. Потреба в дослідженні цієї проблематики обумовлена тим, що вона пов'язана не тільки з виникненням цивільно-правових зобов'язань, регулюванням правочинів, а й захистом прав та інтересів суб'єктів, які їх укладають. Тож, для забезпечення нормального функціонування цивільного обороту, стабільності договірних відносин важливим є застосування різних видів забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань серед яких гарантія має цілу низу особливостей і переваг.

Світова фінансова криза обумовлює потребу в переосмисленні ефективності застосування окремих видів забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань. Позитивний зарубіжний досвід у використанні

гарантій має враховуватися в процесі реформування цивільного законодавства, сприяти зміні пріоритетів у цій системі. Проте в Україні гарантія використовується недостатньо, що обумовлюється окремими недоліками й прогалинами правового регулювання відповідних відносин, дискусійними тлумаченнями відповідних законодавчих положень у правозастосовній практиці.

Слід зазначити, що у національному праві різних країн досить часто під терміном «гарантія» мається на увазі саме «порука» у розумінні, яке вкладається у даний термін в українському праві. Наприклад, у Німеччині – це Garantie, у Франції – garantie (porte/fort) в Італії - garanzia (bancaria), в Англії та США – guarantee. Враховуючи схожість правової природи інститутів поруки або гарантії, що існують у внутрішньодержавному праві різних країнах, при перекладі праць іноземних авторів українські та російські дослідники часто застосовують як термін «порука», так і термін «гарантія».

У Німеччині, як і в багатьох інших країнах, визнається поділ способів забезпечення виконання зобов'язань на персональні, коли інтереси кредитора забезпечуються тим, що інша особа бере на себе зобов'язання, та реальні, коли кредитор захищає свої інтереси за допомогою доступу до речей, за рахунок яких можна задовольнити свої вимоги (наприклад, утримання). У німецькому праві існують певні особливості, коли для поручителя порука є торговою угодою, тобто угодою комерсанта, що відноситься до його комерційної діяльності згідно § 343 Торгового уложення Німеччини [1, с. 183-184].

У Франції існує поділ на особисті забезпечення (за яких кредитор може вимагати, щоб інша особа (поручитель) зобов'язалася сплатити борг, якщо його не сплатить боржник) та додаткові речові права (застава та іпотека) [2, с. 61].

До відносин поруки застосовуються окремий Титул XIV «Про поруку» та загальні положення Цивільного кодексу Франції [3]. Згідно ст. 2011 Цивільного кодексу Франції той, хто стає поручителем за зобов'язанням,

приймає на себе відповідальність перед кредитором за виконання цього зобов'язання, якщо сам боржник не виконає його. При цьому, поручитель зобов'язаний сплатити кредитору лише в тому випадку, якщо не сплатить боржник; попередньо повинно бути звернуто стягнення на майно боржника, крім тих випадків, коли поручитель відмовився від права вимагати цього або коли поручитель несе солідарну відповідальність з боржником (ст. 2021 Цивільного кодексу Франції).

Особливістю інституту поруки у Франції є її поділ на цивільну та торгову, для якої не обов'язкова письмова форма.

На даний момент французькому праву відомий інститут банківської гарантії, для якої характерна незалежність від основного зобов'язання. Більше того, у Франції існує кілька різновидів банківських гарантій, які успішно використовуються у внутрішньому та зовнішньому обороті. Цікаво, що Цивільний Кодекс Франції взагалі не мітить норм, які б регулювали відносини, що виникають внаслідок видачі банківські гарантії.

Таким чином, Франція є яскравим прикладом країни, яка перейняла інститут незалежної банківської гарантії саме з міжнародного приватного права. Це підтверджується не лише відсутністю нормативного регулювання зазначеного інституту в основних законодавчих актах країни, але й активним спротивом судів, які протягом тривалого часу не хотіли визнавати самобутність банківської гарантії як окремого цивільного-правового інституту у Франції.

Щодо країн англо-американської системи права, зауважимо,що у Великобританії існує два підходи до визначення поняття «забезпечення» (*security*), перший з яких визначає його як «титул відносно власності боржника, який надає кредитору право отримати задоволення із вартості відповідного майна у разі невиконання боржником свого зобов'язання». Другий – більш широкий підхід – включає у поняття забезпечення або забезпечувальної угоди «як угоди, що наділяють кредитора титулом відносно

майна боржника, так і «гарантійні» угоди, за яких кредитор набуває права вимоги відносно третіх осіб» [4, с. 213].

Окрім зазначених інститутів забезпечення у Великобританії діють так звані бонди (bond) – специфічні незалежні первісні зобов'язання сплатити суму грошей. За словами С.В. Овсейка, існує три різновиди бондів: 1) простий бонд (single bond) – договір за печаткою про сплату грошової суми або письмове визнання боргу існуючого або того, що виникне у майбутньому; 2) умовні бонди (conditional або double bond) – бонди, у яких умовою припинення зобов'язання є вчинення (або утримання від вчинення) зобов'язаною особою певної дії; 3) добровільні бонди (voluntary bond) – бонди, особливістю яких є відсутність зустрічного задоволення зі сторони принципала [5, с. 88]. На думку дослідників, поняття indemnity та bond в англійському праві є досить близькими між собою та за своєю правовою природою наближаються до поняття банківської гарантії у міжнародній торгівлі [5, с. 88].

Інша ситуація склалася у США, законодавство яких передбачає існування інституту гарантії та поруки як зобов'язань, покликаних забезпечувати виконання основного зобов'язання. На відміну від поручителя, гарант не приєднується до видачі зобов'язання, а його відповідальність виникає у випадку настання обумовленої події – невиконання основним боржником свого зобов'язання, неплатоспроможність або банкрутство основного боржника тощо. Зобов'язання гаранта є додатковим до основного зобов'язання і, за загальним правилом, воно не може бути здійснено у примусовому порядку, якщо лише воно не посвідчено підписаним гарантом документом [6, с. 218].

Отже, вище були проаналізовані загальні норми, що стосуються регулювання інституту поруки та гарантії в окремих країнах, які відносяться до різних правових систем. При підборі країн, право яких підлягало аналізу, брався до уваги вплив (у більшій чи меншій мірі) положень їхнього права на інші країні. Зокрема, положення німецького права є багато в чому подібні до

права Австрії та Швейцарії; право Англії значною мірою вплинуло на право цілої низки країн, які протягом тривалого часу були під її пануванням.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / [за ред. А.С. Довгерта, В.В.Кисіля]. – К. : Алерта, 2012. – 376 с.

2.Торговое уложение Германии. Закон об акционерных обществах. Закон об обществах с ограниченной ответственностью. Закон о хозяйственных кооперативах. – М. : Волтер Клувер, 2005. – 624 с.

3. Де ла Морандьер Л. Ж. Гражданское право Франции. – М. : Изд-во иностр. лит., 1978. – 742 с.

4. Гражданский кодекс Франции // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lawstudents.net/modules.php?name= showpage&pid=345;

5. Ласк Г. Гражданское право США (право торгового оборота) / Г. Ласк. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1961. – 773 с.

6. Овсейко С.В. Международные банковские операции. Право международной торговли / С.В. Овсейко. – 316 с.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bsu.by/Cache/pdf/48353.pdf

Мойсєєва А.С.
студентка, гр.ПЗ-21-14
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м.Вінниця

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ТА МАЙНОВІВІДНОСИНИ ПОДРУЖЖЯ

Особисті немайнові права та обов'язки подружжя є похідними від прав і свобод людини взагалі, зокрема вони випливають зі ст. 16 Загальної декларації прав людини. Подружжя, яке перебуває в зареєстрованому шлюбі, набуває особистих немайнових прав та обов'язків. Особисті немайнові права та обов'язки - це такі, що не мають майнового змісту. В основу регулювання

особистих немайнових відносин між подружжям покладено принципи рівності при набутті та здійсненні особистих немайнових прав та обов'язків.

Згідно зі ст.ст.49-56 СК України до особистих немайнових прав подружжя належать:

1) право на материнство та батьківство. Мати дітей - природна потреба і природне право жінки і чоловіка. Народження дитини є природною і найважливішою соціальною функцією жінки, яку, крім неї, ніхто здійснити не може. Реалізація права на материнство та права на батьківство є законодавчим визнанням природного права жінки та чоловіка на статеве життя. Оскільки право дружини на материнство може бути, за нормальних обставин, реалізоване завдяки статевих стосунків з її чоловіком, небажання чоловіка мати дитину або його нездатність до зачаття дитини може спричинити розірвання шлюбу. В свою чергу відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини також може бути причиною розірвання шлюбу;

2) право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності. Індивідуальність особи - це неповторна своєрідність людини. Чоловік і дружина мають рівне право на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок, уподобань. Звичайно мова не йдеться про повагу до шкідливих звичок, які можуть завдати шкоди дітям, другому з подружжя та шлюбові взагалі;

3) право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку;

4) право дружини та чоловіка на зміну прізвища після реєстрації шлюбу.

5) право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї. Подружжя мають право самостійно розподіляти між собою обов'язки в сім'ї на основі взаємної згоди, повної рівності. Дана правова норма спрямована проти диктатури в сім'ї з боку одного з подружжя, нехтування думкою другого з подружжя, а також сприяє побудові сімейних відносин на засадах шлюбної гармонії;

6) право дружини та чоловіка на особисту свободу. Змістом такого права є право на: вибір місця свого проживання; припинення шлюбних відносин; вжиття заходів, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства щодо підтримання шлюбних відносин[1,с. 14].

Подружжя зобов'язане:

1) спільно опікуватись побудовою сімейних відносин на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги;

2) спільно піклуватися про матеріальне забезпечення родини.

Крім особистих немайнових прав і обов'язків, подружжя мають і відповідні майнові права та обов'язки. Реєстрація шлюбу не припиняє права власності на майно, яке належало дружині та чоловікові до цього моменту. СК України встановлює два види власності подружжя: особиста приватна власність дружини і чоловіка та спільна сумісна власність подружжя[2].

Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є:

1) майно, набуте кожним із них до шлюбу; 2) майно, набуте кожним із подружжя за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування; 3) майно, набуте кожним із подружжя за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто; 4) речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть якщо вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя; 5) премії і нагороди, отримані за особисті заслуги; 6) кошти, одержані як відшкодування матеріальної чи моральної шкоди; 7) страхові суми, одержані за обов'язком або добровільним особистим страхуванням.

Кожен з подружжя самостійно розпоряджається, володіє і користується належним йому майном, але з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей. Це означає, що право власності одного з подружжя не є правом, здійснювати яке він може лише відповідно до свого інтересу. Спільною сумісною власністю вважається майно, набуте подружжям за час шлюбу. Кожен з подружжя має рівне право щодо такого майна[3].

Подружжя користуються рівними правами на майно, набуте за час шлюбу і в тому разі, коли один з них був зайнятий веденням домашнього господарства, здійснював догляд за дітьми, навчався, хворів чи з інших поважних причин не мав самостійного заробітку (доходу).Згідно ст.61 СК України об'єктами права спільної сумісної власності подружжя можуть бути будь-які речі, за винятком тих, які виключені з цивільного обігу, а також заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя і внесені до сімейного бюджету або внесені на його особистий рахунок у банківську (кредитну) установу. Майном, нажитим за час шлюбу, подружжя розпоряджається за взаємною згодою. Розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно набуте за час шлюбу.

Навпаки, незалежно від розірвання шлюбу колишнє подружжя має право на розподіл спільної власності. Частки подружжя у спільній сумісній власності є рівними, якщо інше не передбачено договором між ними. Законодавством також передбачені права та обов'язки подружжя по утриманню один одного[4].

Як правило, цей обов'язок виконується добровільно. У разі невиконання цього обов'язку чоловік або дружина, що потребує матеріальної допомоги, має право по суду вимагати надання утримання (аліментів) від іншого, якщо останній спроможний їх надати. Це право зберігається і після розірвання шлюбу.

Категорії осіб, що мають право на утримання (аліменти):

1) непрацездатні чоловік чи дружина. Непрацездатним вважається той з подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є інвалідом I, II чи III групи;

2) чоловік чи дружина, у яких заробітна плата, пенсія та інші доходи нижчі за прожитковий мінімум;

3) дружина під час вагітності та протягом трьох років після народження дитини (якщо дитина має недоліки фізичного чи психічного розвитку - до досягнення дитиною шести років);

4) до досягнення дитиною шести років); 5) чоловік або дружина, з ким проживає дитина-інвалід. Не має права на утримання той із подружжя, хто негідно поводився у шлюбних відносинах, а також той хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного злочину, якщо це встановлено судом.

Право на одержання аліментів зберігається і за розведеними чоловіком і жінкою, якщо він або вона стали непрацездатними у шлюбі чи протягом одного року після розірвання шлюбу. Необхідно відзначити, що норма ч.4 ст.76 СК України вперше передбачила право на аліменти того, хто є працездатним, запозичивши досвід законодавчого регулювання цієї проблеми у інших державах Європи[5].

Працездатні колишня дружина, колишній чоловік мають право на аліменти лише протягом трьох років від дня розірвання шлюбу. Розмір аліментів визначається судом з урахуванням матеріального і сімейного стану обох сторін.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України, Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III . – Режим доступу: (http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14)

2. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. - 532 с.

3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, С37 В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Бо-рисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. — 200 с.

4. Дякович М.М. Сімейне право України. 2-ге видання. Навчальний посібник.. – К.: Алерта, Центр учбової літератури, 2012. – 552 с.

5. Сімейне право України: Підручн. / За ред. Ю.С. Червоного. - К.: Істина, 2004. - 400 с.

Рудик О.С.
студент гр. ПЗ-41-13
Вінницький інститут Університету «Україна»,
м. Вінниця
науковий керівник: Ваколюк С.М.
доктор філософії в галузі права

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯДОГОВІРУ ПОСТАВКИ

Визначено, що історично договір поставки займав різне місце в системі договорів: будучи різновидом договору купівлі-продажу, за радянських часів отримав статус самостійного договору, який опосередковував господарські зв'язки між державними суб'єктами господарювання. У сучасних умовах чинники, які обумовлювали виокремлення договору поставки, фактично відсутні, у зв'язку з чим, як приватноправовий, договір поставки розглядається як вид договору купівлі-продажу.

У зв'язку з тим, що договори поставки можуть укладатись не лише суб'єктами підприємницької діяльності, а й некомерційними суб'єктами господарювання, обґрунтовується необхідність внесення змін до визначення договору поставки, закріпленого в Цивільному кодексі України, щодо визначення постачальника як юридичної особи та фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності[1, ст.91].

Правове регулювання договірних відносин поставки

Серед джерел правового регулювання договірних відносин поставки можуть бути виділені: нормативно-правові акти України, міжнародні акти, які є частиною національного законодавства.

Аналіз міжнародних актів про договори купівлі-продажу та поставки дозволяє зробити висновок, що віднесення Цивільним кодексом України договору поставки до договору купівлі-продажу, відповідає міжнародно-правовому підходу до їх співвідношення, який закріплено в міжнародних конвенціях[1, ст.94].

Укладання і виконання договору поставки

Виділяють наступні стадії укладання договору: переддоговірні контакти сторін (переговори), оферта, розгляд оферти, акцепт оферти. При цьому дві стадії: оферта і акцепт оферти – є обов'язковими для всіх випадків укладання договору. Стадія переддоговірних контактів сторін носить факультативний характер і використовується за розсудом сторін. Форма оферти може бути різною: єдиний документ, лист, телефакс тощо.

Виходячи із змісту договору поставки головним обов'язком постачальника є обов'язок передати товари у власність (у повне господарське відання чи оперативне управління) покупця, а головний обов'язок покупця – прийняти товари і сплатити за них певну грошову суму. Кожен з вказаних обов'язків можна розглядати, як сукупність складових (часткових) обов'язків [2, ст.77-79].

Припинення договору поставки

Підставою припинення цивільно-правового договору слід вважати юридичний факт чи їх сукупність, тобто життєву обставину або сукупність обставин, з якими норми цивільного права пов'язують припинення договору.

Через принцип свободи договору можлива зміна і розірвання договору за угодою сторін, якщо інше не передбачене самим договором або законом. Право на зміну або розірвання договору є логічним продовженням свободи сторін на вступ у договірні відносини та визначення змісту договору.

Від розірвання договору слід відрізняти відмову від договору. Одностороння відмова від виконання договору по суті є різновидом розірвання договору за ініціативою однієї із сторін. У разі односторонньої відмови від виконання договору повністю або частково, коли така відмова допускається законом або угодою сторін, договір вважається відповідно розірваним або зміненим.

Забезпечення виконання договору поставки

Запровадження нових конструкцій забезпечення договорів має на меті пристосування права до динамічного розвитку економічних, передусім,

підприємницьких відносин, але одночасно ставить і надзвичайно важливі питання застосування нових норм у контексті напрацьованої роками практики, тлумачення принципово нових норм та співвідношення різних нормативних актів.

Враховуючи особливості договору поставки, більш практичним є застосування сторонами таких видів забезпечення, як неустойка, завдаток та притримання. Стосовно договорів поставки з міжнародними елементами також доцільно використовувати гарантію як один з видів забезпечення зобов'язання. Відповідальність сторін за невиконання та неналежне виконання договору поставки. Досліджується судова практика зарубіжних країн з питань сплати неустойки та відшкодування збитків, завданих невиконанням чи неналежним виконанням договорів поставки[5, ст.48].

Загальною формою відповідальності за невиконання або неналежне виконання договору є відшкодування збитків. Цивільний кодекс України включає до складу збитків не тільки витрати, які особа зробила, а й ті, що вона мусить зробити для відновлення свого порушеного права. Натомість Господарський кодекс України включає до складу збитків лише витрати, понесені стороною, яка зазнала збитків. Тому у господарських відносинах витрати, які особа мусить зробити в майбутньому, до складу збитків не включаються.

Список використаних джерел:

1. Турчак І.О. Суб'єкти та структура договірних зв'язків за договором поставки /І.О. Турчак //Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Зб. наук. праць. – Івано-Франківськ : «Плай», 2002. – Вип. Х. – С. 90 – 94.

2. Турчак І.О. Основні аспекти виконання договору поставки /І.О. Турчак //Наше право. – 2003. – № 3. – С. 74 – 79.

3. СухановЕ.А. «Громадянське право: у два томах. Том 2.Полутом 1: Підручник».

4. Громадянське право. Під ред.Ю.К. Толстого і О.П. Сергєєва. М. 2005 р.

5. Турчак І.О. Сторони договору поставки за Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України /О.І. Турчак //Юридичні особи публічного права як учасники цивільних правовідносин: Круглий стіл, 6 лютого 2009 р.: тези доп. – Ч. 2. – Дискурс молодих науковців та викладачів. – м. Ірпінь, 2009. – С. 48 – 50.

Сауляк І.А.
студентка, гр.ПЗ-31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

НОТАРІАЛЬНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІУСА

Нотаріальна таємниця є одним з елементів нотаріальної процедури, складовою врегульованого законом порядку, що складається із послідовних дій нотаріуса, спрямованих на досягнення певного правового результату. Правове значення нотаріальної таємниці надзвичайно вагоме, адже воно має безпосередній вплив на вчинення нотаріального провадження та порядок його організації. Дотримання нотаріальної таємниці підкріплює довіру громадян до нотаріату.

Нотаріуси та інші посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, несуть особисту відповідальність за розголошення таємниці вчинюваних нотаріальних дій [1].

У літературі під нотаріальною таємницею розуміють відомості конфіденційного характеру про людину, яка звернулася в нотаріальну контору, про вид наданих їй послуг, зміст документів, третіх осіб тощо і про які стало відомо державному чи приватному нотаріусу, а також службовим особам, які здійснюють нотаріальні дії. Такі відомості підлягають

розголошенню лише в прямо передбачених законодавством випадках і певному колу осіб.

Нотаріальна таємниця належить до одного із елементів нотаріальної процедури. Тобто, нотаріальна таємниця є елементом врегульованого законом порядку, що складається із послідовних дій нотаріуса, спрямованих на досягнення певного правового результату.

Відповідно до частин 2 та 3 ст. 8 Закону України «Про нотаріат», обов'язок зберігати нотаріальну таємницю покладається на:

- нотаріуса,
- посадових осіб органів місцевого самоврядування (у випадку вчинення цими особами нотаріальних дій);
- консульські установи та дипломатичні представництва України (у випадку вчинення нотаріальних дій);
- головних лікарів, їх заступників з медичної частини або чергових лікарів лікарень, госпіталів, інших стаціонарних закладів охорони здоров'я, будинків для осіб похилого віку та інвалідів, начальників госпіталів, директорів або головних лікарів будинків для осіб похилого віку та інвалідів (у випадку вчинення нотаріальної дії);
- капітанів морських, річкових суден, що ходять під прапором України (у випадку вчинення нотаріальної дії);
- начальників пошукових або інших експедицій (у випадку вчинення нотаріальної дії);
- командирів (начальників) військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів (у випадку вчинення нотаріальної дії);
- начальників установ виконання покарань (у випадку вчинення нотаріальної дії);
- начальників слідчих ізоляторів (у випадку вчинення нотаріальної дії);

стажиста нотаріуса;

- осіб, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи;

- осіб, залучених для вчинення нотаріальних дій як свідки;
- інших осіб, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці [2].

Таким чином, після звернення за вчиненням нотаріальної дії обов'язок зберігати нотаріальну таємницю виникає у будь-яких осіб, яким стала відома інформація, що становить предмет нотаріальної таємниці.

Нотаріальну таємницю потрібно розглядати з двох боків. З одного боку, ця таємниця особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії (мотив звернення та сам факт звернення особи до нотаріуса; надані для дослідження документи; досягнутий після звернення до нотаріуса результат; відомості про особисте життя особи тощо). З іншого боку, це таємниця нотаріуса як фахівця (відомості про надані поради, консультації тощо).

Важливими є обидві характеристики поняття таємниці вчинення нотаріальних дій, обидві повинні бути законодавчо закріпленими.

Порушення нотаріусом таємниці вчинення нотаріальних дій є підставою для анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю згідно статті 12 Закону України «Про нотаріат» [3].

Додержання таємниці нотаріальних дій полягає в тому, що нотаріальні дії належить виконувати виключно в присутності зацікавленої особи (або осіб), і лише у випадку необхідності - в присутності тих, хто їм допомагає (представників, перекладачів, громадян, які підписують документи за хворих або неписьменних та ін.). Ніхто зі сторонніх осіб не повинен спостерігати за ходом нотаріальної процедури. Цю вимогу нотаріус зобов'язаний виконувати незалежно від того, здійснює він нотаріальну дію в приміщенні контори чи за її межами. Відповідно, учасники нотаріального процесу мають право наполягати на створенні умов, які виключатимуть розголошення відомостей, які вони збираються тримати в секреті [4, с.37].

Нотаріус має право розголосити таємницю вчиненої нотаріальної дії з підстав і в порядку, передбаченому законом. Ця інформація може бути розголошена за таких умов:

- додержання письмової форми звернення. Інформація може бути надана лише на письмову вимогу. Письмова вимога - це офіційне письмове звернення особи з вимогою надати інформацію або документи про вчинені нотаріальні дії. Звернення викладається на бланку установи і підписується уповноваженою особою, як правило, керівником. Вимога має стосуватися конкретної справи. У літературі висловлена думка, що вимога про надання документів має оформлятися відповідним актом: постановою слідчого, ухвалою суду.

- надходження вимоги від органу, передбаченого законом. Така вимога може бути заявлена судом, господарським судом, прокуратурою, органом дізнання і слідства. Інші органи та особи (адвокати, родичі, друзі, депутати, комісії, комітети тощо) не мають права вимагати надання інформації, що становить нотаріальну таємницю [5, с.93].

Отже, обов’язок зберігати таємницю вчинення нотаріальних дій є основою діяльності нотаріуса й запобігає можливості настання несприятливих наслідків у разі розголошення таємниці. У зв’язку з цим важливим є законодавче заповнення прогалин у питанні охорони нотаріальної таємниці.

Таким чином, реалізація принципу збереження нотаріальної таємниці серед іншого дозволяє проявити практичну дієвість нотаріату як публічно-правового інституту. І дієвість ця полягає, головним чином, в існуванні незалежного, розвинутого нотаріату, та повноцінному ефективному його функціонуванні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про нотаріат» Верховна Рада України; Закон від 02.09.1993 № 3425-XII Режим доступу:http://zakon5.rada.gov.ua 3425-12.

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція

тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80.

3. Цивільний кодекс України. Станом на 01.04.2016 ./ Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – Київ: Парлам. вид.-во, 2016. – (Бібліотека офіційних видань) : Режим доступу http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

4. Фурса С.Я. Нотаріальний процес: Теоретичні основи. — К.: Істина, 2002. - 320с.

5. Фурса С.Я., Нотаріат в Україні. Теорія і практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К. : А.С.К., 2001. - С. 216.

Сафронов Д.С.
студент, гр.ПЗ-41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПОНЯТТЯ І ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ

З переходом до ринкової економіки постала проблема збереження господарських зв’язків, що склались між виготовлювачами і споживачами на поставку сировини, матеріалів, енергоресурсів, комплектуючих виробів. Розрив цих зв’язків відчутно позначається на поставках товарів для споживчого ринку. У зв’язку з цим вживаються заходи щодо стабілізації установлених і налагодження нових господарських зв’язків передусім між підприємствами, розташованими на території України.

Найдоцільнішою правовою формою регулювання господарських відносин з постачання продукцією і товарами є договір поставки**.**

Договором визнається угода двох і більше осіб, яка спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних правовідносин.

Кожна особа вільна у своєму виборі укладати чи не укладати договір.

Лише як виняток, з метою забезпечення інтересів держави, її громадян, законодавство передбачає можливість примусити того чи іншого суб'єкта укласти договір.

За договором поставки постачальник, який є підприємцем, зобов'язується в обумовлені строки (строк) передати у власність (повне господарське відання або оперативне управління) покупцеві товар, призначений для підприємницької діяльності або інших цілей, не пов'язаних з особистим (сімейним, домашнім) споживанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити за нього певну ціну [1, с. 194].

Сторонами (суб'єктами) цього договору є постачальник та покупець, які займаються підприємницькою діяльністю.

Предметом (об'єктом) договору поставки є товар, який призначається для підприємницької діяльності або інших цілей, не пов'язаних з особистим (сімейним, домашнім) споживанням. Ця продукція, призначена для виробничого споживання (сировина, матеріали, обладнання тощо), або товари, призначені для продажу на ринку чи для промислової переробки (наприклад, цукор для кондитерської фабрики).

Договір поставки є консесуальним, двостороннім, оплатним. Як консесуальнийдоговір вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов. До згоди сторін прирівнюється і відсутність належного протягом певного строку реагування постачальника на зроблені покупцем у протоколі розбіжностей пропозиції щодо умов договору або рішення арбітражного чи третейського суду з переддоговірного спору у випадках, передбачених угодою сторін або законодавством. Договір поставки двосторонній, бо права і відповідні обов'язки виникають для обох контрагентів. Оплатний характер цього договору полягає в тому, що одержана від постачальника продукція оплачується покупцем за погодженими цінами.

Угода про поставки підтверджує загальну вимогу закону щодо письмової форми договору поставки, але при цьому допускають свободу

вибору учасниками одного з кількох можливих способів оформлення договірних відносин:

а) складання одного документа, що підписується обома сторонами;

б) прийняття постачальником замовлення покупця до виконання;

в) обмін телеграмами, телетайпограмами, радіограмами або повідомлення за допомогою факсу.

Виконання договору поставки полягає в у здійсненні сторонами усіх прав та виконанні ними всіх обов'язків, що передбачені договором. Відповідно до ст. 171 ЦК України взаємні зобов'язання за договором повинні виконуватись одночасно, якщо інше не впливає із закону договору або змісту зобов'язання. Свій головний обов'язок - передати покупцеві або за його дорученням іншому підприємцю певну продукцію - постачальник здійснює таким чином: від або відвантажує продукцію на адресу покупця чи іншої особи, або повідомляє їх про готовність продукції до здачі. В цьому випадку покупець вибирає продукцію на складі постачальника і вивозить її своїми чи найманими засобами і за свій рахунок.

У ст. ст.161, 207, 208 ЦК України зазначено, що зобов'язання повинні виконуватися в натурі, належним чином і в установлений строк згідно з законом договором, а за відсутністю таких вказівок - згідно з вимогами, що звичайно ставляться.

Поставлену відповідно до умов договору продукцію покупець повинен прийняти й оплатити за встановленими цінами (ч. 1 ст. 245 ЦК України) продукція, що доставлена транспортною організацією, приймається одержувачем відповідно до діючих на транспорті правил перевезення вантажів. Остаточна перевірка відповідності одержаної продукції умовам договору проводиться одержувачем на його складі за Інструкцією про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за кількістю (від 15 червня 1965 р.) та Інструкцією про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за якістю 9від 25 квітня 1966 р.).

Якщо під час приймання продукції виявлено недостачу або порушено умови щодо якості, комплектності тощо, одержувач повинен зупинити перевірку і забезпечити зберігання одержаної продукції в умовах, які запобігають погіршенню якості або змішуванню її з іншою однорідною продукцією. Про порушення, виявлені під час перевірки, складають акт за підписами сторін, уповноважених на приймання з необхідними документами до нього є підставою для пред'явлення претензій і позовів у зв'язку з порушенням умов договору [2].

Реалізація поставленої договором продукції завершується її оплатою (відповідні кошти надходять на розрахунковий рахунок підприємства-виготовлювача). Якщо відповідно до чинних правил у розрахунках за продукцію бере участь підприємство, яке не є стороною за договором, то воно щодо розрахунків користується правами і несе обов'язки сторони за договором. Порядок і форми розрахунків визначаються в договорі відповідно до чинних банківських правил.

Під час виконання договору поставки може виникнути потреба внести зміни або доповнення до окремих його умов. Закон забороняє односторонню відмову від виконання зобов'язання або односторонню зміну умов договору, крім випадків, передбачених спеціальним законодавством. Сторони можуть продовжити дію договору на новий строк. Зміна, розірвання або продовження дії договору оформляються додатковою угодою, яку підписують сторони, чи шляхом обміну листами, телеграмами.

Положеннями про поставки передбачено випадки, коли покупець має право в односторонньому порядку відмовитися від виконання договору, попередивши про це контрагента за один місяць:

а)при поставці продукції з відхиленням за якістю від нормативної документації;

б) при завищенні постачальником ціни на продукцію тощо [3, с. 191].

Покупець може також відмовитися від передбаченої договором продукції (повністю або частково) за умови, що він повністю відшкодує постачальникові збитки, спричинені такою відмовою.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Станом на 01.04.2016 ./ Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – Київ: Парлам. вид.-во, 2016. – (Бібліотека офіційних видань) : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

2. Цивільне право України: Навч. посібник / Ю.В. Білоусов, С.В. Лозінська,С.Д. Русу та ін.. – За ред. Р.О. Стефанчука. – К.: Прецедент, 2010. – 448 с.

3. Бірюков І. А. Цивільне право України. Загальна частина. / І. А. Бірюков, Ю. О. Заіка, В. М. Співак. – Київ: Наукова думка, 2013. – 304 с.

Степанюк І.В.
студент, грПЗ-41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

СЕПАРАЦІЯ ЯК КРОК ДО РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ

Сім'я у системі соціальних відносин завжди посідала особливе місце. Саме тому це інститут завжди перерубував під правовим і соціальним впливом держави та суспільства. Сім'я як союз декількох людей - дружини та чоловіка, батьків і дітей - може бути міцною лише за умови, що кожен її член буде усвідомлювати свої обов'язки[1,с.6].

Режим окремого проживання подружжя належить до інститутів,які не повністю врегульовані законодавчо, що викликає певні труднощі при його застосуванні. На жаль, законодавством хоча і передбачена можливість встановлення режиму окремого проживання подружжя,проте чітко не визначено механізму реалізації подружжям зазначеного права, що стає

підставою для критичних висновків правознавців щодо практичної необхідності встановлення такого режиму, а також його узгодженості з чинним законодавством.

Інститут сепарації був предметом дослідження таких науковців, як Н. Аблятіпова, Е. Багач, В. Борисова, В. Гопанчук , І. Жилінкова. О. Калітенко, В. Крижна, Лепех, В. Труба, С.Фурса, М. Ясинок, та інших [2,с.114-118].

Вважається, що інститут окремого проживання подружжя був започаткований у шлюбно-сімейних відносинах у Західній Європі ще в XVI столітті. У 1563 р. Тридентський собор Римської католицької церкви заборонив розірвання шлюбу, ввівши одночасно separatioa a mensaetthoro-відлучення від стола і ложа, яке не прирівнювалося до розірвання шлюбу, однак дозволяло подружжю жити окремо. При цьому відлучення від стола означало припинення майнових відносин між ними, зокрема звільнення чоловіка від обов'язку утримувати дружину. Відлучення від ложа означало припинення прав та обов'язків на інтимні стосунки між подружжям, що започаткувало презумпцію "не батьківства" чоловіка щодо дитини, зачатої в період такого відлучення.

Щодо його поширення на територію України, то в 1914 р. Звід Законів Російської імперії було доповнено положенням, яким надавались можливості встановлення сепарації - вимога одного з подружжя про відновлення спільного життя могла бути відхилена одного з подружжя, якщо спільне проживання для нього є нестерпним. Радянське законодавство, врегульовуючи розлучення, не містило норм про встановлення режиму окремого проживання подружжя. Новий Сімейний кодекс значно розширює можливість збереження шлюбу й передбачає спеціальний правовий механізм встановлення режиму окремого проживання подружжя. Такий режим, під назвою "сепарація" відомий системам права багатьох країн Європи, наприклад Франції, Швейцарії, Бельгії, Польщі, Іспанії. Застосовується він також у деяких країнах Південної Америки та окремих штатах США.

Інститут сепарації (від лат. separatio - відокремлення, розлучення, розділення) визнається і канонічним правом. Ідея сепарації в сімейному праві з'явилась у тексті проекту Сімейного кодексу, підготовленому до другого читання з ініціативи професора З.Ромовської, що знайшло своє закріплення в ст.119СК.

Ведення законодавцем режиму роздільного проживання чоловіка й жінки в СК пояснюється прагненням зберегти шлюб шляхом надання подружжю додаткового часу(строк який не встановлений законом) для обміркування свого рішення щодо подальшого перебування в шлюбі, оскільки діючи під впливом емоцій, чоловік і дружина не завжди об'єктивно ухвалюють рішення щодо розлучення, про яке згодом жалкують [3].

З метою запобігання таких випадків суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати разом:

1) за спільною заявою подружжя, коли чоловік і дружина не можуть проживати разом та згодні на встановлення такого режиму, це може бути викликано певними проблемами в родині, коли чоловік та жінка ще остаточно не вирішили питання про розірвання шлюбу й хочуть перевірити свої почуття, з'ясувати подальші наміри щодо збереження або не збереження родини;

2) за позовом одного із подружжя у випадку небажання дружини або чоловіка проживати разом.

Сепарація - лише крок до розірвання шлюбу, але ще не саме розірвання. Адже ті, хто розійшовся, ще не розлучились, а отже, мають надію на примирення, тому певною мірою вигідне для тих, у кого є діти.

За національним законодавством інститути окремого проживання та розірвання шлюбу мають самостійний характер , оскільки рішення про розірвання шлюбу суд приймає, якщо його подальше збереження суперечить істотним інтересам одного з подружжя чи їхніх дітей, а підставою для встановлення режиму окремого проживання подружжя є неможливість чи

небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно. За відсутності взаємної згоди подружжя на встановлення сепарації волевиявлення одного з них має бути обґрунтованим. Наприклад, перебування одного з подружжя у тривалому відрядженні, на заробітках, його навчання в іншому населеному пункті не можу слугувати таким обґрунтуванням.

Інститут сепарації є юридичним закріпленням одного з проявів права кожного з подружжя на особисту свободу. Дружина, чоловік мають право вибору щодо місця проживання і в результаті можуть жити окремо без встановлення режиму окремого проживання.

Оскільки режим окремого проживання породжує досить серйозні правові наслідки, тому позивач має подати до суду відповідне обґрунтування своєї вимоги.

Суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання, якщо виявить розлад подружніх відносин у духовній, фінансовій, фізичній площинах або хоча б в одній з них. Оцінюючи можливість задоволення прохання подружжя чи одного з них, суд повинен встановити, чи не зашкодить таке рішення істотним інтересам спільних дітей цих осіб.

Режим окремого проживання майна може бути обмежений певним строком або може бути встановлений без зазначення строку. Режим окремого проживання припиняється у разі фактичного поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя [4,с.230-231].

Також відповідно до українського законодавства стан сепарації не вимагає державної реєстрації. Шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків чоловіка й жінки. Встановлення режиму окремого проживання не припиняє шлюбу, прав та обов'язків подружжя, а отже не дає права на реєстрацію шлюбу з іншою особою. Режим окремого проживання не стосується тих прав та обов'язків, які виникли до його встановлення, а також прав та обов'язків, які встановлені шлюбним договором (ст. 10 СК).

Згідно ч.2 ст.120 СК передбачені правові наслідки:

1) майно, набуте в майбутньому дружиною та чоловіком, не вважатиметься набутим у шлюбі. Тому те майно, яке було набуте дружиною та чоловіком після встановлення сепарації , вважається особистою власністю кожного з них.

2) дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не вважатиметься такою, що походить від її чоловіка.

Таким чином, запропоноване вирішення проблеми забезпечує конституційне право на особисту свободу та може бути одним із засобів державної охорони сім'ї. Важко чітко спрогнозувати, як часто використовуватиметься ця стаття, але вона потрібно. Безперечно, триватимуть дискусії щодо доцільності запровадження зазначених норм. Але якщо цей інститут дозволить зберегти хоча б якийсь відсоток одружених у прийнятті поспішних рішень розірвати шлюб, це стане незаперечним обґрунтуванням необхідності правового регулювання механізму функціонування поряд з іншими ще й такого нового елементу свободи шлюбу, як сепарація.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1370-VIII від 17.05.2016, ВВР, 2016, № 25, ст.501} [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14.

2. Лепех С. Інститут сепарації: проблеми застосування/ С. Лепех//Право України. - 2003.- №3

3. Ясенюк М. Режим окремого проживання подружжя - новий вид справ у окремому провадженні/М.Ясенюк//Право України. - 2008.-№5

4. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України/ за ред. Е.О.Харитонова. -Х.:Одіссей, 2006.

Ткачук І.М.
Студент гр.ПЗ-41-13
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
науковий керівник: Ваколюк С.М.,
доктор філософії в галузі права, доцент
м. Вінниця

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Питання інтелектуальної власності в нинішніх умовах ринкової економіки та активного впровадження в повсякденне життя інформаційних технологій, набуває все ширшого розголосу, адже широке використання продуктів інтелектуальної власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, інноваційних підходів, культурних продуктів дає поштовх для розвитку всієї держави і формує її міжнародний імідж,.

Об'єкти інтелектуальної власності, як і будь-якої власності, а також права авторів, винахідників та володільців виключного авторського права, потребують дієвої законодавчої охорони з боку держави та ефективного і справедливого захисту з боку державних органів та суду. Саме для цього вже понад століття: з 1883 року укладаються міжнародні угоди, які так чи інакше захищають інтелектуальну власність, авторське право, суміжні права і т.д. До 19 таких угод приєдналася і Україна, чим взяла на себе зобов'язання розвивати, охороняти й захищати інтелектуальну власність.

Крім ратифікованих міжнародних угод, договорів і конвенцій, в Україні створено досить потужну, але не завжди дієву законодавчу базу щодо розвитку, охорони та захисту інтелектуальної власності[1]. Серед цих законодавчих актів слід вирізнити перш за все Конституцію України(ст. ст.23, 35, 85, 116 тощо) і Цивільний кодекс України (Книга IV Право інтелектуальної власності), а також у сфері авторських прав це Закон України «Про авторське право і суміжні права» у редакції Закону № 2627-III від 11 липня 2001 р. (зі змінами), у сфері промислової власності Закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. №

3687-XII (зі змінами), «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII (зі змінами), «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. № 752-XIV (зі змінами), «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII (зі змінами) тощо. Проте багато законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів вступають одне з одним в колізії, існує ще багато прогалин в системі законодавства, виправленням яких повинні сумлінно зайнятися законодавці.

Крім названих досягнень в сфері регулювання питань інтелектуальної власності, слід зосередити увагу на наступних, можна сказати, фундаментальних проблемах, що створюють перешкоди для нормального функціонування інституту інтелектуальної власності в Україні:

1) це вже зазначене вище, удосконалення нормативної бази, приведення у відповідність національних нормативно-правових актів, шляхом усунення колізій і заповнення прогалин; наближення, у зв'язку з інтеграцією в європейське співтовариство, до стандартів законодавства ЄС щодо цього питання; спрощення процесуальних питань, пов'язаних з реєстрацією або оформленням авторського права на продукти інтелектуальної діяльності; посилення відповідальності за порушення прав авторів та володільців виключного авторського права;

2) зміцнення забезпечення принципів авторського права в інформаційній сфері. Україна не припиняє займати перші місця в світі за рівнем піратства в «світові павутині». Безплатні аудіо-відео твори мистецтва, програмне забезпечення і т.д. приносять щороку десятки мільярдів збитків власникам та володільцям авторського права і ця тенденція зростає, адже переважна більшість людей радше завантажить безплатно, аніж віддасть гроші за продукт інтелектуальної власності. Правове виховання населення, підвищення правосвідомості громадян, створення належного органу, який на підставі законодавства сумлінно слідкував би за інформаційним ринком і

усував порушення інтелектуальної власності - ці фактори здатні подолати дану проблему;

3)контрафактні і підроблені товари завдають величезних збитків, як для власників інтелектуальної власності так і для економіки України. Повністю їх викорінити не можливо, хіба що частково вивести їх з тіні, створивши для цього умови і таким чином змінити їх статус з суспільно-шкідливого на суспільно-корисний.[2]

Для вирішення названих проблем було вироблено чимало програм і прийнято багато нормативних актів. Зокрема, Рішенням Колегії Державної служби інтелектуальної власності від 27 листопада 2014 року, було ухвалено низку питань щодо фінансування та реалізації державної політики в сфері інтелектуальної власності. Зокрема, схвалено план дій щодо реформування сфери інтелектуальної власності на 2015 рік. Будемо надіятись, що ці зміни не залишаться тільки на папері.[3]

Українська земля завжди славилася талантами своїх людей. Достатньо згадати Кондратюка, Сікорського, Патона, Пулюя. Корольова та багатьох інших і можна пишатися тим, що ти українець. Проте є в цьому певна ложка дьогтю, адже сім лауреатів Нобелівської премії, які народилися в Україні, не отримали престижної премії в статусі громадянина нашої держави. З цього випливає простий і водночас важливий висновок – цінуй те, що в тебе є, бо коли воно зникне, ти почнеш шкодувати! Цей старий проте й досі актуальний афоризм стосується як політики держави в цілому, так і кожного з нас зокрема. В нашій державі існує колосальний, невичерпний ресурс. Ресурс, який в сотні разів цінніший за нафту чи газ – інтелектуальний ресурс. Завдання нашого покоління – його зберегти, а наступних – розвинути.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80.
2. http://www.minjust.gov.ua/4487
3. Закон України "Про авторське право і суміжні права" Верховна Рада України; Закон від11.07.2001№2627-III–: Режим доступу http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2627-14.
4. Закони України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі"Верховна Рада України; Закон від01.06.2000 №1771-III–: Режим доступу http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1771-14.
5. http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_1/yyyyy/213.pdf
6. http://sips.gov.ua/i_upload/file/rishennia-kolegia-27112014.pdf

Чорна О.С.
студентки гр. ПЗ-21-14.
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Мисак О.І., ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПРИЙНЯТТЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Згідно українського законодавства спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). До складу спадщини входять усі права та обов'язки (за винятком, визначеним ст. 1219 Цивільного кодексу України), що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті [1,с.322].

Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою, місцем відкриття – останнє місце проживання спадкодавця.

Існує два види спадкування: за заповітом або за законом.

Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на неї. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається кожному з них із визначенням імені та часток у спадщині інших спадкоємців.

Спадкоємець же, який прийняв у спадщину нерухоме майно,зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно. Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається також на ім'я кожного з них, із зазначенням імені та частки у спадщині інших спадкоємців.

Крім того, успадковане нерухоме майно, спадкоємець зобов'язаний зареєструвати в органах, які здійснюють державну реєстрацію нерухомого майна [2].

Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи з повною цивільною дієздатністю на випадок своєї смерті. Таке розпорядження здійснюється виключно особисто.

Заповідач може призначити своїми спадкоємцями будь-кого, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних або родинних відносин. Також, заповідач може без зазначення причин позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом, за виключенням осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт може бути складений щодо усієї спадщини або тільки її частини. Частина спадщини, що не охоплена заповітом, спадкується спадкоємцями за законом на загальних підставах.

Статтею 1241 ЦК України передбачені особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, до яких законом віднесені: малолітні,

неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки.

Чинним законодавством встановлено вимоги до форми заповіту: він має бути складений письмово, із зазначенням місця та часу його складення, особисто підписаний заповідачем, посвідчений нотаріусом (або іншими посадовими, службовими особами, в передбачених законом випадках).

Заповідач має право у будь-який час скасувати, скласти новий заповіт або внести в нього зміни.

Заповіт можна оскаржити в суді та визнати його недійсним, якщо буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі (наприклад, заповіт, складений за погрозами)[3].

Якщо спадкодавець не залишив заповіт – спадкування відбувається за законом. Спадкування за законом здійснюється почергово, при цьому кожна наступна черга таких спадкоємців одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, передбачених законом.

Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором, укладеним після відкриття спадщини.

Фізична особа, яка є спадкоємцем за законом наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови, що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво був у безпорадному стані.

Згідно зі статтями 1261-1265 ЦК України: у першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки; у другу чергу – рідні брати та сестри спадкодавця, його

баба та дід як з боку батька, так і з боку матері; у третю чергу – рідні дядько та тітка спадкодавця; у четверту чергу – особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини; у п'яту – інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно (причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення), утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними, проте спадкоємці можуть змінити розмір частки у спадщині когось із них: за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна; за письмовою угодою, посвідченою нотаріусом, – якщо це стосується нерухомого майна або транспортних засобів.

Спадкоємець має право як прийняти спадщину, так і не прийняти її. Згідно з ч.2 ст.1268 ЦК України спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, автоматично вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом встановленого законом строку він не заявить про відмову від неї.

Ті ж спадкоємці, які не проживали постійно з спадкодавцем на час відкриття спадщини, мають особисто подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини.

Для прийняття спадщини законом встановлено строк у шість місяців, який починається з часу смерті спадкодавця або оголошення його померлим[4].

Разом з тим, у разі пропуску цього строку через поважні причини, такий спадкоємець може звернутися до суду з проханням визначити йому додатковий строк, достатній для подання відповідної заяви.

Існує таке поняття, як відумерлість спадщини. Так, у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом (або усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини чи відмови від її прийняття) суд визнає спадщину відумерлою за заявою відповідного органу місцевого

самоврядування за місцем відкриття спадщини. Внаслідок такого рішення спадщина переходить у власність територіальної громади за місцем її відкриття.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Станом на 01.04.2016 ./ Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – Київ: Парлам. вид.-во, 2016. – (Бібліотека офіційних видань): http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

2. Оформлення спадщини [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні данні. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/ua (дата звернення 04.06.16).

3. Спадщина в Україні: спадкування за законом,за заповітом; прийняття, оформлення, право на спадщину [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні данні. Режим доступу: http://www.pozov.com.ua/ua/spadshina (дата звернення 04.06.16).

4. Прийняття та оформлення спадщини в Україні. Хто має право на спадщину. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні данні. Режим доступу: http://zrazok.pozovsud.com.ua/oglyad_zakonodavstva/prijnyattya-ta-oformlennya-spadshhini-v-ukraini.html (дата звернення 04.06.16).

Фененко Д. І.
студент групи ПЗ 31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Мисак О.І., ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ПОНЯТТЯ ТА ПІДСТАВИ ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Учасниками цивільних правовідносин виступають, у першу чергу, на нашу думку, фізичні особи. Цивільні правовідносини виникають та існують

між людьми. Це можуть бути як окремі люди, так і ї х колективи. Стосовно людей як суб'єкті в, тобто носіїв цивільних прав та обов'язків, Цивільний кодекс України вживає термін «фізичні особи», тим самим підтримуючи загальновизнану тенденцію про характеристику людини як носія цивільних прав та обов'язків, що підкреслює реальне, фізичне існування людини як частини живої природи. Відокремленість колективу людей як суб'єкта права досягається завдяки використанню терміна «юридична особа» [2; с. 92].

Фізичні особи – це люди, індивіди, приватні особи, приватні власники, учасники цивільного обороту. Раніше, у Цивільному кодексі УРСР 1963р. вживався термін «громадяни» [7], що й дотепер зберігся у деяких законах. У міжнародному законодавстві і рішеннях Європейського Суду вживаються терміни «особистість», «людина».

Термін «людина» найчастіше вживається в природно-науковому розумінніrозумної істоти, яка володіє свідомістю як формою розвитку психіки. Тобто у цьому понятті поєднуються біологічні і соціальні основи. У Преамбулі Загальної декларації прав людини говориться про те, що людина – член «людської сім'ї» [5].

Термін «особистість» властивий філософії і психології. Про особистості говорять у розумінні суб'єкта суспільних відносин, що володіє визначеним рівнем психічного, інтелектуального, духовного розвитку. Отже, не кожну людину можна вважати особистістю. Поняття «особистість» є вужчим у порівнянні з поняттям «людина». Разом з тим, застосування до суб'єктів цивільного права поняття особистості неможливе, тому що це виключило б з їхнього кола людей, які не мають якість особистості (малолітні, душевнохворі). Проте, і такі люди правоздатні, але за них здійснюють ті можливості, що надає їм право, їхні законні представники.

«Фізична особа» – також поняття юридичне, і саме воно, на нашу думку, найбільш адекватно відбиває сутність індивіда – суб'єкта цивільних правовідносин, оскільки охоплює і громадян України, і іноземних громадян, і осіб без громадянства. Для визнання осіб суб'єктами цивільного права

необхідна наявність цивільної правосуб'єктності, тобто їхньої правоздатності та дієздатності. Питання правоздатності та дієздатності фізичної особи є предметом дослідження багатьох науковців, а саме С.С. Алєксєєва, С.М. Братуся, В.П. Грібанова, Г.П. Давидова, О.С. Іоффе, В.М. Кудрявцева, С.Ф. Кечекьяна, О.О. Красавчикова, М.О. Стефанчука, К.А. Флейшица, Г.Ф. Шершеневича та ін.

Цивільна правоздатність як здатність мати цивільні права і нести обов'язки (ч.1 ст. 25 Цивільного Кодексу України [6]) є категорією можливості. Внаслідок цього правоздатність – це необхідна умова для правоволодіння, передумова для виникнення в особи суб'єктивного права. Правоздатність – абстрактна можливість, що належить кожному.

Така правоздатність визнається однаковою мірою за всіма фізичними особаминезалежно від їх віку, стану здоров'я та інших факторів і є передумовою виникненнясуб'єктивного права. Правоздатність у фізичної особи виникає від дня народження і припиняється з її смертю (або з оголошенням померлою). Це означає, що ще до народження людини суспільство, держава вже визначили для неї коло прав, а сам факт народження свідчить про набуття людиною цих прав [3; с.14]. З правоздатністю тісно пов'язана і нею визначається дієздатність фізичноїособи. Це обумовлене тим, що особа своїми діями набуває і здійснює лише ті права та обов'язки, можливість набуття яких входить до змісту правоздатності.

Цивільна дієздатність фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання (ч. 2 ст. 30 Цивільного кодексу України) [6].

Категорії «цивільна дієздатність» належить важлива роль у перетворенні цивільної правоздатності фізичної особи як абстрактної можливості

правоволодіння в наявні, конкретні суб'єктивні права та обов'язки, носієм яких виступає певна персоніфікована фізична особа.

З лінгвістичної точки зору слово «дієздатність» означає «здатність до дій». З юридичної точки зору йдеться про здатність фізичної особи до самостійних юридично значущих дій, тобто дій, що, насамперед, створюють суб'єктивні цивільні права та обов'язки (прикладом таких дій є, перш за все, правочини та юридичні вчинки) [1; с. 84].

На відміну від правоздатності дієздатність пов'язана зі здійсненням громадянином вольових дій, що припускає досягнення певного рівня психічної зрілості.

Критеріями є вік, а також стан психічного здоров'я [8; с.46]. Дієздатність передбачає свідому діяльність особи, володіння нею свідомою і самостійною волею, тобто здатність бажати настання певних наслідків, віддавати собі повний звіт у своїх діях і керувати ними [2; с. 95]. Саме тому чинний Цивільний кодекс України у ч. 1 ст. 30 закріплює правило про те, що цивільну дієздатність має лише така фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. Усвідомлення значення своїх дій має місце лише тоді, коли фізична особа розуміє не тільки характер власних дій, а й передбачає їх наслідки. Керування діями знаходить свій прояв у спроможності фізичної особи своєю волею вирішувати питання про здійснення певних дій чи утримання від цього, з урахуванням усіх обставин, що мають місце в конкретній життєвій ситуації. Отже, здатність усвідомлювати значення своїх дій та спроможність керувати ними є невід'ємними якісними ознаками фізичної особи. Ці ознаки залежать від віку фізичної особи та психічного стану її здоров'я [1; с. 84].

Аналіз визначення дієздатності дає підстави стверджувати, що елементами цивільної дієздатності фізичної особи є не тільки її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав та створювати для себе цивільні обов'язки, а й здатність: самостійно здійснювати набуті цивільні

права; самостійно виконувати створені цивільні обов'язки; нести відповідальність у разі невиконання створених для себе обов'язків.

Обсяг цивільної дієздатності не може бути однаковим для усіх фізичних осіб і встановлюється Цивільним кодексом з урахуванням їх віку та психічного стану здоров'я. Також обсяг цивільної дієздатності фізичних осіб охоплює як коло юридично значущих дій, які особа має право самостійно здійснювати, так і межі її цивільної відповідальності (у сфері договірних і не договірних відносин.

Особливої уваги заслуговує обмеження цивільної дієздатності фізичної особи:підстави, порядок та правові наслідки обмеження. Вважаємо за необхідне зупинитися на вказаних питаннях більш детально.

Під обмеженням дієздатності фізичної особи слід розуміти заборону особі на підставі рішення суду самостійно вчиняти правочини щодо розпорядження майном (оплатного і безоплатного відчуження, передачі у позику, найом тощо) без згоди піклувальника. Одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів особи, яка обмежена у дієздатності, та розпорядження ними здійснюються піклувальником. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи можливо у двох випадках:

1. особа страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення свої дій та (або) керувати ними. Дана підстава обмеження цивільної дієздатності передбачає наявність двох критеріїв: медичного, який полягає у наявності психічного розладу, і юридичного – істотний вплив психічного розладу на здатність особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Термін «психічний розлад» включає психічні захворювання, різні за походженням та патогенетичними механізмами, основною ознакою яких є істотний вплив на здатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Інакше кажучи, психічний розлад повинен бути такого ступеня виразності, щоб істотно впливати на здатність особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Слід зазначити, що законодавство не

містить приблизного чи вичерпного переліку психічних розладів, наявність яких є підставою для обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Дане питання вирішується виключно судом, з урахуванням результатівсудово-психіатричної експертизи та інших доказів [1; с. 111].

До обмеження дієздатності фізичної особи може призвести, також, таобставина, що фізична особа зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе, свою сім'ю, а також інших осіб, яких за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище (ч. 2 ст. 36 Цивільного кодексу України).

Наведені підстави будуть тоді враховані судом, якщо вони об'єктивно підтверджені і обґрунтовані. Наприклад, доведенню підлягають обставини, пов'язані з перебуванням особи на спеціальному обліку і лікуванні, проведенням з нею інших лікувально-профілактичних заходів (медичний огляд, медичне обстеження, добровільне і примусове лікування). Як зазначено у п. 3 Постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним» [9], такі дані можуть міститися в актах міліції і громадських організацій, рішеннях товариських судів та інших доказах, які підтверджують факти зловживання спиртними напоями або наркотичними засобами. У розумінні розглядуваних положень Цивільного кодексу, зловживаннявказаними засобами як підстава обмеження особи у дієздатності не завжди означає наявність у особи хворобливої токсикоманічної залежності, тобто законодавець, припускаючи можливість обмеження дієздатності з цієї підстави, виходить не з фізичної залежності особи від алкогольних, наркотичних, психотропних речовин, азартних ігор, яка може набути хворобливих форм, а з міркувань матеріального стану сім'ї та інших осіб [1; с. 112].

Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи з розглядуваних підстав містить два критерії – медичний і юридичний. Медичний полягає у наявності залежності (зловживання) фізичної особи від спиртних напоїв,

наркотичних засобів, психотропних речовин, або азартних ігор. Юридичний же критерій полягає в тому, що внаслідок зловживання вказаними речовинами або азартними іграми фізична особа ставить себе, свою сім'ю, або інших осіб, яких за законом повинна утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Отже, саме по собі зловживання особою спиртними напоями, наркотичними засобами, психотропними речовинами, азартними іграми не може бути підставою для обмеження її цивільної дієздатності. Цивільна дієздатність фізичної особи обмежується лише тоді, коли таке зловживання призвело до того, що особа ставить себе, свою сім'ю, інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати у скрутне матеріальне становище. При цьому до уваги приймається реальне перебування зазначених осіб у скрутному матеріальному становищі, а не його загроза, навіть і тоді, коли вона носить реальний характер [1; с. 113]. Як видно, ч. 1 ст. 36 ЦК України говорить про дефект волі або волевиявлення, втрату контролю фізичної особи над своїми діями внаслідок певного психічного розладу, тоді, коли підстави, передбачені ч. 2 цієї самої статті, прямо залежать від волевиявлення [10; с. 148].

Список використанних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, – Х.: Страйд, 2009. – 296 с.;

2. Цивільне право України: підручник: У 2 т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Баранова Л.М.,

3.Цивільне право України: навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 583 с. – (Вища освіта XXI століття);

4. Цивільне право України: академічний курс: підруч.: У двох томах / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – Т. 1. Загальна частина. – К.: Концерн

5. Загальна декларація прав людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015;

6. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15;

7. Цивільний кодекс УРСР 1963 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-06;

8. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання п'яте, перероб. і доп. // За загальною редакцією Е.О. Харитонова, Н. Ю. Голубєвої. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. – 1208 с.;

9. Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-72;

10. Стефанчук М. О. Підстави обмеження у дієздатності фізичної особи за цивільним законодавством України та європейських країн // Приватне право і підприємництво; збірник наукових праць. 2010. – С. 148–150;

Щербацький А.О.
Студент гр.ПЗ-41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Безносюк А.М.
м. Вінниця

ТРАНСПОРТНІ ДОГОВОРИ

На даному етапі переходу України до ринкових відносин, бурхливого розвитку підприємництва, відкриття великої кількості приватних фірм, зросла роль транспорту для задоволення тих чи інших людських потреб. Під поняттям перевезення розуміється залізничне, повітряне, річкове і автомобільне перевезення.

Транспорт утворює самостійну сферу економічної діяльності, яка живе за особливими правилами. Роль транспорту полягає в наданні специфічних послуг, спрямованих на переміщення товару або людини в просторі. Транспортна діяльність не супроводжується створенням нових речей (предметів матеріального світу), її цінність в тому економічному ефекті, який

створюється в результаті переміщення вантажу, пасажира та багажу в узгоджене місце.

Комплексний характер дослідження зумовив потребу використання широкого кола джерел, Проблемам правового регулювання послуг, відносин, що виникають при перевезеннях вантажів, пасажирів і багажу присвячені публікації багатьох дореволюційних російських, радянських і сучасних вчених-цивілістів. Серед них такі вчені, як: М.М.Агарков, С.С.Алексєєв, В.Г. Баукіна, М.І.Брагінський, В.В.Витрянский, СП.Гераков, Г.С.Гуревич, В.А.Єгиазаров, В.В.Залеський, О.С.Іоффе, Н.С.Ковалевська, М.В.Кротов, Д.С.Левінсон, І.П.Ліббі, Ф.М.Лучанський, А.Л.Маковський, В.Ф.Мешера.

У ст. 6 Закону України "Про транспорт" від 10 листопада 1994 р. визначено загальні основи господарської діяльності підприємств транспорту.

Перевезення пасажирів, вантажів, багажу та пошти, надання інших транспортних послуг, експлуатація та ремонт шляхів здійснюють залізниці, пароплавства, порти (пристані), автомобільні, авіаційні, дорожні підприємства, якщо це передбачено їх статутами.

У ЦК України визначено загальні норми щодо договорів про перевезення пасажирів і вантажів. Детальніше умови перевезення пасажирів, вантажів і багажу та відповідальність сторін за цими перевезеннями регулюють статути (кодекси) окремих видів транспорту та правила, прийняті у встановленому порядку. Зокрема, на залізничному транспорті діє Закон України "Про залізничний транспорт" від 4 липня 1996 р., Статут залізниць України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р., на річковому — Статут внутрішнього водного транспорту України, на морському — Кодекс торговельного мореплавства України, затверджений Верховною Радою України 9 грудня 1994 р., на повітряному — Повітряний кодекс України, затверджений Верховною Радою України 4 травня 1993 р.

Умови перевезення пасажирів, вантажів та багажу автомобільним транспортом і відповідальність сторін за ці перевезення визначаються Законом України "Про автомобільний транспорт" від 5 квітня 2001 р.,

Статутом автомобільного транспорту України та іншими нормативними актами [1].

У ЦК України (п. 1 ст. 928) окремо дається визначення договору про перевезення вантажу. За договором про перевезення вантажу транспортна організація (перевізник) зобов'язується доставити ввірений їй відправником вантаж до пункту призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір про перевезення конкретного вантажу є реальним, оскільки він вважається укладеним у момент здачі вантажу транспортній організації для перевезення. Послуга за перевезення надається за плату, причому обидві сторони наділяються у договорі правами та обов'язками. Отже, договір про перевезення — оплатний і двосторонній.

Договори про організацію перевезень на морському транспорті називаються довгостроковими (ст. 128 Кодексу торговельного мореплавства), на річковому — навігаційними(ст. 60 Статуту внутрішнього водного транспорту).

За новим ЦК України укладення довгострокових договорів можливе на будь-якому виді транспорту: перевізник і власник (володілець) вантажу в разі потреби здійснювати систематичні перевезення можуть укласти довгостроковий договір. За цим договором перевізник зобов'язується у встановлені строки приймати, а власник (володілець) вантажів — передавати їх до перевезення у встановленому обсязі. У довгостроковому договорі про перевезення вантажів визначаються обсяги, строки та інші умови надання транспортних засобів і подання вантажів до перевезення, порядок розрахунків та інші умови перевезень [2].

За незабезпечення завантаження маршруту з винної сторони стягується на користь іншої сторони, крім штрафу за невиконання плану перевезень, штраф за маршрут у розмірі трьох добових ставок плати за користування вагонами.

Залізниця і відправник несуть також відповідальність за недодержання зобов'язань з надпланових перевезень вантажів за заявками відправника, прийнятими залізницею, а також за надолуження невиконання плану попереднього місяця.

За невиконання плану перевезень по залізницях призначення вантажовідправник сплачує штраф за вагон (контейнер) у розмірі однієї добової ставки за користування вагоном (контейнером) (ст. 106 Статуту залізниць).

Сторонами у договорі перевезення вантажу є перевізник і відправник. Договір з відправником вантажу укладає транспортна організація, яка сама або через свої підрозділи приймає вантаж для перевезення у пункті відправлення. Всі наступні транспортні організації, які беруть участь у перевезенні, щодо початкового перевізника є третіми особами, на які за чинними на транспорті правилами покладається виконання зобов'язання з перевезення (513 ЦК України) [2].

Отже, договір перевезення вантажу можна розглядати як договір на користь третьої особи (одержувача), для якої виникають не лише права (наприклад, вимагати від перевізника видачі вантажу), а й передбачені транспортними правилами обов'язки (прийняти вантаж, здійснити доплату за перевезення тощо).

Перевезення вантажу оформляється спеціальним транспортним документом, який супроводжує вантаж і по суті є письмовою формою договору. Таким документом при перевезеннях вантажів залізничним і річковим транспортом є накладна (ст. 67 Статуту внутрішнього водного транспорту), автомобільним — товарно-транспортна накладна (ст. 47 Статуту автомобільного транспорту), морським — коносамент (статті 134 і 135 Кодексу торговельного мореплавства) [3].

Договір морського перевезення вантажу може бути укладений за умови надання для перевезення всього судна, його частини або певних суднових приміщень (п. 1 ст. 134 і ст. 136 Кодексу торговельного мореплавства)[3].

Такий договір називається рейсовим чартером, він є консенсуальним договором. Проте й при укладенні рейсового чартеру для посвідчення прийняття вантажу до морського перевезення перевізник видає відправникові коносамент, який, на відміну від основних транспортних документів на інших видах транспорту, є товаророзпорядчим документом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція – тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80.

2. Цивільний кодекс України. Станом на 01.04.2016 ./ Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – Київ: Парлам. вид.-во, 2016. – (Бібліотека офіційних видань) : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/

3. Кодекс торговельного мореплавства України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 23.05.1995 № 176/95-ВР– :Режимдоступуhttp://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80

СЕКЦІЯ 3. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

С.М.Ваколюк,
доктор філософії в галузі права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
м. Вінниця

ПРАВОВІ ФОРМИ МАЙНОВОЇ ВІДОКРЕМЛЕНОСТІДЕРЖАВНИХ УНІТАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим інструментом здійснення економічної політики держави є державні підприємства. Необхідно теоретичне і практичне осмислення правового положення державного унітарного підприємства, щомає комплексне нормативно-правове регулювання статусу і діє на основі положень не лише цивільного права, а й інших галузей права. Цихправових положень, як свідчить практика, недостатньо або вони не пов'язані між собою, а також часом суперечать один одному.

Метою даної роботи є дослідження правового режиму майнадержавних унітарних підприємств, визначення можливих шляхів вдосконалення нормативно-правової бази їх регулювання.

Відповідно до ч. 4 ст. 63 ГК унітарне підприємство – це підприємство, що створюється одним засновником, який виділяє необхідне длятого майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством іформує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішуєпитання реорганізації та ліквідації підприємства.

Таким чином, унітарні підприємства можуть бути засновані виключно одним засновником. Таким засновником може виступати якгромадянин України, особа без громадянства, іноземець, тобто фізичнаособа, так і юридична особа. Загальною вимогою законодавця до унітарного підприємства є те, що це підприємство повинно бути засноване надержавній,

комунальній власності, власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

Що стосується формування статутного капіталу унітарного підприємства, то він формується виключно засновником, який закріплюєналежне йому майно за підприємством на праві власності, праві господарського відання, праві оперативного управління відповідно до вимогч. 2 ст. 135 ГК. Статутний капітал унітарного підприємства – єдине ціле,він не може бути поділений на частки, паї, у тому числі між працівниками унітарного підприємства.

Порядок використання прибутку (доходу) унітарного підприємства встановлює його засновник. Він сам визначає розмір фонду оплатипраці, обирає системи та розміри її оплати, перспективи розвитку заснованого ним підприємства, планує його діяльність.

Господарський кодекс зберіг право господарського відання таправо оперативного управління щодо державних (ч. 3 ст. 73 ГК) та комунальних (ч. 3 ст. 78 ГК) підприємств, а також підприємств об'єднаньгромадян та релігійних організацій (ч. 5 ст. 112 ГК), але новий Цивільний кодекс України відмовився від застосування цих конструкцій. Так,розділ II книги третьої ЦК, що має назву «Речові права на чуже майно»розрізняє право володіння чужим майном; право користування чужиммайном (сервітут); право користування чужою земельною ділянкою длясільськогосподарських потреб (емфітевзис); право користування чужоюземельною ділянкою для забудови (суперфіций). Право ж господарського відання та оперативного управління у ЦК не згадуються. На сьогоднішній день в українському законодавстві щодо цього питання немаєєдиної точки зору [1].

Регулювання особливостей правового статусу унітарних підприємств здійснюється, крім Господарського кодексу, рядом законодавчих актів, а саме: Цивільним кодексом, Законами України «Про господарські товариства», «Про споживчу кооперацію» тощо [5, с. 134]. Однак слід зауважити, що наведені нормативні акти передбачають загальніпоняття та

визначення щодо унітарного підприємства взагалі, при цьомувідсутнє правове регулювання діяльності державних унітарних підприємств. Міністерством юстиції України в 2007 р. було ініційовано розроблення проекту Закону України «Про державні унітарні підприємства»[3]. Така ініціатива знайшла підтримку у Міністерства економіки, Фонду державного майна, Міністерстві фінансів, Державному комітеті зпитань регуляторної політики та підприємництва. Розроблений законопроект усуває існуючі прогалини законодавства та вирішує проблемніпитання, пов'язані з діяльністю державних унітарних підприємств.

Проектом визначається правовий режим майна державнихунітарних підприємств, при цьому у проекті з метою розкриттяособливостей управління саме державним майном застосовуються такі поняття як «господарське відання» та «оперативне управління».

За законопроектом державному комерційному підприємствумайно належить на праві господарського відання. Державне комерційнепідприємство, здійснюючи право господарського відання, володіє,користується, розпоряджається закріпленим за ним майном на свійрозсуд і вчиняє щодо такого майна будь-які дії, які не суперечатьзаконодавству та статуту підприємства.

Майно закріплюється за казенним підприємством на правіоперативного управління в обсязі, зазначеному в статуті підприємства.Казенне підприємство, здійснюючи право оперативного управління,володіє та користується закріпленим за ним майном.

З метою більш чіткого розмежування між такими поняттями як«господарське відання» та «оперативне управління» у проектіпропонується внести зміни до Господарського кодексу України. Так, зістатті 137 Кодексу, в якій дається визначення права оперативногоуправління, пропонується виключити слово «розпоряджається», щоозначатиме: якщо майно буде закріплено за підприємством на правіоперативного управління, то це позбавить підприємство праварозпоряджатися цим майном [2].

Розробка зазначеного законопроекту викликала широкі дискусіїсеред науковців та практиків в сфері господарювання та правовогозабезпечення господарської діяльності. Результатом таких дискусій ставкоментар та пропозиції щодо удосконалення існуючого законопроекту. Асаме, пропонується дати визначення поняття державного унітарногопідприємства: «Державне унітарне підприємство утворюєтьсякомпетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базівідокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її начастки, і входить до сфери його управління». Положення частини 4статті 3 передбачає державну реєстрацію змін, внесених до статутудержавного унітарного підприємства у порядку, передбаченому законом,однак даний закон не містить порядку такої реєстрації. У законопроекті доцільно передбачитиправо унітарного підприємства звернутися до суду з вимогою япримусове виконання власником-засновником свого обов'язку поформуванню статутного капіталу та встановити відповідальністьвласника за порушення ним порядку та термінів формування статутногокапіталу. Крім того, варто передбачити можливість відшкодуваннязбитків, спричинених неналежною поведінкою власника-засновника [4].

На підставі викладеного можна зробити висновки щодоактуальності і доцільності розробки і прийняття законопроекту «Продержавні унітарні підприємства». Даний законопроект був одержаний Верховною Радою України 23 листопада 2007 р., проте залишився безруху.

Важливість запропонованого законопроекту полягає не тільки вуніфікації існуючих правових норм щодо правового регулюваннястановища державних унітарних підприємств, але і надає більшдетальну регламентацію порядку створення, реєстрації, управління таприпинення даного виду суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1.Ісаков М.Г. Щодо правового режиму майна унітарнихпідприємств/ М.Г. Ісаков // Підприємництво, господарство і право. –2005. – № 2. – С. 130-134.

2.Яблонська А. Законодавче регулювання діяльності державнихпідприємств / А. Яблонська // Юридичний журнал. - 2007. ? 1. – С. 61 –62.

3.Проект Закону України «Про державні унітарніпідприємства». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF0R200A.html.

4.Зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Продержавні унітарні підприємства» ?0974 від 23.11 2007 року, внесеногоКабінетом Міністрів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ucipr.kiev.ua/publications/5223/view_print

5.Хозяйственный кодекс Украины: Научно-практическийкомментарий / Е.И. Харитонова, Е.О. Харитонов, В.Н. Коссак и др.; под. ред. Е.И. Харитоновой. – Х.: Одиссей. 2007. – 752 с.

Циктор С.В.,
студент гр. ПЗ 41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: Ваколюк С.М , доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Конституція України закріплює право кожного на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [1]. Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших.

Адже саме цей вид діяльності у відповідних умовах найкращим чином виявляє людську суть, допомагає прояву працівника як особистості. Підприємництву властивий більш індивідуальний характер, високий ступінь стимулювання співробітників, що призводить до більш повної реалізації потенціалу кожного з них.

Згідно зі ст. 42 ГК України підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку[2].

Закон забороняє займатися підприємницькою діяльністю:

- народним депутатам;
- посадовим і службовим особам органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- військовослужбовцям;
- суддям, працівникам прокуратури, правоохоронних органів;
- особам, яких суд обмежив у праві займати певні посади чи займатися певною діяльністю (протягом строку такого обмеження);
- особам, засудженим за корисливі злочини (до зняття чи погашення судимості);
- іншим особам, визначеним законом.

Підприємництво можуть здійснювати:

а) фізичні особи (підприємці);

б) юридичні особи, створені відповідно до законодавства України [2].

Суб'єкти підприємницької діяльності мають бути зареєстрованими державою відповідно до вимог Закону "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 року[3].

Чинне законодавство фіксує основні ознаки підприємницької діяльності:

1. Підприємництво є самостійною діяльністю. Це означає, що, по-перше, підприємництво в Україні може здійснюватися в будь-яких організаційних

формах, визначених законами України, на вибір підприємця (ст. 45 ГК України). По-друге, зважаючи на передбачений ч. 1 ст. 44 ГК України принцип вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності, підприємці мають право здійснювати самостійно будь-яку діяльність відповідно до потреб ринку, на власний розсуд приймаючи відповідні рішення, що не суперечать законодавству.

2. Підприємництво є ініціативною діяльністю. Це означає, що зайняття підприємницькою діяльністю є добровільним вчинком. Жоден державний орган, недержавна організація, посадова особа не можуть примусити до зайняття підприємницькою діяльністю.

3. Підприємництво є систематичною діяльністю. Проте чітких кількісних критеріїв систематичності (тобто, скільки разів потрібно зайнятися діяльністю для того, щоб вона вважалася підприємницькою) законодавством не встановлено.

4. Підприємництво є діяльністю на власний ризик. Підтвердженням цього є положення ЦК України, що встановлюють самостійну відповідальність фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності (ст. 52) та юридичної особи (ст. 96) за зобов'язаннями, пов'язаними з їх підприємницькою діяльністю [4].

5. Підприємництво є господарською діяльністю. Це означає, що, незважаючи на свою специфіку, підприємницька діяльність є складовою ширшого за обсягом поняття "господарська діяльність". Згідно зі ст. З ГК України під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва.[2]

Не слід змішувати мету підприємницької діяльності і результат такої цілеспрямованої діяльності. Та або інша діяльність не може бути віднесена до підприємницької, якщо її метою не є одержання прибутку. Проте якщо прибуток не отриманий, незважаючи на цільове спрямування діяльності на її досягнення, то сам по собі цей факт не може служити підставою для виключення її з числа підприємницької. Отже, визначальною є наявність

саме мети одержання прибутку, а не досягнення її на будь-якому етапі цієї комплексної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу: - akon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр
2. Господарський кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодексвід 16.01.2003 № 436-IV – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ 436-15
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон від 15.05.2003 № 755-IV – Режим доступу: - http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/755-15
4. Цивільний кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від від 16.01.2003 № 435-IV – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ 435-15

Яковчук І.О.,
студент гр. ПЗ 41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник: ВаколюкС.М., доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВЯЗАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВІ

Зобов'язання виникають разом з правом і існують невід'ємно одне від одного. Такий дует існує в будь-якому праві і господарське право не виключення.

Дані зобов'язання виникають на підставі договорів, і є їхніми наслідками. У зв'язку із зазначеним актуальним є дослідження питань, які пов'язані із регулюванням та юридичної відповідальності при виконанні

господарських зобов'язань.

Зобов'язання в загальному вигляді являє собою взаємовідносини учасників економічного обігу (товарообміну), урегульованої нормами зобов'язального права, тобто є одним із різновидів господарських правовідносин. Господарські зобов'язання – одна з передумов господарської діяльності, оскільки в їхніх межах реалізується господарський обіг – процес переміщення товарів (результатів виконаних робіт, наданих послуг) із сфери виробництва у сферу розподілу та обміну і через неї – у сферу споживання. У формі господарських зобов'язань здійснюються також і організаційно-господарські дії [1].

Господарське зобов'язання відрізняється від цивільно-правового такими специфічними рисами: по-перше, відрізняється суб'єктний склад, оскільки цивільне зобов'язання припускає участь суб'єктів, які характеризуються юридичною рівністю та автономією волі, а в господарських відносинах автономія волі ослаблена впливом держави, що захищає публічні інтереси; по-друге, на умови господарських зобов'язань має більший вплив «ділова практика»; по-третє, держава стимулює певні дії підприємців через введення економічних пільг, тощо; по-четверте, на дії господарюючих суб'єктів має вплив введення ліцензування, митного та валютного контролю тощо [2]. Таким чином, господарське зобов'язання – це правовідносини, через які один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний чинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (уповноважена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку [2].

Ознаки господарських зобов’язань:

а) особливий суб'єктний склад учасників господарського зобов'язання. Господарське зобов'язання виникає між суб'єктом господарювання і іншим

учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання. Суб'єкти господарського зобов'язання – зобов'язана сторона і уповноважена сторона – це не лише боржник і кредитор, які традиційно характерні для цивільно-правових (майново-господарських за ГК) зобов'язань, але й суб'єкти організаційно-господарських повноважень [1];

б) особлива сфера суспільних відносин, в якій виникають господарські зобов'язання – сфера господарювання;

в) особливі підстави виникнення господарських зобов'язань. Господарське зобов'язання виникає з підстав, передбачених ГК;

г) особливий характер дій, що «їх зобов'язаний вчинити (або утриматися від певних дій) один суб'єкт на користь іншого». Це дії господарського чи управлінсько-господарського характеру.

Кожна сторона вживає усіх заходів, необхідних для належного виконання нею зобов'язання, враховуючи інтереси другої сторони та забезпечення загальногосподарського інтересу. Порушення зобов'язань - це підстава для застосування господарських санкцій, передбачених цим Кодексом, іншими законами або договором.

Зобов'язання виникають з договору або інших підстав, зазначених у ст. 4 ЦК України. Зміст договору повинен відповідати цьому замовленню [3].

Суб'єктами зобов'язання виступають кредитор і боржник. Кредитором називають особу, якій належить право вимагати здійснення господарських функцій. Боржник - особа, яка несе обов'язок, що відповідає праву вимоги кредитора.

Об'єкти зобов'язань - це те, на що спрямовані права і обов'язки суб'єктів. Так кредитор вправі вимагати від боржника вчинення певних дій. Боржник же зобов'язаний вчинити на користь кредитора певну дію: передати майно, виконати роботу, надати послуги.

Зміст зобов'язання становлять права, вимоги кредитора та обов'язки боржника. Зобов'язання припиняється угодою сторін, зокрема угодою про заміну одного зобов'язання іншим між тими ж особами. Зобов'язання

припиняється неможливістю виконання, якщо вона викликана обставинами, за які боржник не відповідає.

Зобов'язання припиняється з смертю боржника, якщо виконання не може бути проведено без особистої участі боржника. Зобов'язання припиняється з смертю кредитора, якщо виконання провадиться особисто для кредитора. Зобов'язання припиняється ліквідацією юридичної особи (боржника або кредитора).

Господарське зобов’язання, що не відповідає вимогам закону, або вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин з порушенням хоча б одним з них господарської компетенції (спеціальної правосуб’єктності), може бути на вимогу однієї із сторін, або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або в частині.

Недійсною може бути визнано також нікчемну умову господарського зобов’язання, яка самостійно або в поєднанні з іншими умовами зобов’язання порушує права та законні інтереси другої сторони або третіх осіб. Нікчемними визнаються, зокрема, такі умови типових договорів і договорів приєднання, що:

– виключають або обмежують відповідальність виробника продукції, виконавця робіт (послуг) або взагалі не покладають на зобов’язану сторону певних обов’язків;

– допускають односторонню відмову від зобов’язання з боку виконавця або односторонню зміну виконавцем його умов;

– вимагають від одержувача товару (послуги) сплати непропорційно великого розміру санкцій у разі відмови його від договору і не встановлюють аналогічної санкції для виконавця.

У ст. 207 ГК України сформульована загальна норма, що базується на тому що - недійсним є будь-яке зобов’язання, що не відповідає вимогам [1].

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодексвід 16.01.2003 № 436-IV – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ 436-15

2. Господарський процесуальний кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодексвід 06.11.1991 № 1798-XII – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12

3. Цивільний кодекс України [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від від 16.01.2003 № 435-IV – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ 435-15

СЕКЦІЯ 4. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО; ТРУДОВЕ ПРАВО

Бердар М. М.
студентка групи ПЗ- 31-13,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИПЛАТИ ДОПОМОГИ ПО ВАГІТНОСТІ ТА ПОЛОГАМ

Суб'єктивне право особи на соціальний захист з боку держави належить до невід'ємних і невідчужуваних прав, зумовлених соціальною природою людини, її стосунками з суспільством та державою, до яких вона належить. Держава визнається соціальною, якщо в ній досить вагома увага приділяється розвитку соціального забезпечення.

Обов'язкове соціальне страхування як складова системи соціального захисту характеризується такими суттєвими ознаками:

воно виконує функції компенсації соціального ризику і запобігання несприятливим наслідкам ризикової ситуації;

обов'язковість фінансової участі застрахованих осіб у формуванні страхових фондів (за винятком страхування від нещасного випадку на виробництві), що є головною умовою одержання права на соціальні виплати; високий рівень забезпечення застрахованих осіб [1, с.76].

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування розглядається законодавцем як основна гарантія відповідного конституційного права громадян. В літературі його визначають як встановлену державою систему права щодо надання соціальних послуг та матеріального забезпечення громадян у разі настання хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від громадянина причин, старості та в інших випадках, передбачених законом за

рахунок грошових коштів, що формуються шляхом сплати страхових внесків працедавцями та найманими працівниками, а також бюджетних асигнувань у випадках, визначених законодавством [2, с.20].

Ч. 2 ст. 3 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» від 18.01.2001 р.№2240-III [3] визначено, що завданням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, є встановлення гарантій щодо захисту прав громадян на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг у разі тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім'ї), вагітності та пологів, смерті громадянина або члена його сім'ї.

Згідно ст. 20 Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, спрямовуються, зокрема, на виплату застрахованим особам допомоги по тимчасовій непрацездатності, вагітності та пологах.

Стаття 21 даного Закону визначає Порядок фінансування Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності страхувальників та інших отримувачів страхових коштів, де передбачено, що фінансування страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам здійснюється районними, міжрайонними, міськими виконавчими дирекціями відділень Фонду в порядку, встановленому правлінням Фонду.

Ч. 1 ст. 7 цього Закону визначено поняття «страхового стажу» - це період (строк), протягом якого особа підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою

працездатності та витратами, зумовленими похованням, та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини.

Ст. 24 Конституції України [4] визначено, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Ч.2 ст. 46 Конституції України передбачено, що право на соціальний захист гарантується, у тому числі, загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

З цього виходить, що отримання допомоги по вагітності та пологам є конституційним правом жінки. Умовами призначення такої допомоги є страховий випадок (вагітність та пологи) та сплата страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

При наявності цих двох умов у особи виникає суб'єктивне право (право вимагати) на отримання допомоги у формі матеріального забезпечення, яке компенсує втрату заробітної плати за період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами. Цей вид допомоги надається застрахованій особі в розмірі 100% середньої заробітної плати (доходу). При цьому, на жаль, слід констатувати той факт, що представниками вище вказаного Фонду часто порушуються норми спеціального закону. Так, після надходження заявки на виплату допомоги по вагітності і пологам, замість виконання ст.21 вище зазначеного закону щодо своєчасного фінансування листків непрацездатності, проводяться перевірки підприємств. За даними таких перевірок з'являються акти, на підставі яких необґрунтовано відмовляється у виплаті вище зазначеної допомоги.

Основними причинами відмови є такі:

прийняття на роботу вагітної жінки;

неодноразова зміна штатного розпису протягом року;

високий рівень заробітної плати вагітної працівниці і т. і.

При цьому, відповідно до ч. 3 ст. 64 Господарського кодексу України [5] підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис.

Ч. 2 ст. 94 Кодексу законів про працю України[6] передбачено, що розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства і максимальним розміром не обмежується.

При цьому, розміри посадових окладів, а також надбавок, доплат, премій і винагород встановлюються власником.Слід відмітити, що ч. 1 ст. 184 Кодексу законів про працю України забороняється відмовляти жінкам у прийнятті на роботу і знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов’язаних з вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років.

Відповідно до ч. 1 ст. 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності.

Саме з дати видачі листка непрацездатності у застрахованої особи виникає право на зазначену допомогу.

Відповідно до ст.64 Конституції України таке право жінки не може бути обмежене. Тим більше, що положення ст. 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» передбачають підстави невиплати допомоги, але вони не пов’язані з розміром або організацією оплати праці на підприємствах, в установах чи організаціях,

на що посилається Фонд з тимчасової працездатності відмовляючи у виплатах допомоги по вагітності і пологах.

Крім того, у більшості таких випадків вище вказаний Фонд звертається до обласної територіальної інспекції праці з вимогою провести позапланову перевірку такого підприємства. Таким чином, малі підприємства, які надають робочі місця жінкам, які готуються до материнства, замість ефективного ведення бізнесу змушені проходити перевірки Фонду з тимчасової втрати працездатності, обласної територіальної інспекції праці, відвідувати судові засідання. Як наслідок, страждає вагітна жінка, яка не може вчасно отримати виплати по вагітності і пологам, оскільки відповідно до чинного законодавства підприємствам заборонено оплачувати листки непрацездатності до тих пір, доки не надійдуть кошти на спеціальний рахунок підприємства.

Аналіз законодавства в сфері соціального захисту та практичний досвід вказують на суттєвий недолік правового регулювання відносин, що виникають у процесі адміністративного оскарження неправомірних дій та рішень посадових осіб органів соціального захисту населення. Ці питання вирішуються положеннями різних нормативних актів, що ускладнює та затягує в часі процедуру оскарження.

Аналіз судової практики розгляду спорів у сфері соціального захисту свідчить про незахищеність страхувальників. Суди першої інстанції, на відміну від апеляційної, в більшості випадків, відмовляють роботодавцям в отриманні коштів для виплати допомоги по вагітності та пологам без вказування відповідних підстав. Проте, слід відмітити, що судовий захист більш дієвий, ніж адміністративне оскарження неправомірних дій та рішень посадових осіб Фонду до вище стоячих інстанцій.

З огляду на вище викладене, для усунення ситуації, що склалася в країні щодо існування заборгованості вище зазначеного Фонду по листкам непрацездатності перед страхувальниками пропонується: статтю 31 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку

з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» доповнити частиною 2, яка б встановлювала відповідальність посадових осіб Фондів за несвоєчасну виплату страхових коштів страхувальникам у такій редакції:

Страховики у разі порушення порядку фінансування та виплати страхових коштів, що підтверджено рішенням суду, виплачують Страхувальнику в повному обсязі неправомірно невиплачену суму страхових коштів та/або вартість ненаданих соціальних послуг і сплачують штраф у розмірі 50 відсотків такої суми. Одночасно на суми несвоєчасно виплачених або виплачених не в повному обсязі страхових коштів і штрафних санкцій нараховується пеня в розмірі 0,1 відсотка зазначених сум коштів, розрахована за кожний день прострочення платежу.

Список використаних джерел:

1. Боднарук М. До питання соціального страхування // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №7 – С. 75-76.

2. Надточій Б.Соціальне страхування у контексті історії // Соціальний захист. – 2013. - №2. – С.20-24.

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: закон України від 18.01.2001 р.№2240-III

4. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнята Верховною Радою від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

5. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1405-VIII від 02.06.2016} Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15

Білаш Т.М.,
студентка гр. ПЗ-41-13
Вінницький інститут Університету «Україна»,
м. Вінниця
науковий керівник: Ваколюк С.М.
доктор філософії в галузі права, доц.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Метою правового регулювання зайнятості населення є створення умов для ефективного подолання безробіття, створення нових робочих місць, допомоги безробітним у працевлаштуванні. Ефективність правового регулювання зайнятості населення забезпечується ефективністю як норми права і процесуального механізму, так і ефективністю самої діяльності по застосуванню і по реалізації закону.

Зайнятість населення – це сукупність соціально-економічних відносин між людьми щодо забезпечення працездатного населення робочими місцями, формування розподілу та перерозподілу трудових ресурсів з метою участі їх у суспільно корисній праці [1, с. 112].

Правове регулювання зайнятості населення можна поділити за певними видами: а) за територіальним статусом правотворчого суб’єкта регулювання: централізоване, децентралізоване; б)за обсягом суспільних відносин, на які поширюється правове регулювання: загальне або нормативне, індивідуальне.

В умовах сучасного реформування системи соціального забезпечення лише досконалий правовий механізм може забезпечити ефективний вплив на суспільні відносини в сфері зайнятості населення.

Сьогодні проводиться реформування системи соціального страхування в Україні. ЇЇ метою є встановлення єдиної системи загальнообов’язкового державного соціального страхування та розмежування окремих видів страхування залежно від страхових випадків і введення п’яти видів страхування: пенсійного; у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; медичного страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та

професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття.

Нормативно-правове регулювання зайнятості населення здійснюється цілим рядом нормативних актів, зокрема, Конституцією України. Статею 43 передбачено право кожної особи на працю , що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [2]. Основним актом, що регулює відносини в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття є Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [3].

Відповідно до даного закону, страхування на випадок безробіття здійснюється за такими принципами:надання державних гарантій реалізації застрахованими своїх прав; обов'язковості страхування на випадок безробіття всіх працюючих на умовах трудового договору (контракту), а також добровільності такого страхування особами, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники , які не є членами творчих спілок), а також громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності;цільового використання коштів страхування на випадок безробіття;солідарності та субсидування; обов'язковості фінансування Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття витрат, пов'язаних з наданням матеріального забезпечення у випадку безробіття та соціальних послуг;паритетності в управлінні страхуванням на випадок безробіття держави, представників застрахованих осіб та роботодавців; диференціації розмірів виплати допомоги по безробіттю залежно від страхового стажу та тривалості безробіття; надання на рівні не нижче за прожитковий мінімум, встановлений законом, допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; законодавчого визначення умов і порядку здійснення страхування на випадок безробіття.

Вищевказаним законом передбачено такі види забезпечення:

- допомога по безробіттю, у тому числі, одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- допомога по частковому безробіттю;
- матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- матеріальна допомога по безробіттю, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам,які перебувають на його утриманні;
- допомога на поховання у разі смерті безробітного, або особи, яка перебувала на його утриманні [4, с.18].

Окрім цього, законом передбачено надання таких соціальних послуг як:

- професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація;
- пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі, шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних та фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних;
- інформаційні та консультаційні послуги, пов’язані з працевлаштуванням.

Законом введено таке поняття як страховий стаж – це період, протягом якого особа підлягає страхуванню на випадок безробіття та за який сплачено страхові внески. До страхового стажу прирівнюється трудовий стаж, набутий працівником за час роботи на умовах трудового договору. Важливим також є положення закону про паритетне управління Фондом загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття державою, представниками застрахованих осіб і роботодавців. Це дає реальну можливість захищати свої інтереси усіма сторонами загальнообов’язкового страхування.

Проаналізувавши нормативно-правову базу України, можна зробити висновок про її достатність для регулювання зайнятості населення. На нашу думку, роботу по вдосконаленню такого регулювання слід вести в напрямку підвищення ефективності та вдосконалення механізмів реалізації уже прийнятих законів України та підзаконних нормативно-правових актів.

Держава через спеціально створені органи сприяє у можливості пошуку роботи населенню відповідно до спеціальності та кваліфікації. Важливу роль у цьому відіграє Державна служба зайнятості. Основною функцією служб зайнятості є посередництво в працевлаштуванні. Дана діяльність включає в себе, як брокерські функції, тобто підбір вакантного робочого місця згідно з професійними та іншими характеристиками працівника, так і надання цільових консультаційних послуг.

При прийнятті нових та реалізації уже прийнятих нормативно-правових актів слід приділяти більшу увагу тим формам діяльності служб зайнятості, які на практиці показують свою ефективність. Реформування зайнятості населення повинно проходити комплексно, поряд з реформуванням економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. Болотіна Н.Право соціального забезпечення України: системно-структурний аналіз / Н.Болотіна// тПраво України,2006. - №5.

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція –тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття [Електронний ресурс]: Закон від 02.03.2000 № 1533-III– Режим доступу:http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1533-14

4. Гаврилюк О.Сучасне втілення принципів трудового права / О. Гаврилюк //Право України, 2014.- № 9. С.14-21

Л.М.Ваколюк,
асистент, Вінницький інститут
Університету «Україна»
м.Вінниця

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

Адміністративна відповідальність реалізується шляхом застосування до винних осіб адміністративних стягнень, тобто у своїй сукупності вони й складають систему заходів адміністративної відповідальності. Загальною особливістю адміністративних стягнень є їх виховний, репресивний, каральний та профілактичний характер. Вони застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних поступків осіб.

Головна мета адміністративного стягнення – виховання порушника, тобто формування у нього звички законослухняної поведінки. Виховний вплив на порушника справляє як сам факт накладення на нього адміністративного стягнення, так і спеціальні виховні заходи, які застосовуються до нього під час виконання деяких стягнень. Мета запобігання вчиненню нових правопорушень з боку правопорушника та інших осіб досягається головним чином завдяки настрашці, яка утримує нестійких осіб від вчинення адміністративних проступків.

Адміністративні стягнення, як правило, полягають у позбавлені або обмежені певних прав, благ. Цим досягається мета покарання порушника, запобігання скоєнню нових правопорушень. Про те покарання не є самоціллю, воно виступає необхідним засобом виховання правопорушника і запобігання правопорушенням. За вчинений проступок громадянин або позбавляється будь – якого суб’єктивного права, або обмежується його правосуб’єктність, або на нього покладаються спеціальні «штрафні» обов’язки. Тобто, можна дати наступне поняття адміністративного стягнення – це заходи примусу, що застосовуються уповноваженими державними органами, як правило виконавчої влади, від імені держави до осіб, винних у скоєнні адміністративного правопорушення.

Попередження полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. Це найменш суворе адміністративне стягнення, яке застосовується за незначні адміністративні проступки. Воно спрямоване на інформування правопорушника, що його поведінка носить антигромадський характер і засуджується нормами адміністративного права, і що йому слід припинити вчинення подібних проступків, в протилежному випадку він буде притягнутий до більш суворого покарання. Це офіційне попередження правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Застосовуючи цей вид адміністративного стягнення, юрисдикційний орган дає негативну державну оцінку неправомірному діянню, а не вимагає припинити подібні проступки. Як правило, попередження виноситься щодо осіб, протиправні дії яких не становлять підвищеної суспільної небезпеки. Попередження виконує свою виховну роль тоді, коли застосовується не заочно, а у присутності правопорушника.

Попередження є найбільш м'яким адміністративним стягненням і в адміністративно – юрисдикційній практиці застосовується із урахуванням відповідних умов, серед яких: вчинення правопорушення вперше; малозначність проступку; незнання правових норм; позитивна характеристика особи порушника за місцем роботи (проживання); випадки, коли мінімальний розмір штрафу, передбачений альтернативною санкцією, не відповідає вчиненому діянню і майновому стану порушника; наявність пом'якшуючих і відсутність обтяжуючих обставин.

Попередження вважається тільки тоді адміністративним стягненням, якщо воно оформлене у відповідному порядку письмовою постановою або у передбачених законодавством випадках фіксується іншим встановленим способом (наприклад, запис у талоні до посвідчення водія). Тобто, якщо попередження оформляється усно, це не є адміністративним стягненням.

Попередження як адміністративне стягнення відрізняється від усного зауваження рядом специфічних ознак:

– Попередження вважається заходом адміністративного стягнення, а усне зауваження – заходом державного й громадського осудження.

– Попередження, як захід адміністративного стягнення виноситься у письмовій формі (ст.26 КУпАП та ст.324 МКУ), а зауваження – в усній формі.

– Попередження виконується компетентним органом, а усне зауваження застосовується на розсуд особи, яка виявила правопорушення.

– Попередження як захід стягнення призначається за проступок більш серйозний, ніж той, за який можна обмежитись усним зауваженням.

– Попередження є заходом адміністративної відповідальності, а усне зауваження застосовується як захід громадського впливу, який звільняє особу від адміністративної відповідальності (ст.21 КУпАП).

В обох випадках орган (посадова особа) при вирішенні питання про притягнення до відповідальності особи повинен зважити не тільки усі обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, але й встановити фактори, які можуть відповісти на запитання, чи доцільно обмежитись тільки усним зауваженням відносно даного правопорушника чи ні?

Прикладами адміністративних правопорушень, за вчинення яких можливе застосування попередження як виду адміністративного стягнення, є: недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд (ст.79 КУпАП), порушення Правил охорони електричних мереж (ст.99 КУпАП), невиконання законних вимог посадових осіб органів доходів і зборів (ст.163-3 КУпАП).

Отже, для відповідної правової оцінки попередження важливо враховувати той факт, що в багатьох випадках його застосування обтяжує становище винного при вчиненні ним повторного протягом року адміністративного проступку. В цьому випадку правопорушник притягується до підвищеного штрафу (п.2 ст.35 КУпАП).

Порівняно з іншими стягненнями попередження – найбільш м'який захід адміністративної відповідальності. Воно має, передусім, виховний характер і не зачіпає майнових та інших прав порушника, однак тягне за собою елемент кари. Тому морально – виховне значення адміністративного попередження, на мій погляд, залишається ефективним засобом боротьби з правопорушеннями та їх профілактики.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.02.1984 р. станом на 30.09.2015 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради України. – 1984. – № 51. – Ст.1122.

2. Адміністративне право України / за ред. Т.О. Коломоєць. – К.: «Істина», 2010. – 500 с.

3. Адміністративне право України / за ред. Л.В. Коваль. – К.: Основи, 1994. – 153 с.

4. Адміністративне право України / за ред. В.К. Колпакова. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 715 с.

5. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

6. Адміністративне право України / за ред. Ю. П. Битяка. – Х.: Право, 2007. – 564 с.

С.М.Ваколюк,
доктор філософії в галузі права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
м. Вінниця

АДМІНІСТРАТИВНИЙ АРЕШТ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

Наразі актуальним є питання щодо застосування адміністративних стягнень, адміністративного арешту у цьому числі. Обумовленість

проблематики адміністративних стягнень викликана передусім необхідністю підтримки законності у всіх сферах життя, умов належного забезпечення в адміністративно-правових відносинах захисту прав та свобод громадян.

Окремі аспекти адміністративних стягнень тією чи іншою мірою висвітлювалися в межах адміністративної відповідальності в роботах багатьох українських вчених, зокрема Г.П. Бондаренка, Ю.П. Битяка, С.Т. Гончарука, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Л.В. Коваля, А.Т. Комзюка, Д.М. Лук'янця, І.В. Мартьянова, Ю.С. Шемшученка, О.М. Якуби та ін.

Адміністративний арешт є одним з видів адміністративних стягнень. Тому, вважаю за потрібне дати визначення останньому. Адміністративне стягнення – це форма реагування держави(її органів) на порушення тієї чи іншої адміністративно-правової норми, захід адміністративної відповідальності у вигляді застосування до правопорушника адміністративного примусу [1, 62]. Тепер зрозуміло, що адміністративний арешт є одним із заходів застосування примусу, який установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень.

Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп до військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів [1].

Адміністративний арешт – найсуворіший захід адміністративної відповідальності. Суть його полягає в короткочасному, до 15 діб позбавлення волі правопорушника з можливим використанням його на фізичних роботах без оплати праці. Організація трудового використання осіб, підданих адміністративному арешту, покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад. Особам, підданим адміністративному арешту, за час перебування під арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується. Застосовується адміністративний арешт лише районним (міським) судом (суддею) і лише в тих випадках, коли за обставинами справи

і з врахуванням особи порушника застосування інших заходів буде визнано недостатнім. У зв'язку з цим у законодавстві за жоден адміністративний проступок арешт не встановлено як єдиний захід стягнення. Завжди є можливість застосувати попередження, штраф або виправні роботи [2, 321].

Винятковість адміністративного арешту виявляється в тому, що він встановлюється за вчинення адміністративних проступків з особливою антигромадською спрямованістю, які найбільш наближені до кримінально-караних [3, 447].

Особи піддаються адміністративному арешту за наступні правопорушення: ч.1 ст.44 КУпАП (незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах); майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати або повторне протягом року вчинення цього ж правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню); ч.4 ст.121 КУпАП (повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частинами першою – третьою цієї ж статті); ст.122-4 КУпАП (залишення водіями транспортних засобів, іншими учасниками дорожнього руху на порушення встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, до якої вони причетні); ч.2 ст.123 (в'їзд на залізничний переїзд особою, яка керує транспортним засобом, у випадках, коли рух через переїзд заборонений); ст.130 КУпАП; ч.4 ст.140 (порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки або пошкодження транспортних засобів, вантажів, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна,); ст.173-2 КУпАП (вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або не проходження корекційної програми); ч.3 ст.178 КУпАП (розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених

законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадському місці у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль – вчинені особою яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за зазначені вище правопорушення); ст.185 КУпАП (злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця); ст.185-10 (злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, який бере участь в охороні державного кордону України; ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті); ч.2 ст.187 (порушення правил адміністративного нагляду: дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення); ч.1 ст.204-1 (перетинання або спроба перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або за документами, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади); ст.204-2 (порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї).

Отже, адміністративний арешт є різновидом адміністративного стягнення та має свою винятковість, що зумовлена, насамперед, особливим складом проступків. Наявність саме цього стягнення дає змогу більш суворо

покарати особу за порушення адміністративно-правової норми та при цьому відмежуватись не наблизитись до кримінального покарання.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс від 09.05.2015 р.№ 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

2. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяка, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.*72*

3. Адміністративне право України: підручник / за заг.ред. д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.– К.: „Істина”, 2008. – 500 с.

4. Алфьоров С.М. Адміністративне право. Загальна частина: навчальний посібник /Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 216 с.

Гунько Д.Д.
студент групи ЗПЗ-504с.
заочної форми навчання
Інституту права і суспільних відносин
Університету «Україна»
Науковий керівник: завідувач кафедри теорії права доктор юридичних наук, професор
Мурашин О.Г.
м. Київ

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ

Важливою умовою життєдіяльності людей є праця, яка завжди становила і становить вольову діяльність, спрямовану на створення матеріальних цінностей. Саме тому праця становить єдність двох функцій: засобу до життя і сферу ствердження особи. Перша з цих функцій знаходить своє відображення в орієнтації працівника на матеріальне задоволення потреб результатами своєї праці; друга – в орієнтації працівника на зміст

праці, її відповідність його внутрішнім запитам, моральне задоволення роботою .

З огляду на таке значення праці в житті людини держава повинна забезпечити реалізацію здатності кожної особи до праці шляхом закріплення та гарантування трудових прав. Як справедливо зазначає Н. Б. Болотіна, право на працю – одне з фундаментальних прав людини, встановлене міжнародно–правовими актами і визнане усіма державами світу. Це право належить до групи соціально–економічних прав і в загальному сенсі відображає потребу людини створювати і здобувати джерела існування для себе і своєї сім'ї, реалізовувати свій творчий потенціал, виражати свою особистість [1, с. 30].

Трудові права, з огляду на важливість праці в життєдіяльності людини, є найважливішими можливостями, які повинна гарантувати держава. Так, держава має не тільки декларувати їх, а й створювати відповідний правовий механізм реалізації та захисту порушених трудових прав. Українська держава нині стикається із серйозними викликами, пов’язаними з нестабільною соціально-політичною ситуацією в Україні, підвищення рівня безробіття, що передусім пов’язано з тиском на ринок праці внутрішніх переселенців з тимчасово окупованих територій де точаться бойові дії важливого значення набуває проблема дотримання трудових прав громадян.

Отже, слід констатувати, що проблема гарантування реалізації трудових прав людини і громадянина в Україні стоїть надзвичайно гостро, а відтак необхідно дослідити систему юридичних гарантій трудових прав працівників, а також визначитися із заходами, спрямованими на вдосконалення захисту цієї групи прав. Зазначені права сьогодні передбачені як у Конституції України, так і у Кодексі законів про працю України та інших актах трудового законодавства. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1]. Стаття 2 «Основні трудові права працівників» Кодексу

законів про працю України передбачає, що працівники реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору про роботу на підприємстві, в установі, організації або з фізичною особою [3]. Згідно ст. 3 «Право на зайнятість» Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI кожен має право на вільно обрану зайнятість. Примушування до праці у будь-якій формі забороняється. Добровільна незайнятість особи не може бути підставою для притягнення її до відповідальності [23].

Як свідчить вищенаведене, серед науковців немає одностайного розуміння юридичних гарантій трудових прав. Якщо розглядати нормативно–правові гарантії, то під ними в цілому розуміють сукупність правових норм, які забезпечують реалізацію прав, свобод та виконання обов'язків людини і громадянина. Ці правові норми закріплюються в різних за своїм рівнем нормативно–правових актах як національного, так і міжнародного законодавства.

Гарантії трудових прав громадян закріплюють і інші законодавчі акти. Так, Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. закріплює такі державні гарантії права на вибір професії та виду діяльності: а) добровільність праці, вибір або зміну професії та виду діяльності; б) захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи; в) безплатне сприяння у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб, всіма доступними засобами, включаючи професійну орієнтацію і перепідготовку; г) компенсацію матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість; д) виплату вихідної допомоги працівникам, які втратили постійну роботу на підприємствах, в установах і організаціях, у випадках і на умовах, передбачених чинним законодавством; е) безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку в навчальних закладах або в системі державної служби зайнятості з виплатою матеріальної допомоги; є) виплату безробітним в установленому порядку допомоги по безробіттю,

матеріальної допомоги по безробіттю, матеріальної допомоги членам сім'ї, які перебувають на їх утриманні, та інших видів допомоги; ж) включення періоду перепідготовки та навчання нових професій, участі в оплачуваних громадських роботах, одержання допомоги по безробіттю та матеріальної допомоги по безробіттю до стажу роботи, а також до безперервного трудового стажу; з) надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних навчальних закладів держави, раніше заявлених підприємствами, установами, організаціями [23].

Окрім вищезазначених гарантій, які поширюються на всі верстви населення, законодавець в Законі України «Про зайнятість населення» встановив додаткові гарантії щодо працевлаштування осіб, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці (жінки, які мають дітей віком до шести років; одинокі матері, які мають дітей віком до чотирнадцяти років або дітей–інвалідів; молодь, яка закінчила або припинила навчання у середніх загальноосвітніх школах, професійно–технічних або вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби і якій надається перше робоче місце, діти (сироти), які залишилися без піклування батьків, а також особи, яким виповнилося п'ятнадцять років і які за згодою одного із батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу; особи передпенсійного віку; особи, звільнені після відбуття покарання або примусового лікування; інваліди, які не досягли пенсійного віку). Для працевлаштування цих категорій населення на підприємствах, установах і організаціях незалежно від форм власності та організаційних форм бронюється певний відсоток робочих місць [23].

Характерною особливістю правового регулювання трудових відносин в Україні є прагнення законодавця створити для обох сторін рівні можливості для здійснення своїх прав. Кожна із сторін може пропонувати для внесення до трудового договору свої умови та відмовитися від прийняття умов, запропонованих іншою стороною.Відповідно в Україні трудовий договір є

основним інститутом у системі трудового права й основною підставою виникнення трудових правовідносин. За юридичною природою це угода про працю між роботодавцем та особою, що наймається, яка є двосторонньою, оскільки кожна його сторона наділена відповідними правами та обов'язками.

Отже, договірне регулювання трудових відносин здійснюється чинним законодавством та поглиблюється у проекті Трудового кодексу України [2]. Проаналізувавши дані приклади, можна сказати, що вони є тими умовами, за допомогою яких працівник реалізує або буде реалізовувати свої трудові права, які можуть встановлюватись самими суб'єктами правовідносин.

Таким чином, гарантії, що визначаються законодавством або договорами, забезпечують нормальний процес здійснення відповідними суб'єктами своїх прав, що сприяє стабільності правовідносин і зміцненню правопорядку. Гарантії встановлюються компетентними державними органами та договірними суб'єктами. Основним критерієм при визначенні способу встановлення правових гарантій у договірних зобов'язаннях є врахування інтересів держави, сторін договору, та заінтересованих осіб.

Список використаних джерел:

1. Болотіна Н.Б.Трудове право України: Підручник / Н.Б. Болотіна. – 4-те вид., стер. – К.: Вікар, 2006. –725 с.

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Поточна редакція – тлумачення від 15.03.2016, підстава v001p710-16. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

3. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : кодекс [затверджений Законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII]. – Редакція від 01.05.2016, підстава 289-19 – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08

4. Про зайнятість населення [Електронний ресурс]: закон України [прийнято Верхов. Радою 05.07.2012 № 5067-VI]. − Редакція від 01.01.2016,

підстава 909-19. – Режим доступу: http://http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/

Ільницький М.П.
ст. викладач,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
м. Вінниця
Ільницький М.С.
студент гр. 1-Б
Донецький національний університет
м. Вінниця

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ефективне впровадження технологій електронного урядування можливо забезпечити тільки в рамках реформування на сучасних засадах всієї системи органів державної влади (ОДВ) та органів місцевого самоврядування (ОМС) [1].

Аналіз стану законодавства, що регулює суспільні відносини, застосування технологій електронного урядування, свідчить про його фрагментарність і неповноту, наявність дублювання і суперечностей нормативно-правових актів у цій сфері.

Електронне урядування не є механічним поєднанням інформаційно-комунікаційних технологій з публічним адмініструванням. Це – нова філософія державного управління. Тому для реального втілення цієї ідеї в життя необхідне розроблення відповідної законодавчої бази. Слід здійснити адаптацію нормативної бази, що регламентує діловодство в ОДВ та ОМС, до особливостей, обумовлених наданням електронних державних послуг. Потрібно вирішити питання визначення правового статусу електронних інформаційних ресурсів, які розміщуються в комп'ютерних мережах органами влади та органами місцевого самоврядування як для міжвідомчого, так і для загальнодоступного використання [4].

Основні проблеми лежать у площині правової регламентації надання державних е-послуг фізичним та юридичним особам. Необхідно законодавчо визначити загальні умови надання таких послуг, а також прописати особливості надання комплексних державних е-послуг, які потребують об'єднання зусиль різних органів влади, упорядкувати, регламентувати і стандартизувати цей процес. Особливу увагу слід приділити забезпеченню законодавчих гарантій надання таких послуг.

Вкрай важливою законодавчо неврегульованою залишається проблема передачі та довгострокового зберігання електронних документів в державному архіві, музеях, бібліотеках, підтримки їх в актуалізованому стані та забезпечення зручного доступу до них.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні передбачає цілеспрямовану узгоджену діяльність всіх ОДВ та ОМС [2]. Державна політика у сфері розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування базується на таких нормативно-правових джерелах:

- Конституція України;
- Стратегія розвитку інформаційного суспільства;
- Середньострокова програма розвитку інформаційного суспільства;
- Короткострокова програма розвитку інформаційного суспільства;
- Державний бюджет України;
- Основні засади (концепція) розвитку інформаційного суспільства;
- Національна стратегія сталого розвитку України;
- Закон України "Про персональні данні";
- Закон України "Про електронну торгівлю";
- Закон України "Про систему державних адміністративних послуг" та ін.

У формуванні державної політики розвитку інформаційного суспільства виділяють два етапи [3]. З першим етапом (1998-2006) пов'язують прийняття Законів України "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про національну програму інформатизації", "Про електронний цифровий підпис", низки актів уряду. Ці документи

започатковували формування нормативно-правової бази інформатизації, а саме побудову: телекомунікаційної системи, системи національних інформаційних ресурсів, інформатизацію стратегічних напрямів розвитку економіки, безпеки та оборони, соціальної сфери.

На другому етапі ухвалено закони України ”Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”, ”Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”, а також інші нормативно-правові акти, спрямовані на конкретизацію та деталізацію вищевказаних законів.

Але в чинній нормативно-правовій базі й сьогодні відсутнє офіційне визначення таких понять як ”інформаційне суспільство”, ”е-уряд”, ”е-урядування”, ”е-демократія”,. Відсутність відповідного офіційно визначеного категорійно-понятійного апарату є однією з проблем, що заважає ефективному впровадженню технології ”е-урядування ”.

Тільки в Законі України ”Про Основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” на базі матеріалів Женевської декларації принципів в неявному виді сформульовано визначення інформаційного суспільства, а саме: ”орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвиткові та підвищуючи якість життя”.

У Законі України ”Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки” № 537 наголошується на використанні для вдосконалення державного управління інформаційно-телекомунікаційних технологій, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами.

13.01.2011 р. прийнято Закон України ”Про доступ до публічної

інформації", що заклав основу для створення в Україні ефективної системи електронного урядування та нових стандартів відкритості влади.

Державна політика електронного урядування сприяє формуванню таких прогресивних відносин влади, суспільства, громадянина та людини, бізнесу як партнерство та підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів електронного урядування[1]. Крім того, електронне урядування наразі є одним з основних засобів для здійснення та досягнення вищої мети державної політики розбудови в Україні інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / За ред. А.І. Семенченко. – К.: Міжнародний фонд "Відродження", 2009.

2. Електронне урядування в Україні – ефективна влада для мешканців. – К.: ПРООН/ МПВСР, 2011.

3. Електронне урядування [Електронний ресурс]. - http://uk.wikipedia.org

4. Юлдашев О. Електронне урядування: проблеми і перспективи [Електронний ресурс]. - http://personal.in.ua/article.php?ida=595

Кушнір І.Р.
студент гр. ПЗ 41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник:Ваколюк С.М., доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Метою наукової роботи є уточнення сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти публічного управління

відрізняються від державних органів влади своїм цільовим призначенням, функціями, характером діяльності, порядком утворення окремих органів та відносинами між різними органами, складом службовців та порядком заміщення ними посад, формами та методами здійснення своїх юридично-владних повноважень, що свідчить, з одного боку, про самостійне й незалежне від держави місце органів місцевого самоврядування у механізмі державного (публічного) управління, з іншого - про їх особливий адміністративно-правовий статус.

Термін «правовий статус» вживається переважно під час характеристики таких категорій, як людина, громадянин, іноземець, особа без громадянства, державний службовець, які є фізичними особами. Щодо юридичних осіб (у тому числі й органів місцевого самоврядування), то у переважній більшості випадків вживається термін «компетенція», що, на нашу думку, є необґрунтованим, оскільки компетенція є лише одним з елементів правового статусу юридичної особи [1, с. 118].

У науковій літературі адміністративно-правовий статус юридичної особи характеризується найчастіше сукупністю передбачених законами, підзаконними нормативно-правовими актами та установчими документами прав і обов'язків юридичної особи у сфері державного управління, а також адміністративною відповідальністю юридичної особи [2, с.512-514].

Особливість того чи іншого визначення адміністративно-правового статусу залежить насамперед від того, які елементи обирає автор для його характеристики. Саме з приводу елементного складу правового статусу у цілому й адміністративно-правового статусу зокрема відсутнє порозуміння. Так, В. В. *Коваленко* елементами правового статусу державних органів називає правомочність і відповідальність [2, с. 513].Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук вважають, що правовий статус передбачає відповіді на такі питання: органом якого рівня є даний орган (центральний, місцевий або між територіальний); до якого виду органів належить за змістом своєї діяльності (орган влади, орган управління, орган правосуддя тощо); яке офіційне

найменування даного органу; хто його утворює, формує особовий склад; кому він підпорядкований, підзвітний, підконтрольний і перед ким; хто може скасовувати, призупиняти, змінювати і опротестовувати його акти; яка компетенція органу; хто йому підпорядкований, підзвітний, підконтрольний, чиї акти він може скасовувати, призупиняти, змінювати і опротестовувати тощо; яку юридичну силу мають акти даного органу; які джерела фінансування; чи має орган права юридичної особи [3, с. 371-372].

У спеціальній літературі з проблематики діяльності органів місцевого самоврядування їх правовий статус у переважній більшості випадків розкривається за допомогою таких елементів як функції, повноваження та відповідальність [4, с. 402].

Як вже зазначалося, мету як окремий елемент адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування, адміністративісти відносять до його цільового блоку. У тлумачних словниках мету визначають як: 1) те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти; 2) заздалегідь визначене завдання.

Крім того, що принципово спільною для усіх органів місцевого самоврядування є цільова спрямованість на вирішення питань місцевого значення, максимальне задоволення суспільно значущих потреб, кожен окремий орган додатково націлений на специфічні потреби, які є надзвичайно різноманітними. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що метою є майбутній результат, досягнення якого прагне будь-який суб'єкт правовідносин, у нашому випадку – органи місцевого самоврядування.

Мета утворення та функціонування державних органів повинна бути сформульована в преамбулах або загальних положеннях нормативних актів, які регулюють їх діяльність. Однак, у чинному Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» мета утворення та діяльності останніх не отримала законодавчого закріплення.

Зауважимо, що метою утворення та діяльності органів місцевого самоврядування є забезпечення права територіальної громади, окремих

громадян та їх об'єднань щодо управління та вирішення питань місцевого значення.До завдань органів місцевого самоврядування відносять: зміцнення основ конституційного ладу; забезпечення реалізації конституційних прав людини і громадянина; створення умов для забезпечення життєво важливих потреб і законних інтересів населення; розвиток місцевої демократії; задоволення всіх місцевих потреб за допомогою самого суспільства, його засобів і контролю, залучення населення до взаємодопомоги, критичну оцінку явищ, що відбуваються в економічній і політичній сферах та призводить до розуміння та визначення територіальною громадоюмісцевих і державних інтересів.

Отже, до основних завдань органів місцевого самоврядування необхідно віднести такі:

- виконання Конституції, законів та інших законодавчих актів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших суб'єктів державного управління;
- представлення відповідних територіальних громад у відносинах з іншими суб'єктами та здійснення від їх імені та в їх інтересах функцій і повноважень місцевого самоврядування, які спрямовані на вирішення питань місцевого значення;
- забезпечення законності і правопорядку, додержання прав і свобод фізичних та юридичних осіб на підвідомчій їм території;
- виконання загальнодержавних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля та інших у частині, що належить до їх компетенції;
- підготовка та забезпечення виконання місцевих бюджетів;
- забезпечення правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності на підвідомчій їм території;
- взаємодія з місцевими органами державної влади у вирішенні питань місцевого значення.

Тож, до особливостей адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування необхідно віднести таке:

- органи місцевого самоврядування є суб'єктами публічної влади, у зв'язку з чим здійснюють публічне (муніципальне) управління, яке є невід'ємною частиною (видом) державного управління, однак не входять до системи органів державної влади;
- органи місцевого самоврядування мають певну компетенцію, структуру, територіальний масштаб діяльності;
- органи місцевого самоврядування здійснюють керівництво економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю на певній адміністративно-територіальній дільниці;
- під час формування та організації діяльності органів місцевого самоврядування враховуються історичні, національні, етнічні, культурні й інші особливості.

Як справедливо з цього приводу зазначає В.Я.Малиновський, місцева специфіка, як природно-географічна, так і традиції, культура, значно впливають на формування органів місцевого самоврядування, характер їх взаємодії, визначає управлінську активність членів територіальної громади, правила і процедури прийняття управлінських рішень [4, с. 404]. Це дає змогу будувати місцеве самоврядування та його діяльність із максимальною розмаїтістю;

- реалізуючи свої повноваження, закріплені в Конституції та інших правових актах, органи місцевого самоврядування можуть вступати в різні, у тому числі адміністративно-правові відносини, у яких можуть бути як владним суб'єктом, так і підпорядкованим;
- як суб'єкти, що наділені адміністративно-правовим статусом, органи місцевого самоврядування мають право приймати рішення, які є обов'язковими для виконання всіма розташованими на відповідній території органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які

постійно або тимчасово проживають на відповідній території, видавати правові акти, здійснювати державну реєстрацію підприємств, надавати податкові й інші пільги і переваги підприємствам;

- установлювати місцеві податки і збори тощо, здійснювати інші юридично значущі дії;
- органи місцевого самоврядування наділені державними контрольними повноваженнями за дотриманням цін і тарифів, дотриманням законодавства про захист прав споживачів; станом квартирного обліку і дотриманням житлового законодавства; забезпеченням надійності і безпеки будинків і споруджень, дотриманням земельного і природоохоронного законодавства: забезпеченням законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та з інших питань.
-

Список використаних джерел:

1. СкакунО. Ф. Теорія права і держави. 4-те видання: підручник./ О. Ф. Скакун– К.: Алерта, 2016.
2. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. В. В. Коваленко. - К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.
3. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.— К.: Юрінком Інтер, 2007. — 544 с.
4. Малиновський В.Я.Державне управління: навчальний посібник.В.Я.Малиновський - Вид. 2-ге, доп. та перероб. - К.: Атіка, 2013. - 576 с.

Матвієнко В.О.
Студент групи ПЗ 31-13,.
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Науковийкерівник: О.І.Мисак, ст. викладач
кафедри бізнесу і права
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Примусове запровадження неповної зайнятості, надання відпусток без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням, невиплата допомоги в разі тимчасової непрацездатності, порушення строків розрахунку в разі звільнення; порушення порядку виплати заробітної плати, нарахування та перерахунку розмірів відшкодування втраченого заробітку, порушення норм трудового законодавства щодо укладення, зміни та припинення трудового договору, негативно впливають на соціально-трудові взаємовідносини між працівником і роботодавцем, спричиняють виникнення індивідуальних трудових спорів, що є свідченням суттєвих прогалин у законодавстві про працю.

Зазначене вище зумовлює потребу у ґрунтовному вивченні проблеми правового регулювання індивідуальних трудових спорів і внесенні пропозицій щодо вдосконалення трудового законодавства України.

В умовах кардинальних змін економічних засад українського суспільства особливої актуальності набуває проблема вдосконалення правової регламентації відносин у сфері використання найманої праці.

Трудове право, як специфічна галузь, відіграє особливу роль у суспільстві та покликане, з одного боку, здійснювати повною мірою функцію соціального захисту, а з іншого – забезпечувати ефективний розвиток виробництва.

Важливимитрудовими правами працівників, закріпленими в ст. 2 КЗпПУкраїни, є право на вирішенняколективнихтрудовихконфліктів (спорів) у встановленому законом порядку та право на звернення до суду для

вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або займаної посади. В сучасних умовах правовою засадою розгляду трудовихспорів є главаXV "Індивідуальнітрудові спори" КЗпПУкраїни, Закон Українивід 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР "Про порядок вирішенняколективнихтрудовихспорів (конфліктів)", а такожінші нормативно-правовіакти. Чинний КЗпПУкраїни за більшніж 35 років свого існування зазнав численних коректив, які переважно торкнулися законодавчої техніки. Проте з точки зору Бойко М. Д. норми КЗпП України виявилися далекими від досконалості й такими, що не відповідають сучасним ринковим відносинам і не повною мірою враховують світовий досвід вирішення трудових спорів.

Категорію "трудові спори" слід відрізняти від розбіжностей сторін, що передують їм, а також від трудового правопорушення, яке є безпосереднім приводом для розбіжностей. Виникненню спорів зазвичай передують трудові правопорушення,тобто невиконання чи неналежне виконання зобов'язаним суб'єктом свого обов'язку. Якщодії одного зобов'язаного суб'єкта були законними, а інший вважає їх неправомірними, то в цьому разі також може виникнути трудовий спір, хоча правопорушення насправді немає. Наявність чи відсутність трудового правопорушення встановлює орган, що розглядає трудовий спір. Саме трудове правопорушення не можна вважати трудовим спором, а його різне оцінювання суб'єктами є розбіжністю, яку вони можуть вирішити самостійно.

Пилипенко П. Д. виділяє, що трудові спори — це не врегульовані шляхом безпосередніх переговорів суперечності (конфлікти) між власником підприємства, установи, організації (або його уповноваженим) і працівником (групою працівників, профспілками або іншим уповноваженим трудовим колективом органом), що виникають з приводу застосування норм законодавства про працю, зміни існуючих умов праці або встановлення нових і вирішуються у визначеному чинним законодавством порядку.

В Проекті трудового кодексу №1658 від 27.12.2014 визначення індивідуальних трудових спорів таке: Індивідуальний трудовий спір – трудовий спір між працівником і роботодавцем, що виникає при здійсненні трудових відносин, а в окремих випадках до їх початку або після їх припинення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – № 50. – Ст. 375;

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.356;

4. Про оплату праці: Закон України від 20.04.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. - №107-VI. – ст. 78.

5. Про зайнятість населення: Закон України від 04.07.2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. № 6, ст.40.

6. Проект Трудового кодексу (реєстраційний № 1658), текст законопроекту до 1-го читання від 27.12.2014 р. [Електронний ресурс]// – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=46746&pf35401=259514.

Музичук А.М.,
студент гр. ПЗ-41-13
Вінницький інститут
Університету «Україна»,
науковий керівник: Ваколюк С.М.
доктор філософії в галузі права
м. Вінниця

ВСЕСВІТНЯ ДЕКЛАРАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сьогодні існує загальна концепція місцевого самоврядування. Вона розроблена міжнародними інститутами, на основі вивчення і узагальнення багаторічної практики правового регулювання та функціонування місцевого самоврядування у багатьох країнах світу.

Концептуальні засади побудови і функціонування системи місцевого самоврядування визначені у міжнародних актах, до яких приєдналась і Україна. Це перш за все «Всесвітня декларація місцевого самоврядування».

«Декларацію» розробила Всесвітня Асоціація місцевого самоврядування, що має назву «Інтернаціональна спілка місцевих влад» та була прийнята на 27 Міжнародному Конгресі 23-26 вересня 1985 р.у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія)і значною мірою збігається з положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування.

Термінологія «Всесвітня декларація місцевого самоврядування» в 1993 р. була вперше введена у науковий обіг, завдяки листуванню з керівництвом Міжнародної Спілки місцевої влади (МСМВ). Виходячи з того, що МСМВ є однією найавторитетніших, прийняття нею такого документа мало великий політичний резонанс.

Документ складається з Преамбули і 11 статей. Формулювання розроблені на основі Європейської хартії, та, порівняно з останньою, є більш точними. Зміст статей Декларації носить не рекомендаційний, а, переважно, стверджувальний характер, що зумовлено особливостями документа, прийнятого в рамках міжнародної громадської організації.

Преамбула містить положення про те, що проголошення даної Декларації здійснюється з тим, «щоб вона стала для всіх націй стандартом, до якого необхідно прагнути, з метою досягнення демократичного процесу, поліпшуючи, таким чином, добробут свого населення». Преамбула містить вказівку генеральному секретареві МСМВ довести цей документ до відома тих органів ООН, що розробляють курс політичного розвитку з тим, щоб рішуче впроваджувати в усьому світі принцип і практику місцевого самоврядування. В Декларації коротко викладено концепцію місцевого самоврядування [1].

Згідно Декларації, місцеве самоврядування – це право та обов'язок місцевих органів влади регулювати та вести державні справи під свою особисту відповідальність і в інтересах місцевого населення (ст. 2). У документі послідовно утверджується основний принцип місцевого самоврядування – це незалежність і самостійність органів та інших організаційних форм місцевого самоврядування при здійсненні ними визначених в законах повноважень (ст. 4).

Також звертають увагу на положення ст. 1, в якій однозначно, на відміну від Європейської хартії, визначено, що принцип місцевого самоврядування має бути визнано в конституції або в основному законі про урядові структури країни. Стаття 2 Декларації дещо інакше, у ширшому ракурсі, порівняно зі ст. 3 Європейської хартії, трактує концепцію місцевого самоврядування. Під ним тут слід розуміти «право й обов'язок місцевих органів влади регулювати і вести державні справи (а не значну частину місцевих справ) під свою особисту відповідальність і в інтересах місцевого населення». Таке визначення місцевого самоврядування, в якому його органи іменуються «місцевими органами влади», по-перше, абсолютизує процес децентралізації управління, по-друге, відображає тенденцію до розширення його компетенції за рахунок передачі органам місцевого самоврядування, а не делегування їм, державних повноважень. Особливістю документа є виділення питання про міжнародні зв'язки місцевої влади в окрему статтю

(ст.10) що, трактуючи в розширеному аспекті передбачене ст. 9 їхнє право на утворення спілок, включає в нього і право на утворення міжнародної спілки місцевих органів влади. Крім того, передбачається право місцевих влад на підтримку зв'язків з їхніми колегами в інших країнах світу з метою взаємного обміну, співробітництва і сприяння міжнаціональній згоді[2].

В Декларації визначаються можливі організаційні форми, у яких має здійснюватися місцеве самоврядування. Це по-перше, демократично сформовані ради чи інші представницькі органи, а також створені ними і відповідальні перед ними виконавчі структури; по-друге, такими організаційними формами функціонування місцевого самоврядування є збори громадян, місцеві референдуми, що проводяться територіальними колективами громадян, через які громадяни можуть безпосередньо брати участь у здійсненні функцій самоврядування; по-третє інші форми прямої участі громадян в управлінні місцевими справами (ст. 2).

Аналіз положень Декларації дав можливість визначити характерні властивості, що притаманні місцевому. Зокрема, це правова, організаційна та матеріально-фінансова автономія органів місцевого самоврядування. Правова автономія виявляється в тому, що рада чи інший орган місцевого самоврядування має свої власні повноваження, які визначаються у Конституції чи у законі держави. Орган місцевого самоврядування повинен мати повну свободу дій в межах своїх повноважень (ст. 3) [3].

Суть організаційної автономії полягає у гарантуванні можливості самостійно встановлювати свою структуру, яка б забезпечувала ефективне самоврядне управління. Передбачено, що цей орган не підпорядковується іншим органам. Контроль за його діями припускається лише для забезпечення законності, додержання конституційних принципів місцевого самоврядування, а з боку органів влади вищого рівня – за належним виконанням органами місцевого самоврядування делегованих їм повноважень .

Фінансова автономія висвітлює можливість для органів місцевого самоврядування мати право на володіння і розпорядження власними коштами, достатніми для виконання своїх функцій (ст. 8)[3].

В Україні процес пошуку і вибору варіантів, створення власної концепції місцевого самоврядування був досить складним і тривалим. Його складність обумовлюється тим, що необхідно було визначити, яка саме концепція місцевого самоврядування є найбільш прийнятною для України – державницька чи громадівська. В залежності від того, визнається або лише певна автономія місцевого самоврядування відносно держави і державних органів, або – суверенітет місцевого самоврядування[4, с. 25].

Із прийняттям Конституції України фактично завершився тривалий процес створення власної концепції місцевого самоврядування. В Конституції відображено поєднання громадівської теорії місцевого самоврядування із елементами державницької. Відповідно до ст. 140 Конституції «місцеве самоврядування є правом територіальної громади жителів села чи добровільного об єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України». В цій статті відчувається вплив громадівської теорії місцевого самоврядування. Проте, необхідно зазначити, що найбільш важливі положення Основного Закону викладено у дусі державницької теорії. У них послідовно проведено ідею, що коріння місцевого самоврядування – у тій владі, джерелом якої є весь народ, а не його частина (громада), а обсяг повноважень – у законі. Цей висновок випливає із положень розділу першого Конституції України, де встановлені визначальні засади конституційного ладу України, що є основоположними для функціонування всіх інституцій суспільства і держави. Так, «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» (ст. 5)[5].

Важливо зазначити, що чинне національне законодавство про місцеве самоврядування в переважній більшості сприйняло положення Всесвітньої декларації реалізуючи свої міжнародно-правові зобов'язання зі становлення місцевого самоврядування, Україна прийняла ряд законодавчих актів національного характеру, що регламентують правовий статус як самого інституту місцевого самоврядування, так і його органів.

Всесвітня декларація місцевого самоврядування позитивно вплинула на місцеве самоврядування в Україні з точки зору світового досвіду формування та діяльності територіальних громад, дала можливість презентувати Україну як світову правову державу на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня декларація місцевого самоврядування [Електронний ресурст].Режим доступу:http://megalib.com.ua/content/9078_Vsesvitnya_deklaraciya_adyvannya.html.

2. Батанов О. Концептуальні засади співвідношення функцій територіальних громад з функціями місцевих органів державної виконавчої влади // Право України. – 1999. - №5.

3. Конституція України. Видавництво «Центр учбової літератури». – К., 2014.

Сидоренко Д.С.,
студент гр.ПЗ -51-15с.,
Новокаховський гуманітарний інститут
Відкритий міжнародний Університет розвитку людини «Україна»,
м. Нова Каховка
Гордієць Н.М.
студент гр.ПЗ -51-15с
Новокаховський гуманітарний інститут
Відкритий міжнародний Університет розвитку людини "Україна",
м. Нова Каховка
науковий керівник: Ваколюк С.М, доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНОЗЕМЦІВ

Із розвитком сучасних міжнародних відносин проблема правової регламентації адміністративної відповідальності іноземців і осіб без громадянства в Україні стає актуальною, оскільки не всі іноземці відвідують нашу країну з миролюбними цілями. Серед загальної кількості адміністративних правопорушень, їх, вчинених іноземцями на території України займає значний відсоток. Зокрема, часто вчиняються такі адміністративні правопорушення як порушення правил перебування в Україні, недотримання порядку реєстрації, проживання за недійсними документами, недотримання порядку пересування і вибору місця проживання.

Головними чинниками, що сприяють вчиненню правопорушень серед іноземців в Україні є: слабка взаємодія органів внутрішніх справ з адміністрацією підприємств, організацій, що приймають на роботу іноземних громадян; незадовільне знання іноземними громадянами й особами без громадянства основ законодавства України; недостатня правова роз’яснювальна робота серед іноземних громадян і осіб без громадянства в місцях їхнього компактного проживання і роботи.

Конституція України поширює на іноземців, які на законних підставах перебувають в Україні, права, свободи і обов'язки, передбачені для її громадян, за винятками, встановленими самою Конституцією, законами чи

міжнародними договорами України [1]. Одним з таких винятків є можливість застосування у відповідних випадках до іноземних громадян та осіб без громадянства адміністративного видворення за межі України. Застосування зазначеного примусового заходу передбачено Кодексом України про адміністративні правопорушення [2] і Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [3]. У ст. 24 КУпАП встановлено, що законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок [2]. Закон не містить вказівок на зв'язок адміністративного видворення з адміністративним правопорушенням. У першому випадку він характеризує діяння, за вчинення якого застосовується адміністративне видворення, — ухилення від виїзду після прийняття рішення про видворення. У другому випадку йдеться про наявність у компетентного органу інформації, що іноземець ухилятиметься від виїзду. Серед діянь, за вчинення яких до іноземців і осіб без громадянства застосовуються особливі заходи примусу, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» називає і такі, що утворюють склади адміністративних правопорушень за статтями 202, 203, 204' КУпАП. За юридичною логікою саме за них у Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» необхідно було передбачити адміністративне видворення за межі України і застосовувати його як адміністративне стягнення відповідно до ст. 24 КУпАП. Але законодавець обрав інший шлях. У ст. 32 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» він встановив інший примусовий захід — «видворення за межі України» [2;3]. Більше того, ввів додаткову (відсутню у КУпАП) ознаку об'єктивної сторони — «грубе порушення». Відтак, з формально-юридичних позицій необхідно зазначити, що вітчизняне законодавство не містить підстав для юридично коректного застосування до іноземців і осіб без громадянства адміністративного видворення як міри відповідальності (стягнення) за вчинення адміністративних правопорушень.

Характеризуючи адміністративні правопорушення, скоєні іноземцями в нашій країні, варто виокремити такі особливості: адміністративна відповідальність іноземців за скоєння спеціальних адміністративних правопорушень, регламентується загальноукраїнським законодавством. Ці санкції можуть застосовуватися лише до іноземців; питання процесуального оформлення притягнення іноземців до адміністративної відповідальності у справах про правопорушення спеціального складу є прерогативою, як правило, органів внутрішніх справ [4, с. 11]. Доречно зазначити, що за рішенням органу внутрішніх справ видворення іноземця та особи без громадянства за межі України може супроводжуватися забороною подальшого в'їзду в Україну строком до п'яти років. Таким чином, законодавець передбачає можливість застосування додатково до видворення ще одного примусового заходу за адміністративною процедурою.

Отже, можливий диференційований підхід до кваліфікації адміністративних проступків вчинених іноземцями та вибору встановленого законодавцем порядку притягнення до відповідальності. Якщо є альтернатива у визначанні складу правопорушення, його суб'єкта, то є необхідність вивчення даної проблеми і вироблення певних єдиних підходів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнято Верхов. Радою 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] –Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення [електронний ресурс]: Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон від 22.09.2011 № 3773-VI– Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws /3773-17

4. Колпаков В. Адміністративна відповідальність іноземців: проблеми законодавчого регулювання /В. Колпаков // Юридична Україна. – 2013. – №12. – С.10-18.

СЕКЦІЯ 5. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

Васалатій О.П.
студент гр.. ПЗ- 41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник:А.М. Безносюк, к.ю.н., доц.,
м. Вінниця

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Відповідно до ч. 1 ст. 36 Кримінального кодексу України (далі – КК України) метою необхідної оборони є захист охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільне небезпечного посягання [2].

Актуальність даної теми обумовлена насамперед найважливішими функціями необхідної оборони в умовах становлення в Україні громадянського суспільстваіправової демократичної держави.

Об’єктом дослідження є відносини, що виникають у сфері забезпечення природних прав людини таких, як право на життя, на свободу пересування та на захист від протиправних посягань на ці та інші права.

Предметом дослідження є система правових норм, що надають особі право на дослідження є система правових норм, що надають особі право на захист своїх законних інтересів за допомогою застосування необхідної оборони.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань". Також "кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права й свободи від порушень і проти правних посягань"[1]. Право на оборону визнано одним із посягань. Право на оборону визнано одним із фундаментальних прав людини. Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно

небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної й достатньої у даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. Необхідна оборона – найбільш поширена на практиці обставина, що виключає злочинність діяння. Вона є дійовим засобом боротьби зі злочинністю, який закон дає можливість застосовувати кожній людині, незалежно від її соціального статусу і спеціальної підготовки. Ще стародавні юристи вказували на те, що самозахист є природним правом людини, яке вже потім було відбите у праві писаному [2].

Слід підкреслити, що закріплене Конституцією та КК України право кожногона необхідну оборону від суспільне небезпечних посягань на свої права і свободи, своє життя і здоров'я, життя й здоров'я інших людей є важливою гарантією реалізації конституційних положень про непорушність прав та свобод людини й громадянина, про невід'ємність права кожної людини на життя, про недоторканність її житла й майна, а також забезпечує умови для захисту громадських і державних інтересів [1].

Необхідна оборона є суб'єктивним правом людини, а не її обов'язком. Вона може реалізувати його в межах вимог закону, походячи зі своєї оцінки реалій конкретної ситуації. Право на необхідну оборону є абсолютним: кожна особа має право вжити заходів оборони від суспільно небезпечного посягання незалежно від того, чи має вона можливість уникнути посягання (втекти, забарикадувати двері тощо) або звернутись за допомогою до представників влади чи інших осіб [2]. Отже, необхідна оборона є вимушеним спричиненням шкоди тому, хто посягає, при правомірному захисті правоохоронюваних інтересів особи, суспільства чи держави від суспільно небезпечного посягання. Необхідна оборона є діянням, яке оцінюється як суспільно корисне, адже завдання посягаю чому шкоди компенсується запобіганням подальшої злочинної поведінки особи, а отже, відверненням шкоди, яку могло спричинити суспільно небезпечне діяння [3, с. 198].

Також слід сказати, що особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

Спеціальні види необхідної оборони. Згідно з ч. 5 ст. 36 КК України не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди , що заподіяна тому, хто посягає . Таким чином, закон передбачає три винятків із загального правила про те, що при необхідній обороні особа, яка захищається, повинна дотримуватися певної межі, завдаючи шкоду тому, хто посягає [2].

Підставою такої оборони є наявність будь-якого з таких посягань: 1) напад озброєної особи; 2) напад групи осіб; 3) протиправне насильницьке вторгнення у житло чи інше приміщення. Шкода, заподіяна особі, яка посягає, у таких випадках не обмежена ніякими межами. Згідно з ч. 5 ст. 36 КК України не є ексцесом оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність заподіяння тому, хто посягає, будь-якої шкоди у зазначених ситуаціях, аж до позбавлення його життя [2].

Слід мати на увазі, що заподіяння шкоди тому, хто посягає, за відсутності зазначених двох елементів або хоча б за наявності лише одного з них свідчить про неправомірність дій громадянина, тому що він не знаходиться в стані необхідної оборони. Відповідальність за заподіяння такої шкоди повинна наступати на загальних підставах. І, навпаки, наявність законної підстави означає виникнення в громадянина права на необхідну оборону, яка характеризується низкою ознак [4, с. 98].

Ознаки необхідної оборони, визначені в ст. 36 КК України, характеризують:

1) мету оборони;

2) спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди;

3) характер дій того, хто захищається;

4) своєчасність;

5) співрозмірність оборони.

Отже, на основі викладеного можна зробити висновок, що кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади. Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяних тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон, Кодекс № 1022-VIII від 15.03.2016,Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

3.Кримінальне право України: підручник / М.І. Бажанов М.І., Ю.В. Баулін, В.І. Борисов; -- К.: Право, 2007 р. - 368 с.

4. Кримінальне право України: загальна частина/ М.І. Бажанов М.І., В.В. Сташис, В.Я. Тація; -- Київ-Харків: Юрінком Інтер - Право,2002 р. - 198с.

5. Корейський М. Й. Кримінальний кодекс України / Науковий коментар/ М. Й. Корейський; - К.: Атіка, 2001р. -98с.

Гонтарук С. А.
студент гр. ПЗ-31-13
Вінницький інститут
Університету «Україна»,
м . Вінниця
науковий керівник: к.ю.н.. доцент, Хільченко С.В.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИДИ ОБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ

Об'єкт злочину - суспільні відносини, що охороняються нормами кримінального права. Це те, на що спрямовано злочин, на що злочинець посягає, наприклад, на особистість, власність, порядок управління і т. д "1.

Об'єктивна сторона злочину - це зовнішня сторона поведінки у формі дії або бездіяльності. Об'єктивна сторона характеризується місцем та часом вчинення злочину, обстановкою, способом, знаряддями і засобами, суспільною небезпекою і протиправністю дії.

У ряді кримінально-правових систем поняття "об'єкт злочину" або не використовується взагалі, або використовується для позначення речі, на яку спрямоване діяння злочинця (його поведінка).

Однак це свідчить тільки про мовні відмінності і про застосування різних способів сприйняття дійсності.

Безсумнівно, правильність визначення поняття об'єкта злочину залежить від наступних обставин:

- Злочин, як і будь-яке інше дію, має мету, усвідомлену чи ні. Воно завжди на щось спрямоване, як-то опредмечується в зовнішньому світі. Інакше це не злочин, а юридично байдужий факт;

- Об'єкт злочину - це завжди частина дійсності: він може мати біологічну, фізичну, інформаційну, матеріальну або нематеріальну природу, виступаючи, як штучний факт, віртуальна реальність, як зв'язку, процеси, організації, права, домагання, можливості.

- Феномени зовнішнього світу постійно потребують захисту від руйнування, саморуйнування, переродження, змін. Об'єкт злочину визначає собою деяку потреба в кримінально-правову охорону.

Об'єкт злочину в кримінально-правовій літературі розкривається так:

а) це явище зовнішнього світу. Те, на що посягає суб'єкт злочину;

б) зміст втіленням цього феномену є "суспільні відносини" - категорія, яка в структурі марксизму є більш високою і більш абстрактною, ніж будь-яка інша категорія кримінального права;

в) зміст суспільних відносин конкретизується, що виявляє істотну різницю в думках про те, на який же об'єкт дійсно посягає злочин.

Як елемент складу злочину, об'єкт злочину набуває іншого змісту. Він може включати в себе:

а) правові ознаки об'єкта посягання в його оцінному вираженні;

б) ознаки наслідків посягання на об'єкт. При цьому ознаки об'єкта злочинів, в умові (диспозиції) кримінально-правової норми можуть бути виражені найбільш загальним чином або не взагалі не відображені.

У літературі зазначається, що ознаки об'єкта представлені повніше; в матеріальних складах, ніж у складах формальних. Але у всіх випадках існує завдання перекладу тексту кримінального закону до складу злочину, для цього необхідно звертатися, до назв розділів і глав КК України.

Властивостями об'єкта злочину є: цінність, ступінь захищеності (пошкоджуваність), інтенсивність потреби в захисті.

Всі ці властивості мають досить конкретні прояви в житті. Наприклад, особистість є унікальним об'єктом, що мають різні прояви, до яких, зокрема, відносяться життя як фізичне, біологічне існування, здоров'я і свобода як можливість вибору поведінки.

Класифікація об'єктів злочину проводиться у співвідношенні з поняттям злочину за соціально-правовими ознаками. Об'єкти злочину класифікуються так, щоб вони розмежовувалися з соціальної вразливості, потреби в кримінально-правовому захисті.

Класифікація об'єктів злочину у співвідношенні зі складом злочину носить і юридичний, і технічний характер. Виділяються види об'єктів за такими ознаками, які дозволять моделювати і розпізнавати складу злочину,

кваліфікувати окремі діяння, підбиваючи їх з урахуванням інших елементів складу злочину під певну кримінально-правову норму.

Для вирішення цих завдань в літературі наводяться різні класифікації об'єктів злочинного посягання, зокрема, класифікація об'єктів злочину по колу охоронюваних соціальних цінностей і змістовна класифікація об'єктів злочину та кримінально-правової охорони.

Найбільш поширена тричленна класифікація включає загальний, родовий і безпосередній об'єкти.

Загальним об'єктом злочину визнається вся сукупність цінностей, які охороняються кримінальним законом і на які може бути скоєно злочинне зазіхання. Змістом загального об'єкта є вся сукупність, що охороняються кримінальним законом благ або вся сукупність охоронюваних кримінальним, законом суспільних відносин.

Родовим об'єктом злочину визнається певна група цінностей, на які можуть бути вчинені злочинні посягання і які підлягають кримінально-правову охорону. Вважається, що родовий об'єкт являє собою частину загального об'єкта.

За допомогою родового об'єкта виявляються:

а) порівняльна соціальна цінність різних груп благ, що охороняються кримінальним законом, включаючи ступінь потреби в їх кримінально-правову охорону;.

б) властивості охоронюваних благ, що програмують можливі способи караного кримінально-правової поведінки;

в) ознаки, що дозволяють описати визначаються змістом родового об'єкта способи злочинного посягання.

Властивості родового об'єкта використовуються законодавцем для обґрунтованого і чіткого побудови системи Особливої частини Кримінального кодексу. У будь-якому кримінальному кодексі намагаються розділити Особливу частину на глави або виділяти інші структурні частини по родовому об'єкту в тих випадках, коли це вдається зробити.

Безпосереднім об'єктом визнається те охороняється кримінальним законом суспільне відношення (благо), проти якого здійснюється певне заборонене кримінальним законом посягання.

Безпосередній об'єкт розглядається як частина, загального і родового об'єктів. Це правильно в тому сенсі, що поняття безпосереднього об'єкта конкретизує всі відносини, які входять до загального і родової об'єкти, виділяючи ті їх властивості, які відсутні в інших об'єктів.

Висновок: по тричленної класифікації об'єктів злочину весь КК України відповідає загальному об'єкту; розділи, глави і подглави - родовому об'єкту; окремі кримінально-правові норми або групи норм - безпосереднього об'єкту.

Оскільки безпосередній об'єкт злочину є кримінально-правовим поняттям, що відбиває волю законодавця, то конструюють іноді такі склади злочину, в яких вказується не один, а два самостійних безпосередніх об'єкта. У цих випадках безпосередні об'єкти поділяються на основні та додаткові.

У літературі підкреслюється, що основним є безпосередній об'єкт, найбільш тісно пов'язаний з родовим, але повніше його конкретизує.

Матеріальна класифікація об'єктів в КК України дається у згадуваній ст. 2, потім у найменуваннях розділів і глав, нарешті, в угрупованні норм, що містять у собі ознаки основних складів, злочину. При цьому як раз і виявляється, які саме об'єкти охороняє кримінальний закон, а які він охороняти не вважає за потрібне.

Саме змістовна класифікація об'єктів злочину дозволяє виявити їх справжню значимість для суспільства. З позицій змістовного підходу законодавець і право виконувач шукають, іноді протягом тривалого часу, долаючи пізнавальні та інші труднощі, формулювання об'єкта посягання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах): навч. посіб. / А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк. - К. : ЦУЛ, *2015*. - 312 с.

3. Кримінальне право України. Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.:, *2014*. 944 с.

4. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. / В. М. Попович, П. А. Трачук, А. В. Андрушко, С В. Логін - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 256 с.

5. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в радянському кримінальному праві. Харків, 1998. - 466 с.

Клименко А.І.
студент гр. ПЗ-41-12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Ваколюк С.М., доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ВИЯВЛЕННЯ І КОНСЕРВУВАННЯ ЗАПАХОВИХ СЛІДІВ

Запахові сліди у доведенні по кримінальних справах обумовлено рівнем розвитку криміналістичної техніки, наявністю засобів виявлення, фіксації і дослідження джерел запахової інформації. Специфічні властивості запахових слідів — рухливість структури і розосередженість вимагають особливих технічних пристроїв, що моделюють функції нюху живих організмів. Тому першими «приладами» і поки неперевершеними детекторами запаху були і залишаються нюхові органи живих істот.

У сучасній криміналістиці під поняттям сліду прийнято розглядати сліди – мікрочастинки, сліди – речовини, сліди генетичного коду людини, звукові сліди та запахові сліди [4, с.59].

Так, що ж таке запах, запах – це одна із властивостей матеріального об’єкта (або речовини, які на ньому знаходяться), яка сприймається людиною або твариною через нюх, а сліди запаху – це безформне матеріальне утворення, що перебуває у газоподібному стані [3, с.178].

Технічні засоби, здатні реагувати та диференціювати компоненти запахового сліду, з'явилися порівняно недавно, разом з народженням електроніки і біоніки. Створення таких пристроїв, які працюють подібно нюху живих істот, — важлива наукова проблема взагалі і для криміналістики зокрема. Таким чином, на даний час існують два шляхи роботи з запаховими слідами: А) використання нюху живих організмів, так званих біологічних детекторів, Б) застосування штучно створених пристроїв — технічних детекторів.

Біологічні детектори — це іманентні властивості живого організму, звідси сприйняття запаху являє собою суб'єктивне відображення об'єктивної реальності. Отже, практичне використання нюху завжди пов'язано з безпосереднім застосуванням живого організму, наприклад, собаки — у якості «інструмента» для виробництва вибірки речей, людини — як фахівця, допустимо, дегустатора ароматичних речовин у парфумерній промисловості. Тактичні прийоми роботи з такими «інструментами» залежать від їхнього виду, галузі використання і розв'язуваних задач. Прийоми використання людиною нюху собаки в пошукових цілях, або для несення служби охорони на границі, або для пошуку корисних копалин можна знайти в спеціальній літературі.

Технічні детектори, використовувані для дослідження газоподібних речовин, прийнято називати газовими аналізаторами, чи газовими хроматографами. Принципи роботи їх засновані на зміні хімічних, електричних, радіоактивних або інших параметрів приймача приладу при контакті його з частками пахучої речовини. Так, найпростішим газовим аналізатором, використовуваним донедавна для виявлення слідів етилового спирту у видихуваному людиною повітрі, є індикаторна трубка Мохова-Шинкаренко, що діє на основі хімічного принципу.

У невеликій скляній трубці поміщено речовина-сорбент, реагуюче на етиловий спирт. Якщо через трубку пропускати газову суміш, що містить пари спирту, молекули останнього будуть вступати в хімічну реакцію із

сорбентом, певним чином офарблюючи його, зокрема, у зелений колір. При відсутності етилового спирту речовина сорбенту не змінює фарбування. В основу розробки нового електронного газоаналізатора ПЭГАС (переносний експрес-аналізатор газових сумішей) покладений термохімічний принцип. Аналізована речовина попередньо накопичується на гранульованому абсорбенті, а потім спалюється на тригерному чуттєвому елементі. Виникаючий у тригерному елементі електричний струм підсилюється і подається на мікроамперметр, шкала якого градуйована від 0 до 50.

Розроблено прилади для виявлення пластикових бомб і інших вибухових пристроїв, у яких вибуховою речовиною є нітрогліцерин. Практично можуть бути сконструйовані прилади, що реагують на запах наркотичних речовин (гашишу, анаші і т.п.).

Вітчизняною промисловістю, а також за рубежем виготовляються й інші аналітичні прилади для визначення наявності запахових речовин. Так, сучасні хроматографи і хромато мас-спектрометри, оснащені комп'ютерами, дозволяють не тільки диференціювати, але і встановлювати кількісне співвідношення компонентів в аналізованому обсязі. В експертній практиці широко використовуються прилади цього класу, наприклад вітчизняний хроматограф «Колір», закордонні — «Хром», «Хьют-Беккерт» і ін.

Технічні детектори поки ще відрізняються від біологічних малою вибірковістю. Вони можуть мати високу чутливість, що часом перевищує нюх живих організмів, але реагувати на якесь одне чи кілька речовин. Так, створений за рубежем детектор («електронний собака») реагує на концентрацію газу, як відзначалося, лише в межах 0,00001%, що значно нижче нюху собаки Біологічний (природний) приймач, яким є, наприклад, нюх комах, ссавців і людини, відрізняється, з одного боку, інтегративністю сприйняття, тобто відображенням комплексу основних запахів як запаху нової речовини, з іншого боку — властивостями селективності, тобто здатністю із суміші запахів вибирати необхідний. Саме тут, по зауваженню Р. Х. Райта,. «професійний» ніс творить чудеса, на які, технічні прилади поки

ще не здатні [2, с. 122].

Разом з тим уже зараз створені технічні пристрої, що реагують на значну кількість компонентів, що складають аналізовану речовину. Прикладом цього є штучні біологічні мембрани, а також «ароматичний дегустатор» — хроматограф, для диференціації ароматичних компонентів виноградного соку, що складають букет майбутнього вина, що включає близько 300 речовин.

Нерідко на місці події слідчий чи інші учасники огляду звертають увагу на джерела запаху (наприклад, запах згорілого пороху, парфумів на загубленій носовій хустці, поту на простирадлі, подушці, рушнику) або припускають, що конкретний предмет контактував зі злочинцем, тобто останній стояв, брався, лежав, сидів, і, таким чином, залишив на ньому сліди, в такому випадку під час доказування даних фактів повинна бути призначена експертиза. Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях [1]. Звичайно такі предмети-носії запахової інформації використовуються лише для застосування службово-пошукової собаки і рідше для вибірки. Вони дуже рідко вилучаються і ще рідше використовуються як джерела доказів. Останнє пояснюється недостатньою розробкою прийомів і технічних засобів збирання запахових слідів і низькою одорологічною культурою при використанні навіть відомих засобів і прийомів роботи з запаховими слідами.

Практика збирання запахових слідів і наукові дослідження останнього років дозволили розробити нові засоби вилучення запахових слідів за допомогою ворсистих гігроскопічних тканин, фільтрувального чи звичайного паперу для письма. Широко використовуються серветки з фланелі, що добре адсорбують молекули запахової речовини, якщо їх поміщати на слід ноги або сидіння автомобіля, стілець. Ведуться експерименти по застосуванню активованої вугільної тканини (АВТ). Технічні засоби криміналістичної одорології доцільно розділити на: а) засоби роботи з запаховими слідами на

місці події, для виявлення, вивчення і консервування слідів, б) засоби аналітичного лабораторного дослідження. Перші повинні входити в зміст одорологічної валізи, тобто бути засобами для роботи слідчого й оперативного працівника; другі призначаються для експерта й утворять поняття «лабораторна техніка». Хоча такий розподіл умовний, на даному етапі розвитку криміналістичної одорології воно виправдано.

Технічні засоби, що входять в одорологічну валізу, на думку багатьох авторів, повинні включати: а) детектори запаху; б) прилади добору запахових слідів; в) засобу збереження і консервування їх; г) допоміжні приналежності.

Прилади для добору запахових слідів — це медичні і ветеринарні шприци, ін'єкційні голки, серветки з фланелевої тканини, фільтрувальний папір, марлеві тампони, тканина АУТ, поліетиленові й інші пристрої, що володіють властивістю усмоктування

Засоби збереження і консервації — це різні герметично зачинені ємності: скляні банки з металевою кришкою, що загвинчується, судини з притертими пробками, пробірки, поліетиленові кульки. Зберігати джерело запаху можна в будь-якій ємності, що герметично закривається і яку можна легко і багаторазово відкривати для використання запаху в доведенні по кримінальній справі. У цьому плані зарекомендували себе консервні 0,5 і 1 л скляні банки з поліетиленовою або скляною кришкою, що закріплюється спеціальним затиском. Дуже зручні консервні скляні банки з металевою кришкою болгарського виробництва, що загвинчується.

Допоміжні приналежності — це гумові рукавички, пінцети, скальпелі, затиски, дезінфікуючі засоби (спирт), пакувальний матеріал (поліетилен, папір, пластелин, сургуч і т.п.).

Одорологічна валіза включає предмети всіх чотирьох відділів, але кількість їх не повинна збільшувати габарити і вагу комплекту. Тому деякі детектори можуть бути винесені з валізи і використовуватися як самостійні пристрої, наприклад газовий аналізатор для виявлення вибухових і наркотичних речовин, ПЭГАС. Валізу не можна заповнювати ємностями для

консервації запаху: у загальному це повинен бути легкий, портативний, роб комплект.

Отже, можна зробити висновок, що в даній роботі викладені поняття із традиційних областей криміналістичних одорологічних досліджень, пов'язаних з виявленням, вилученням, консервацією та використанням одорологічної інформації в розслідуванні злочинів, а також методикою роботи з цими видами інформації.

Перш за все увагу було приділено методичному аспекту, питанням стану та перспективам розвитку криміналістичної одорології, практичним питанням використання її рекомендацій в розкритті злочинів.

Застосування одорології в слідчій та розшуковій діяльності органів внутрішніх справ відкриває широкі перспективи її розвитку. Але вже зараз, вона повинна бути взята на озброєння слідчими і розшуковими апаратами органів внутрішніх справ.

Значення консервованих слідів для слідчої та розшукової діяльності важко переоцінити. Запах людини, являється його хімічним підписом він глибоко індивідуальний. Запах людини легко проникає в одежу, взуття, та довго утримується. Використання інформації, яка знаходиться в запахах, дозволяє вдало розслідувати складні злочини, скоєні, як правило, в умовах несподіваності.

Можливість довгострокового зберігання запахів,транспортування їх в будь яких, навіть самих мінімальних об'ємах, будь – які відстані, безумовно, допомагає набагато ширше використовувати пізнавальну властивість собак – диференціаторів, в тому числі й службово-розшукових собак, при здійсненні слідчих та розшукових дій.

У цій роботі зібрані думки фахівців даної галузі, я консолідував їх у єдине ціле і сподіваюсь зміг належним чином висвітлити дане питання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1355-VIII від 12.05.2016, ВВР, 2016, № 22, ст.453} [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17
2. Райт Р.Х. Наука про запахи / Р.Х. Райт – Москва: Волтерс Клувер, 2004. – 420 с..
3. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі) :[підручник] / М.В. Салтевський – Київ: Кондор, 2008. – 232 с.
4. Шепітько В.Ю. Криміналістика: [підручник] / В.Ю Шепітько, В.О.Коновалова, В.А.Журавель, за ред. Проф. В.Ю. Шепітька. – Х.: Право, 2012. – 264 с.

Музичук А.Ю.
студент, гр.. ПЗ-31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету "Україна"
науковий керівник:С.М. Ваколюк, доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: НАПРЯМИ ТА ФОРМИ

Протягом усієї історії людства перед ним поставало питання боротьби зі злочинністю. У зв'язку з появою у XX – XXI ст. нових форм злочинної діяльності, а також можливостей злочинців переховуватися від правосуддя, виникла нагальна необхідність об'єднання зусиль усіх країн світу з метою створення нових форм взаємовигідного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю здійснюється у різних напрямках, у певних формах та видах. Якщо розглядати напрямки

міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю як шляхи розвитку, як певні течії у цьому розвитку, то можна виділити такі:

– спонукання держав та сприяння в укладанні угод у сфері боротьби з міжнародною злочинністю, включаючи її попередження та поводження з фізичними особами, що порушили норми цих угод;

– розробку міжнародних стандартів у галузі попередження злочинності, кримінального переслідування і відбування покарання за скоєння міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру;

– розробку рекомендацій для боротьби національних правоохоронних органів з загально кримінальними злочинами, інформаційну та консультаційну допомогу державам (з урахуванням того, що кожна держава веде цю боротьбу у рамках суверенітету, у межах своєї території та відповідно до власних соціальних та економічних умов) [1, с. 449].

З урахуванням характеру злочинності напрями міжнародного співробітництва у боротьбі з нею можна класифікувати таким чином:

– співробітництво у боротьбі з міжнародними злочинами;

– співробітництво у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру;

– співробітництво у боротьбі з загально-кримінальною злочинністю [2, с.112].

У свою чергу кожний з цих напрямів може бути структурований в залежності від рівню суспільної небезпеки та поширення того чи іншого злочину (групи злочинів). Відповідно до цього критерію можна виділити види міжнародного співробітництва у боротьбі з наступними злочинними діяннями: міжнародним та внутрішньодержавним тероризмом; захопленням заручників; незаконним обігом наркотичних, хімічних та ядерних речовин; незаконною торгівлею зброєю та боєприпасами; незаконними операціями у сфері високих технологій (перш за все комп’ютерними злочинами); міжнародною та національною корупцією; незаконними банківськими операціями та фальшуванням; крадіжками автомобілів та їх контрабандою;

незаконним переміщенням людей через кордон; торгівлею жінками та дітьми з цілями їх сексуальної експлуатації; торгівлею людьми з цілями пересадки людських
органів [3, с. 87].

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю може здійснюватись в наступних основних формах:

– надання взаємної правової допомоги з кримінальних справ;

– видача фізичних осіб, що скоїли злочини, для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку;

– передача засуджених до позбавлення волі для подальшого відбування покарання у державі їх громадянства або постійного місця проживання;

– обмін оперативною, правовою або іншою інформацією;

– виконання доручень з міжнародного розслідування;

– забезпечення прав і свобод громадян певної держави при здійсненні кримінального правосуддя в іншій державі;

– підготовка кадрів, обмін досвідом роботи правоохоронних органів різних держав у боротьбі з міжнародною злочинністю;

– надання експертних та консультативних послуг, спеціальних науково технічних засобів та здійснення іншої матеріально-технічної допомоги;

– спільне вивчення проблем злочинності та боротьби з нею, прогнозування та програмування цієї діяльності; участь в офіційних заходах (конгресах, нарадах) та науково-технічних конференціях (семінарах, симпозіумах), що обговорюють проблеми міжнародного співробітництва у попередженні злочинності [3, с.91].

Враховуючи те, що Україна стала об'єктом зростаючої зацікавленості міжнародних злочинних угруповань (зокрема у сферах відмивання «брудних» грошей, незаконної міграції, торгівлі людьми, зброєю, небезпечними матеріалами, наркотичними речовинами тощо), то вирішення

Україною важливих соціально-економічних, політичних та інших завдань практично неможливе без її участі в міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю, в діяльності міжнародних правоохоронних організацій. З огляду на це участь нашої держави у міжнародній співпраці у галузі протидії злочинності, на основі норм і принципів міжнародного права є досить важливою. Цілком зрозуміло, що таке співробітництво України з країнами світу, міжнародними організаціями є вагомою умовою успішного вирішення багатьох проблем не лише зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного, а й внутрішнього характеру.

Список використаних джерел:

1. *Міжнародне право* : *підручник* / Л. Д. Тимченко, В. П. Кононенко. – К. : Знання, 2012. – 631 с.

2. *Бандурка* О.*М*. Інтерпол: *Міжнародна організація кримінальної поліції*: Наук.-практ. посібник. – Харків: Основа, 2003.– 324 с.

3. *Міжнародний розшук*: *теорія* та *практика* : *монографія* / Г.О. Душейко, В.А. Некрасов, В.Я. Мацюк, Д.О. Компанієць.— К. : КНТ, 2006. – 168 с.

Муляр М.Ю.,
студентка гр. ПЗ- 31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: к.ю.н.доц. Хільченко С.В.
м. Вінниця

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Загальні засади призначення покарання - це ті встановлені законом критерії, якими повинен керуватися суд при призначенні покарання в кожній конкретній справі. Інакше кажучи, яка б кримінальна справа не розглядалася, яке б покарання не призначалося винному, суд зобов'язаний виходити з цих загальних критеріїв [1].

Відповідно до ст. 65 КК України загальні засади призначення покарання складаються з таких трьох критеріїв. Суд призначає покарання: 1) у межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини КК; 3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання [1].

Розглянемо ці критерії.

1. Суд призначає покарання у межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин. Ця вимога означає, що суд може призначити покарання лише в межах санкції статті Особливої частини КК, за якою кваліфіковані дії винного. При відносно-визначеній санкції, де зазначені мінімум і максимум покарання, суд може призначити покарання лише в цих межах. При відносно-визначеній санкції, де зазначений лише максимум покарання, мінімумом є та нижча межа, що встановлена в Загальній частині (наприклад, для позбавлення волі - 1 рік; для виправних робіт - 6 місяців). Проте закон знає два винятки з цього правила, коли суду дається право вийти за межі санкції, яка встановлює покарання за вчинений злочин. Перший випадок передбачений у ст. 69 КК України, згідно з якою з огляду на обставини, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного, суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено в статті Особливої частини КК. Другий випадок передбачений ст. 70, відповідно до якої суд може вийти за верхню межу санкції. Це може мати місце при призначенні покарання за сукупністю злочинів (ст. 70) або за сукупністю вироків (ст. 71). Про ці випадки йтиметься в § 6 і 7 даної глави[1].

2. Суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК України. Це означає, що суд повинен керуватися тими принциповими положеннями, що передбачені в Загальній частині КК і належать як до злочину й умов відповідальності за нього, так і до покарання, його мети,

видів, умов їх призначення тощо. Наприклад, призначаючи покарання за замах на злочин, суд повинен враховувати ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця (ч. 1 ст. 68). При призначенні покарання співучасникам злочину суд зобов'язаний врахувати характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні злочину (ч. 2 ст. 68) [1].

Призначаючи покарання, суд зобов'язаний виходити з тієї його мети, яка визначена в ст. 50, суворо керуватися системою і видами покарань, передбачених у ст. 51. Призначаючи покарання за сукупністю злочинів або вироків, суд визначає його на підставі й у порядку статей 70 і 71 КК України. Суд зобов'язаний враховувати й інші положення Загальної частини КК, зокрема надані йому широкі можливості звільнення від кримінальної відповідальності і покарання на підставі статей 44 і 74 [1].

3. Призначаючи покарання, суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання.

Ступінь тяжкості вчиненого злочину насамперед визначається кримінальним законодавством, де всі поділяються злочини на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі й особливо тяжкі. Тому, якщо йдеться про злочин невеликої тяжкості, суд може призначити більш м'яке покарання, зазначене в альтернативній санкції, взагалі звільнити особу від покарання. Якщо ж вчинений злочин тяжкий або особливо тяжкий, суд призначає покарання у виді позбавлення волі і на тривалі строки. У деяких випадках за особливо тяжкі злочини може бути призначене довічне позбавлення волі [2, с. 216-217].

Ступінь тяжкості злочину визначається характером конкретного злочину. У зв'язку з цим суд повинен ураховувати цінність тих суспільних відносин, на які посягає винний, тобто цінність об'єкта злочину. Так, якщо винний заподіяв тяжкі тілесні ушкодження не одному, а двом особам, то в межах санкції ч. 1 ст. 121 (від п'яти до восьми років позбавлення волі) йому

може бути призначене покарання, наближене до максимуму або навіть рівне максимуму санкції. Ступінь тяжкості злочину визначається і характером наслідків: що більш тяжкі наслідки, які заподіяні злочином, що більший розмір шкоди, то більш суворе покарання буде призначене винному. Так, особи, що заподіяли значну шкоду потерпілому, наприклад на суму 2000 грн., за шахрайські дії будуть покарані за ч. 2 ст. 190, за інших рівних умов, суворіше ніж на суму в 500 грн.

При урахуванні ступеня тяжкості злочину великого значення набуває спосіб вчинення злочину, мотиви вчиненого та інші конкретні обставини справи.

Суд враховує особу винного, бо обставини, що її характеризують, мають дуже важливе значення при призначенні покарання. Соціальний статус особи, ступінь її небезпечності для суспільства, що знаходить свій вияв у вчиненні злочину (спосіб життя, родинний стан, стан здоров'я, наявність психічних аномалій, які не утворюють неосудності, поведінка особи до і після вчинення злочину, наявність попередніх судимостей, ставлення до праці, моральний вигляд, здійснення поганих або, навпаки, шляхетних вчинків, ставлення до людей, авторитет у колективі, де винний працював, та інші обставини), завжди враховуються при призначенні покарання, впливають на вибір його міри [1]. Важливе значення при призначенні покарання мають обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2013 року). - Х.: Одісей, 2013.

2.Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник/ [В.М.Трубніков, В.І.Борисов, Я.О.Лантінов та ін.]; за .ред. проф. В.М. Трубнікова. – Х.: Вид-во ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2015.-336 с.

Наконечна В.І.
студентка, гр. ПЗ-31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Ваколюк С.М., доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ТА ПРИМУСОВЕ ЛІКУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У кримінальному праві України питання застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування вважаються одними з найбільш складних і комплексних, що зумовлюється, передусім, багатогранністю цього інституту – він перебуває на перехресті юридичної і медичної наук та поєднує в собі елементи як правових галузей знань (кримінального, кримінально-виконавчого, кримінально-процесуального, адміністративного права тощо), так і соціологічних та медичних (психіатрію, психологію, галузі клінічної медицини тощо). Водночас із примусовими заходами медичного характеру та примусовим лікуванням пов’язано багато сфер життя будь-якого цивілізованого суспільства. Вони покликані: захистити суспільство від небезпечних посягань осіб, які страждають на психічні розлади, та від осередків захворювань, небезпечних для здоров’я людей; вплинути на покращання здоров’я всього населення; сприяти його епідемічному, а отже, і соціально-економічному благополуччю й, у кінцевому підсумку, забезпечити підтримання належного рівня безпеки в соціумі.

На жаль, статистичні дані свідчать, що в умовах сьогодення забезпечення психічного здоров’я населення та протидія поширенню небезпечних хвороб в Україні залишаються незадовільними. Так, станом на 2008 р. в Україні зареєстровано близько 1,2 млн громадян із психічними захворюваннями [1, с. 18;]. За офіційними даними Міністерства охорони здоров’я України, 155 тис. людей є хворими на шизофренію, 159 тис. страждають від невротичних розладів і стресів [2, с. 6], 278 тис. є розумово

відсталими. Україна посідає одне з перших місць в Європі за темпами розповсюдження наркоманії, ВІЛ/СНІДу й туберкульозу (зокрема, у 2008 р. налічувалося 173,3 тис.офіційно зареєстрованих наркоманів, 127,1 тис. ВІЛ-інфікованих осіб,91,7 тис. хворих на активний туберкульоз). При цьому українські суди у 2007 р. застосували: а) 1110 разів примусові заходи медичного характеру до 1196 осіб (2003 р. – відповідно 1192 та 1328); б) примусове лікування лише до 538 осіб, у тому числі до 129 засуджених, які є алкоголіками чи наркоманами (2003 р. – відповідно 3652 та 1104)[5].

Отже, застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування має проблеми як кількісного, так і якісного характеру.

Зосереджуючись на дослідженні особливостей такого інституту кримінального права України як примусові заходи медичного характеру, першочерговим завданням для нас постає з'ясування підстав та категорій осіб, до котрих вони застосовуються, а насамперед, – вирішення питання про те, яку мету вони переслідують у кримінальному праві.

Під хронічним психічним захворюванням розуміються важко виліковні психічні захворювання, що характеризується довготривалим, постійним хворобливим станом, мають тенденцією до наростання хворобливих явищ і практично невиліковні (шизофренія, що діагностується у 52 % від загальної кількості визнаних неосудними [6, с. 74]; епілепсія, яка зустрічається приблизно у 13 % психічно хворих обвинувачених маніакально-депресивний психоз; атеросклеротичний і старечний психози; інфекційні психози з затяжним протіканням тощо). За наявними у літературі даними хронічний психічний розлад, що обумовив рішення суду про неосудність, зустрічається у 86 % випадках [7, с. 106].

Тимчасовий психічний розлад протікає гостро, у вигляді приступів, носить тимчасовий характер і повністю виліковний. До таких розладів відносяться: гострий алкогольний психоз, реактивний стан (хворобливий розлад психіки, викликаний тяжким душевним потрясінням), а також

виняткові стани, що виникають раптово та викликають затьмарення свідомості на короткий час: патологічне сп’яніння, патологічні просонні стани, патологічний афект, присмеркові стани свідомості, які не є симптомами якогось хронічного захворювання, реакція “короткого замикання” [8, с. 693] (за даними Інституту судової психіатрії ім. В.П. Сербського, кількість осіб, у яких вони виявлені складає 1–2 % від загальної кількості осіб, визнаних неосудними). Тимчасові психічні розлади в судовій практиці зустрічаються значно рідше за хронічні (приблизно 3 %).

Логічним продовженням нашого дослідження є наукова розробка визначених законодавцем видів примусових заходів медичного характеру та порядку їх застосування. Зауважимо, що на відміну від деяких сталих положень судової психіатрії, положенням кримінального права відносно видів та форм примусового психіатричного лікування властивий більш прикладний характер, через що вони не раз піддавалися у вітчизняному законодавстві змінам, спрямованим на більш чітку диференціацію відповідних заходів медичного впливу.

Залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб, суд може застосувати такі примусові заходи медичного характеру (стаття 94 КК України):

1) надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;

2) госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом;

3) госпіталізація до психіатричного закладу з посиленим наглядом;

4) госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване судом стосовно особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до психіатричного закладу.

Госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку.

Госпіталізація до психіатричного закладу з посиленим наглядом може бути застосована судом щодо психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду.

На відміну від примусових заходів медичного характеру (де необхідна наявність трьох умов, основна з яких – суспільна небезпечність особи), підставою для застосування примусового лікування є сукупність юридичного і медичного критеріїв: 1) встановлений факт вчинення особою злочину (а точніше, її засудження до покарання будь-якого виду); 2) наявність захворювання, передбаченого Переліком особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини, затвердженого наказом МОЗ України від 19 липня 1995 р. № 133, що, у свою чергу, підтверджено висновком судово-медичної експертизи.

В свою чергу порядок застосування примусового лікування та нагальність його вирішення зумовлена, по-перше, відсутністю регулювання цих положень як у відповідних нормах КПК, так і у тлумаченнях ППВСУ “Про практику застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування” від 3 червня 2005 р. № 7; по-друге, очевидними недоліками положень чинного КК України та їх неузгодженістю з положеннями інших галузей законодавства .

Отже, хворі на небезпечне захворювання підслідні та обвинувачені за необхідності повинні підлягати обов’язковому лікуванню згідно з відповідними законами. Та на практиці, через відсутність механізмів забезпечення проведення такого лікування цей захід видається доволі

проблематичним. Зрозуміло, що існуюча прогалина в правому регулюванні здійснення обов'язкового лікування хворих на небезпечні для здоров'я оточуючих захворювання неодмінно вимагає усунення, а тим більше, в умовах складної епідемічної ситуації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Душевні недуги прогресують // Голос України. – 2007. – № 9. – с. 18-21.

2. Українці нехтують психічним здоров'ям // День. – 2008. – № 76. – с. 6-9.

3. Статистична інформація Міністерства внутрішніх справ України щодо обліку споживачів наркотичних засобів [Електронний ресурс]. – http://mvs.gov.ua/control/main/uk/publish/category/imp/common/uk.

4. Статистична інформація Міністерства охорони здоров'я України щодо стану захворюваності населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу до інф. :http://moz.gov.ua/ua/main/comainds/ea-oper.

5. Статистичні дані Державної судової адміністрації України / Лист ДСА від 21 лип. 2008 р. № 14-4640/08

6. Книга М. М. Медичний критерій визначення суспільної небезпечності психічно хворих, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру / М. М. Книга // Актуальні проблеми протидії злочинності в Україні : наук.-практ. семінар, 21 берез. 2008 р. : тези вист. – Дніпропетровськ, 2008 – С. 73–75.

7. Спасенников Б. А. Принудительные меры медицинского характера: история, тория, практика / Спасенников Б. А. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 412 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина : [навч. посіб.] / Вереша Р. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 960 с.

Пастух Д. Ю.
студентка групи ПЗ 31-13
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: к.ю.н.,доц. Хільченко С.В.
м . Вінниця

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ

Основною групою злочинних посягань на здоров’я є заподіяння тілесних ушкоджень. Залежно від ступеня тяжкості тілесні ушкодження поділяють на:

1) тяжкі тілесні ушкодження;
2) тілесні ушкодження середньої тяжкості;
3) легкі тілесні ушкодження [1, с. 110-111].

Статтею 121 Особливої частини Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність за умисні тяжкі тілесні ушкодження, а саме:

1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя,- карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого,- карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років [2].

Тілесні ушкодження – це порушення анатомічної цілості тканин, органів та їх функцій, що виникає як наслідок дії одного чи кількох

зовнішніх ушкоджуючи факторів – фізичних, хімічних, біологічних, психічних [1, с. 121]. Будь-яке тілесне ушкодження незалежно від ступеня його тяжкості заподіює певну шкоду здоров'ю людини, а посягання злочинця на здоров’я порушує право людини на здоров’я.

Тілесним ушкодженням є посягання на здоров'я іншої людини. Заподіяння самому собі тілесного ушкодження, навіть тяжкого, за загальним правилом не є злочином і тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, коли, порушуючи державні та суспільні інтереси, воно є засобом вчинення іншого злочину. Так, ухилення від військової служби, вчинене військовослужбовцем шляхом заподіяння собі тілесного ушкодження, містить склад злочину, передбаченого ст. 409 КК України [2].

Отже, об'єктом злочину, передбаченого статтею 121 КК України є право людини на здоров'я . Обов'язковою ознакою цього злочину є потерпілий. Ним може бути лише людина - громадянин України, особа без громадянства, іноземець. Предметом злочину є тіло особи, ушкоджуючи яке злочинець посягає на здоров’я потерпілого, і тим самим порушує право людини на здоров’я [3].

Судово-медичне визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень проводиться згідно з Кримінальним та Кримінально-процесуальним кодексами України і Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Відповідно до вищеназваних Правил та згідно статті 121 КК України тяжким тілесним ушкодженням є тілесне ушкодження:

1) небезпечне для життя в момент заподіяння,
2) чи таке, що спричинило втрату будь-якого органа або його функцій;
3) психічну хворобу;
4) інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину;
5) переривання вагітності;
6) непоправне знівечення обличчя.

Небезпечними для життя є ушкодження, які в момент заподіяння чи в клінічному перебігу через різні проміжки часу спричиняють загрозливі для життя явища і які без надання медичної допомоги, за звичайним своїм перебігом, закінчуються чи можуть закінчитися смертю. Запобігання смерті, що обумовлене поданням медичної допомоги, не повинно братися до уваги при оцінюванні загрози для життя таких ушкоджень. Загрозливий для життя стан, який розвивається в клінічному перебігу ушкоджень, незалежно від проміжку часу, що минув після його заподіяння, повинен перебувати з ним у прямому причинно-наслідковому зв'язку.

Спосіб заподіяння тілесних ушкоджень, за загальним правилом, на кваліфікацію ушкоджень не впливає, за винятком умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження способом, що має характер особливого мучення. У таких випадках спосіб є обов'язковою ознакою складу злочину (ч. 2 ст. 121 КК) [2].

Для відповідальності за тілесне ушкодження необхідно, щоб заподіяння шкоди здоров'ю іншої людини було протиправним. Заподіяння такої шкоди за обставин, які виключають протиправність діяння, усуває відповідальність за тілесні ушкодження. Так, зокрема, не є злочином заподіяння шкоди здоров'ю іншої людини в стані необхідної оборони за умови, що не були перевищені її межі. Протиправність відсутня й у випадках, коли тілесне ушкодження заподіяне за наявності інших обставин, що виключають злочинність діяння, зокрема при затриманні злочинця без перевищення необхідних для цього заходів, у стані крайньої необхідності при дотриманні усіх її умов тощо. Не можна визнати протиправними й дії лікаря, який під час операції в інтересах пацієнта заподіює певну шкоду його здоров'ю. Заподіяння цієї шкоди, проте, попереджує настання більш тяжких наслідків. Відповідно до існуючих правил такі операції можуть здійснюватися лише за згодою хворого. Не мають протиправного характеру й тілесні ушкодження, заподіяні під час спортивних змагань (футбол, хокей, бокс, боротьба та ін.), в яких добровільно брав участь потерпілий. При цьому необхідно, щоб такі

змагання дозволялися компетентними органами і щоб заподіяння тілесних ушкоджень їх учаснику не було наслідком умисного порушення встановлених правил. Згода потерпілого на заподіяння йому тілесних ушкоджень може усувати їх протиправність лише за умови, що цю згоду не було дано для досягнення суспільне небезпечних і, тим більше, злочинних цілей [3].

Суб'єкт злочину, це особа, яка вчиняє злочин. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність осіб, які вчинили умисне тяжке тілесне ушкодження, визначено у статті 22 КК України, таким чином суб’єктом злочину, передбаченого статтею 121 КК України, є фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку. Суб'єктивна сторона злочину - це внутрішня сторона злочину, бо вона включає ті психічні процеси, що характеризують свідомість і волю особи в момент вчинення злочину [4]. Суб'єктивна сторона злочину передбаченого ст. 121 КК України, характеризується виною у формі умислу [1].

Кваліфікуючими ознаками умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбаченими ч. 2 ст. 121 КК України, є вчинення його:

1) способом, що має характер особливого мучення;

2) групою осіб;

3) з метою залякування потерпілого або інших осіб;

4) з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості;

5) на замовлення;

6) умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого[3].

Отже, тілесне ушкодження – це протиправне умисне або необережне заподіяння шкоди здоров'ю іншої особи, коли порушена анатомічна цілісність або фізіологічні функції тканин чи органів потерпілого під час посягання на його здоров'я. За ступенем тяжкості тілесні ушкодження поділяються на тяжкі, середньої тяжкості і легкі. Відповідний ступінь

тяжкості тілесного ушкодження визначається на основі висновку експертизи, призначення якої у цих справах є обов'язковим.

Список використаних джерел:

1.Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник/ [В.М.Трубніков, В.І.Борисов, Я.О.Лантінов та ін.]; за .ред. проф. В.М. Трубнікова. – Х.: Вид-во ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2013.-336 с.;

2.Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2013 року). - Х.: Одісей, 2013.

3.Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень №6 від 17.01.1995 [Електронний ресурс]/ МОЗ України. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95;

5.Кримінальне право України [Електронний ресурс]: підручник / за ред. Бажанова М.І. – К.: Юрінком Інтер, 2005. Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/KPravo/index.htm;

Русин А.І.
студент гр. ПЗ-31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доц.,
доктор філософії в галузі права,
м. Вінниця

ПОНЯТТЯ ОСУДНОСТІ ТА НЕОСУДНОСТІ

В сучасних умовах регулювання кримінальної відповідальності вийшла на загально-державний рівень та має надзвичайно важливе значення. Значущою умовою для вирішення цих питань є досконаліть законодавчої бази, де будуть вказані не просто загальні положення, а й розглянуті більш детально всі питання.

Безперечно, вчення про осудність складає одне із головних питань теорії кримінального права. Цій проблемі надзвичайно багато уваги

приділяють спеціалісти у різних галузях знань, зокрема, юристи, психологи, психіатри, філософи, соціологи та інші. Проблеми неосудності та осудності і обмеженої осудності є комплексними та досліджуються на стику різних наук: кримінального права, юридичної психології, психології, патопсихології, психіатрії, соціології, філософії та інших.

Актуальність проблеми осудності зумовлена насамперед тим, що вони торкаються найбільш складної сторони суспільного життя та соціальної діяльності людей, а саме – їх здатності бути винними та кримінально відповідальними за свідому та вольову кримінально карану поведінку. Адже проблема осудності - проблема кримінального права, розв’язання якої ґрунтується на закономірностях соціального та природничо-наукового порядку, визначаючих психічну діяльність людини. Проблема осудності безпосередньо пов’язана з теоретичними положеннями психології та психіатрії, але це не дає приводу розуміти осудність як інститут психології або психіатрії, як це роблять деякі вчені, визначаючи осудність як медико-психологічний інститут.

Питання про осудність особи виникає тільки у зв’язку зі вчиненням нею злочину. Саме щодо нього необхідно з’ясувати здатність особи правильно оцінювати суспільно небезпечний характер учиненого діяння, його суспільно небезпечні наслідки та керувати своїми діями (бездіяльністю).

У статті 18 Кримінального кодексу України (далі КК України) законодавець закріпив поняття "суб’єкт злочину", де суб’єктом злочину визнається фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність. Розглядаючи дане поняття, необхідно зазначити, що законодавець передбачив поняття осудної особи - обов’язкової умови суб’єкта злочину у ч.1 ст. 19 КК України. Догматично визначено, що осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Тобто стан осудності - це норма [1].

Закріплене в законі поняття осудності припускає наявність нерозривної сукупності двох здібностей:

- здібності усвідомлювати свої дії (бездіяльність);
- здібності керувати ними.

На думку Р.І. Міхєєва, у визначенні поняття осудності повинні знайти відображення такі ознаки: по-перше, повинно бути вказано, що осудність - це не психічний стан особи, не її психофізіологічна властивість, а правова категорія, яка характеризує здатність особи визнаватися злочинцем; по-друге, необхідно вказати на нерозривний зв'язок осудності з діянням в цілому та часом його вчинення; по-третє, потрібно вказати на зв'язок осудності з виною та кримінальною відповідальністю; по-четверте, у визначенні мають бути названі суттєві ознаки осудності; по-п'яте, в науковому визначенні осудності повинна бути відображена її соціально-політична сутність - здатність особи проявляти своє негативне ставлення (у формі умислу чи необережності) до інтересів суспільства та держави. Самостійним видом кримінально-правової неделіктоздатності є «неосудність»[3, с. 23]. У цьому випадку неможливим є притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка порушила кримінально-правову заборону, така особа не може вважатися суб'єктом злочину. Найрозповсюдженіші підстави кримінально-правової неделіктоздатності - недосягнення віку кримінальної відповідальності та наявність хворобливого психічного розладу визначеної законом тяжкості. Неможливість в останньому випадку притягнути до відповідальності і є неосудність.

Поняття неосудності є похідним від поняття осудності, оскільки воно є його антиподом. Особа, яка перебуває в стані неосудності, не підлягає кримінальній відповідальності і покаранню за вчинене суспільно небезпечне діяння, оскільки вона не є суб'єктом злочину. У ч.2 ст. 19 КК України наведено законодавче визначення поняття неосудності, з якого випливає, що неосудною визнається така особа, яка під час учинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, не могла усвідомлювати

свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки [1].

З тексту ст. 19 КК України видно, що неосудність (як, до речі, й осудність) визначається тільки стосовно часу вчинення особою суспільно небезпечного діяння і тільки у зв'язку з ним. Неприпустимо за межами такого діяння порушувати питання про неосудність або осудність особи.

Варто зауважити, що порівнюючи поняття «осудність» і «неосудність» П.С. Берзін зауважив, що ці поняття характеризують не загалом психічні здібності особи, а стан її інтелекту і волі по відношенню до конкретного суспільно небезпечного діяння. Здатність особи усвідомлювати конкретну дію, керувати нею - ось що складає сутність цих понять як кримінально-правового поняття [4, с.49].Установлення судом у особи стану неосудності за певних умов тягне за собою застосування до неї примусових заходів медичного характеру.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1022-VIII від 15.03.2016, ВВР, 2016, № 13, ст.146}[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

2. Кримінальний Процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1355-VIII від 12.05.2016, ВВР, 2016, № 22, ст.453}[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

3. Беклеміщев О.В. Деякі проблеми застосування поняття обмеженої осудності у новітньому кримінальному праві України / О.В. Беклеміщев // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - №49. - 2008 - с.122-129.

4. Берзін П.С. Суб'єкт злочину / П.С. Берзін, В.О. Гацелюк на // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2013. - № 1 (1). - с.144-159.

Хільченко С. В.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри «Правознавство»
Вінницький інститут
Університету «Україна»
Слововець В.А.
студент групи ПЗ-41-13
Вінницький інститут Університету «Україна»
науковий керівник: к.ю.н.доц. Хільченко С.В.
м . Вінниця

СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Злочин, який є явищем, притаманним соціальному буттю людини, крім змістовних характеристик, якими є його ознаки та склад, має й інші, пов'язані з його розвитком в часі; ситуацією його вчинення не однією особою, а групою осіб. Ситуація: один злочин - декілька суб'єктів; правовими наслідками вчинення декількох злочинів однією особою (ситуація: одна людина – декілька злочинів). Це визначає існування в кримінальному праві відповідних правових інститутів - інституту стадій вчинення злочину, інституту співучасті у злочині, інституту множинності злочинів. Вони - це спеціальні випадки скоєння злочину.

Закон (ст. 13) виокремлює три стадії вчинення кримінальне караного діяння: 1) готування до злочину; 2) замах на злочин; 3) закінчений злочин.

Перші дві стадії визнаються різновидами незакінченого (розпочатого) злочину (попередньої злочинної діяльності)[1,с. 323]. Стадії вчинення злочину - це визначені законом етапи підготовки і безпосереднього скоєння злочину.

Кримінальний кодекс України визначає дві стадії попередньої злочинної діяльності, пов'язаної із вчиненням злочину:

1) готування до злочину, тобто підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину [2,с. 1244].

Готування до злочину характеризується ознаками:

а) підшукуванням або пристосуванням засобів чи знарядь, при цьому підшукуванням є фактичне законне чи незаконне придбання засобів чи знарядь:

- засобами є будь-які предмети, які полегшують вчинення злочину (снодійні чи отруйні речовини, підроблені документи, транспортні засоби та інше);
- знаряддями є будь-які предмети, які безпосередньо використовуються особою для вчинення злочину (різні види холодної або вогнепальної зброї, відмички, кастети, інші предмети, які необхідні для полегшення вчинення злочину).

Пристосування засобів чи знарядь полягає у різноманітному впливові суб'єкта злочину на різні речі з метою використання їх як засобів і знарядь вчинення злочину (виготовлення із мисливської рушниці обрізу чи перероблення газового пістолету у вогнепальну зброю та інше)[3,с. 928];

б) підшукування співучасників або змова на вчинення злочину є визначення осіб, які необхідні для полегшення вчення злочину, схиляння їх до участі у його вчиненні шляхом умовляння, підкупу, погрози чи іншим чином, а також попередня змова вказаних осіб, щодо спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення злочину [4,с. 408];

в) усунення перешкод, тобто заздалегідь прийняття різних мір і заходів, які ускладнюють вчинення злочину (відключення сигналізації, призначення на чергування у день вчинення злочину особи, яка має недостатній рівень підготовки та інше);

г) інше умисне створення умов для вчинення злочину (розробка плану вчинення кримінально-протиправних дій, знайомство співучасників з місцем майбутнього вчинення злочину, проведення попередніх тренувань та інше).

У самому готуванні до злочину може міститися інший закінчений злочин, так придбання, виготовлення, ремонт, передача чи збут вогнепальної зброї та бойових припасів до неї без передбаченого законом дозволу, що здійснюється особою для вчинення іншого злочину містить склад закінченого злочину, передбаченого ст. 263 ККУ [5,с. 296].

Готування до злочину невеликої тяжкості не тягне за собою кримінальної відповідальності, замах на злочин - це вчинення особою з прямим умислом діяння, безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

Замах на злочин може бути [6,с. 780]:

- незакінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця і злочинний результат не наступив (особа хотіла вчинити крадіжку із квартири, але не змогла її відкрити і при цьому була затримана);
- закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця, але злочин не було закінчено з причин, які не залежали від її воді (особа хотіла викрасти гроші із сейфу, його відкрила але грошей там не було; особа стріляла в іншу особу з метою її вбивства, але не влучила).

Окремі злочини не мають таких стадій як приготування чи замах на злочин. Так, залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати Ш таку допомогу не має таких стадій (ст. 135 ККУ), як і інші злочини із формальним складом. Злочини із формальним складом Є закінченими із моменту вчинення самого діяння, незалежно від наслідків і має склад злочину [7,с. 320].

Кримінальна відповідальність за готування до злочину і замах на злочин настає за тією статтею Особливої частини ККУ, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин.

Список використаних джерел:

1.Кримінальнийкодекс України : станом на 11 лютого 2013 р. : відповідає офіц. тексту / упоряд. В.І.Тютюгін. – Х. : Право, 2013. – 232 с.

2.Бажанов М. И.Избранные труды / М. И. Бажанов. – Харьков : Право, 2012. – 1244 с.

3.Баулін Ю. В.Вибрані праці / Ю. В. Баулін. – Х. : Право, 2013. – 928 с.

4.Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ–ХХ ст.) : навч. посіб. / І.Й.Бойко. – Л. : ЛНУ ім. І.Франка, 2013. – 408 с.

5.Борисов В. І.Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою : монографія / В. І. Борисов, Г. С. Крайник. – Х. : Юрайт, 2012. – 296 с.

6.Бурдін В. М.Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія / В.М.Бурдін. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 780 с.

7.Вереша Р. В.Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Р. В. Вереша. – 2-ге вид. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 320 с.

Ткачук І.М.
студент гр. ПЗ- 31-13
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Ваколюк С. М. доц.,
доктор філософії в галузі права,
м . Вінниця

ПОМИЛУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Сьогодні ми намагаємось побудувати в Україні задекларовану в статті 1 Конституції нашої держави демократичну, соціальну правову державу [1].

Одним із напрямків цього завдання є гуманне й доцільне застосування покарань до засуджених. Безсумнівно, важливим аспектом кримінальної політики, в якому знаходять своє відображення принципи гуманізму та економії заходів кримінальної репресії, є звільнення осіб від кримінальної відповідальності і покарання на підставі акта про помилування.

Згідно з положеннями Конституції, Президент України здійснює помилування [1].

Помилування - це індивідуальне державно-владне веління у формі вибачення особи, яка вчинила злочин будь-якої тяжкості. При цьому лише у виняткових випадках може бути помилувано особу, до якої раніше було застосовано амністію, помилування, умовно-дострокове звільнення від покарання чи заміну не відбутої частини покарання більш м'яким, відстрочку виконання вироку, якщо вони до погашення або зняття судимості знову вчинили умисний злочин. Розгляд клопотань про помилування засуджених, які не стали на шлях виправлення, відбули незначну частину призначеного їм строку покарання, а також клопотань осіб, засуджених за особливо тяжкі злочини, здійснюється лише за наявності надзвичайних обставин. Але загалом надія на помилування - важливий стимул для виправлення. Особливо це стосується засуджених до довічного позбавлення волі [5, с. 910].

На відміну від амністії акт помилування не розрахований на невизначену кількість випадків використання і є персоніфікованим актом одноразового застосування права щодо конкретної особи або групи індивідуально зазначених в указі Президента осіб.

Як і амністія, помилування у КК України розглядається як підстава звільнення і від кримінальної відповідальності (ст. ст, 44 і 85), і від покарання (ст. 87). При цьому реальна правозастосовча практика, як правило, зорієнтована на непов'язане із звільненням від кримінальної відповідальності помилування засуджених, яке здійснюється у вигляді: 1) заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі на певний строк (згідно з ч. 2 ст. 87 - на строк не менше двадцяти п'яти років); 2) повного або часткового звільнення

від відбування інших, крім довічного позбавлення волі, видів основного, а також додаткового покарання; 3) заміни інших, крім довічного позбавлення волі, видів основного, а також додаткового покарання або його не відбутої частини більш м'яким покаранням [2].

Коло осіб, які мають право клопотати про помилування, порядок підготовки матеріалів для розгляду цих клопотань, повноваження Управління з питань помилування Адміністрації Президента України і Комісії при Президентові України у питаннях помилування визначаються Положенням про порядок здійснення помилування [3].

При розгляді клопотань про помилування беруться до уваги : характер і сутність суспільної небезпечності вчиненого злочину, особи засудженого, його поведінка, ставлення до праці, участь у роботі самодіяльних організацій у місцях відбування покарання, а також інші обставини справи; думка адміністрації виправно-трудової установи або іншого органу, який відає виконанням вироку, спостережної комісії, громадських організацій і трудових колективів, а за необхідності - також думка виконавчого комітету місцевої ради [5, с. 310].

Впродовж історії помилування слугувало політичним варіантом вирішення проблем, які не можна було вирішити в інший правовий спосіб. Так, засуджених звільняли від відбування покарання в обмін на стабілізаційні кроки від зацікавлених сторін. На сьогодні ми можемо спостерігати подібну практику. Аби не далеко йти. можна подивитися на нещодавній обмін між Україною і Росією на підставах помилування засудженої за захист своєї держави Надії Савченко та "заїжджих" кадрових російських військових Александрова та Єрофєєва [4].

Згідно із статистикою, кількість помилуваних в Україні за останній десяток років значно зменшилась: від кількох сотень до кількох десятків чоловік. Це вказує на необхідність розроблення чітких нормативно-правових актів у даній сфері, більш детального врегулювання процедури помилування та професійної підготовки осіб, які задіяні в такій процедурі [6, с. 916].

Механізм застосування помилування в Україні потребує подальших доопрацювань задля запобігання зловживання Президентом права на помилування. Адже фактично помилуваним може бути злісний злочинець, який має певні зв'язки. Тому питання помилування має бути додатково регламентовано на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція [прийнята Верховною Радою від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ /96-%D0%B2%D1%80

2. КримінальнийкодексУкраїни(ВідомостіВерховноїРадиУкраїни (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) {Іззмінами, внесенимизгідноізЗаконами № 1022-VIIIвід 15.03.2016, ВВР, 2016, № 13, ст.146} – Режимдоступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

3. Положення про порядок здійснення помилування [Електронний ресурс]: Указ Президента від 21 квітня 2015 року № 223/2015 / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/223/2015

4. Про помилування засуджених [Електронний ресурс]: Указ Президента від 24 травня 2016 року № 222/2016 / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/2212016-20099

5. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія / О. О. Житний. – Х. : Одіссей, 2013. – 376 с.

6. Кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред.: А. С. Беніцький [та ін.]. – К. : Істина, 2011. – 1112 с.

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Баглай Р.О.,
студент групи МО-31-13
Вінницький інститут Університету «Україна»
науковий керівник: О.В. Омельченко, викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницького інституту Університету «Україна»

НОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Результативність і ефективність управління сучасною організацією значною мірою залежать від того, яких принципів дотримуються її керівники, приймаючи управлінські рішення, і які методи вони застосовують для їх реалізації. Правильний вибір забезпечить досягнення бажаного результату найменшими зусиллями.

Відмінною особливістю сучасних підходів до управління виробничим підприємством є системний підхід, тобто розгляд діяльності підприємства як єдиного організму, що складається з ланцюга тісно пов'язаних і взаємодіючих елементів. Такими складовими системи – її елементами – в сучасному понятті управління підприємством є його бізнес-процеси. Усі бізнес-процеси підприємств орієнтовані, в першу чергу, на споживача. Діяльність, що використовує ресурси і керована з метою перетворення входів у виходи, може розглядатися як процес.

Виробничі підприємства, в центрі уваги яких знаходиться споживач, здатні не лише виробляти товари, але і формувати стосунки і з тими, хто їх купує, і з тими, хто організовує їх продаж. Мистецтвом формування ринку, попиту на товари такі підприємства володіють в тій же мірі, що і мистецтвом створювати продукцію.

Для ефективного управління підприємством необхідно використовувати набір різних інструментів менеджменту. Засадничою базою

сучасних підходів до менеджменту є процесний підхід, який припускає визначення набору процесів, що виконуються в організації, і подальшу роботу з ними. Пропоновані сьогодні системи управління базуються на наступних основних підходах:

-Total Quality Management – система загального управління якістю;

-Process Integrated Quality System – система менеджменту якості, інтегрована з бізнес-процесами;

- МС ИСО серії 9000 версій 2000 р. – регламентуючі вимоги до систем менеджменту якості;

- WorkFlowManagementSystem – система управління потоками робіт;

- ManufakturingResourcePlanning – планування ресурсів виробництва;

-KnowlengeManagement – управління знаннями;

-Enterprise Resource Planning – комплексна система планування і управління ресурсами підприємства;

-"Шість сигма" – модель проривного вдосконалення бізнес-процесів;

- "20 ключів управління" – система вдосконалення бізнесу, спрямована на рішення проблем управління виробництвом продукції і надання послуг;

- Balanced Scorecard – система збалансованих показників.

Будь-яке виробниче підприємство є ніщо інше, як система функціонування основних і другорядних бізнес-процесів. Причому будь-який основний бізнес-процес пов'язаний з виробництвом продукції або наданням послуг кінцевому споживачеві, а, отже, і з роботою усіх або більшості функціональних підрозділів підприємства, основне завдання яких – обслуговування бізнес-процесів, що протікають в ній.

Сучасна система управлінських функцій може бути представлена таким переліком основних завдань:

- координація та інтеграція зусиль членів організації щодо досягнення загальної мети;

- організація взаємодії та підтримка контактів між робочими групами і окремими членами організації;

- збір, оцінювання, обробка та зберігання інформації;
- розподіл матеріальних і людських ресурсів;
- управління кадрами (розробка системи мотивації, боротьба з конфліктними ситуаціями, контроль діяльності членів організації та груп);
- контакти із зовнішніми організаціями, ведення переговорів, маркетингова і рекламна діяльність;.
- інноваційна діяльність;
- планування, контроль за виконанням рішень;

Стосовно організації можна виділити два основних принципи, що характеризують її як керовану систему:

- принцип обґрунтованості: організація підкоряється певним закономірностям, що визначають її внутрішні причин-но-наслідкові зв'язки, її функціонування та життєдіяльність;
- принцип цілеспрямованості: організації властиве прагнення до досягнення поставленої мети, що забезпечує з часом новий стан організаційної системи;

Особливістю діяльності ділової організації нині є робота в умовах напруженої конкуренції не тільки усередині країни, але і на міждержавному рівні. Прискорений розвиток засобів комунікації, електронних засобів, що забезпечують зберігання та обробку інформації, призвів до виникнення нового інформаційного середовища, в якому функціонують організації.

Це, у свою чергу, викликало зміну вимог, що висуваються до систем управління.

Список використаних джерел:

1. Монастирський Г.Л. Теорія організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/13560615/menedzhment/sistema_upravlinnya_organizatsiyeyu

2. Миронова О.О. Сучасні підходи до управління організаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63670.doc.htm

Вужицька К.О.
економіст ІІ категорії планово-економічного відділу
технічного департаменту ПАТ «АК «Київводоканал»
м. Київ

ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Численні проблеми корпоративного менеджменту підприємств житлово –комунального господарства (ЖКГ) України беруть свій початок як із 90-х років XX ст., так і з радянського минулого в цілому. Має місце специфіка, напрямую пов'язана із комплексом передумов, частина з яких сформувалась в умовах приватизації, частина — ще до розпаду СРСР. Незважаючи на тривалість і ступінь наукового вивчення дана проблема не втрачає свої актуальності та продовжує привертати увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, що напряму пов’язано з динамікою розвитку самої проблеми.

Кардинальні зміни, ознаменовані відходом радянської влади, залишили глибокий відбиток в усіх сферах життя країни особливо в ЖКГ. Якими б не були радикальними реформи, змінити все вони не можуть. І якщо державний устрій можна змінити, структуру перетворити, а інститути реформувати, то стерти взрощені десятиліттями соціальні конструкти часом практично не можливо.

Таким чином, в умовах економіки, що діаметрально протилежна плановій, корпоративний менеджмент компанії ЖКГ залишається ыз багатьма успадкованими проблемами. Зокрема, непоодинокі випадки приховування інформації, що має бути у відкритому доступі (фінансова

звітність тощо), випадки відмови акціонерам в праві приймати участь в загальних зборах. А це в свою чергу породжує страх та стурбованість закордонного інвестора при інвестуванні в українські ЖКГ.

Практична відсутність інформаційної прозорості – фактор, що не сприяє потоку інвестицій [2]. Логічно, що було б розумно запропонувати підвищувати прозорість підприємств ЖКГ в Україні. Але про яке підвищення прозорості можна говорити в умовах невигідності та ризикованості останніх для власників? Українські акціонери знають, що підвищення прозорості та інформаційної відкритості потягнуть за собою ризики позбутися власності в результаті корумпованості чиновників та силових структур, бо чим більш «відкрите» підприємство, тим більш воно вразливе для контролюючих органів. Високий рівень корупції в правоохоронних органах і судові системі відсікає можливість відстояти інтереси законним шляхом.

Отже, політика держави, що є центральним і визначаючим «правила гра» фактором, не сприяє розвитку підприємств ЖКГ в Україні та певною мірою затримує розвиток корпоративного управління.

Мислення на радянський манер гальмує розвиток ефективного корпоративного менеджменту: безсвідома зосередженість на короткострокових періодах (і як наслідок нездатність раціонального довгострокового планування), зайвий авторитаризм і загальна управлінська негнучкість – його безпосередні результати. Відсутність на момент переходу від однієї економіки до іншої необхідного гнучкого законодавства, що відповідало б вимогам свого часу, призвело до відсутності у нинішній системи норм, принципів і процедур управління підприємствами ЖКГ. Українська специфіка така, що спроби запозичити європейські принципи управління часто безуспішні, оскільки економіка нашої країни диктує свої умови та має власну атмосферу, яка є непридатною для виживання в ній зарубіжних методів і моделей. Існуючі вітчизняні системи норм, принципів та процедур корпоративного управління підприємствами ЖКГ України не відповідають поглядам зарубіжних інвесторів. Не можливо не приймати до

уваги процеси, на фоні яких формується структура українського корпоративного менеджменту. Приватизація, період накопичення первинного капіталу та відсутність необхідного досвіду управління стало базою для такої системи, при якій власність часто концентрувалась в одного акціонера чи вузького кола таких. Стала характерною пряма участь домінуючого акціонера в процесі управління і підтримання тісних контактів із представниками органів влади. Що стосується безпосередньо управління організацією, ситуація часом загострюється застосуванням мір, що виходять за рамки загальноприйнятої етики в інтересах окремих осіб: відмова в доступі на збори акціонерів, виведення активів, розмивання пакетів акцій [1]. Такі міри формують нову «етику», яка стає нормою в практиці управління підприємствами ЖКГ України. Не можна однозначно стверджувати, що це добре чи погано – це адекватно поточному стану розвитку держави. Також, однією із причин, що гальмують розвиток корпоративного управління на підприємствах ЖКГ України, є небажання керівників розглядати корпоративне управління як один з основних ресурсів успішного розвитку організації [3].

Приймаючи до уваги вищевикладені аспекти корпоративного менеджменту на підприємствах ЖКГ України, доречно навести деякі пропозиції та рекомендації, які допомогли б в перспективі подолати наступні проблеми, що виникають в практиці українського корпоративного управління:

1) з метою підвищення інвестиційної привабливості підприємств ЖКГ України потрібно не лише забезпечити активну діяльність по розробці Кодексів корпоративного управління, що переконає інвесторів в інформаційній прозорості, але й забезпечити гарантій його дотримання;

2) підвищення прозорості ведення господарської діяльності через застосування міжнародних стандартів обліку і звітності, (в мовах коли сама прозорість небезпечна для власника), але для цього слід провести переоцінку основних засобів, що тягне за собою додаткове податкове навантаження;

3) вдосконалення чинного корпоративного законодавства, яке в сучасному політичному контексті є маловірогідним. Рішення щодо забезпечення збалансованості інтересів міноритарних та мажоритарних акціонерів допоможуть розвивати ефективне корпоративне управління, але для їх прийняття потрібен час та зацікавленість тих, хто ці рішення приймає.

Підводячи підсумки, можна виділити два моменти, що є проблемними:

1) геронтократичне управлінське мислення, успадковане від СРСР до цих пір присутнє в управлінні підприємств ЖКГ України;

2) висока ступінь бюрократизма в купі з відсутністю потрібного законодавства, що відсікають можливість еволюційного розвитку корпоративного менеджменту. Надія на революційні зміни через вдосконалення корпоративного законодавства не достатньо висока, щоб бути виправданою найблищим часом.

Таким чином, розвиток корпоративного управління в галузях ЖКГ без змін неможливий, що в свою чергу є неминучими.

Список використаної літератури:

1. Войцеховська Ю.В., Войцеховська В.В. Проблеми корпоративного управління в Україні та шляхи їх вирішення/ Ю.В. Войцеховська, В.В. Войцеховська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 640. - с. 244-247.

2. Горова К.О. Проблеми корпоративного управління вУкраїні/ К.О. Горова, Г.М. Лангова. –[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2011_2/part1/28.pdf.

3. Іоргачова М. І. Кодекси корпоративного управління – напрямок розвитку корпоративних відносин в Україні//М.І. Іоргачова //Вісн. соц.-ек. дослідж. – 2008. - №41(2). – с. 193-201.

Гуменюк Ю.В.,
студентка. гр. ФНК 41 – 12
Вінницький Інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Жукова О.А. старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницького інституту Університету «Україна»

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ПІДПРИЕМСТВА: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО СТАБІЛІЗАЦІЇ

Актуальність даної теми полягає в тому, що питання фінансово-економічного стану для підприємств України на сьогодні є найважливішим, тому що в умовах ринкових відносин зростає самостійність підприємств, їх економічна і правова відповідальність.

Серед науковців, які приділяли значну увагу дослідженню фінансово-економічного стану підприємств, виокремимо таких, як Балатанов І. Т., Бейстайн Л. А., Бланк І. О., Ю. Брігхем, Карлін Т. Р., Ковальов А. П., Крейніна М. Н., Лахтіонова Л. А., Савицька Г. В., Савчук В. Т., Стоянова О. С., Р. Холт, Шеремет А. Д. та ін.

Фінансовий стан – це спроможність підприємства вести господарську діяльність на основі своєчасного погашення усіх видів заборгованості, раціональної структури капіталу і господарських засобів[1].

Фінансово-економічний стан підприємства оцінюється шляхом аналізу балансу. У балансі підприємства відображається склад ресурсів і джерела формування ресурсів. Співвідношенняпевнихскладовихелементів активу і пасиву, а такожвзаємозв'язокміж ними значновпливають на можливістьпідприємства вести правильну, ефективногосподарськудіяльність[5].

Фінансово-економічний стан підприємства є комплексним поняттям, що залежить від багатьох факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність і розміщення коштів, реальні й потенційні фінансові можливості. Його можна представити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами й ступінь раціональності

їхнього розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності й своєчасного здійснення розрахунків за своїми обов’язками.

Фінансово-економічний стан залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів. До основних зовнішніх факторів можна віднести економічні умови господарювання, кон'юнктуру ринку, економічну, фінансово – кредитнуй податкову політику держави. До внутрішніх факторів належать склад і структура продукції і рівень її конкурентоздатності, розмір витрат, ефективність організації процесів виробництва, постачання й збуту, стан і структура майна й фінансових ресурсів, кваліфікація управлінського персоналу.

Економічна та політична нестабільність негативно впливають на фінанси та економіку підприємства, націлюючи їх на вирішення сьогоденних завдань, унеможливлюючи побудову довгострокової стратегії розвитку. Але зі стабілізацією ситуації в країні актуальності набувають питання прогнозування діяльності підприємств та організації фінансів та фінансових показників з погляду їх перспективного розвитку [2].Без прогнозування фінансово-економічних показників підприємство не має змоги планувати розвиток своєї матеріально-технічної бази, робити витрати, віддача від яких віддалена в часі від їх проведення (наприклад на науково – дослідницькі дослідно-конструкторськіроботи, на вдосконалення технології виробництва, на купівлю цінних паперів, капітальні витрати в соціальну сферу тощо), розумно будувати свої господарські відносини з покупцями й постачальниками, банками, іншими партнерами. Так, жоден комерційний банкне надасть позичку підприємству, яке не може дати чіткого прогнозу свого фінансового стану на період до повернення заборгованості.[3]

Під прогнозуванням фінансово-економічних показників розуміють передбачення обсягу та розміщення фінансових ресурсів підприємства на певний термін наперед шляхом вивчення динаміки розвитку підприємства як суб’єкта господарської діяльності на фоні реалій економічного життя суспільства та держави[4].

За рахунок прогнозування цих показників досягається стабільність в діяльності підприємства. Прогнозування прибутковості базується на інформації про прибутки, отримані в минулих періодах. За рахунок аналізу всіх джерел прибутку підприємства (реалізація готової продукції, напівфабрикатів, прибутки від операційної діяльності, від інвестиційної діяльності тощо) можна з прогнозувати показники прибутковості на наступний період (як на цілий рік, так і помісячно). Показники прибутковості дозволяють зкорегувати можливі зміни в структурі ресурсів підприємства, зростання інвестицій як власного капіталу, так і зовнішніх вливань до діяльності підприємства, стабілізувати фінансовий стан підприємства задля досягнення стратегічних цілей, тощо[4].

Серед основних напрямків покращення фінансово-економічногостанупідприємства теорія та практика фінансів визначає збільшення його прибутку зарахунок:

- збільшення обсягу реалізації робіт, послуг;
- зменшення витрат на виробництво і реалізацію продукції, робіт, послуг;
- зменшення кредиторської заборгованості підприємства;
- аналізу використання ресурсів підприємства, собівартості продукції, робіт,послуг.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Фінансово-економічних стан – найважливіший критерій ділової активності й надійності підприємства, що визначає його конкурентоздатність і потенціал в ефективній реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності.

Зрозуміло, що в стійкому фінансовому стані зацікавлене, передусім, саме підприємство, фінансовий стан якого формується в процесі взаємовідносин із юридичними і фізичними особами. Відтакнеобхідносистематично, детально і в динаміціаналізуватифінансипідприємства, оскількивідполіпшенняфінансового стану залежитьйогоекономічна перспектива.

Стійка діяльність підприємства залежить як від обґрунтованості стратегії розвитку, маркетингової політики, від ефективного використання всіх існуючих в його розпорядженні ресурсів, так і від зовнішніх умов, до числа яких відносять податкову, кредитку, цінову політику держави та ринкову кон'юнктуру. Через черв якості інформаційної бази аналізу фінансового стану повинні виступати звіти, дані підприємства, деякі задані економічні параметри і варіанти, при яких змінюються зовнішні умови діяльності, котрі потрібно враховувати при аналітичних оцінках та прийнятті управлінських рішень.

Список використаної літератури:

1. Бойчик І. М. Економікапідприємства : навч. посібн. / І. М. Бойчик. – К. : Вид-во "Атіка", 2002. – 478 с.

2. Крамаренко Г.О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз. Підручник. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.

3. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : Навчальний посібник. – К: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009.

Венгільський О. С. Санація підприємств України / О. С. Венгільський // Міжнародний центр приватизації, інвестицій та менеджменту. – 2009. – Вип. 3. – С. 113–136.

Євась Т.В.
старший викладач,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Ганжа А.Ю.
студент гр. МО-31-13(з),
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Антикризове управління - це система управлінських заходів з діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ та їх причин на всіх рівнях економіки. Різноманіття кризових явищ проявляється в системі та процесах управління (алгоритмах розробки управлінських рішень) і, особливо, в механізмі управління. Антикризове управління включає в себе використання найважливіших економічних дисциплін (фінансовий аналіз, стратегічне і тактичне планування, інвестування, менеджмент тощо) та відрізняється комплексним і стратегічним характером та має здатність повністю усувати тимчасові утруднення, зафіксовані в роботі підприємства.

Саме забезпечення антикризової діяльності на постійній основі дає змогу цілеспрямовано формувати ефективну підсистему управління підприємством в кризових ситуаціях. Усвідомлення необхідності формування, а також ролі, місця та варіантів побудови системи антикризового управління на підприємстві як особливої підсистеми - нагальна проблема, що потребує подальшого розгляду [4].

Сьогоднішній світ змінюється дуже стрімко. Кількість подій, нових винаходів, технологічних проривів неухильно зростає - те, що вчора було ноу-хау, завтра, швидше за все, буде розглядатися в кращому випадку як буденність.

Така «швидкість часу» впливає на всі сфери людської діяльності - в тому числі і на економіку. І якщо нещодавно основну перевагу на ринку

давали технології - то сьогодні йде боротьба систем управління, в тому числі й антикризового. Фахівці зазначають, що компанії вже не конкурують за продукт, який так швидко змінюється та вдосконалюється, що малоефективно намагатися щось відтворювати. Сьогодні займати лідируючі позиції можливо тільки за рахунок більш ефективної системи управління, без якої жодна велика компанія не має шансів вижити [2].

Сьогодні більшість великих компаній зайняті трансформаціями управлінських структур і процесів. Причому працюють вони в цьому напрямку вже кілька років. Нажаль, вітчизняні підприємства цьому питанню приділяють недостатньо уваги. Застосовувані у національній економіці бізнес-моделі часто працюють не на розвиток підприємства та підвищення ефективності компанії, а на збагачення окремо взятих її елементів і менеджерів.

Багато проблем здійснення антикризового управління в умовах ринкової економіки в Україні залишаються маловивченими. В даний час закладаються основи такого нового наукового напряму, як антикризовий менеджмент. Основною його функцією можна вважати адаптацію українських підприємств до нових умов господарювання за допомогою раціонального і ефективного застосування до них нових управлінських систем.

Основні принципи, на яких ґрунтується система антикризового управління - це рання діагностика кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства, терміновість реагування на різні кризові явища, адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовому добробуту, а також повна реалізація внутрішнього потенціалу для виходу з кризи [5, с. 258].

Причини кризи залежать від його чинників, тому вони поділяються на зовнішні і внутрішні

Зовнішні причини - це загроза ззовні, а так як соціально-економічна система знаходиться у взаємодії з безліччю різних суб'єктів, то і структура зовнішніх причин також має досить ускладнений вид.

Серед зовнішніх причин кризи на підприємстві виділяють:

1) соціально-економічні фактори загального розвитку країни: зростання інфляції; нестабільність податкової системи; нестабільність урядової системи; зниження рівня доходів населення; зростання безробіття;

2) ринкові фактори: нестабільність валютного ринку; посилення монополізму; скорочення сфери ринку;

3) інші зовнішні фактори: політична нестабільність; природно-кліматичні причини; стихійні лиха

Внутрішні причини виникнення кризи є наступними:

1) управлінські причини: розбіжності між учасниками управлінської структури; відсутність динаміки в управлінні; високий рівень комерційного ризику; недостатнє знання кон'юнктури ринку;

2) виробничі причини: застаріла технічна база; низька продуктивність праці; високі енерговитрати;

3) ринкові причини: низька конкурентоспроможність товару; залежність від обмеженої кількості постачальників і клієнтів [3, с. 43].

Якщо узагальнити всі фактори, то в більшості випадків погіршення фінансового становища організацій пов'язане з:

- неефективною системою управління та некомпетентністю вищого керівництва;
- слабким урахуванням змін стану ринку (попиту, конкурентів, цінової політики тощо), виробничого і фінансового потенціалу організації;
- розкраданнями на вищому рівні управління;
- неекономічним і нетехнологічним виробництвом продукції [1, с. 25].

Наявність хоча б одного чинника вже є передкризовим станом, але найбільший вплив на загальний стан підприємства чи галузі надають складності в управлінських структурах. Для виживання в умовах кризових

ситуацій потрібно згуртованість всіх структур - економічних, фінансових, управлінських. Таким чином, на підприємство впливають зовнішні фактори (на які підприємство не в силах вплинути) і внутрішні фактори, які фірма в силах усувати і регулювати.

Отже, розвиток кризових явищ, з одного боку, і зацікавленість власників та держави в максимальному збереженні підприємств, які мають необхідний потенціал виживання, є стратегічно важливими для країни та регіонів, з іншого боку, зумовили виникнення та поширення нового для України, специфічного за своїми завданнями й функціями виду управління – антикризового.

Список використаної літератури

1. Антикризисное управление: учебник / Е.П. Жарковская, Б.Е. Бродский, И.Б. Бродский. – 7-е изд., испр. и доп. – М.: Издательство «Омега Л», 2011. – 467 с.
2. Апрельские тезисы: что сказал Греф после поездки в Кремниевую долину. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://rusbase.com/ opinion/aprelskie-tezisy/].
3. Бабушкина Е.А., Бирюкова О.Ю., Верещагина Л.С Антикризисное управление: [конспект лекций] / Е.А. Бабушкина, О.Ю. Бирюкова, Л.С. Верещагина. - М.: Ексмо, 2008. - 160 с.
4. Жадько А.О. Антикризове управління підприємством: сутність, етапи здійснення та основні антикризові заходи / А.О. Жадько. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://intkonf.org/zhadko-ao-antikrizove-upravlinnya-pidpriemstvom-sutnist-etapi-zdiysnennya-ta-osnovni-antikrizovi-zahodi/.
5. Теория и практика антикризисного управления / Под ред. С.Г. Беляева, В.И. Кошкина. - М.: Закон и право: ЮНИТИ, 2005. - 469 с.

Євась Т.В.
старший викладач,
Гелета І.А.
студентка гр.ФНК-31-13,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

На сьогодні у світі суб'єкти малого підприємництва забезпечують від 40 до 70% валового внутрішнього продукту, тоді як в Україні їх вклад складає до 15%. При цьому значна їх кількість є збитковими протягом ряду років майже за всіма видами економічної діяльності [1]. Не останню роль при цьому відіграє неефективне управління дебіторською заборгованістю малих підприємств.

Дебіторська заборгованість – це складова оборотних активів малого підприємства, яка являє собою вимоги до фізичних і юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, робіт або послуг. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення частини грошових коштів з обігу, що своєю чергою вимагає додаткового фінансування [5, с. 114].

Наявність дебіторської заборгованості свідчить про те, що певною часткою оборотних активів підприємства користуються покупці – тобто, з метою заохочення покупця до придбання продукції мале підприємств (як і будь-яке інше) надає йому можливість відстрочки платежу. Але таке явище може призвести до дефіциту грошових коштів, загрози нормальної роботи підприємства, необхідності залучення зовнішніх джерел фінансування для забезпечення погашення власної кредиторської заборгованості, а у разі неможливості залучення — до низької або нульової платоспроможності, і як наслідок — до банкрутства. Тому основне питання управління дебіторською заборгованістю полягає у реалізації стратегії балансування між ризиковістю інвестицій у дебіторську заборгованість та їх рентабельністю [3].

Політика управління дебіторською заборгованістю є частиною загальної політики управління оборотними активами та маркетингової політики суб'єкта малого підприємництва, яка спрямована на розширення обсягів реалізації продукції та оптимізацію загального розміру дебіторської заборгованості, а також забезпечення своєчасної її інкасації.

Завданнями управління дебіторською заборгованістю малого підприємства є:

- сприяння зростанню обсягу продаж шляхом надання комерційного кредиту і тим самим зростанню прибутку;
- підвищення конкурентоспроможності за допомогою відстрочки платежів;
- визначення рівня ризику неплатоспроможності покупця;
- розрахунок планового розміру резерву сумнівних боргів;
- надання рекомендацій по роботі з фактично або потенційно неплатоспроможними покупцями [6, с. 139-142].

Загальний алгоритм управління дебіторською заборгованістю суб'єкта малого підприємництва повинен включати такі складові:

1) фінансовий аналіз діяльності організації-постачальника;

2) розробка кредитної політики малого підприємства;

3) прийняття рішення про надання кредиту, страхування, дебіторської заборгованості;

4) зміна кредитної політики малого підприємства;

5) контроль за відвантаженням продукції, випискою рахунків та його відправкою покупцю; складання картотеки дебіторів;

6) контроль за фінансовим станом дебіторів;

7) при непогашенні боргу або його частини — встановлення оперативного зв'язку з дебітором на предмет визнання ним боргу;

8) звернення до господарського суду із позовом про стягнення простроченої заборгованості [2].

Одним з ефективних методів управління дебіторською заборгованістю малого підприємства є рефінансування дебіторської заборгованості, а саме:

1. Спонтанне фінансування – призначення знижок покупцям за скорочення термінів розрахунку (при оплаті товару достроково) покупець одержує знижку з ціни. Відомо, що за умов інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство-виробник реально одержує лише частину вартості реалізованої продукції. Тому підприємству інколи вигідніше зробити знижку на реалізований товар за умови швидкої оплати рахунка, ніж втратити більшу суму в результаті інфляції.

2. Облік векселів – продаж наявних у малого підприємства векселів банку за дисконтною ціною (нижче номіналу). Величина дисконта, утримуваного банком, залежить від номіналу векселів, терміну їхнього погашення та облікової вексельної ставки (при сумнівній платоспроможності векселедавця дисконтна ставка може включати премію за ризик).

3. Факторинг – це банківська операція, суть якої полягає у придбанні банком (фактором) у постачальника (продавця) права вимоги у грошовій формі на дебіторську заборгованість покупців за відвантажені їм товари (виконані роботи, надані послуги), з прийняттям ризику виконання такої вимоги, а також приймання платежів [4].

Таким чином, для формування ефективної системи управління дебіторською заборгованістю суб’єкта малого підприємництва необхідно:

1) слідкувати за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;

2) орієнтуватися на збільшення кількості замовників для зменшення ризику неоплати, який є значним при наявності монопольного замовника;

3) контролювати стан розрахунків за простроченною заборгованістю, оскільки відстрочка платежу призводить до отримання лише частину боргу;

4) своєчасно виявляти недопустимі види дебіторської та кредиторської заборгованості, до яких, в першу чергу, відносять прострочену

заборгованість постачальникам і прострочену заборгованість покупцям понад трьох місяців, заборгованість за платежами до бюджету тощо.

Список використаної літератури:

1. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: [монографія] / М.Д. Білик, Т.О. Білик. – Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. – 280 с.
2. Вірстюк Н.В., Воронцова І.І. Удосконалення системи обліку та управління дебіторською заборгованістю на сучасному етапі. / Н.В. Вірстюк, І.І. Воронцова. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_86543.doc.htm.
3. Ісар І.В., Корбутяк А.Г. Особливості оцінювання фінансового стану підприємств малого бізнесу./ І.В. Ісар, А.Г. Корбутяк // Наковий потенціал – 2015. – Економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://int-konf.org/konf032015/1021-sar-v-k-e-n-korbutyak-a-g-osoblivost-ocnyuvannya-fnansovogo-stanu-pdpriyemstv-malogo-bznesu.html.
4. Курта Н.В. Сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Н.В. Курта // Держава та регіони. – 2009. – № 3. – с. 370-373.
5. Лищенко. О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О.Г. Лищенко. // Держава та регіони. - Серія: Економіка і підприємництво. - 2009. - №1. - с. 114-117.
6. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства / Н.Л. Марусяк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 2. – с. 58 –142.

Євась Т.В.
старший викладач,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Магльона І.В.
студентка гр. ФНК-41-12(з),
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА АНАЛІЗ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Грошові надходження підприємства відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Відшкодовуючи авансовані у виробництво вкладення, формуючи доходи і фонди грошових коштів, вони створюють економічні умови для нового циклу виробництва і реалізації продукції, вдосконалення та розширення виробництва.

У процесі виробничої діяльності підприємство з одного боку, безперервно купує сировину, матеріали, паливо, товари тощо, а з іншого - безпосередньо реалізує готову продукцію або закуплені товари. Ці процеси супроводжуються грошовими розрахунками.

Грошові розрахунки (підприємства) - система грошових відносин, що виникають в процесі господарської діяльності підприємства [5, с. 204].

З точки зору фінансів підприємства будь-який актив чи господарська операція оцінюється з огляду величини і спрямованості грошових потоків, що породжується ними.

Грошові потоки - рух грошових коштів, які одержуються і витрачаються підприємством у готівковій і безготівковій формі [4, с. 175].

Сукупність усіх платежів створює грошовий оборот. Грошовий оборот - це виявлення сутності грошей у русі. Він охоплює процеси розподілу й обміну [1, с. 162].

На обсяг і структуру грошового обороту на підприємстві справляють вплив стадії виробництва та споживання. Тривалий виробничий процес, який потребує збільшення виробничих запасів, призводить до збільшення

платежів, пов'язаних з їх придбанням. Зростання трудомісткості продукції збільшує платежі, пов'язані з оплатою праці.

Маса грошей, яка знаходиться в обороті, має дві форми:

1) готівкову;

2) безготівкову.

Сферу дії готівкових і безготівкових розрахунків розмежовано.

Готівкова форма розрахунків застосовується для обслуговування населення: виплати заробітної плати, матеріального заохочення, дивідендів, пенсій, грошової допомоги. Отримуючи грошові доходи, населення витрачає їх на купівлю товарів, продуктів харчування, оплачує послуги і здійснює інші платежі.

Безготівкові розрахунки — це грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках, коли гроші списуються з рахунка платника і переказуються на рахунок отримувача коштів [2, с. 197].

Принципи організації грошових розрахунків підприємства наступні:

1. Підприємства та установи обов'язково зберігають грошові кошти на рахунках в установах банку (за винятком перехідних залишків у касі).

2. Підприємства мають право вибору установи банку для відкриття рахунків усіх видів за згодою банку.

3. Підприємства самостійно (без участі банку) вибирають форми розрахунків (установи банків можуть лише пропонувати своїм клієнтам застосовувати ту чи іншу форму розрахунків, враховуючи специфіку діяльності та конкретні умови, які можуть скластися в процесі розрахунків).

4. Кошти з рахунка підприємства списуються за розпорядженням його власника. Враховуючи можливість відкриття кількох рахунків, суб'єкт підприємницької діяльності визначає один із рахунків як основний. На ньому здійснюється облік заборгованості, яка списується безспірно.

5. Поточні рахунки підприємствам — суб'єктам підприємницької діяльності відкривають установи банків тільки за умови повідомлення про це податкового органу.

6. Принцип полягає в терміновому здійсненні платежів. Момент здійснення платежу має бути максимально наближеним до часу відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг.

7. Платежі здійснюються в межах залишків коштів на рахунках платника або в межах наданого банківського кредиту.

8. Розрахунки між суб'єктами підприємницької діяльності можуть здійснюватись готівкою. При цьому постачальник — отримувач коштів — суму отриманої готівки повинен провести через касову книгу і повернути її в повному обсязі на свій рахунок у банк. (Використання готівки, пов'язане з виплатою заробітної плати, премій, винагород, матеріальної допомоги, дивідендів, провадиться тільки через її отримання з кас банків. Такий порядок дає змогу контролювати своєчасну сплату податків, внесків та інших обов'язкових платежів, розмір яких залежить від фонду оплати праці) [2, с. 200].

Управління грошовими потоками є одним з найважливіших напрямів діяльності фінансового менеджера. Воно включає в себе розрахунок часу обороту грошових коштів (фінансовий цикл), аналіз грошового потоку, його прогнозування, визначення оптимального рівня грошових коштів, складання бюджетів грошових коштів і т.п. [6, с. 93].

Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів та які основні напрямки їх використання; чи достатньо власних коштів підприємства для здійснення інвестиційної діяльності; чим пояснюються розбіжності величини одержаного прибутку та нарахування грошових коштів тощо.

За результатами аналізу грошових потоків фінансовий менеджер повинен отримати відповідь на основні питання: звідки надходять грошові кошти, яке значення кожного джерела і на які цілі вони використовуються. Висновки потрібно робити як в цілому по підприємству, так і по кожному виду його діяльності: операційна, фінансова та інвестиційна. На цій підставі

робляться висновки про джерела і про забезпечення кожного виду діяльності необхідними грошовими коштами. В результаті приймаються рішення по питанню перевищення надходження грошових коштів над платежами, джерел оплати поточних зобов'язань та інвестиційної діяльності, достатності отримуваного прибутку тощо.

Отже, від грошових надходжень залежать фінансова стійкість підприємства, стан обігових коштів, розмір прибутку, своєчасність розрахунків з державними цільовими фондами, кредитними установами.

Список використаної літератури

1. Бабенко Д. Є. Основи фінансового менеджменту: Підручник / Д.Є. Бабенко. - Київ. нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, Кафедра фінансів, грошового обігу та кредиту. -К.: КП "ВАЗАКО": Молодь, 2012. – 384 с.

2. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту: навч. посібник / Є.Г. Рясних. – К.: Академвидав,. 2010. – 336 с.

3. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності [Навч посіб] / Т.М. Тігова,.Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк – К.: Цетр учбової літератури, 2012. – 268 с.

4. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та допов. / Г.Ш. Філіна. - К: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.

5. Шило В.П. Фінанси підприємств [Текст] / В. П. Шило, С. С. Доровська та ін. – К. : КНЕУ, 2010. – 334 с.

6. Юрчишена Л.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник / Л.В. Юрчишена. – Вінниця: ВФЕУ, 2013. – 260 с.

Євась Т.В.
старший викладач,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Олексюк А.А.
студентка гр.ФНК-31-13,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасний умовах господарювання розвиток загального механізму ефективного росту економіки України в цілому безпосередньо залежить від динаміки та рівня ефективності кожного окремого підприємства як основного елемента національної економіки. Тому, одним із пріоритетів раціонального господарювання є визначення рівня економічної ефективності діяльності підприємств та виявлення шляхів її підвищення.

Економічна ефективність підприємства формується за належної взаємодії трьох визначальних чинників: персоналу (робочої сили), засобів і предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє суспільно корисну продукцію або надає послуги. Це означає, що з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – певні результати виробництва (діяльності). Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня його використання [5].

Таким чином, ефективність діяльності підприємства залежить від продуктивного (раціонального, ефективного) використання ресурсів (праці, капіталу, матеріалів, інформації тощо) при виробництві товарів, виконанні робіт або наданні послуг.

В сучасній економічній літературі широко використовується поняття „ефективність”, при цьому визначення її сутності, видів, факторів впливу та напрямків підвищення посідає важливе місце серед актуальних проблем економічної науки.

Вивченню та дослідженню даної категорії присвячено безліч наукових праць. Вітчизняні вчені здебільшого зупиняються на визначенні ефективності як відношення ефекту, результату до витрат, що зумовили та забезпечили його отримання, тоді як зарубіжні вчені стверджують, що ефективною діяльністю можна назвати таку, за якої, виходячи з наявних ресурсів реалізується (виробляється) максимально можлива кількість продукту [1, 2, 3].

В „Економічній енциклопедії" ефективність визначається як здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначають як відношення результату до витрат, що б забезпечили цей результат. Також в енциклопедії наведено визначення економічної ефективності - як виду ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку) [4, с. 487].

Оскільки, ефективність, як міра отриманих підприємством результатів, віднесених до витрачених для їх отримання ресурсів, застосовується для різноманітних аналітичних оцінок та обґрунтування господарських рішень, то з огляду на це, можуть бути виділені окремі види ефективності для певних практичних потреб діяльності підприємства.

Можна виділити два підходи до визначення економічної ефективності діяльності підприємства: результативний та витратний.

Результативність діяльності підприємства визначається особливостями цієї діяльності та загалом характеризує наслідки його діяльності в операційній, інвестиційній, фінансовій, соціальній, екологічній, науково-технічній та інших сферах. Операційні результати можуть бути визначені з урахуванням кількості виготовленої (реалізованої) продукції. Проте не завжди результат діяльності визначається кількістю якісної продукції. Можлива ситуація, коли результатом діяльності підприємства є неякісна

продукція (брак). Результатом фінансової діяльності може бути отримана плата за надані в оренду основні засоби, отримані дивіденди і проценти, доходи від пайової участі в діяльності інших підприємств тощо. Науково-технічними результатами можуть бути доходи від продажу прав на створені на підприємстві об'єкти інтелектуальної власності.

За витратним підходом розрізняють ефективність застосовуваних ресурсів та ефективність витрат (спожитих ресурсів). До ефективності застосовуваних ресурсів відносять: ефективність виробничих фондів, ефективність трудових ресурсів, ефективність нематеріальних активів. До ефективності витрат належать: ефективність капітальних вкладень, ефективність поточних витрат, ефективність сукупних витрат [6].

Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства здійснюється за допомогою певних кількісних характеристик, які відображають відповідність результатів і витрат підприємства цілям діяльності, а також деяких якісних характеристик. Кожне підприємство відповідно до інтересів і цілей діяльності за критерієм ефективності формує власну систему конкретних прямих показників оцінки рівня ефективності, за якими оцінюється відповідність своїм цілям та інтересам.

Прямі показники оцінки рівня ефективності визначаються як співвідношення результатів діяльності та витрат і охоплюють такі групи:

1) показники ефективності використання ресурсів (продуктивність праці та темпи її зростання, фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність, оборотність оборотних коштів тощо);

2) узагальнюючи показники (загальна рентабельність виробництва, економічна, фінансова та комерційна рентабельність тощо).

Таким чином, аналіз показників результативності господарювання, оцінка ефективності використання підприємством виробничих ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових тощо) дає йому змогу задовольнити максимум власних потреб і потреб споживачів та отримати бажаний рівень економічної ефективності діяльності.

Список використаної літератури

1. Опікунова Н.В., Гужава Ю.В., Ключка Ю.С. Ефективність управління як інтегрований результат взаємодії компонентів управління / Н.В. Опікунова, Ю.В. Гужава, Ю.С. Ключка // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. - №46. – с. 290 – 293.
2. Турило А.М. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства /А. М. Турило, О. А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. – № 8. – с. 35 – 44.
3. Ященко О.І. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності / О.І. Ященко, О.П. Романюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6 – с. 237–238.
4. Абалкин Л.И. Экономическая энциклопедия: [текст] / Л.И. Абалкин. – М.: Экономика, 2009. – 595 с.
5. Тищенко А.Н. Экономическая результативность деятельности предприятия: [монография] / А.Н. Тищенко, Н.А. Кизим, Я.В. Догайдайло . – Х.: ИНЖЭК, 2005. – 144 с.

Т.В.Євась
старший викладачкафедри бізнесу і права,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця
О.В. Шевчук
студентка гр.М-31-13(з),
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК УПРАВЛІНСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДПРИЄМТВА

Формування сучасних ринково-адекватних систем менеджменту на підприємствах, в організаціях та установах України вимагає не лише узагальнення та удосконалення власних здобутків у цій сфері, а й залучення прогресивних управлінських технологій, що позитивно зарекомендували себе

у практиці функціонування успішних іноземних організацій. Особливу зацікавленість у вітчизняних менеджерів, фахівців, підприємців викликає технологія бюджетування, яка виникла та набула значного поширення у зарубіжних і багатьох вітчизняних компаніях.

Під бюджетуваннямрозуміють як управлінську технологію складання бюджетів, що дозволяє зв'язати діяльність підприємства з його стратегічними цілями, планувати, організовувати, контролювати та мотивувати виконання бюджетів на підприємстві, тобто здійснювати процес управління підприємством, що спрямовується на досягнення поставлених перед ним цілей[1, с.10].

Бюджетування є, з одного боку, процесом складання фінансових планів і кошторисів, а з іншого - управлінською технологію, призначеною для вироблення і підвищення фінансової обгрунтованості прийнятих управлінських рішень.

При постановці бюджетування як процесу важливо визначити його об'єкт. Для бюджетування як управлінської технології важливо також визначити рівні складання та консолідації бюджетів, відповідні рівням управлінської ієрархії (бюджети дочірніх компаній або центрів фінансової відповідальності).

Основним об'єктом бюджетування є бізнес. В якості об'єкта фінансового планування можуть виступати виробництво і збут продуктів одного або декількох видів, відокремлені територіально, технологічно або за сегментами ринку. Бюджетування застосовується до безлічі об'єктів різного рівня: компанії або підприємству в цілому; окремому структурному підрозділу (бюджет відділу, цеху, дільниці); програмі робіт або функції управління (бюджет комерційних витрат, бюджет продажів і так далі); окремим контрактом або проекту; спеціально виділеним центрам обліку (центри прибутку, центри витрат, венчурцентри тощо).

Бюджетування дозволяє управляти фінансами як окремого бізнесу, так і підприємства в цілому, при цьому визначаються набір видів бізнесу, терміни і напрями реструктуризації тощо [5, с. 15].

Бюджетування може здійснюватися також на різних стадіях виробництва продукції (для розрахунку внутрішньої собівартості виробу або напівфабрикату по переділів).

Бюджетування-це технологія фінансового планування, обліку і контролю доходів і витрат, що отримуються від бізнесу на всіх рівнях управління, що дозволяє аналізувати прогнозовані фінансові показники і управляти за їх допомогою ресурсами [4, с. 83].

В основу бюджетування, перш за все, покладена розробка різних видів бюджетів (планів), що є одним з основних інструментів управління компанією.

Варто розрізняти поняття бюджет і бюджетування. Бюджет, – це насичений кількісними показниками документ, відповідно до якого підприємство веде свою господарську діяльність та показує, які будуть отримані доходи від запланованої діяльності всіх підрозділів по досягненню встановлених цілей, які при цьому будуть понесені затрати і які фінансові результати одержить підприємство. А бюджетування – це процес складання і реалізації даного документа в практичній діяльності підприємства [1, с. 12].

Бюджетування – це частина управлінського обліку й загальної технології управління. Систему бюджетування почали впроваджувати з метою оптимізації процесу прийняття управлінських рішень, оскільки нині уже недостатньо приймати рішення на основі інтуїції та особистого уявлення про стан справ, потрібно передбачати. Передбачати означає управляти. З метою передбачення можливих проблем у майбутньому та оцінки їх наслідків, прийнятих управлінських рішень і почали на сучасних підприємствах впроваджувати систему бюджетування[2, с. 122].

Методологія бюджетування на окремих підприємствах може відрізнятися. Має місце планування ”зверху-вниз” (проекти бюджетів

підрозділів розробляють служби апарату управління); ”знизу-нагору” (проекти бюджетів розробляють безпосередньо підрозділи); зустрічне планування (проекти бюджетів розробляють підрозділи з наступним коригуванням службами апарат управління). Однак, в кінцевому підсумку, затвердження бюджетних показників бюджетів здійснюється ”апаратом управління (директивним органом) – підрозділ (центр відповідальності за виконання затверджених показників бюджетів)”.

Бюджетування має наскрізний характер – це означає, що в бюджетному процесі сукупність бюджетів окремих центрів відповідальності в обов'язковому порядку формує зведений бюджет підприємства в цілому. Іншими словами, в кінцевому підсумку об'єктом бюджетування служить бізнес підприємства як єдине ціле, і показники бюджетів для окремих підрозділів і по окремих сегментах господарської діяльності встановлюються, виходячи з критерію максимізації кінцевих фінансових результатів підприємства в цілому, а не лише підвищення ефективності конкретного окремого сегмента[3, с. 72].

Бюджетування розглядають з трьох основних позицій:

1) процес трансформації планів діяльності підприємства в показники доходів і витрат, платежів і надходжень, тобто в фінансово-економічні показники;

2) інструмент підвищення відповідальності керівників за витрати досягнення поставлених цілей і одержання конкретних результатів;

3) технологію інформаційно-аналітичної підтримки управління, призначену для підвищення економічної обґрунтованості рішень, що приймаються керівництвом[6, с. 129].

Таким чином, бюджетування являє собою динамічний процес, який об’єднує цілі, плани, рішення для їх досягнення, оцінку їх виконання та внесення у разі необхідності змін як у стратегічні плани, так і в бюджети на наступний рік.

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д. Основи бюджетування. навч. посіб. / [М. Д. Білик, Р. І.

Заворотній, Л. І. Данілова та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. д-р екон. наук, проф. М. Д. Білик. — К.: КНЕУ, 2009. — 454с.

2. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств: [підруч.] /Ф.В. Горбонос, Г.В Черевко, Н.Ф. Павленчик. – К.: Знання, 2010. – 463с.

3. Догадайло Я.В., Удосконалення бюджетування як управлінської технології / канд. екон. наук Догадайло Я.В. // Економіка транспортного комплексу, — №17, — 2011.

4. Донець Л.І., Романенко Н.Г. Основи підприємництва. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.

5. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Бюджетування на підприємстві [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів — К.: Кондор, 2008. — 312с.

6. Куцик В.І., Горбатюк І.В., Технологія бюджетування як інструмент управління підприємством / Куцик В.І., канд. екон. наук; магістрант Горбатюк І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. — №21.5, — 2011.

Жукова О.А.,
старший викладач кафедри бізнесу і права,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ЩОДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Соціальне життя характеризується цілісністю, соціальною напругою, певним рівнем соціальної облаштованості тощо. Сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, створити умови для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з відпрацьованими законами і правилами представляють собою соціальну сферу. Історично соціальне забезпечення в України формувалося досить складно, базуючись на засадах повної зайнятості, доступності служби охорони здоров'я, послуг у

сфері освіти і культури, які надавалися безплатно або за номінальними цінами, а також розвиненої соціальної інфраструктури підприємств.

Вивченню особливостей фінансування соціальної сфери присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених. Серед них такі відомі науковці, як : У. Беверідж Л. Ерхард, А. Мюллер-Армак, Д. Роулс, В. Андрущенко, О. Василик, В. Козак, В. Опарін, І. Чугунов, Л.Я. Гончарук, , В.О. Меленюк, та А.О. Сіленко, У.Я. Садова та інші. Як вказує практика, сьогодні існують певні недоліки в фінансуванні соціальної сфери, що є проблемою, яка потребує вирішення.

В Україні діяльність держави з приводу фінансування соціальної сфери має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Це зумовлено як різким падінням доходів переважної більшості населення під час кризових явищ в економіці, так і традиційною орієнтацією громадян на одержання соціальних послуг саме від держави. З огляду на це частину соціальних зобов'язань держави доцільно розглядати як певні орієнтири, які можуть бути повністю досягнуті лише за сприятливого стану економіки.

Оптимізація й поступове зростання цих видатків є пріоритетною політикою нашої держави. Доцільно врахувати зарубіжний досвід, який свідчить про те, що найбільшу питому вагу в бюджетах демократичних країн мають видатки на соціальні потреби, що говорить про виняткову роль соціальної функції держави. Важливим моментом у реалізації соціальної політики держави повинно стати встановлення державних мінімальних стандартів, які мають зафіксувати ту межу, нижче за яку показники обсягу та якості соціальних послуг і гарантій, що надаються державою населенню, не повинні опускатись.

У багатьох випадках, коли ставиться питання про недофінансування державних соціальних зобов'язань, розміри якого свідчать про невідповідність цих зобов'язань реальним фінансовим можливостям держави, точаться розмови щодо необхідності згортання (скорочення) або відміни конкретних соціальних програм. Але така постановка питання не завжди є

коректною. Незважаючи на низку наукових публікацій під авторством В. Геєця [1], В. Новикова [3], П. Спікера [5] та інших, питання фінансування соціальної сфери, аналізу й рекомендацій з удосконалення недостатньо досліджені. Завданнями нашої статті є аналіз джерел фінансування соціальної сфери і розробка рекомендацій щодо їх диверсифікації.

Соціальний сектор, як збірне поняття, включає в себе політику та програми в таких сферах, як зайнятість і безробіття, підтримання достатнього життєвого рівня населення, охорона здоров'я, освіта й навчання. Соціальні видатки посідають чільне місце в структурі видатків держави. На стан соціальної сфери впливають загальна ситуація в країні, рівень податкових надходжень, зміни в доходах населення, зміни в його структурі й рівні бідності, традиції. її слід розглядати як частину економіки, фінансів, як систему, орієнтовану на конкретного споживача.

На думку деяких учених-дослідників, основні причини виникнення проблеми недофінансування соціальної сфери не в тому, що не вистачає коштів. Особливість кризи полягає в тому, що вичерпалися традиційні джерела фінансування соціальної сфери і майже не розроблені нові (недержавні), немає достатньої нормативної бази. Концепція реформи також не враховує всієї складності розв'язання такого завдання: підвищення фінансової стабільності соціальної сфери й зростання надходжень від продажу її послуг, з одного боку, і необхідності забезпечення доступу малозабезпечених верств населення до життєво важливих як для окремих сімей, так і для суспільства загалом соціальних благ - з іншого. Усе це змушує уряди країн ретельніше аналізувати причини скрутного становища й розробляти заходи, що сприятимуть установленню раціонального балансу інтересів держави, виробників і споживачів соціальних послуг. Складність прийняття рішень у соціальній сфері полягає в необхідності одночасного задоволення критеріїв економічної ефективності й соціальної справедливості.

Стійка соціальна система повинна бути сумісною зі стабілізацією і неінфляційним економічним зростанням, побудована на жорсткій дисципліні

відрахувань, соціальному партнерстві основних груп, поєднанні державних і приватних форм соціального захисту, інтеграції завдань соціальної політики в макроекономічну стратегію. Лише поєднання таких принципів із політичною волею надасть країні шанс (можливість) успішного реформування.

Підвищення ефективності соціальних видатків в умовах обмеженості бюджетних ресурсів потребує впровадження нових управлінських підходів до планування соціальних видатків; вдосконалення міжбюджетних відносин; визначення ступеня участі та повноважень основних партнерів у фінансуванні та адмініструванні соціальних програм; диферсифікації системи надання соціальних послуг; завершення впровадження соціальних стандартів; впровадження системи критеріїв та індикаторів для моніторингу та оцінки досягнення визначених цілей.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 19.06.2003 р. N 966-IV “Про соціальні послуги” // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – N45. – ст. 358.

2. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів, затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 17.06.2002 N 293: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1152.676.0.

Закладній О.А.,
викладачкафедри економіки та підприємництваПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ПІДВИЩЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Уміння передбачати зміни, ініціювати їх і швидко приймати ефективні стратегічні рішення стає першорядним фактором у забезпеченні лідируючих позицій на ринку.

В сучасних умовах відбувається підвищення конкуренції, внаслідок

чого керівництво організацій знаходиться в постійному пошуку умов конкуренції, інструментів управління і важелів підвищення конкурентоспроможності.

Конкуренція у ринковій економіці – це суперництво, боротьба між виробниками товарів та послуг за кращі, економічно вигідні умови виробництва та реалізації продукту [2, с. 88].

Конкурентоспроможність підприємстваоцінюється споживачем з точки зору положення організації на ринку (чи давно працює, яку частку ринку займає, які гарантії дає, який ступінь довіри підприємству у інших споживачів).Конкурентоспроможність підприємства поширюється на всі складові діяльності підприємства, такі як товар і його основні характеристики, а також організаційні, фінансові та виробничі характеристики самого підприємства.

Взагалі стратегія конкурентоспроможності – це план управління окремою сферою діяльності організації для завоювання сильних довгострокових конкурентних позицій. Стратегія конкурентоспроможності передбачає як наступальні, так і оборонні довгострокові дії, що вибираються залежно від ситуації на ринку. Від них залежать майбутні конкурентні можливості організації та її позиція на ринку [4, с. 103].

Досягнення конкурентоспроможності – стратегічна мета кожної організації. Для вирішення цього завдання необхідно розробити концепцію управління конкурентоспроможністю організації, яка в даний час є гарантом успішної підприємницької діяльності. Для керівництва організацією важливо знати, які фактори сприяють рівню підвищення конкурентоспроможності, щоб вміти управляти або, навпаки, відмовитися від безперспективного суперництва в тих областях, де шанси на перемогу невеликі.

Стратегічна конкурентоспроможність, на відміну від оперативної, робить акцент на довгострокову складову. У стратегічній конкурентоспроможності потрібно відштовхуватися від довгострокової стратегії організації, а також більш широкого спектра показників організації.

Сюди входять і фінансові показники, і якість персоналу, і якість продукції, і рівень управління.

Підвищення стратегічної конкурентоспроможності підприємства неможливо досягти випадковим чином, необхідна обґрунтована система управління. Для цього керівництво підприємства має не тільки проводити системний аналіз ринків, на яких воно функціонує, адекватно оцінювати свій рівень конкурентоспроможності і виявляти можливості і недоліки конкурентів, але також надавати керуючий вплив на власну конкурентоспроможність в цілях її підвищення шляхом ефективного використання наявних конкурентних переваг.

Найбільш повна система джерел конкурентної переваги компанії була запропонована англійським ученим в галузі стратегічного менеджменту Р. Грантом. Один із запропонованих їм підходів полягає у виділенні внутрішніх і зовнішніх джерел[1].

Особливості внутрішнього середовища компанії, її ресурси і бізнес-процеси визначають характер і швидкість реакції на зовнішні зміни, тому якість внутрішнього середовища також призводить до підвищення або втрати конкурентоспроможності.

Управління конкурентоспроможністю – фактори зовнішнього середовища. Розробка стратегій реакції на зміни зовнішнього середовища вимагає, в першу чергу, проведення класифікації зовнішніх факторів. Тут можна почати з найближчого оточення бізнесу: конкуренти, споживачі, постачальники. Саме з ними компанія стикається у своїй повсякденній роботі, що змушує її бути напоготові і відстежувати всі можливі зміни.

Процеси стратегічного лідерства припускають, що всі співробітники компанії розглядаються неяк наймані працівники, а як громадяни суспільства, зацікавлені в його процвітанні. У зв’язку з тим, що інформація і знання, необхідні для створення конкурентної переваги можуть бути отримані в будь-який час і місце, керівники повинні не давати відповіді, а ставити правильні питання своїм співробітникам. Найбільш ефективні

стратегічні лідери повинні вміти працювати з усіма громадянами організації, щоб знайти шляхи поєднання ресурсів, здібностей і ключових компетенцій з відповідними можливостями росту.

Отже, найбільш ефективними інструментами реакції бізнесу на динаміку факторів зовнішнього середовища або її форсованого зміни в даний час є співпраця фірм і злиття/поглинання. Ці дві стратегії зовнішнього зростання широко використовуються бізнесом і дають ряд переваг, необхідних для закріплення і лідерства на ринку.

Серед внутрішніх і зовнішніх джерел конкурентоспроможності вирішальну роль на сучасному етапі грають фактори внутрішнього середовища компанії. Найважливіше значення в управлінні внутрішньої середовищем відіграє стратегічне лідерство як новий стиль управління організацією, при якому керівництво спрямовує потенціал всіх людських ресурсів фірми на створення знань і інновацій, що призводить до зростання вартості бізнесу, частки ринку і рівня рентабельності як основних показників конкурентоспроможності компанії.

Список використаних джерел:

1. Грант Р. Сучасний стратегічний аналіз / Р. Грант. – СПб.: Питер, 2012. – 544 с.

2. Дзюбик С.Д. Основи економічної теорії: навч. посібник / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – К.: Знання, 2014. – 424 с.

2. Кузьмін О.Є, Горбаль Н.І. Управління конкурентоспроможністю підприємства (організації): навч. посібник / О.Є Кузьмін, Н.І. Горбаль.– Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 188с.

4. Федулова Л.І. Менеджмент організацій: навч. посібник / Л.І. Федулова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.

5. Шершньова З.Н. Стратегічне управління: підручник / З.Н. Шершньова. – К.: КНЕУ, 2004. – 700 с.

Крилов Г.М, *студент гр.ФНК-41-12,*
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Жукова О.А., старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.[1, с. 223]

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності.

Фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.[2, с. 282]

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на

фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.[4, с. 234]

Отже, фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами. [3, с. 136]

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статиці за певний період, так і в динаміці - за ряд періодів, дасть змогу визначити "больові точки" у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій.

Фінансова звітність підприємств містить також іншу інформацію щодо стану фінансів підприємств. На основі аналізу звітних даних визначаються основні тенденції формування й використання фінансових ресурсів підприємства, причини змін, що сталися, сильні та слабкі сторони

підприємства та резерви поліпшення фінансового стану підприємства у перспективі.[5, с. 168]

Методи фінансового аналізу - це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства.[2, с. 88]В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема.Перший рівень класифікації виокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей вивчення фінансового стану підприємства в сукупності становить методологію та методику аналізу.

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три основні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства: дескриптивні, предикативні та нормативні.

Дескриптивні моделі є основними. Дескриптивні моделі засновані на використанні інформації з бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі - це моделі передбачувального, прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та прибутків підприємства, його майбутнього фінансового стану.

Нормативні моделі - це моделі, які уможливлюють порівняння фактичних результатів діяльності підприємства із нормативними (розрахованими на підставі нормативу). Ці моделі використовуються, як правило, у внутрішньому фінансовому аналізі, їхня суть полягає у встановленні нормативів на кожну статтю витрат стосовно технологічних процесів, видів виробів та у розгляді і з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів.

Фінансовий аналіз значною мірою базується на застосуванні жорстко детермінованих факторних моделей.

Таким чином, у ході аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

Отож, фінансовий стан підприємства - це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Список використаних джерел:

1. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. — К.: Знання, 2005.

2. Фінанси підприємств: Підручник/ Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2002. – 571 с., іл.

3. Зятковський І.В. Фінанси підприємств. – К.:Кондор, 2003. – 364 с.

4. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. 2-ге вид. – К.: ТОВ „Знання”, 2001 – 378 с.

5.Смоленюк Петро Степанович. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. для студ. екон. спец.. — Хмельницький : НВП "Евріка" ТОВ, 2002. —244 с.

Мазуркевич І. О.
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ
кандидат економічних наук
м. Вінниця

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ «РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Узагальнення літературних джерел дозволило виокремити наступні площини дослідження: з позицій теорії економіки, з позицій теорії фінансів та з позицій теорії менеджменту (рис. 1).

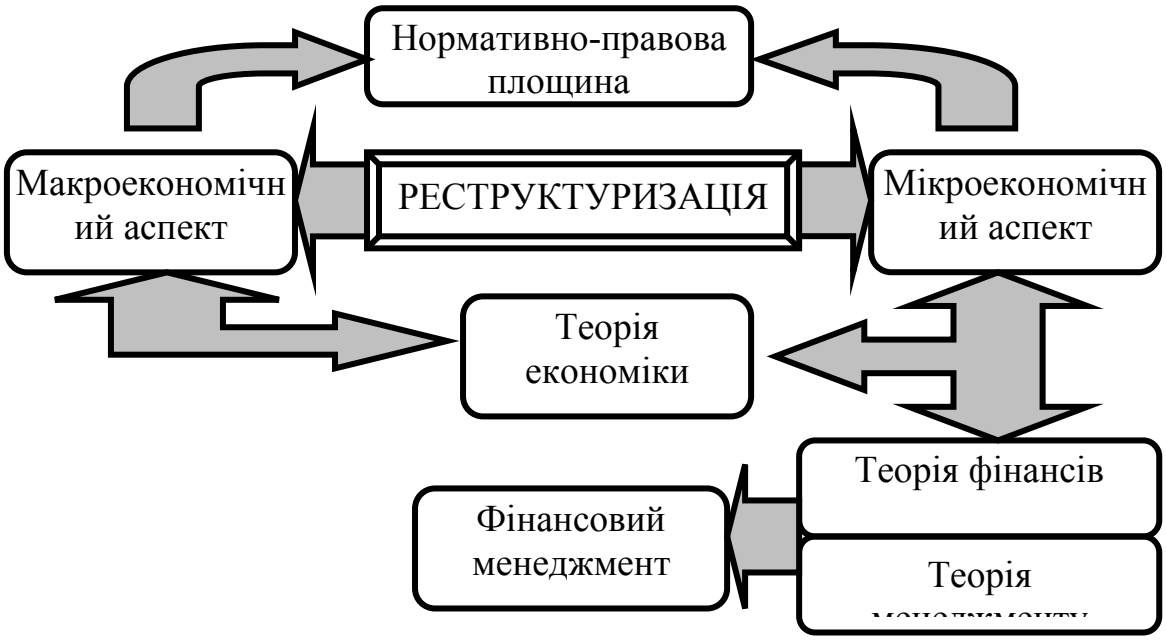

Рис. 1. Узагальнення існуючих концепцій визначення сутності «реструктуризації»

Ґрунтуючись на економічну теорію, в праці Л.М. Варави та Г.В. Кравченко визначено, що реструктуризація являє собою перехід до більш ефективних методів управління та організації виробничої діяльності, що базується на створенні і застосуванні оптимальної системи управління [3, с.19].

У наукових дослідженнях Бойчик І.М. реструктуризація розглядається як зміни пов’язані з модернізацією – оновленням устаткування і технології,

реорганізацією – зміни методів і поділу праці, потоків інформації, адаптації – пристосування елементів підприємства до поточних умов, нововведень – продуктових і процесних. В даному визначенні акцентовано увагу на інноваційній складовій реструктуризації. Такої ж думки дотримується в своїх дослідженнях і Р. Боровецький [8].

Прихильниками вивчення реструктуризації з урахуванням теорії менеджменту є такі дослідники як: Л. Білих, Л. Гринів, Д. Коваленко, К. Леміш, С. Синиця та інші. На основі проведеного дослідження сучасних наукових праць встановлено, що з позицій менеджменту виокремлено процесний та системний підходи до вивчення сутності реструктуризації підприємства. В праці Є.В. Андрієвської наведено наступне визначення: складний і тривалий процес, який вимагає значний фінансових і матеріальних витрат, планування поетапності всієї необхідної роботи [1, с. 55]. Дане визначення характеризує необхідність деталізації процесу реструктуризації та вказує на необхідності інвестування. Більш широко розкрито поняття реструктуризації в праці Смиковчук Т.В.: як процес структурних перетворень на підприємстві шляхом здійснення заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного, фінансового та правового характеру, що обумовлений змінами факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування підприємства і спрямований на покращення показників його діяльності та, як наслідок, зростання ринкової вартості [9, с. 296]. Дане визначення узагальнює всі основні аспекти реструктуризації на підприємства з урахуванням досягнення кінцевих результатів та факторів, що на неї впливають.

Системного підходу дотримано в дослідженнях М. Білик, де реструктуризацію вивчено як систему організаційно-економічних та інших заходів, спрямованих на реформування його господарської діяльності та досягнення стратегічних цілей його розвитку шляхом здійснення необхідних структурних перетворень, адаптованих до зміни факторів зовнішнього середовища його функціонування [2]. В праці В.С. Ніценка визначення

реструктуризації підприємства ґрунтується на розгляді підприємства як складної системи і зазначено, що реструктуризація – це зміна структури підприємства (іншими словами порядку, положення її елементів), а також елементів, що формують його бізнес, під впливом чинників або зовнішнього, або внутрішнього середовища [7, с. 217]. На нашу думку, дане визначення, хоч і відноситься до системної концепції, проте є широким і узагальнюючим і не сприяє уточненню та відокремленню від таких понять як: «реформування» та «трансформація».

У більшості закордонних дослідженнях реструктуризація розглядається з позицій теорії фінансів. Зокрема, в праці А.І. Ковальова визначено, що реструктуризація – це специфічний вид фінансової діяльності підприємства [4], а в праці Дж. Пікота як засіб покращення позицій підприємства на ринку та вдосконалення фінансових відносин з метою фінансового оздоровлення [10].Фінансовий аспект визначення реструктуризації розкрито і в праці Р. Коха як зміна структури капіталу компанії [5], що на нашу думку, не розкриває внутрішньої будови та призначення даного поняття.

Слід відмітити підхід Ж. Крисько, який зазначає, що реструктуризація – це зміна структури економічного суб’єкта (активів, власності, фінансів, управління) незалежно від його стану під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності з подальшим зростанням вартості бізнесу [6]. Даний підхід не враховує техніко-технологічну та інноваційну складові реструктуризації підприємства, що обмежує призначення її проведення.

На основі проведеного дослідження, встановлено, що реструктуризація являє собою не лише як інструмент антикризового управління, а може впроваджуватись на різних етапах життєвого циклу підприємства. Таким чином, реструктуризацію підприємства доцільно розглядати як процес реалізації комплексу заходів організаційно-економічного, фінансового, соціального, техніко-технологічного характеру, спрямованих на формування

та збереження стійкості підприємства на кожному етапі його функціонування.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська Є.В. Обгрунтування механізму реструктуризації машинобудівного підприємства // Вісник ДонНУЕТ №3 (55), 2012. – с. 55 – 59

2. Білик М. Сутність та класифікація реструктуризації державних підприємств / Марія Білик / Економіст: науковий журнал. – 2000. - №1. – с. 96 – 99

3. Варава Л.М., Кравченко Г.В. Реструктуризація гірничо-збагачувальних підприємств як інструмент підвищення рівня її конкурентоспроможності // Вісник Хмельницького національного університету // №2. Т. 2, 2011. – с. 18 – 20

4. Ковалев А.И. Управлениереструктуризациейпредриятия / А.И. Ковалев. – К.: АВРИО, 2006. – с. 14

5. Кох Р. Менеджмент и финансы о А до Я / Р. Кох. – СПб.: Изд-во «Питер». – 1999. – 496с.

6. Крисько Ж.Л. Сутність та види реструктуризації підприємств / Ж.Л. Крисько // Науковий вісник Ужгородського національного університету – Сер. Економіка. – Ужгород : Вид-во УНУ. – 2009. – Спецвипуск 28. – Ч II. – с. 71 – 76

7. Ніценко В.С. Поняття реструктуризації у сучасній економічній думці // Вісник Хмельницького національного університету, 2009, №6. Т. 2. – с. 216 – 218

8. РишарБоровецький Реструктуризація як фактор успіху підприємства в добу глобалізації – Тернопіль: ТІСІТ, 2007. – 69 с.

9. Смиковчук Т.В. Сутність реструктуризації підприємств // Науковий вісник НДТУ України. – 2012. Вип. 22,5. – с. 292 – 300

10. PicotG. HandbuchMergeis&Acquisition. – Stuttgart: Schaeffer-PoeschelVerlag, 2002. – S. 274

Пугач Є.В., *студент гр.ФНК-41-12,*
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: Жукова О.А., старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Під вартістю капіталу розуміється дохід, який повинні принести інвестиції для того, щоб вони себе виправ дали з точки зору інвестора. Вартість капіталу виражається у вигляді процентної ставки (абодоліодиниці) від суми капіталу, що вкладений в який-небудь бізнес, яку слід заплати інвестору впродовж року за використання його капіталу. Інвестором може бути кредитор, власник (акціонер) підприємстваабо, власне, підприємство. В останньому випадку підприємство інвестує власний капітал, який утворився за період, що передував новим капітальним вкладенням і відповідно належить власникам підприємства. В будь-якому випадку за використання капіталу необхідно платити та міроюцього платежу виступаєвартістькапіталу.

Зазвичай вважають, що вартість капіталу - це альтернативна вартість, інакше кажучи, дохід, який очікують отримати інвестори від альтернативних можливостей вкладення капіталу при незмінному розмірі ризику. Насправді, якщо компанія схочео тримати засоби, то вона повинна забезпечити дохід на них як мініму рівневій величині доходу, яку можуть принести інвесторамальтернативніможливостівкладеннякапіталу.[1]

Основна сфера застосуваннявартостікапіталу — оцінкаекономічноїефективностіінвестицій. Ставка дисконту, яка використовується в методах оцінкиефективностіінвестицій, тобто за

допомогоюякоївсігрошові потоки, щоз´являються в процесііінвестиційного проекту приводяться до теперішнього моменту часу, — це і є вартістькапіталу, якийвкладається в підприємстві. Таким чином, вартістькапіталупідприємства — цемінімальна норма прибутковості при вкладеннізароблених в ходіреалізації проекту грошей.

На вартість капіталумаютьвпливнаступніфактори:

• рівеньдоходностііншихінвестицій;

• рівеньризикуданогокапітальноговкладення;

• джерелафінансування.

Роздивимось кожен з факторів окремо. Оскільки вартість капіталу — це альтернативна вартість, тобто дохід, якийочікує отримати інвестор від альтернативних можливостей вкладення капіталу при незмінній величині ризику, вартість данного капітального вкладення залежить від поточного рівня процентних ставок на ринку цінних паперів (облігацій і акцій). Чим більша величина ризику, що присутня в активах компанії тим більший повинен бути дохід за ним для того, щоб залучити інвестора. Це золоте правило інвестування.

Слідуючи золотому правилу інвестування вартість зарубіжних капітальних вкладень досить велика - від 20 до 30 процентів. В той же час вартість подібних капітальних вкладень в підприємства власних країн не перевищує 20%.

Окрім цих факторів, на вартість капіталу чинить вплив те, які джерела фінансування маються у підприємства. Процентні платежі за позиковими джерелами роздивляються як валові витрати (тобтовходять в собівартість) і тому роблять боргові джерела фінансування більш прибутковими для підприємства. Але в той же час використання позикових джерел більш ризиковано для підприємств, так як процентні платежі й погашення основної частини боргу необхідно здійснювати в залежності від результаті в реалізації інвестиційного проекту. Намагаючись знизити ризик, підприємство збільшує долю власних залученихзасобів (виконує додаткову емісіюакцій).[3]

Лише незначна кількість бізнесових проектів має бути започаткована без залучення коштів. Коштивідіграють ту саму роль, що й енергія у фізичнійсистемі: як енергіянеобхідна для рухуфізичноїсистеми, так і кошти необхідні для початку бізнесового проекту. Якщо кошти, що призначалися для певного проекту, не були використані, вони майже напевно можуть мати варіанти альтернативного застосування. Якщо альтернативні варіанти використання коштів забезпечують для інвестор апозитивні надходження, величина цих надходжень буде альтернативною вартістю коштів, що використовуються у проекті. Саме тому вартість коштів (абокапіталу), що застосовуються для фінансування проектів, є одним з ключових положень інвестування.

На перший поглядздається, що розрахуно квартостікапіталу, який включається в оцінку проекту, є відносно простим питанням. Коли відомо, скільки коштів потрібно, особа, яка має намір їх використати, може проконсультуватися з постачальником коштів щодо визначення, як багато потрібно буде заплатити за використання цієї суми. Ця відсоткова ставка, можливо з урахуванням оподаткування, буде вартістю капіталу для певного проекту.[2]

Причина даної очевидної аномалії полягає в тому, що підприємства рідко укладають угоди з фінансування для кожного інвестиційного проекту як окремого виду діяльності. Зазвичай підприємство домовляється про великий транш коштів, і ці кошти витрачаються на цілий ряд проектів. Саме тому кошти підприємців у будь-який момент часу можуть розглядатися як сукупність коштів, до якої у різний час передано додаткові кошти, з якої кошти беруться для фінансування проектів. Ця сукупність коштів (яка відображається на стороніпасивів у балансі) може мати оптимальну структуру, в якій комбінація боргів і власного капіталу буде такою, що забезпечує мінімізацію вартості капіталу для підприємства.

Позички з фіксованою відсотковою ставкою – це вартість боргу з фіксовани мвідсотком у вигляді співвідношення річних відсоткових платежів (очищенихвідоподаткування) до поточної ринкової вартості боргу.

Складовою вартості боргу у середньозваженій вартості капіталу є, зазвичай, але не завжди, витрати без урахування оподаткування. Варто зазначити, що ми використовуємо поточну вартість нового боргу, а не середнє значення вартості минулих траншів запозичень.[4]

Список використаних джерел:

1.Бланк И.А. Управление активами. – К.: “Ника-Центр”, 2000. – С. 468-485.

2. Бланк И.А. Управление использованием капитала. – К.: “Ника-Центр”, 2000. – С. 389-397.

3. Бланк И.А. Управление формированием капитала.- К.: “Ника-Центр”, 2000. – С. 32-42.

4. НікбахтЕ., ГропеллiА. Фінанси. – К.: Вік, Глобус, 1992. – 430 с.

Саволюк Б.
Студент гр. ФНК 41 – 12
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
науковий керівник: О.А. Жукова старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницького інституту Університету „Україна”

ГОТІВКОВО-ГРОШОВІ РОЗРАХУНКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Оптимізація сфери готівкового обігу та підвищення ефективності здійснення готівкових операцій має важливе значення для досягнення фінансової макроекономічної стабілізації національної економіки України. Робота з готівкою є одним із головних напрямків діяльності НБУ і всієї вітчизняної банківської системи в цілому. Правильна політика в галузі

касових і емісійних операцій неодмінна передумова оздоровлення грошової системи.

Розрахунки підприємства – це форма здійснення грошового обігу, що виникає внаслідок взаємодії з контрагентами, співробітниками, кредитними установами, бюджетом та іншими і формує таким чином потік грошових коштів. Підприємство здійснює розрахунки за такими напрямками, як операційна діяльність, інвестиційна діяльність та фінансова діяльність. Зазвичай операційна діяльність формує основні розрахунки, що призводять до надходження грошових коштів на підприємство, у той час як інвестиційна діяльність при нормальній роботі установи призводить до відтоку коштів. Щодо успішної фінансової діяльності, то вона направлена на залучення коштів та збереження вартості наявних фінансових ресурсів, а тому в ході розрахунків може забезпечувати як позитивний, так і негативний грошові потоки. Основними формами розрахунків є готівкова та безготівкові форми.

Безготівкові розрахунки – це спосіб грошових розрахунків без використання готівки, перерахування (переказ) грошових сум з рахунків платників на рахунки кредиторів або зарахування взаємних вимог. Система безготівкових розрахунків складається таких основних елементів, як способи безготівкових розрахунків, вимоги до організації розрахунків, розрахункові документи, класифікація розрахунків, принципи безготівкових розрахунків. Щодо розрахункових документів, то у підприємства є цілий арсенал можливостей щодо вибору оптимального, який забезпечить ефективний безготівковий розрахунок у конкретній ситуації - платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив, вексель, інкасове доручення (розпорядження), пластикова картка та інші.

Готівкові операції, - це операції, що пов’язані із прийняттям та видачею готівки. Існують значні обмеження на здійснення касових операцій, зокрема встановлюється ліміт на розрахунок протягом дня з одним контрагентом та існує ліміт та обсяг коштів у касі, який може залишатися після робочого дня. У роботі визначені основні аспекти проведення таких операцій.

Готівково-грошові розрахунки на підприємстві здійснюються через касу та поточний рахунок в банку.

Розрахунки готівкою підприємства проводяться з оформленням таких документів:

- податкових накладних;
- прибуткових і видаткових касових ордерів;
- касового або товарного чека;
- квитанції;
- договору купівлі-продажу;
- актів про закупівлю товарів, надання послуг або інших документів, що засвідчують факти діяльності, які підлягають оплаті.

Для відкриття підприємством поточного, валютного чи депозитного рахунків в банку необхідний такий перелік документів:

1. Заяву на відкриття поточного рахунку.
2. Завірену виконкомом або нотаріусом копію свідоцтва про держреєстрацію.
3. Копію довідки про взяття на облік у податковій, що завірена посадовою особою податкової, нотаріусом або службовцем банку.
4. Копію довідки про реєстрацію підприємця у Пенсійному фонді, завірену службовцем банку, нотаріусом або робітником пенсійного.
5. Картку зі зразками підписів, завірену нотаріусом або службовцем банку.
6. Копію довідки про взяття на обліку у Фонді Соціального Страхування від нещасного випадка (для тих хто використовує працю найманих робітників). Якщо ні, то відмітка про це робиться у розділі ”Додаткова інформація”.

У нинішніх кризових умовах вирішального значення набувають заходи, спрямовані на скорочення готівкового обігу і готівкових розрахунків, а також встановлення фінансових санкцій за порушення діючих правил ведення операцій з готівкою. Всі такі заходи носять антиінфляційну спрямованість.

Постійний контроль за дотриманням правил ведення касових операцій і готівкових розрахунків дозволить зменшити масштаби використання готівки підприємствами і організаціями, а отже, і обмежити роль готівкового обігу як

засобу обслуговування руху тіньового капіталу, приховування доходів та ухилення від сплати податків до бюджету.

Сам хід ринкових реформ потребує постійного перегляду та вдосконалення нормативних документів, що регламентують обіг готівки. Нормативна база НБУ щодо регулювання використання готівки повинна охоплювати усі сфери її обігу у народному господарстві.

Перспективи скорочення готівково-грошового обігу в Україні пов'язані з макроекономічною стабілізацією вітчизняного народного господарства.

Основні завдання установ банків у роботі з готівкового обігу раціональна організація грошового обороту, як найшвидше залучення готівки до кас банків, подальше зміцнення готівкового обігу; прогнозування готівкового обігу за загальним обсягом і структурою, аналіз стану збалансованості грошових доходів і витрат стану збалансованості грошових доходів і витрат населення; обмеження готівкової емісії економічно обґрунтованими вимогами зростання обігу готівки тощо.

Список використаної літератури

1. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.

2. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Жура- вель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с.

3. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств [Електрон- ний ресурс] / А. М. Поддєрьогін. – Режим доступу: http://studentbooks.com.ua/ content/view/506/54 /1/3/. – Назва з екрану.

4. Карпишин Н. І. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] / Н. І. Карпишин. – Режим доступу : http://maradver.com/book/264-finansi-pidpriyemstv-karpishin-ni/9-22-gotivkovi-rozraxunki-na-pidpriyemstvi.html. – Назва з екрану.

5. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посіб. для студ. економ, спец. вищих навч. закладів / С. І. Лучковська. – К. : КНТ, 2010. – 296 с.

Сідорова Р. А.
здобувач 2-го курсу, групи ФНК-21-14
Вінницького інституту Університету «Україна»
науковий керівник: О.В. Омельченко, викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницького інституту Університету «Україна»
м. Вінниця

МЕТОДИ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ І НАСЛІДКИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Бюджетний дефіцит є важливим інструментом державної фінансової політики, який впливає на економічне та соціальне становище країни.

При цьому кожна країна має певні особливості, які потрібно враховувати в ході використання такого важеля, як бюджетний дефіцит. Невиважена соціально-економічна політика, спад виробництва, занепад підприємств на Україні є глибинними причинами бюджетного дефіциту країни. Отже, питання удосконалення підходів до фінансування бюджетного дефіциту в Україні особливо актуальні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних умовах праці таких авторів як Кудряшов В. П., Василик О. Д., Міщенко В. С., Опарін В. М. є базисом обраного наукового напрямку. Водночас слід зазначити, що у вітчизняній літературі занадто великий акцент зроблено на правових питаннях теми, однак недостатньо досліджені розбіжності планується та фактичного бюджетного дефіциту, що часто допомагає виявити недоліки бюджетної політики та визначити методи їх подолання[1].

У зв’язку з цим, метою роботи є аналіз показників держбюджету України, дослідження зазначеної проблеми, розробка основних напрямків її подолання.

Бюджетний дефіцит — перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною. Є однією з основних причин інфляції, спричиняється економічною нестабільністю, скороченням надходжень до бюджету, зростанням видатків з бюджету. Покриття бюджетного дефіциту може здійснюватися шляхом отримання державних позик та емісією грошей (в Україні згідно зі ст. 15 п.2 Бюджетного кодексу України «Джерелом фінансування бюджету не можуть бути емісійні кошти Національного банку України»)[3].

Дефіцит бюджету – це сума, на яку рівень видатків бюджет перевищує рівень надходжень.

Бюджетний дефіцит – явище майже постійне в економіці кожної держави. Для населення наявність дефіциту має опосередковане значення, але воно бере участь у поверненні залучених для покриття дефіциту коштів шляхом сплати податків.Причини виникнення дефіциту:

- спад виробництва;
- зниження ефективності функціонування окремих галузей;
- несвоєчасне проведення структурних змін в економіці або її технічного переоснащення;
- великі воєнні витрати;
- інші фактори, що впливають на соціально-економічне становище країни[2].

За формою прояву бюджетний дефіцит поділяється на відкритий і прихований:

• відкритий – офіційно визнаний у законі про бюджет;

• прихований – офіційно не визнається. Його форми: завищення плановихобсягів доходів; включення до складу доходів бюджету джерел покриттябюджетного дефіциту[2].

Існує кілька методів фінансування дефіциту. Їх можна умовно поділити на інфляційні та неінфляційні. До неінфляційних належать державні запозичення, а також трансферти (тобто безвідплатна допомога державі).

До інфляційного фінансування належить сеньйораж та збільшення пропозиції грошей. Такі методи називаються інфляційними тому, що в більшості випадків призводять до інфляції (тоді, коли збільшення пропозиції грошей не супроводжується відповідним збільшенням рівня виробництва)[1]. Економісти схильні вважати, що небезпеку для економіки представляє не дефіцит як такий, а джерела фінансування та природа дефіциту. Рівень бюджетного дефіциту визначається як відношення обсягу дефіциту до валового внутрішнього продукту, виражене у відсотках. Допустимим або відносно безпечним рівнем бюджетного дефіциту визнається його значення в межах 2-3 %. Основна небезпека для економіки, що виходить з дефіциту державного бюджету, пов'язана з проблемою інфляції.

Оскільки бюджет є важливим інструментом регулювання соціально-економічних процесів у державі, та його стан визначає фінансовий стан держави і значною мірою рівень суспільного добробуту в цілому, то мають застосовуватися різні методи для вирішення проблем.

Отже, у разі прийняття рішення стосовно затвердження бюджету з дефіцитом залучені кошти повинні використовуватися переважно для фінансування цільових державних програм, спрямованих на забезпечення економічного зростання та вирішення гострих соціальних питань. Мета такої бюджетної політики – досягнення економічного та соціального ефекту на загальнодержавному або місцевому рівнях.

З цією метою необхідно: удосконалити податкову систему, створити сприятливі умови для підприємницької діяльності; запровадити жорсткий режим економії бюджетних коштів; перейти від бюджетного фінансування до системи надання субсидій, субвенцій, інвестиційних позик суб'єктам господарювання і т. д.

Список використаних джерел:

1. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: ЦУЛ,2004. – 608 с.

2. Кудряшов В.П. Фінансування бюджету та економічне зростання / В.П. Кудряшов // Фінанси України. – №3 – 2007. – С. 98-111.

3. Шелест В.В. Тіньові фінансові операції: види та шляхи запобігання / В.В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – №3. – 2007. – С.190.

Швед В.В.
доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
кандидат економічних наук, доцент
Омельченко В.В.
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»
м. Вінниця

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК ГАРАНТІЇ ДЕРЖАВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Офіційне визначення терміну «мінімальна заробітна плата» в Україні законодавчо закріплене у ст. 95 КЗпП та ст. 3 Закону України «Про оплату праці». Згідно з вказаними правовими нормами мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт) [1].

На сьогодні науковцями виділено сім ознак, згідно яких Україну можна вважати соціальною державою. Однією з них є забезпечення необхідного прожиткового мінімуму для людини, індивіда.

Прожитковий мінімум, відповідно до ст. 1 Закону України «Про прожитковий мінімум», є вартісною величиною, достатньою для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров’я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів і послуг, необхідних для задоволення основних

соціальних і культурних потреб особистості [2].

Виходячи із наведених фактів, можна зробити висновок, що поняття мінімальної заробітної плати та мінімального прожиткового мінімуму є взаємозалежними та взаємодоповнюючими. Отже, розглянемо динаміку цих показників в Україні за останні шістнадцять років (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., грн.

Рік	Мінімальна заробітна плата, грн.	Прожитковий мінімум, грн.
2000	90	287,63
2001	118	331,05
2002	140	365
2003	185	365
2004	205	386,73
2005	262	453
2006	350	483
2007	400	525
2008	515	633
2009	625	669
2010	869	869
2011	941	941
2012	1073	1073
2013	1147	1147
2014	1218	1218
2015	1218	1218
2016	1378	1378

Як видно із таблиці 1, у 2000 році, показник прожиткового мінімуму майже у тричі перевищував показник мінімальної заробітної плати. Така тенденція простежується ще декілька років і тільки з 2007 року цей розрив починає скорочуватись. Для більш наочного розуміння побудуємо графіки динаміки наведених показників (рис. 1).

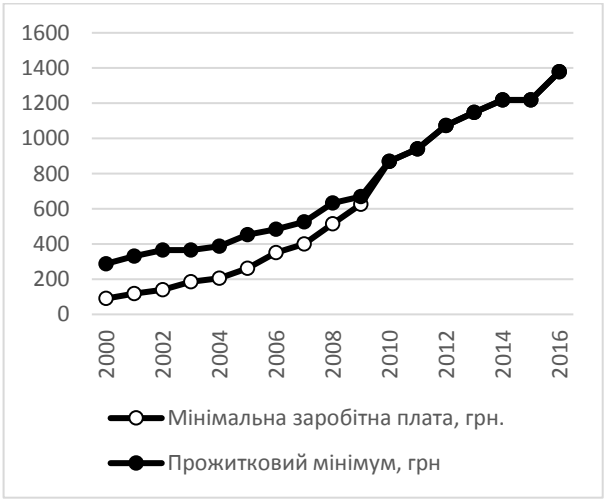

Рис. 1. Динаміка рівнів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., грн.

Із рисунку 1 видно, що тільки починаючи із 2010 року показники мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму зрівнялись. І хоча таке значення показників закріплено у нормах закону, для їх досягнення Україна пройшла довгий шлях після виголошення незалежності, з 1991 року до 2010 року.

І хоча динаміка говорить про наявність постійної позитивної тенденції встановлення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, не можна забувати, що Україна є частиною світового суспільства, у товарному обороті якої присутні імпортні товари. І це не тільки товари розкоші, а й соціально необхідні товари повсякденного попиту. Тому маємо за необхідність провести аналіз динаміки показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму у перерахунку на долари США (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., дол. США

Рік	Мінімальна заробітна плата, $	Прожитковий мінімум, $	Офіційний курс гривні до долару США (грн. за 1$) [4]
2000	17,24	55,1	5,22
2001	21,73	60,97	5,43
2002	26,42	68,87	5,3
2003	34,71	68,48	5,33
2004	38,46	72,56	5,33
2005	49,34	85,31	5,31
2006	69,31	95,64	5,05
2007	79,21	103,96	5,05
2008	101,98	125,35	5,05
2009	81,17	86,88	7,7
2010	108,76	108,76	7,99
2011	118,22	118,22	7,96
2012	134,3	134,3	7,99
2013	143,55	143,55	7,99
2014	152,44	152,44	7,99
2015	77,24	77,24	15,77
2016	55,12	55,12	25,0

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зробити висновок, що позитивна тенденція зростання мінімальної заробітної плати у доларах США, простежується не так часто як при розрахунку у національній валюті. Така саме ситуація складається і стосовно прожиткового мінімуму. Залежність показників,

що аналізуються, від офіційного курсу валют графічно подано на рис. 2.

Графічне зображення показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму у залежності від курсу долару США, дає змогу зробити висновок, що позитивна тенденція зростання показників значно відрізняється від реального стану ситуації в країні.

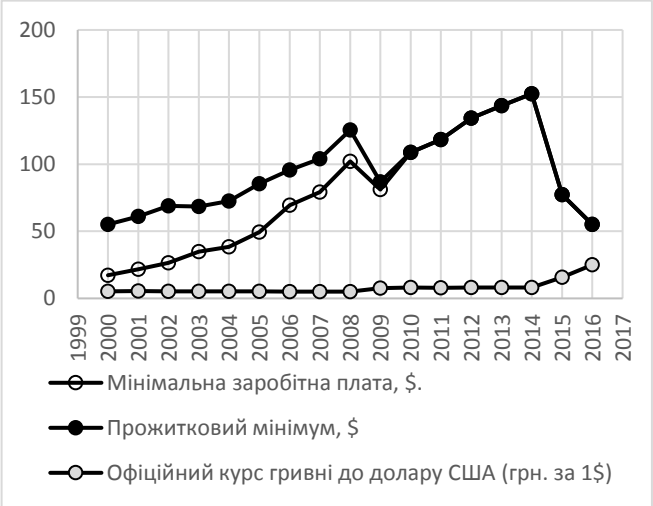

Рис. 2. Динаміка рівнів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., дол. США

Значне коливання курсу гривні у 2008-2009 році призвело до падіння основних показників майже на 20%, подальша стабілізація курсу дає уявлення про стабілізацію, а місцями і покращення ситуації в країні. Але вже у 2015 році падіння гривні призводить до зниження показників, що аналізуються, удвічі та продовжує простежуватись і у 2016 році.

Отже, дані які висвітлюють і якими апелює керівництво країни звісно свідчать про постійне зростання основних державних соціальних гарантій у вигляді мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. Але якщо поглянути на ситуацію більш широко, то відразу стає зрозуміло, що дані дещо завуальовані. Неозброєним оком видно, що рівень показників на сьогодні відповідає рівню розвитку економіки десь між 2005 та 2006 роками.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. №108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80

2. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999р. №966-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14

3. Конституційне право України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini

4. Официальныекурсы валют НБУ[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bankstore.com.ua/component/option,com_bankstore/Itemid,233/task,showcurrencydailyrates/bank_id,123286/currency_id,16/rate_type,0/year,2015/month,1/day,31/

Яблочніков С.Л.
д.пед.н., професор
кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
Лебедовський С.Б.,
студент гр.ФНК-41-12,
Вінницький соціально-економічний інститут
Університету «Україна»
м. Вінниця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІТЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМТВА

Рентабельність є одним із головних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва. Рентабельність безпосередньо пов’язана з отриманням прибутку. Однак її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку. Рентабельність – це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках [2, с.320].

Відносні показники мають ту перевагу, що вони не перебувають під впливом інфляції, оскільки являють собою різні співвідношення прибутку та вкладеного капіталу. Економічний зміст таких показників полягає в тому, що

вони характеризують прибуток, який отримується з кожної гривні засобів, вкладених в підприємство.

Рентабельність – це співвідношення прибутку з понесеними витратами (один із основних показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, який характеризує інтенсивність їх роботи) [3, с.342].

Для розрахунку рентабельності можуть використовуватися різні види прибутку підприємства: валовий прибуток; прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від операційної діяльності; прибуток від інших видів діяльності (фінансової, інвестиційної); чистий прибуток. При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна брати в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал, позиковий капітал, основний капітал, оборотний капіталі) [5, с.172].

Різні варіанти рішень, що приймаються при визначенні прибутку, поточних витрат, авансованої вартості, для розрахунку рентабельності, зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності.

Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку (доходу) підприємства. З цієї причини вони є важливими обов'язковими елементами порівняльного аналізу й оцінки фінансового стану підприємства. При аналізі виробництва показники рентабельності використовуються як інструмент інвестиційної політики і ціноутворення. Рівень рентабельності залежить від величини прибутку, товарної продукції, витрат виробництва, величини основних виробничих фондів і нормованих обігових засобів.

Фактори, що забезпечують зростання рентабельності підприємства тісно пов'язані із факторам, що впливають на величину прибутку. А на формування і використання прибутку впливають наступні фактори:

1) зовнішні: інфляційні процеси, законодавство, політика, науково-технічний і соціальний розвиток регіону, політика оподаткування тощо.

2) внутрішні:

- безпосереднього впливу: обсяг продукції, собівартість виробництва, ціна продукції, асортимент продукції.

- опосередкованого впливу: післяпродажний сервіс, збільшення або зменшення зносу основних фондів, реклама, співвідношення власного і залученого капіталу [1, с.327].

Прибуток і рентабельність як основні показники фінансових результатів не можуть повністю характеризувати фінансовий стан підприємства і можливі тенденції його зміни. Останній істотно залежить від певних фінансових пропорцій, які аналізуються за даними балансу - підсумкового систематичного документу про наявність і використання коштів на певну дату (кінець року). Для підвищення ефективності роботи підприємства використовують планування величини прибутку та рентабельності [4, с.242].

Рентабельність підприємства напряму залежить від його прибутку. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільше повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні. Збільшення випуску знижує витрати на одиницю продукції, тобто витрати на її виготовлення в розрахунку на одиницю продукції знижуються, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшення прибутку від реалізації продукції. Ну а крім цього, додаткове виробництво рентабельної продукції вже саме по собі дає додатковий прибуток[6, с.164].

Міру прибутковості функціонування підприємства найбільш точно визначають показники рентабельності, які характеризують рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів. Збільшення показників рентабельності підприємства значною мірою залежить від зростання чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків. Тому для підвищення рентабельності підприємства потрібно збільшувати прибуток і цього можна досягти наступними методами:

- нарощувати обсяги виробництва та реалізації товарів, робіт, послуг;

- зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції, тобто знижувати її собівартість;

- з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є в розпорядженні підприємства, в тому числі і фінансові ресурси;

- вміти найдоцільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту [7, с.190].

Отже, рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво та реалізацію та взагалі на фінансово – господарську діяльність підприємства. При визначенні показників рентабельності, прибуток співвідноситься з чинниками, які мають найбільший вплив на його отримання. До таких чинників належать інвестиції, активи, витрати. Тому підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції, це і буде сприяти зростанню рентабельності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Кравчук О.М., Лещук В.П. Фінансова діяльність суб’єктів підприємництва: Навч. посіб./ О.М. Кравчук, В.П. Лещук. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 504 с.

2. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. - Київ: Центр навчальної літератури, 2009. - 520 с.

3. Сук Л.К. Фінансовий облік: Навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. — 3-тє вид., переробл. і доповн. — К. : Знання, 2016. — 663 с. — (Вища освіта XXI століття).

4. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності [Навч. посіб.] / Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк. – К.: Цетр учбової літератури, 2012. – 268 с.

5. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та допов. / Г.І. Філіна. - К: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.

6. Фінансовий менеджмент: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів /Я.П. Квач, В.М. Орлов, О.В. Орлова, Г.В. Толкачева; ред. д.е.н., проф. О.С. Редькин. – Одеса: Фенік, 2010. – 216 с.

7. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: Навч. посіб. — К.: Знання, 2012. — 341 с.